BIALYSTOKER STIMME

ביאַליסטאָקער שטימע

אָפיציעלער אָרגאַן פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע

נומער 295 . ערב ראש־השנה, ה'תשכ"ה, ניו־יאָרק, סעפטעמבער, 1964 . 44־טער יאָרגאַנג

אינהאַלט:

אין נאַנג פון צייט	דוד סאַהן	3
פון גיט ווייטען אמאל	מ. סיראָטא (פראַנקרייך)	6
שעפּסעל, אַלטער און זלמן	מ. באביטש	9
פּאָעזיע	ראָזא נעווואדאווסקא	12, 29
מיט ביאליסטאָקער איבער דער וועלט	בנימין כהנסקער, א. שייקעוויטש,	
	מאניע ראפאלאפסקי	13
המלך (לידּ)	יצחק אייבראמסאן	15
ביאַליסטאָק — א ווייכטינער שאך־צענטער	ישראל באבקעס (אורוגוואי)	16
אוועסט געסעל	פּסח בורשטיין (ישראל)	18
דער הספּד	סעם שערעשעווסקי	20
ביי אונזערע לאנדסלייט איבער אמעריקע: סאל גאלה, סעם ראצקען,		
	בען טראש, ראזא צוקערמאן	21
א דערמאנונג (לידּ)	חנה בושעל־סאלאזי	22
געבליבען איינער פון פּוסצען (זכרונות)	נייטען טולער	25
אידישע ארבעטער־באוועגונג אין ביאליסטאק	מרדכי וו. בערענשטיין	28
וויסענשאפט, ליטעראטור, קונסט		30
פּאָלקס־געזונט און מעדיצין אין ביאליסטאק	ד"ר מ. האלפערין פרוגינין (ישראל)	31
הרופא העברי	ד"ר מ. א. איינהארן	31
איך זוך מיינע ברידער אין צפון־אפריקע	ד"ר ח. שאשקעס ז"ל	32
מיין לעצטער אוונט מיט ב. פּליטענבוים	טייבעל בערמאן	33
ד"ר חיים שאשקעס ע"ה (טרויער־נאָטיץ)	א. ח.	34
ד"ר חיים שאשקעס ז"ל (נעקראלאג)	א. זבאר (אויסטראליע)	35
ליטמאן ראזענטאל ע"ה (צום 25־טען יאָרצייט)	יעקב כהן	37
דוד סאפיר ע"ה (צום 11־טען יאָרצייט)	יצחק קאמין (ישראל)	37
ז. סענאלאוויטש ע"ה, באקלאגער פון אונזער חורבן (צו זיין 15־טען יאָרצייט)	ד. ס.	38
דאס נייע יאָר (צייט־מאטיוו)	אהרן הייט	39
אונזער אינסטיטוציע		40
אונזערע פאָרלוסטען		43
לשנה טובה באגריסונגען		48-81
ענגלישע אפּטיילונג: סעם רבין, רעי מיידעמאן, יעטע שרייבער, א. חיות		3-19

אַרויסגעגעבן פון ביאַליסטאָקער צענטער, 228 איסט בראָדוויי, ניו יאָרק

דוד סאַהן, רעדאַקטאָר

Published by the Bialystoker Center, 228 East Broadway, N. Y. City

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

יערליכער טעאטער בענעפיט

פון ביאַליסטאָקער מושב זקנים

מאָנטאָג אָוונט, דעם 12־טען אָקטאָבער, 1964, פונקט 8 אַוויינער

אין „ענדערסאָן טעאַטער" (געוו. „פּאָבליק טעאַטער") 2טע עוו. און איסט 4־טע גאַס, נ. י.

עס וועט אויפגעפירט ווערען די לוסטיגע, שפּאַגעל־נייע אידיש־אמעריקאַנער מוזיקאַלישע קאָמעדיע

„זאָל זיין מיט מזל"

א וואולקאַן פון פּרייד און פֿאַרגעניגען, שפּאַס, וויץ און געלעכטער . מוזיק פון דעם מייסטער פון אידישען ניגון

שלום סעקונדא

מיט דער באַטייליגונג פון דעם סענסאַציאָנעלען סטאַר־קאָמיקער פון ישראל

מאָקס פֿערעלמאַן

צוזיבערליכער פּאָלקס־ליבלינג, אונזער באַליבטע ביאַליסטאָקער שוישפּילערין

מרים קרעסין

און אַנדערע באַרימטע טאַלאַנטען פון דער אידישער בינע

טיקעטס זיינען שוין ארויסגעשיקט געוואָרען צו א צאָל מיטגלידער און פרײַנט פון אונזער אינסטיטוציע. די וועלכע האָבען נאָך ניט באקומען קיין טיקעטס, קענען טעלעפאָנירען: גרעמערסי 5-7755. ■ די וואָס האָבען נאָך ניט אַרײַנגעשיקט דעם באַטרעף פֿאַר די טיקעטס, ווערען געבעטען צו דערלײַדיגען עס ווי אַמשנעלסטען. ■ האָט אויך אין זינען אַוועקצולײַגען די טיקעטס אויף א זיכערען פּלאַץ, כדי איר זאָלט זיי קענען לײַכט געפינען אין דער נאַכט פון דער פֿאָרשטעלונג.

ביאַליסטאָקער מושב זקנים, 228 איסט בראָדוויי, נ. י.

יערליכער חנוכה פּעסטיוואַל

אָן מיטינג

פון דעם

ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים

זונטאָג, דעם 29־טען נאָוועמבער, 1964

(צו דער ערשטער חנוכה־ליכטל)

אין אונזער האָום, 228 איסט בראָדוויי, נ. י.

■

- פֿייערליכע צערעמאָניע פון אָנצינדען די טראַדיציאָנעלע חנוכה־מנורות.
- באַרימטער חזן און כאָר וועלען בענטשען חנוכה־ליכט און זינגען פּאָפּולערע נומערען.
- עס וועט אָפּגעהאַלטען ווערען דער יערליכער עלעק־שאָן פון אונזער באַליבטע פֿרוי דירעקטאָרען.
- א יום־טוב'דיגער כיבוד, חנוכה־לאָטקעס און אנדערע פּאָטראָוועס וועלען סערווירט ווערען.

■

פֿאַרצייכענט דעם דאָטום און קומט מיט אונזע פֿאַרבראַנגען לכבוד דעם יום־טוב !

אונזער יערליכער באַזאַר

עפענט זיך

שבת אָוונט, דעם 12־טען דעצעמבער, 1964

אין אונזער האָום

און וועט אָנהאַלטען עטליכע טעג.

■

דער באַזאַר וועט זיין:

- א דעפּארטמענט־סטאָר אין מיניאַטור מיט א רייכען אויסוואָל פון סחורות און אַרטיקלען פאַר פּערזענליכען געברויך, הויז און פאַמיליע, און מען וועט קענען האַנדלען גרויסע מציאות און קויפען טייערע זאַכען צו ביליגע פּרייזען.

■

קומט ! קלייבט ! קויפט !

נעדענקט דעם דאַטום נוצט אוים די זעלטענע געלעגנהייט !

אַראַנזשירט פון דער

ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי

ביאַליסטאקער שטימע

אפיציעלער ארגאן פון דער ביאליסטאקער לאנדסמאנשאפט אין אמעריקע

אין גאנג פון צייט

פון דוד סאהן

געדאנקען און נאטיצען

נומער 295 • ערב ראש־השנה, תשכ"ה, ניו־יארק, סעפטעמבער, 1964 • 44־טער יארגאנג

אויפן שוועל פון נייעם יאָר

מיט שטאלץ, מוט און האָפענונג באגעגענען מיר דעם נייעם יאָר אויף אונזער ביאליסטאקער היים־פראָנט.

מיר פארציכענען א סך־הכל פון וויכטיגע דערגרייכונגען אין דעם פאָרגאנגענעם יאָר אויף יעדען געביט. אונזער ביאליס־טאקער מושב־זקנים, די „היים מיט א נשמה", האָט געגעבען א וואָרעמען נעסט צו עלענדע, הילפלאָזע און קראַנקע זקנים און זקנות, וועלכע לעבען זיך אויס אין אטמאספער פון עכטער פאַלקסטימליכקייט אונטער אונזער פריינדליכען דאַך. דער פאַלקס־מענטש און הארעפאשניק גלייכט אויס ביי אונז דעם רוקן נאָך דעם שווערן יאָר פון א פארהארעוועט לעבען. די קאָמפעטענטע מעדיצינישע באהאנדלונג, די באלעבאטישע אויס־פאסונג, די הארציגע באנעמונג, די רו און געמיטליכקייט וווּ אויף די נאההאָפטע שפייז, אזן דערצו די היימליכע געזעלשאפט פון מענטשען אין זעלבען עלטער, פארזיכטן די געשענקטע יאָרען פון אונזערע איינוואוינער.

אונזער ביאליסטאקער צענטער האָט — ווי זיין שטייגער איז — אויסגעשטרעקט א פריינדליכע האנט איבער ימים, איבערשי־קענדיג הילף צו נויטבאדערפטיגע לאנדסלייט, די רעשטלעך פון דעם פארבליבענעם הייפעל אידען אין דער חרוב'ער ביאליסטאָק, די פליטים אזן עולים אין ישראל אזן איבער דער גאָרער וועלט. מיט רעכט ווערען מיר באטראכט אלס דער „ביאליסטאָקער וועלט־אדרעס".

מיר האָבען אויך אָנגעפירט א פארצווייגטע קולטור־געזעל־שאפטליכע אזן פילאנטראפישע ארבעט דא אויפן פלאַץ דורך אונזערע בארימפענע קאָמיטעטס. אנטקעגען קומענדיג די מאטעריע־לע באדערפענישען אזן אויך אויפהאלטענדיג דעם ביאליסטאָקער גייסט צווישען אונזער עולם אין שעאָט אזן איבערן לאנד.

אונזער אינסטיטוציע איז געווארען דער אינציגער רעזער־וואוּאר, וואו עס האָבען זיך אויפגעוואקסלט אזן עס ווערען אויפ־געהאלטען די רייכסטע אוצרות פון ביאליסטאָקער גייסטיגער ירושה. אונזער ארכיוו אזן ביבליאָטעק זיינען דער דאָקומענ־טאציע־צענטער פון אלץ אזן אלעם, וואָס אידיש ביאליסטאָק האט געשאפען במשך די דורות אזן וואָס זי פארמאָגט היינט־צו־טאָג.

מיר דערווארטען אבער ניט אפצוריען זיך אויף די לארבער־קרענץ פון אונזערע דערגרייכונגען, נאָר מיר קומען אנטקעגען דעם נייעם יאָר מיט א ריי ריזיגע פלענער.

נאָכקומענדיג דעם פארשריט פון לעבען און די היינט־צייט־טיגע באדערפענישען, שטייען מיר איצט ערב א גרויסצוגיגער ארבעט צו מאָדערניזירען אונזער בילדינג כדי צו קענען נאָך בעסער דינען אונזערע זקנים אזן זקנות. עס איז אונזער אס־ביציע צו מאכען דאָס נייע יאָר א פעריאָד פון וויכטיגע דעפאָר־מען, כדי אונזער אָלט־אַיינגעפונדעוועטע אינסטיטוציע זאָל באַ־קומען א נייעם, פרישען פנים אזן אויפברויזען מיט שעפערישער יוגענטליכקייט. דערין ליגט דער סוד פון לעבען אזן אייביקייט.

גיין מיר מקבל פנים זיין דעם נייעם יאָר מיט נייע האָפע־נונגען אזן שטרעבונגען, שפאָנען מיר פאָראויס מיט דעם שטאָם פון דער צייט, אזן זאָל עס טאָקע זיין מיט מזל אזן מיט ברכה!

פון טיפען הארצען ווינטשען מיר אונזערע באאמטע, דירעק־טאָרען, טוערס, מיטגלידער, ביאליסטאָקער לאָנדסלייט אומעטום אזן כל ישראל א געבענטשטען נייעם יאָר.

אונזער בילדינג קאָמפיין

דער נייער יאָר שטייט ביי אונז אונטער דעם צייכען פון אונזער בילדינג־מאָדערניזאציע־פראיעקט, וואָס איז אין פולען שוואונג.

גענויטע ארכיטעקטען צוזאָמען מיט עקספערטען פון אונזער אינסטיטוציע האָבען אויסגעארבעט פלענער פאר דעם ניטיגען איבערבוי פון אונזער געביידע, אזן די פלענער ווערען איצט באַ־טראכט דורך די סטייט־אזן־סיטי־אָרגאָנען, וועלכע דארפען זיי באשטעטיגען.

לויט די נייע פלענער וועלען געמאכט ווערען די מאָדערנסטע אינניריכטונגען אין אונזער היים אזן שפיטאָל. די „וואָרדס" וועַ־רען פארוואנדעלט אין פריוואטע צימערען מיט אלע באקווע־ליכקייטען לויט דעם לעצטען וואָרט פון ארכיטעקטור, טעכניק אזן דעקאָראציע. 228 איכט בראָדוויי וועט ווערען א מוסטער פון איינער פון די מאָדערנסטע היימען פאר עלטערע מענטשען אין גרעיטער ניו־יארק אזן איבער דעם לאנד.

אין דעם איצטיגען נייעם יאָר האָפען מיר אלע צו זען די פאָרווירקלעכונג פון דעם שיינעם טרוים, אויף וועלכען מיר האָ־בען א לענגערע צייט געווארט: א גרויסארטיגע מאָדערנע היים פאר אונזער עלטערן אידישען דור לויט די סאַמע לעצטע סטאנדארטען פון דער היינטיגער צייט.

צום טאָקט פון די בעלי־מלאכות אזן זייער געצייג אין אונ־זער בנין, דארף אבער אויך שלאָגען דער ריטם פון אונזערע הערצער. דאָס איז א ריזיגע אונטערנעמונג, וואָס וועט אָפקאָס־

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

טען אַ האַלבען מיליאָן דאָלאָר, און מיר מוזען שאַפען די נויטיגע פאָנדען. מיר מוזען זיך איינשפּאָנען, הענט מוזען זיך אויסשטרעקען צו טאָן די הייליגע פליכט, וואָס איז דאָס געבאָט פון דער שעה סאַי לויט די פאָדערונגען פון די מאַכט־אָרגאַנען, סאַי לויט דעם גייסט פון דער צייט. קיין אָנשטרענגונג דאַרף אונז ניט שטערען צו דערגרייכען דעם געוואונטשטענעם ציל.

לאָמיר זיך שטעלען אַלע צוזאַמען ביים רודער פון דער אַרבעט, ווי אין די פריערדיגע יאָרען, וועט קיין זאַך איז אונז ניט שווער געווען. מיר האָבען די אינסטיטוציע געבויט, מיר האַלטען זי אויף און מיר מוזען זי דערפירען צום געוואונטשטענעם דערפאָלג.

אונזער אַמביציע אין 1964־1965 איז אַ באַנייטע, מאַדערנע זירטע ביאַליסטאָקער האָום און שפּיטאָל פאַר די וואָס נויטיגען זיך אין אַ היים און אַ דאַך איבער זייער קאָפּ אויף די עלטערע יאָרען.

ביאַליסטאָקער אַרכיוו און ביבליאָטעק

ביי אונזער „ביאַליסטאָקער צענטער" איז דורך דעם זומער איינגעאָרדענט געוואָרען אַ רייכער אַרכיוו און ביבליאָטעק, וועלכע וועלען גאָר אינגיכען געפּענט ווערען פאַר דעם ברייטען עולם.

ביי אַ מיטינג פון אונזער באָארד אָף דירעקטאָרען איז באַשלאָסען געוואָרען אָוועקצוגעבען אַ פליגעל פון סאָלאָריום אויפן 9־טען פלאָר פון אונזער בילדינג פאַר דעם אויסשליסליכען געברויך פון דעם ביאַליסטאָקער אַרכיוו און ביבליאָטעק. דאָרט וועט זיין די היים פון אונזער רייכען גייסטיגען פאַרמעגען.

דער ביאַליסטאָקער אַרכיוו שטעלט מיט זיך פאָר אַ יקר המציאות פון די גייסטיגע אוצרות פון אונזער היימשטאָט און לאַנדסמאַנשאַפט אין דער פאָרם פון זעלטענע דאָקומענטן, מאַטעריאַלען, פֿראָטאָקאָלען, כתבים, בריוו און בילדער, וואָס שפּיגלען אָפּ די געשיכטע פון אידיש ביאַליסטאָק אין איר אַנטשטייאונג, אויפבלי און אונטערגאַנג, ווי אויך דאָס צעזייטע און צעשפרייטע אידיש ביאַליסטאָק איבער דער גאָרער וועלט.

גאָר לעצטענס איז דער אַרכיוו באַרייכערט געוואָרען מיט אַ סענסאַציאָנעלען בייטראָג, אַ זאַמלונג פון אַלטערטימליכע ביאַליסטאָקער כתבים פון העכער 165 יאָר צוריק, אויסצוגען פון פּנקסים, פֿראָטאָקאָל־ביכער, בוררים־אַקטען א. אַ. וו. אין געצירקעלט־קאָליגראָפישער שריפט, ווי אויך אין סופּרישע אותיות, וועלכע זיינען אויף אַ דראַמאַטישען אופן אַרויסגעראַטעוועט געוואָרען פון קריסטליכע הענט נאָך דער לעצטער וועלט־מלחמה. די געשיכטע, ווי אַזוי די מאַטעריאַלען זיינען אויסגעלייזט געוואָרען פון די ביאַליסטאָקער פּויערים, וואָס האָבען עס געראַטעוועט פון ירשנ׳ט פון די נאַציס, און ווי אַזוי זיי זיינען איבערגעגעבען געוואָרען צו אונזער ביאַליסטאָקער צענטער, וועט דערציילט ווערען אין אַ באַזונדער אַרטיקעל אין דעם קומענדיגען נומער.

די ביאַליסטאָקער ביבליאָטעק איז אַ זאַמלונג פון ווערטפּולע ביכער פון און וועגען ביאַליסטאָק, ווי אויך פון אַלגעמיינעם כאַראַקטער. די גאַנצע ביאַליסטאָקער ליטעראַטור און ביבליאָגראַפּיע געפּינט זיך דאָרט.

ביי דעם אַרכיוו און ביבליאָטעק וועט אויך איינגעאָרדענט ווערען אַ ביאַליסטאָקער מוזיי, וואָס וועט אַנטהאַלטען מערקווירדיגקייטען פון קונסט־אַרבעט און אַנטיקעס. געווייסע מתנות זיינען שוין אויך געמאַכט געוואָרען דורך האַרציגע לאַנדסלייט פאַר דעם צוועק, און מיר פאַרהאָפען, אַז נאָך מאַטעריאַלען, ביכער און אַנטיקעס אַריינקומען פון אונזערע לעזער און פריינט.

עס וועלט געפּלאַנט אַ וועלט־אויסשטעלונג פון ביאַליסטאָקער גייסטיגע אוצרות אין אונזער בילדינג אין פאַרלויף פון יאָר 1965 אין שייכות מיט דער ניו־יאָרקער „וואָרלד׳ס פּעיר". איינצעלהייטען וועלען געמאַלדען וועלען אין דער געהעריגער צייט. עס וועלט ערוואַרטעט, אַז די פילע באַזוכער צו דער „וואָרלד׳ס פּעיר" וועלען אויך קומען זען דעם ביאַליסטאָקער גייסטיגען פאַרמעגען, וואָס מיר האָבען אָנגעזאַמעלט אין פאַרלויף פון דורות.

50 יאָר ביאַליסטאָקער רעליף

(1914—1964)

(אַ היסטאָרישע נאָטיץ)

היינטיגען זומער איז אָפּגעשלאָסען געוואָרען אַ גלאָררייכער קאָפּיטעל פון ביאַליסטאָקער אידישער געזעלשאַפּטליכקייט און פילאַנטראָפּיע אין אַמעריקע: 50 יאָר רעליף־אַרבעט פאַר דער אַלטער היים און פאַר נויטבאַדערפטיגע לאַנדסלייט איבער דער גאָרער וועלט.

אָנגעהויבען זיין אַרבעט אין יאָר 1914 דורך דעם שרייבער פון די שורות, האָט דער ביאַליסטאָקער רעליף־אָפּאַראַט אויסגעשטעלט אַ האָנט פון ברידערליכער הילף איבער ימים און געהאָלפען ביאַליסטאָקער אידען אומעטום דורך ביידע וועלט־מלחמות און אויך אין צווישען און נאָכדעם, ראַטעווענדיג פון אונטערגאַנג טויזענטער נפשות.

דאָס וויגעלע פון ביאַליסטאָקער רעליף איז געשטאַנען טאָקע דאָ, אויף דער אימיגראַנטישער איסט סייד, וואו עס געפּינט זיך אויך איצט דער פּראָדוקט פון דער גרויסער היסטאָרישער אַרבעט, אונזער היינטיגער ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים.

אָנגעהויבען האָט זיך די היסטאָרישע רעטונג ביים אויסברוך פון דער ערשטער וועלט־מלחמה, אין יאָר 1914, וועגן צו מיר — אַלס דעם אַמעריקאַנער קאָרעספּאָנדענט פון „ביאַליסטאָקער טאָגעבלאַט" — האָט דערגרייכט אַ טעלעגראַפישער וויי־געשריי פון רעדאַקטאָר פון דער צייטונג, דעם דעמאָלטיגען ביאַליסטאָקער באַוואוסטען כלל־טוער, היסטאָריקער און שפּעטערדיגער מחבר פון מאַנומענטאַלען ווערק „פּנקס ביאַליסטאָק", א. ש. הערשבערג. די טעלעגראַמע איז געווען דער עמיינשאַפּטליכער געוואָלד פון דעם ביאַליסטאָקער אידענטום אין די טעג, וועג ביאַליסטאָק איז געווען אַרומגערינגעלט פון דער דייטשער אַרמיי און האָט געבעטען באַלדיגען הילף פאַר דער היימשטאָט, וואָס ווערט פאַרכאַפּט אין קלעם פון מלחמה.

איך האָב דאָן אָפּגעדרוקט די טעלעגראַמע אין דער היגער אידישער פּרעסע, אַלאַרמירענדיג די אידישע עפענטליכקייט און באַזונדערס די ביאַליסטאָקער אין אַמעריקע וועגען דער געפאָר, וואָס לויערט אויף דער אַלטער היים און דרינגענדער נויטווענדיגקייט פון הילף. איך בין אויך געקומען אין קאָנטאַקט מיט אָנגעזעענע ביאַליסטאָקער כלל־טוער אין ניו־יאָרק און מען האָט פאַררופען אַ מאַסמיטינג אין דער ביאַליסטאָקער שול אויף ווילעט סטריט, וואו ס׳איז געזאַמעלט געוואָרען אַרום 15 הונדערט דאָלאָר. די סומע געלט איז איבערגעשיקט געוואָרען קיין ביאַ־

ליסטאָק דורך דעם „פּאַרבאַנד דער דייטשען יודען" אין בערלין, ווייל ביאַליסטאָק איז שוין דורך דער צייט געווען אָקופירט פון דער דייטשער אַרמיי, און דאָס איז געווען די איין־און־איינציגע פּאַרבינדונגס־אַגענטור. דאָס איז געווען די ערשטע פּאָזע פון ביאַליסטאָקער רעליף־אַרבעט אין אַמעריקע.

אין די יאָרען פון דער מלחמה, 1914 — אָנהויב 1919, איז ביאַליסטאָק געווען פֿאַרשלאָסען אויף זיבען שלעסער פֿאַר די אַמעריקאַנער אידען, און עס איז ניט געווען פון דאָנען קיין מעגליכקייט אוֹן וועג פֿאַר קאָנטאָקט און הילף.

אין יאָר 1919, באַלד נאָך דעם שלוס פון דער ערשטער וועלט־מלחמה, איז אָנגעקומען צו מיר אַ פֿאַרצווייפֿעלטער רוף פון די באַוואוסטע ביאַליסטאָקער כלל־טוער, אַברהם טיקטין, מענדעל קאַפּלאַן און א. ש. הערשבערג, אַז ביאַליסטאָק איז רוינירט און באַלדיגע באַדייטענדע הילף איז נויטיג צו שטעלען די שטאָט און איר אידישע באַפעלקערונג אויף די פיס. איך האָב דעם אַפּיל פון די ביאַליסטאָקער כלל־טוער פאַרעפענטליכט אין דער אידישער פּרעסע. איך בין אויך אַוועק צו די דעמאָל־טיגע טוער פון ביאַליסטאָקער ביקור־חולים, וואָס האָט זיך געפונען אין קעלער אויף 246 איסט בראָדווויי, און זיי אויפֿ־געשטורעמט מיט אַן אַפּיל צו ראַטעווען די אַלטע היים.

מיינע ווערטער האָבען געמאַכט אויף זיי אַ טיפע ווירקונג און דער האַלבער מנין דואיג־געמיטליכע ביאַליסטאָקער אידען, וועלכע האָבען „געשפּילט אין ביינדלעך" און פֿאַרבראַכט גוט־מוטיג און געלאַסען, האָבען פֿלוצלונג דערפילט אַ פּייער אין האַרצען, וואָס איז אויפֿגעבלאָזען געוואָרען פון זייער אינער־ליכען „ביאַליסטאָקער פונק". עס איז פאַררופען געוואָרען אַ קאָנפערענץ פון ביאַליסטאָקער טוער און פֿאַרשטייער וועל־כע האָבען פֿאַרטראָטען די ביאַליסטאָקער סאָסייעטיס אוֹן עס איז געשאַפֿען געוואָרען דער אָפּיציעלער אָפּאַראַט אונ־טער דעם היסטאָרישען נאָמען „דער ביאַליסטאָקער רעליף־קאָמיטעט", וועלכער האָט זיך שפּעטער קונה שם געווען דורך זיין גרויסער רעטונגס־אַרבעט. צווייגען פון רעליף־קאָמיטעט האָבען זיך געגרינדעט אין די שטעט שיקאַגאָ, פּיטערסאָן, קליוו־לאַנד, נואַרק, לאָס אַנדזשעלעס און אויך אין קאַנאַדע. עס האָט אָנגעהויבען שטראָמען אַ ריזיגער צופלוס פון הילף פון אַמעריקע צו דער אַלטער היים, באַזונדערס קרובים־געלטער. די חרוב'ע ביאַליסטאָק האָט אויפֿגעלעבט, ממש אויפֿגעשטאַנען תחיית־המתים, און איז ווידער געוואָרען די ופּלסירענדיגע שטאָט פון תורה, חכמה, אינדוסטריע, אַרבעט און קולטור.

דאָס איז געווען די צווייטע פּאָזע פון ביאַליסטאָקער רעליף־אַרבעט אין אַמעריקע, וועלכע האָט זיך אויסגעצייכענט מיט אָרגאַניזאַציאָנעלער סיסטעמאַטישקייט און מאָדערנע מעטאָדען. בסך־הכל איז צווישען ביידע וועלט־מלחמות אַריבערגעשיקט געוואָרען פון דעם ביאַליסטאָקער רעליף־קאָמיטעט אין אַמע־ריקע צו די לאַנדסלייט אין דער אַלטער היים די סומע פון 5 מיליאָן דאָלאַר, און צו דער קהילה און אירע אינסטיטוציעס — אַ האַלבען מיליאָן דאָלאַר, וואָס שטעלט מיט זיך פאָר אַ רעקאָרד־ציפער אין דער כראָניק פון אידישע לאַנדסמאַנשאַפטען דאָ אין לאַנד.

פון אָט־דעם ביאַליסטאָקער רעליף־קאָמיטעט — ווי שוין דערמאָנט — איז שפּעטער אויסגעוואָקסען דער ביאַליסטאָקער צענטער, ליידיס אָוקזילערי, און נאָכדעם אויך דער מושב זקנים. די רעליף־אַרבעט איז אויך באַנייט געוואָרען נאָך דער לעצטער וועלט־מלחמה, וועו אַ דאַנק אונזער צענטער און זיינע אָנגע־שלאָסענע אָרגאַניזאַציעס פון איבערן לאַנד איז אַרויסגעשיקט געוואָרען, אין פֿאַרשיידענע פֿאָרמען פון הילף, געלט, מעדיצינען, שפּייז און קליידער, אין דער חרוב'ער ביאַליסטאָק צו דער שארית הפּליטה, אין די די־פּי־לאַגערן, אין מדינת ישראל, אין ציפערן און אומעטום — אַ סך־הכל פון 60 טויזענט דאָלאַר.

זאָל דאָ אויך דערמאָנט ווערען פֿאַר דער געשיכטע, אַז די גרינדונג פון קרית־ביאַליסטאָק אין ישראל איז אויך דער אויפּטו פון ביאַליסטאָקער צענטער, וועלכער האָט אין 1949 פֿאַררופען וועגען דעם די ביאַליסטאָקער וועלט־קאָנוועגשאָן און געשאַפען די ערשטע הונדערט טויזענט דאָלאַר.

די רעליף־אַרבעט וועט נאָך געטאָן אויך היינט צו טאָג, שטיצענדיג פון אונזערע פאָנדען יעדען נויטבאַדערפטיגען ביאַ־ליסטאָקער אידען איבעראַל. עס איז וועגען אונזערע ביאַליס־טאָקער רעליף־טעטיגקייטען שוין אַ סך געשריבען געוואָרען אין פאַרשיידענע צייטען און די ראַמען פון אַן עדיטאָריעל־נאָטיץ דערלויבען ניט אַרייַנצולאָזען זיך אין איינצעלהייטען, נאָר איך האָב עס באַטראַכט פאַר אַ הייליגען חוב צו פאַרצייכענען פאַר דער געשיכטע דעם רעקאָרד פון אונזער אַרבעט און דערגריי־כונגען ביי אַזאַ וויכטיגען היסטאָרישען מאָמענט, ווי אַ האַלבער יאָרהונדערט ביאַליסטאָקער רעליף.

פּייערליכער שלוס־מיטינג פון אונזער באָארד אַף דירעקטאָרען

זונטאָג, דעם 24־טען מאַי 1964, איז אין אונזער האָום אָפּגעהאַלטען געוואָרען אַרום שיין־געדעקטע טישען דער פּייער־ליכער געמיינזאַמער שלוס־מיטינג פון אונזער באָארד אַף דירעקטאָרען און די ליידיס אָוקזילערי.

דער פּאָרזיץ איז געפירט געוואָרען גע־מיינשאַפטליך דורך אונזער טשערמאַן פון באָארד, קאונסעלאָר דייוויד דזש. גאָלד־בערג, און דורך מרס. סילוויאַ שאונפעלד, פּרעזידענטין פון דער אָוקזילערי.

אַן אינטערעסאַנטער באַריכט פאַר דעם פאַרגאַנגענעם סעזאָן איז אויסגעהערט גע־וואָרען פון אונזער עקזעקוטיוו־דירעקטאָר, דוד סאָהן.

באַגריסונגען זיינען פאָרגעבראַכט גע־וואָרען פון מרס. שאונפעלד; פריינט אי־סאַק ריבאַלאָווסקי; מרס. איידע אייזענ־ראובן פישער און אַנד. די רעדנער האָבען געפונען דעם פאָרזאַמעלטען עולם צו הא־בען אין זינען די אינסטיטוציע אויך דורך די זומער־וואַקאַציעס באַזונדערס אין שיי־כות מיט דעם פּראָקלאַמירטען „זומער עמוירדזשענסי קאַמפּיין".

עס איז אָפּגעגעבען געוואָרען אַ באַ־ריכט פון אונזער ניי־געגרינדעטען ביאַ־ליסטאָקער אַרכיוו און ביבליאָטעק. עס איז איינשטימיג באַשלאָסען געוואָרען צו וויד־מען איינעם פון די סאַלאַריומ'ס אויפן 9־טען פלאָר אין אונזער בילדינג, אַלס לאָקאַל פאַר דעם אַרכיוו און ביבליאָטעק, און אויסצושטאַטען דעם באַשטימטען פלאַץ מיט אַלע נויטיגע אינריכטונגען פאַר דעם צוועק.

דער מוזיקאַלישער פּראָגראַם איז דורכ־געפירט געוואָרען פון דעם וואונדער־קינד, דעם געראָטענעם קינסטלער, מייקעל רובין, אַ פלימעניק פון אונזער וויי־טשערמאַן פון באָארד, איסאַק ריבא־לאָווסקי.

פון ניט וויטן אמאל

פון מ. סיראטא (פראנקרייך)

מיר ברענגען דאָ א בינטל זכרונות פון אונזער באָבאָבטען מ׳טאַרבעטער, מ. סיראָטאַ, וועמעס ביז־איצטיגע ביאַליסטאָקער מעמואַרען האָבען אַרויסגערופען גרויס אינטערעס ביי אונזער רע לייענער. דער שרייבער שילדערט א צייטליכען מאָטיוו, די אלול־טעג אין דער אַמאָליגער ביאַליסטאָק, און וויקעלט א׳ך אויף די פּאַנאָראַמע פון די אַמאָליגע שוהלען אין אונזער היימשטאָט און אומגעגענט — א מאָטיוו, וואָס איז אַזוי נאָענט צו אונזער האַרץ.

ר ע ד א ק צ י ע

אין די אלול־טעג אין ביאַליסטאָק

אין אונזער אַלטער היים האָט מען שטאַרק געפילט די אלול־טעג. צום דאָוונען פלעגט שוין קומען א גרעסערער עולם; מ׳האָט די תפילות געזאָגט מיט כוונה; מ׳האָט מער מעיין געווען אין ספרים און וויניגער געפּראָווט הלצות. ס׳איז אויך געווען די פּאַסיגע צייט צו גיין אויף קבר־אבות זיך גוט אויסווייענען און אויסבעטען ביי די פאַרשטאָרבענע א זכות פאַר די לעבעדיגע.

כאָטש מערסטענטייל פלעגען אויספאַלען אָנהויב האַרבסט שיינע, זוניגע טעג, איז אָבער געווג א קיל אלול־ווינטעל, אז די געלע בלעטער פון די ביימער זאָלן כאָפן א ציטער און חלשות־דיג אַרונטערלאָזען זיך אויף דער ערד...

אין „גאָראָדסקאי סאד" קומען נאָך עלטערע מענטשען זיך וואַרעמען אויף דער זון; אין די אָוועגטען שפּילט נאָך דאָרט דער מיליטעריישער אָרקעסטער, אָבער קיין גרויסען עולם ציט עס שוין ניט און אפילו די ביסעל מעלאָמאנען זיצען ניט אויס דעם גאַנצען קאָנצערט, ווייל מ׳הויבט אָן פילען א צוג־ווינטעל.

אויך דער „גרינער וועג" אין וואַלד, וואו מיט עטליכע וואָכען פריער איז געווען אָנגעפילט מיט שפּאַצירער און וואו ס׳האָבען זיך געהערט געזאַנגען, געלעכטערס און ליבע־שעפּטשעריין, איז איצט שטיל ווי אויף א בית־עולם; מ׳הערט שוין ניט קיין פויגל־געזאַנג און קיין גרילען־זשומעריין.

די דאַטשניקעס פון סאָסנאָווען וואָלד זיינען שוין צוריק־געקומען אין שטאָט, ווייל אויך זיין כאָטקע ווי די געווימע דאָטשקעס שטייען איצט מיט פאַרקלאָפּטע לאָדענס און פאַרהאָק־טע טירען...

די „קאָנקע" דערגרייט שוין מער ניט ביזן „סאד ראָסקאָש", וועלכער שטייט אויך וויסט און פאַרלאָזען. פון אומעטום ווייעט מיט נאָענעניש און בענקשאָפט נאָך די שיינע, פרייליכע, פאַר־גאַנגענע טעג...

די שילער פון די „קאָזיאָנע" שולעס פאַרענדיגען שוין זיי־ערע וואָקאַנסען און מיט א באָדויער גרייטען זיי זיך שוין צוריק אין די לערען־אנשטאַלטען און „זוברעוועזן" די פאַרשיידענע גע־גענשטאַנדען וואָס זיי שטייט פאַר.

אין די אידישע חדרים הויבט זיך ערשט אָן די וואָקאַנסען לכבוד די פאַרשטייענדיגע ימים־טובים. אָבער זיי האָבען ניט דעם זעלבען „טעם" ווי די פּסח־וואָקאַנסען, וויייל די שטימונג איז אָן אַנדערע. באַלד עפּעס א שטיקעל שטיפערי, באָקומט מען א זאָג: האָסט פאַרגעסען, אינגעלע, אז באַלד איז ראש־השנה און יום־כיפּור און מ׳דאַרף תשובה טאָן?... גיי שטעל זיך פאַר־הערען מיט אַזוינעם, אז קינדער באַגייען ניט קיין גרויסע זינד, און טאָמער חלילה יאָ, וועט גאָט זיך שעמען באַשטראָפען א ניט־דערוואָקסענעם מענטשען פאַר א נאַרישען קינדערישען חטא...

ווי ס׳זאָל ניט זיין, האָקט עס שוין אָפּ דעם חשק זיך צו אַמוזירען.

אין אַן ערגערער לאָגע האָבן זיך געפונען די מלמדים, וועל־כע דאַרפען אויפסניי אויסבעטען א אינגעל אויפן נייעם זמן. מען דאַרף פריער נושא־חן זיין ביי דער מאַמען, געפעלען דעם טאַטען און אויך געווינען דאָס האַרץ פון הויפט־קליענט — דעם אינגל. דאַרף מען טאָקע האָבען א הילף פון הימעל; אויסבעטען א גוט יאָר פאַר כל ישראל און א גוטע קנעלונג פאַר „ר׳ ישראל"...

כאָטש ס׳איז נאָך גאָנץ וואַרעם, אויף די לאָנקעס איז נאָך דער גראָז גרין, אין די גערטלאָך צעבליען זיך נאָך בלומען, הויבט מען זיך שוין אָבער אָן אַרומצוקוקען אויף די אויוועגס, צי זיי געפינען זיך נאָך אין א גוטען צושטאַנד. מ׳גרייט שוין צו קלאָפּטערס האָלץ און מען וואַרפט שוין אויך א בליק צו די טאָפּל־פענסטער, צי ס׳פעלן ניט קיין שויבען...

* *

ס׳איז ערב ראש־השנה אין אַוועגט. פון אַלע הייזער שיטען זיך אַרויס אויסגעפּוצטע וויבער, מענער מיט ווייסע שניפּסען, נגידים מיט צילינדער־היט, יונגווּאַרג מיט נייע מלבושים. אַלע גייען איצט אין די בתי־מדרשים און אין שוהל מיט ערנסטע פּנימ׳ער און מיט שוועכע הערצער. מ׳דאַרף אויסבעטען ביים בורא־עולם א גוט און גליקליך יאָר, א כתיבה וחתימה טובה.

פאַרלוירענע גייסטיגע אוצרות

פון מיין פריסטער יוגענט האָב איך זיך באַצויגען מיט ליבע און רעספּעקט פאַר עלטערע מענטשען, ווער נאָך וויסט צו דער־ציילען אַזוינע שיינע מעשיות און חכמות ווי א זיידע — א שטיי־גער ווי מיין זיידע ר׳ יודל — אָדער וועד פאַרמאָגט אַזא טייערע נשמה ווי מיין באָבע פריידע? פלעג איך צוליב זייער זכות אָפּ־געבען כבוד יעדען זקן אָדער זקנה, וואָס כ׳פלעג אָנטרעפען אויף מיין וועג; כ׳פלעג באַגריסען מיט א בריייטען „גוט־מאָרגען" אָדער „גאָט העלף", אפילו אַזוינע וואָס כ׳האָב געזען צום ערשטען מאָל.

מיין ליבע צו אַלטע לייט האָט זיך אויך איבערגעטראָגען צו אַלטע בתי־תפילות, וואו די לופט איז אָנגעזאָפּט מיט ניגונים פון דורות און תפילות פון גאָטספּאָרכטיגע אידען.

האָב איך טאָקע געהאַט גרויס דרך־ארץ פאַרן אַלטען בית־מדרש אויפן שול־הויף, וואו כ׳בין נאָך אַלס אינגעל אָפּט אַרייַנ־געקומען בין מנחה למעריב זיך אויסמישען מיט די פּשוטע פאַר־האַרעוועטע אידען, וואָס האָבען באַקומען אָן אויסגעלייטערטען פּנים ביים צוהערען זיך צו זייער רבי׳ן, וואָס פלעגט זיי דער־

קלערען דעם עין־יעקב אָדער לערנען מיט זיי דינים פון „אורח חיים".

דער דאָזיגער בית־מדרש האָט זיך אויסגעצייכענט ניט בלויז מיט זיין אַלטקייט (ער איז געבויט געוואָרען אין 1715). אויפן פֿאַלאָפּ איז נאָך געווען קענטיג די אָנגעצייכענטע דאָטע פון בנין: תע״ה, נאָר אויך מיט זיין אַריגינעלקייט. דהיינו: ס׳איז דאָרט ניט געווען קיין עזרת־נשים. צי דאָס איז געמאַכט געוואָרען בכוונה, ווייל די גבאים האָבען געהאַלטען אַז נשים זיינען פּטור פון תפילה, אָדער ס׳איז געווען אַ פֿשוטער פֿאַרזען... מיט יאָרען שפּעטער האָט מען עטליכע מאָל געמאַכט פּרואוון צוצוטשטעלן ביי דער זייט אַ ווייבער־שוהל, אָבער אַלע מאָל איז מען געבליבען ביי די פֿראַיעקטען.

מ׳דאַרף ניט פֿאַרגעסען, אַז צו יענער צייט איז נאָך ביאַליסטאָק געווען אַ דאָרף און צום נאָמען ביאַליסטאָק איז צוגעלייגט געוואָרען: הסמוכה לטיקטין... איז גאָנץ מעגליך אַז דער אַלטער בית־מדרש איז אפשר געווען אַ „בן־יחיד"... שפּעטער זיינען צוגעבויט געוואָרען נאָך עטליכע בתי־מדרשים און די הילצערנע שוהל מיט קלויזען.

עס שטייט נאָך פֿאַר מיינע אויגען די אַלטע שוהל, וואו איך פלעג, אין באַגלייטונג פון מיין זיידען, באַזוכען אַלע פרייטאָג־צונאַכטס, וועו דער חזן משה באַס מיטן כאָר פלעגט דאָרט „אַוועקלייגען" אַ קבלת־שבת, אַז דער עולם פלעגט זיך צעגיין פאַר מתיקות. כאָטש מיין זיידע איז געווען גוט באַקאַנט מיטן אויבערשמש פון כאָר־שהל, ר׳ אייזיק, איז ער דאָך אַהין ניט געגאַנגען, ווייל דער עמוד מיט דער בימה זיינען געווען פֿאַראייניגט. ער האָט עס געהאַלטען פאַר ניט גאָנץ כשר...

וועו מ׳האָט די אַלטע שוהל „אַרונטערגענומען", האָט ביי מיין זיידען אין שטוב געהערשט אַ טרויער. מיין באָבע האָט פאַרגאָסען טרערען: ס׳איז דאָך אַ זינד פאַר גאָט — האָט זי געטענ׳ט — מ׳נעמט אַזאַ פיינע שוהל, וואָס האָט נאָך געקענט שטיין צענדליגער יאָרן, און מ׳צעוואַרפט עס, ווי ס׳וואָלט געווען אַ פשוטע אַלטע כאַלופּע...

אין אַ סך אַנדערע הייזער האָט מען אויך געהאַט תרעומות קעגען די איניציאַטאָרען, ווייל מ׳האָט געוואוסט, אַז ס׳איז לייכטער צו צעוואַרפען ווי אויפבויען. מ׳האָט טאָקע ניט געמאַכט קיין טעות. יאָרען־לאַנג איז די נייַ־געבויטע שוהל געשטאַנען אַ ניט־פֿאַרענדיגטע. ערשט אַ דאַנק אַ פשוט׳ן אידען, גראָד ניט קיין „איבערגעשפּיצטען", אַ געוויסען מיכל גראָדזענסקי, האָט מען לסוף פֿאַרענדיגט דעם בנין.

די דאָזיגע גרויסאַרטיגע שוהל האָט, ליידער, ניט אויסגעלעבט די עלטער פון איר פֿאַרגייערין. זי איז אומגעבראַכט געוואָרען דורך די דייטשע מאָנסטערס, וואָס האָבען איר פאַרברענט צוזאַמען מיט טויזענטער אידען, וועמען מ׳האָט דאָרט פאַרשפּאַרט.

* * *

ס׳איז מיר אויך באַשערט געווען צו זען מיט מיינע אויגען די אַלטע זאָבלודאָווער שוהל, וואָס האָט זיך גערעכענט פאַר אייער פון די שענסטע שוהלען אין פוילען.

ס׳איז גראָד אויסגעפאַלען אין זעלבען טאָג, וועו מ׳האָט אָנטהילט די מצבה פון שריפּטשטעלער א. ב. גאָטלאָבער דורכן ביאַליסטאָקער ליטעראַטען־און זשורנאַליסטען־פֿאַראיין.

נאָך דער צערעמאָניע האָט רעד. פּסח קאַפּלאַן פֿאַרגעלייגט מיין רעדאַקציע־חבר מ. גאָלדמאַן און מיין וויניקייט אים באַגלייטען קיין זאָבלודאָווע, וואו מ׳האָט אים שוין עטליכע מאָל אייגנגעלאַדען צו באַזוכען די דאָרטיגע קולטורעלע אינסטיטוציעס, באַזונדער די נייַ־געשאַפענע ביבליאָטעק. פאַרשטייט זיך, אַז פון אונזער זייט איז ניט געקומען קיין אָפּזאָג.

היות מיר זיינען „אַריינגעפאַלען" אין זאָבלודאָווע אומגעריכט, האָבען די דאָרטיגע קולטור־טוער ניט געהאַט קיין צייט און מעגליכקייט צו מאַכען די געהעריגע הכנות און האָבען אונז אַריינגעפּירט אין ביבליאָטעק־צימער, וואו אויף דער פֿאָדלאָגע זיינען געווען אויסגעשפּרייט נאָר־וואָס אויסגעגראָבענע קאַרטאָפעל... די קולטור־מענטשען האָבען זיך געפילט אַביסעל אין אָן אומאנגענעמער לאָגע. ערשט וועו פּסח קאַפּלאַן האָט, אויף זיין שטייגער, מיט פּשטות זיי באַרואיגט מיט אַ ווערטעל: „אל תסכל בבולבעס, אלא במה שיש בו" — מ׳דאַרף ניט קוקען אויף די בולבעס, נאָר אויף דעם וואָס ס׳געפינט זיך אויף די פֿאַליצעס, און אויף די פֿאַליצעס זע איך אַ גאַנץ פיינעם אָפּקלויב פון ביכער. דאָס איז דאָך דער עיקר... דאָס האָט געווירקט אויף די זאָבלודאָווער קולטור־טוער, און האָבען צוריק באַקומען אַ גוטען הומאָר.

פון דאָרט זיינען מיר אַוועק אָפּשטאַטן אַ וויזיט דער חשובער זקנה: די אַלטע זאָבלודאָווער שוהל, וואָס האָט זיך גערעכענט צווישען די עלטסטע שוהלען אין פוילען. ניט קוקענדיג אויף איר טיפען עלטער (בערך 300 יאָר) האָט זי זיך נאָך גאַנץ פעסט געהאַלטען; אין עטליכע ערטער האָט זי זיך שוין אַביסעל געבויגען פון זקנה. אָבער די שוהל־פֿאַרשטייערס האָבען גוט אַכטונג געגעבען אויף איר מעמד, און יעדען מאָל וועו זי האָט געכאַפט אַ „קנייטש", אַ שלעכטען בויג, האָט מען באַלד געפונען אַ „היילי־מיטל".

מיר האָבען באַזוכט די שוהל אין אַלע וועלטען; מיר האָבען געזען די ספּעציעלע כלי, וואו מען פלעגט אַרויסנוואַרפן די „ערלות" פון געמ׳לט קינדער; די שוהל איז אויך געווען פאַרזען מיט אַ „קונע" פאַר פאַרזינדיגטע; ס׳איז אויך געווען אַ ספּעציעלע באַנק, אויף וועלכער מ׳פלעגט שלאָגען מלקות. פאַרשטייט זיך אַזוינע אידען וואָס האָבען זיך געלאָזען פרייוויליג שמייסען, אָלס אָפּקומעניש פאַר זינד...

די שוהל איז געווען פאַרזען מיט אַ פיין־געשניצטען ארון־קודש און מיט אַ פראַכטפולען סאַמעטענעם פּרוכת.

כ׳באַדויער איצט וואָס מיר האָבען פאַרגעסען אַריינקוקען אין פינקס, וואָס וואָלט אונז געגעבען אַ גאַנץ רייכען און אינטערעסאַנטען מאַטעריאַל פון געשעענישען און פאַרלויפענישען פון עטליכע הונדערט יאָר אידיש לעבען בכלל און זאָבלודאָווע בפרט.

* * *

אויף אַ גאַנץ אומגעריכטען אופן איז מיר אויסגעקומען זיך צו באַקענען מיט אַן אַלטער שוהל אין אַ דאָרף.

געשען איז עס אין 1915, בעת דער דייטשער אָקופּאַציע, וועו אין ביאַליסטאָק האָט מען זיך געדאַרפט דערנערען מיט 250 גראַם ברויט אַ טאָג; וועו מ׳האָט געדאַרפט „לייגען די ציין אויף דער פֿאַליצע", ווי אידען פלעגען זיך סאַרקאַסטיש ווייצלען...

צו יענער צייט איז געשטאַרבען מיין פאָטער. מיין מומע, דעם פאָטער׳ס אַ שוועסטער, וועלכע האָט באַלד בייַם אַריינקומען פון דייטשען זיך דערוואוסט אַז אין דער אומגעגענט פון ברעסטאָוויץ האָבען די פּויערים פאַרלאָזען, אין שרעק פאַר דייטשען, זייערע פעלדער און כאָטעס און זיינען אַנטלאָפען מיט די אָפּטרעטענדיגע חיילות, איבערלאָזענדיג פאַרזייטע פעלדער פון קאָרן, געשטעגן און קאַרטאָפּעל און פאַרטיגע דירות...

מיין מומעס הויזגעזינד האָט ניט געמאַכט קיין לאַנגע שהיות און זיך אַוועקגעלאָזען אין יענע מקומות, וואו זיי האָבען געפונען אַ גרייטע דירה, אַ פעלד מיט צייטיגע זאַנגען און פאַרזייטע קאַר־טאָפל. זיי האָבען אויך געפונען אַ לעבעדיגען פערד און אַן אַלט־מאָדיש מילכעל... מיט איין וואָרט — אַלץ וואָס מ׳האָט באַדאַרפט אָנצוהויבען אַ ווירטשאַפט.

מיין מומע, וועלכע איז געקומען צו מיין פאָטער׳ס לויה, האָט געזען די לאַגע אין ביאַליסטאָק, וואו מ׳גייט אויס פאַר אַ שטיקעל ברויט, האָט מיר איינגעלאַדען צו קומען אין איר מושב אויף די ימים־נוראים און סוכות. זי האָט מיר אויך פאַרזיכערט, אַז ניט וויט פון איר, פיר וויאָרסט וויטער, איז דאָ אַ שוהל, וואו כ׳וועל קענען זאָגען קדיש.

איך האָב זיך ניט געלאָזט לאַנג בעטען, האָב געזומען די באַן און בין צוגעפאָרען קיין ברעסטאָוויץ. ווען איך בין אַרויס פון באַנהויף איז געווען באַגינען און האָב ניט באַמערקט קיין סימן פון אַ ישוב. כ׳האָב געזען בלויז לאָנקעס און פעלדער. ערשט מיטאַמאָל האָב איך דערהערט אַ קול פון אַ האָן, וואָס האָט אויסגעזונגען אַ קוקוריקו... כ׳האָב זיך געלאָזען צו דער ריכטונג פון דעם האָנ׳ס קרייען, און נאָך אַ קנאַפּען וויאָרסט בין איך צוגעקומען נעבען אַ שיינער הויז, אַרומגערינגעלט מיט אַ גרויסען פרוכט־גאָרטען.

איך בין אַריין אין הויז און דאָרט געפונען אַ גרעסערע צאָל מענטשען, וואָס האָבען איבערגעביסען. בין איך שוין געווען זיכער אַז דאָ איז אַ גאַסט־הויז און כ׳הייס מיר געבען אַ שטיקעל ברויט מיט אַ גלאָז וואַרעמ׳ס, וואָס אַ פרוי האָט מיר גלייך דער־לאָנגט מיט אַ צולייג אַן איי און עטליכע באַרנעס.

— כ׳האָב קיין איי און קיין באַרנעס ניט באַשטעלט, פרוביר איך געבען צו פאַרשטיין...

— ס׳מאַכט ניט אויס; עסט געזונטערהייט — איז געווען דער ענטפער.

ווען כ׳האָב אָפגעגעסען און אָפגעטרונקען און געבעטען אַ רעכענונג פאַרן פרישטיק, האָט מיר די פרוי דערקלערט, אַז דאָ איז ניט קיין קרעטשמע; דער בעל־הבית איז זייער צופרידען צו האָבען אורחים בייַ זיין טיש און אים קומט צו אַ שטיק געזונט וועז ער קען מיט עפּעס דערקוויקען אַ אידישען דורכפאָרער...

כ׳האָב זיך אויפן אָרט דערוואוסט, אַז דער אייגענטימער פון דער נחלה, א. אַבראַמיצקי, איז באַקאַנט אין גאַנצען געגענט אַלס גרויסער בעל־צדקה און מכניס־אורח — אַ אידישער „פאַמיעש־טשיק״.

כ׳האָב געשלאָסען פריינטשאַפט מיטן „פאַמיעשטשיק׳ס״ אַ זון, אַ „בחור כארזים״, וועלכער האָט פאָרגעלייגט מיך אָפצופירען מיט זיין קאָרעטקע צו מיין פעטערס מושב. דערפאַר האָב איך געמוזט צוזאָגען, אַז כ׳וועל קומען שבת דאַוונען אין זייער מנין. דערוויסענדיג זיך אַז איך בין אַן אָבל, האָט ער מיר פאַרטרויט אַז עטליכע וויאָרסט וויטער איז דאָ אַ דאָרף וואָס פאַרמאָגט אַ שוהל, וואו מ׳דאַוונט אַלע טאָג און כ׳וועל דאָרט קענען זאָגען קדיש.

— ווי הייסט דער דאָרף? — האָב איך אים געפרעגט.

— אַלינקע — איז געווען דער ענטפער.

דאָ האָב איך זיך דערמאָנט, אַז אין דער ביאַליסטאָקער ישיבה האָב איך געהאַט אַ חבר פון דאָרף אַלינקע; וועל איך שוין, דאַכט זיך, ניט זיין קיין פרעמדער...

איך האָב אָפגעדאַנקט מיין צופירער און האָב אים אַן אי־בעריגען מאָל פאַרזיכערט, אַז כ׳וועל שבת קומען צו זיי אין מנין.

ביי מיין פעטער אין שטוב האָט מען מיר אָנדערציילט אַ סך שיינע מעשים פון אידישען פריץ אבראמיצקי. כ׳האָב זיך אויך דערוואוסט פרטים פונם דאָרף אַלינקע, וואָס איז באַזעצט מיט אַ פאָר מנינים אַלטע תושבים וואָס פאַרנעמען זיך מיט ערד־אַרבעט, פשוטע אידישע פויערים, צווישען וועלכע ס׳זיינען דאָ אידען לומדים און כלי־קודש.

אין דאָרף האָבען פריער געוואוינט אַ גרעסערע צאָל וויס־רוסישע פויערים, אָבער אויס מורא פאַר די דייטשען זיינען זיי זיך צעלאָפען און ס׳איז איצט אַ כמעט ריין אידישער דאָרף.

אין אַלינקע האָב איך געטראָפען מיין ישיבה־חבר, וועלכער האָט זיך מיט מיר זייער דערפרייט. ער האָט מיר געפירט וויי־זען די שוהל, וואָס איז שוין אַלט געווען אַריבער 100 יאָהר. זי איז געווען געבויט פון קלעצער און האָט געהאַט אַ פעסטען פונ־דאַמענט. פון אויסנווייניג האָט זי קיין באַזונדערן רושם ניט געמאַכט. דערפאַר אינעווייניג האָט זי געהאַט אַלע נויטיגע איינ־ריכטונגען וואָס אַ שוהל דאַרף האָבען: אַ פיינעם ארון־קודש, אַ גערוימע בימה, באַקוועמע פּלעצער און אַ גערוימע וווייבער־שוהל.

אין געוויסע ערטער פון דרויסען האָבען זיך אין די קלעצער באַוויזען לעכער פון אַלטקייט, אָבער מיין חבר האָט מיר פאַר־זיכערט אַז ווי נאָר די מלחמה וועט זיך ענדיגען וועט מען זיך אַרומקוקען אויף דער שוהל...

ס׳איז מיר צו יענער צייט ניט איינגעפאַלען זיך געווי צו אינפאָרמירען ווען און ווער האָט די שוהל אויפגעבויט און ווי קומט עס וואָס אידישע פויערים האָבען זיך אַריינגעקלייבען אין אַ פאַרוואָרפענעם דאָרף, אַקערן און זייען — אַ זאַך וואָס מ׳האָט זעלטען געזען, אַז אידען זאָלען זיך דערמיט פאַרנעמען אין דעם אַמאָליגען רוסלאַנד.

כ׳האָב פאַרבראַכט ביי מיין חבר אין הויז די אַלע ימים־טובים. ס׳האָט זיך געשמאַק געדאַוונט אין דער אַלינקער שוהל, ווי ס׳האָט זיך מיט אַפּעטיט געגעסען ביי מיין חבר, וואו ס׳איז געווען פון כל טוב.

כ׳בין דאָרט געשלאָפען עטליכע נעכט אין אַ שייער, וואו מ׳האָט אויסגעבעט געלעגערס פאַר מיר און פאַר מיין חבר, און כ׳האָב אין מיין לעבען אַזוי געשמאַק ניט געשלאָפען ווי אויף די שמעקעדיגע הייַ פון די אַלינקער פעלדער...

* * *

אַ האַלבער יאָרהונדערט איז פון יענער צייט אַוועק. פון כמעט אַלע מענטשען וואָס כ׳דערמאָן דאָ, פון אַלע גייסטיגע אידישע אוצרות, בתי־מדרשים און שוהלען, איז קיין זכר ניט געבליבען, פונקט ווי ס׳איז גאָרניט געבליבען פון דער שיינער אידישער הכנסת־אורחים שטוב פון טייערן אידען אַבראַמיצקי און פאַמיליע. אַלץ איז אַוועק מיטן פייער. די דייטשע בעסטיע האָט אַ שיינע ליכטיגע וועלט פינסטער געמאַכט. מיר קענען בלויז זאָגען דעם סקאַרבאָוון: יתגדל ויתקדש שמה רבא...

שעפּסעל, אַלטער און זלמן

פון מ. באַביטש

אין פּראָנט פון אונזער הויז אין ביאַליסטאָק איז געווען אַ באַנק צום זיצען. צוויי קלעצער אריינגעגראָבען אין דער ערד און אַ ברעט אויסגעשפרייט.

אט די דאָזיגע באַנק איז פּאַר פילע יאָרן געווען אַ מין אינסטיטוציע. אַז דער וועטער איז געווען מילד אָדער ווארעם, פלעגט מען זיצען און שמועסען. מ׳האָט געריידט און דיסקוטירט די יאָפאַניש־רוסישע מלחמה, וועגען די רעוואָלוציאָנערע אומרועז אין רוסלאַנד, וועגען אידישע צרות אויף דער וועלט, וועגען קאָנקורענץ אין פּרנסה, און גאַנץ אָפט שכנישע רכילות. אין אָוונט פלעגען פּאַרליבטע פּאָרלאַך זיצען אויף דער באַנק און אויס׳חלומ׳ען די צוקונפט. זיצענדיג אויף דער באַנק האָט מען מיט שטאָלץ געקענט באַמערקען דעם פּראָגרעס און ציוויליזאַציע. די דראָשקעס האָבען שוין געהאַט גומענע רעדער, וויניגער טומעל און דער האַרמאָנישער טיק־טאַק פון די פּערדישע פּאָדקאָוועס — איז געווען אַ מין סימפאָניע... די קאָנקע האָט זיך אַזוי שנעל און מאַיעסטעטיש באָוועגט — פעסטער ווי דער שנעלסטער פוסגייער... ענדליך דער גאָר נייער וואונדער, דער אויטאָמאָביל, וואָס פלעגט פליען אַזוי שנעל און געהערט צום דייטש דעם פאַבריקאַנט מאָעס. וואונדער — כולו וואונדער!

דאָס איז געווען אינם ערשטען צענדליג יאָרן פון היינטיגען יאָרהונדערט.

אט אויף דער דאָזיגער באַנק האָבען זיך אויסגעלעבט די דריי פּאַרשוינען: שעפּסעל ק., אַלטער טאָרבע און זלמן. זיי זיינען געווען פאַקירערס, וואָס האָבען געצויגען פּרנסה פון שלעפּען שווערע זעק מעל, צוקער, האָבער, גערשטען און אַנדערע שפּייזען. זיי פלעגען אפּוואָרטען די לאַנגע דראָנגאָוע וועגענער אָנקומען פון וואָקזאַל, און פלעגען עס באַגלייטען און אויסלאָדען איבער די שפּייז־געשעפטען. אויך האָבען זיי געהאַט אַ זייטיגע פּרנסה: שלעפּען אויף זייערע פליייצער שווערע זעק תבואה פון די שפּייכלערס צו די קראָמען, אַריינגערעכענט אונזער קראָם. אונזער גאָס האָט פּאַרמאָגט אַ צאָל שפּייז־קראָמען, וואו פויערים פון די אַרומיגע דערפער פלעגען קומען מחנות־ווייז פאַרקויפען זייערע פּראָדוקטען און קויפען ביי די אידישע קרעמער שפּייז ביי די זעק, כדי אָנגרייטען זיך פאַר די לאַנגע ווינטער־מאָנאַטען.

אָבער לאָמיר באַשרייבען יעדען איינעם פון דער „טראָיקע״.

שעפּסעל ק. איז געווען אין עלטער פון עטליכע פערציג יאָר. ער האָט זיך גלייך אַרויסגעגעבען מיט זיין זשומעניש. זיינע פיס זיינען געווען אַזוי אויסגעבויגען ווי ביי אַן אָלטען דראָגונער. די פאָאָדקע אַזאַ שווערע, אַז ווען כ׳פלעג אים זען שלעפּען פון וואָגען אָדער שפּייכלער אַ לאַנגען שווערען זאַק, פלעגט מיר דאָס האַרץ פשוט פאַרקלעמען. דער פריייז איז געווען דריי קאָפּיקעס פאַר טראָגען זעק; גרויסע אָדער גאָר גרויסע זעק — אַלצאַיינס דער פּרייז איז געווען דריי קאָפּיקעס. שעפּסעל איז געווען פון נידעריגען וואוקס. זיין פּנים איז געווען געלבליך, באַדעקט מיט אַ שפּיציק בערדעל. זיינע גרויע אויגען — וואָסערדיגע און גלייכגילטיגע צו דער אַרומיגער וועלט. ער האָט אָבער אָפט געשמייכעלט אַזוי גוטמוטיג, ווי ער וואָלט געמיינט אויסדריקען: אַזוי איז גאָטס ווילען; רייכע, אָרימע און קבצנים. ער, שעפּסעל וויל גאָרניט איבערמאַכען... מסתמא דאַרף ער זיין גאַנץ לעבען שלעפּען שווערע זעק און שפּייזען אַ ווייב מיט זעקס קינדער. שעפּסעל בייט זעלטען די בגדים, שטיוועל, אַ רוי־באָשקע, אַ רעקעל. אָלץ איז שטאַרק אָפּגעטראָגען. מיט זיין קליין היטעלע אויפן קאָפּ און שבת׳דיגען בגד פילט ער זיך ווי אַ גראָף אין די רוי־טעג.

אַלטער טאָרבע האָט דעם צונאָמען ניט פאַרדינט. ער איז געווען פון מיטעלען וואוקס, זייער בריייט געבויט — ממש אַן אָטלעט. ער האָט אויסגעזען פון אַ יאָר עטלעכע און פערציג. זיין פּנים איז געווען פול מיט ערענסטקייט. ער האָט פאַרמאָגט אַ קורצע אָבער שיינע, שוואַרצע באָרד. זיינע אויגען זיינען געווען אומרואיגע. ער האָט זעלטען געקוקט גלייך אימיצען אין די אויגען, ספּעציעל די בעלי־בתים און פאַרמעגליכערע. שווער געווען צו פאַרשטיין זיין געמיט... עס איז קלאָר געווען אַז די זעק וואָס ער שלעפּט, צו מפרנס זיין וויב און עטליכע טעכטער, איז אים אַן אָפּקומעניש. ער האָט טאָקע געטראָגען אַ רובאַשקע פאַר דער פּראָצע, אָבער פון אויבן אַ לאַנגען רעקעל, וואָס קבצנים וואָלטען זיך פאַרגונען פאַר שבת, און די שטיוועל פלעגט ער אָפט שמירען מיט אויל כדי זיי זאָלען גלאַנצען. ער פלעגט אין קעשענע אַמאָל טראָגע אידישע ביכלעך וועגען רעוואָלוציעס. אויף דער באַנק האָט מען חושד געווען אַז אַלטער איז אַ סימפּאַטיקער פון די אַנאַרכיסטען.

אונזער דריטער פּאַרשוין פון דער טראָיקע האָט זיך אויך ניט פאַרדינט דעם צונאָמען זלמן פאַרך. ער האָט דווקא געהאַט אַ שיינעם קאָפּ שווארצע האָר; איז געווען אין זיינע דרייסיגער יאָרן. האָט פאַרמאָגט אַ סימפּאַטישען מאַנסבילשען פּנים, און שטענדיג ריין אָפּגעגאָלט. זיין רובאַשקע, היטעל און ענגע שטיוועל האָבען אים געמאַכט אויסזען זעלנעריש. ער איז טאָקע געווען אַ סאָלדאַט ביים צאָר ניקאָלאַי אין משך פון גאַנצע פינף יאָר, און דערצו נאָך אַ דראָגון אין קאַוואַלעריע. ער איז געווען אַ „בעטשלאָר״, אָן זאָרג פאַר וויב און קינדער. ער האָט געקענט שלעפּען די שווערסטע זעק און שטענדיג איבעריאָגען דעם פּאָפּולערן שעפּסעל און אפילו דעם שטאַרקען אַטלעט אַלטער׳ן. ער איז געווען אַ גוטמוטיגער, און געלעבט בשלום מיט די אַרומיגע. די בעלי־בתים האָט ער ניט אָפּגענעבען כבוד, אַזוי ווי שעפּסעל פלעגט טאָן. ער האָט זיך אָבער ניט באַצויגען קריגערייש, ווי אַלטער האָט געהאַנדעלט. זלמן איז געווען גלייכגילטיג צו דער אַרומיגער וועלט. צו אַלץ — אויסער דריי זאַכען: ער האָט ליב געהאַט דעם מאָנאָפּאָל און „וואַדקאָ״ — אפילו די שטאַרקסטע; ער האָט ליב געהאַט די אכילה — און וואָס גרעסערע טעפּ. אָבער זיין גרעסטע שוואַכקייט האָט ער געהאַט פאַר פרויען. ער פלעגט שטאַרק אויסנעמען ביי די דינסטמיידלאַך פון די אַרומיגע באַלעבאָטישע היימען. ער פלעגט פירען ליבעס — און אָפט זיי בייטען: פון שוואַרצע אויף בלאָנדע, און אַמאָל גלעזל־האָריגע. ער פלעגט אויך צושמייכלען צו די גויאישע דינסטען... אָבער ער האָט געהאַט אַ אידיש האַרץ... ער פלעגט פאַר זיינע „ליו־

באָוועגונג" אויסקלייבן לויטער אידישע מיידלאַך. רכילות׳ניקעס האָבען אַמאָל געשמועסט אויפן באַנק, אַז זלמן איז קיינמאָל ניט הינטערשטעליג אין ליובאָוועגונג; פאַר נויט נעמט ער אַרויס איינע פון די „הייזקעס"... איך גלויב אָבער אַז דאָס איז בלויז רכילות...

מיטאָג־צייט פלעגט די טראָיקע זיך אַ לאָז טאָן צום מאָנאָפאָל און זיך איינהאַנדלען פלעשלאַך „וואָדקא". אייגציגוויז פלעגען זיי זיך באַהאַלטען אונטערן טויער און אויסטרינקען. יעדער אייגנער פון זיי איז געווען אַ קינסטלער אין פאַך פון שנעלער אויסזופען מיט איין שלונג. שעפסעל האָט שוין געהאַט אַ קורצצען אָטעם און פלעגט מוזען אויסציען דעם שלונג. אַלטער פלעגט ווי אַ פרומער איד פאַרגייט זיך אין שמונה־עשרה, בולקען דעם צי. אָבער זלמן האָט אַמשנעלסטען געטרונקען די „וואָדקא" און זיין בליק האָט אָנגעדייט: „פאַראַן נאָך געגנוג 'וואַסער' אין מאָנאָפאָל... אי־אי, ס׳איז גוט!"

זייער מיטאָג איז געווען אַ פשוטער. שעפסעלס און אַלטערס פרויען פלעגען זעלטען זיי ברענגען וואַרעם עסען. דערפאַר פלעגט זלמן שטענדיג באַדינט ווערען פון זיינע „ליובאָוועס".

שעפסעל פלעגט זיך איינהאַנדלען אַ הערינג, אַ לאָבען ברויט אָן אַ פּאָאָר קוואַס. קונציג פלעגט ער מיט אין צי אַראָפשלעפען דעם דיוט אָן אָנפאָנגענדיג פון שפּיץ הערינג עס בייסען אַוועק ביזן קאָפּ. ווען ער פלעגט אַמאָל פארשמירען מיט ליאָק זיין בערד, פלעגט ער עס אָפּוואַשען מיט קוואַס...

אַלטער פלעגט זיך איינהאַנדלען אַ לעבעל ברויט און אַ פלאַש ביר. פון קעשענע פלעגט ער אַרויסנעמען אַ שטיק דאָרע קישקע און מיט אַ מעסער פלעגט ער שניידען און פאַסעוועקן שטיקער ברויט און פעניצער דאָרע קישקע, פאַרטרינקען מיט ביר און אונטערברומען אַ רעוואָלוציאָנערען ניגון. אויפן באַנק האָט מען געזאָגט רכילות, אַז אַלטער׳ס דאָרע קישקע ברענגט ער פון „קאָלבאַסנע"... איך האָב עס קיינמאָל ניט געגלויבט, אָבער קיין פעסטע באַווייזען זיינען ניט געווען.

זעט איר, זלמן האָט זיינע מאָלצייטען פארוואַנדעלט אין אמת׳ע באַנקעטען. זיין ליובאָוויצע פלעגט, אַן אויסגעפוצטע און אויסגעצווואָגענע, אים ברענגען אַ קאָשיקעל. פון היפש־גרויסען טאָפּ האָט געזאָגט אַ פאַרע. זלמן פלעגט מיט צערעמאָניע אויפהויבען די סאָלדאַטסקע הילצערנע לעפעל און אַ זאָג טאָן: קרא־סאָוויצע, נשמה מיינע, וואָס האָסטו הייַנט צוגעגרייט?

— לינזען מיט קליאָצקעס און שעפסענע פליישׁ, טעם גן־עדן — פלעגט זי אים ענטפערן. אויך אַ צימעס פון בולבעס מיט פלוימען און צוגעפראָוועט מיט האָניג...

זלמן פלעגט עסען מיט אַפעטיט און קוקען מיט דאַנקבאַרקייט זיין געליבטער גלייך אין פנים אַריין.

שעפסעל און זלמן פלעגען קוקען מיט אייפערזוכט אויף זייער חבר, וואָס איז אַזאַ דערפאָלג ביים ווייבערישען געשלעכט. איין מאָל האָט אַלטער אַ בורטשע געטאָן צו שעפסלען: אַז מ׳האָלט זיך אַלע יאָרען מיט איין שקאָפע, קען דאָס זיין גוט? דאָרף מען עכטן דאָרע קישקע...

נאָכן מאָלצייט פלעגען אַלע דריי פארשווינדען פאַר אַ קורצצען דרימעל. ווינטער פלעגען זיי זיך אַריינכאָפּען צום בעקער און דרימלען אויפן וואָרעמען אויוון. זומער האָט ניט געפעלט וואו צו דרימלען. אַמאָל אויפן הויף אין גערטעל, אַמאָל אויף די זעק אין שפּייכלער און אַמאָל פלעגט איינער פון זיין פאַרכאָפּען די באַנק, זיך אויסציען און דרימלען — און גיי, טו אים עפּעס!

יעדען דאָנערשטאָג איז געווען טומעלדיג אַרום דער באַנק, מחנות בעטלער פלעגען אָנקומע בעטלען נדבות. מענער און נאָך מער פרויען און אַפילו קינדער, בלינדע און הינקעדיגע — אַלע האָבען אויסגעשטרעקט די האַנט. איך געדענק ווי מיין ליבהאַרציגע מאַמע פלעגט טיילען נדבות מיט געדולד און האַרציגקייט. די בעטלער פלעגען זיך קריגען אַרומרייסען צווישן זיך. שעפסעל פלעגט זיי, די אָרימע, באַרואיגען און זען אַז דער „אָטשערעד" זאָל זיין יושר׳דיג. שעפסעל האָט רחמנות געהאַט אויף דער גאַנצער וועלט, בפרט ארימעלייט.

אַלטער, דאָגעגען, איז געווען קריגעריש צו די בעטלער, הלמאי זיי שנאָרען פון די פאַרמעגליכע, הלמאי זיי גייען ניט פּראָצעווען, ספּעציעל די וואָס קענען נאָך. איר זייט נישט קיין שטאָלצע מענטשן — פלעגט ער זיך בייזערען — די גרויסע רעוואָלוציע וועט אָפּשאָפען עקספּלואָאַטאַציע; אַלע וועלען זיין גלייך: קיין הערשער, קיין קבצנים, קיין בעטלער...

וואָס שייך זלמן׳ען — איז אים דער גאַנצער ענין בעטלעריי ניט אָנגעגאַנגען. ער האָט געהאַלטען ביים בייטען די „ליובאָוויצע". ער האָט זיך פּשוט איבערגעגעסען מיט בלינצעס, קליאָצקעס און שעפסענעם פלייש. ער האָט געהאַט עטליכע „פּראָפּאָזישאָנס". פאַר איינער איז ער ממש „אויסגעגאַנגען" — אַזאַ קראַסאַוויצע, אַזאַ קעכין!... אָבער זי וויל גאָר אַ חופּה שטעלען... דאָס וועט ער, זלמן, ניט טאָן; ער וועט ניט נאָכגעבען; ער וועט קריגען וואָס ער זוכט — ביים סוזאַן...

אין דעם ערשטען צענדליג פון דעם יאָרהונדערט איז ביאַליסטאָק, אַלס אַן אַרבעטער־שטאָט, געווען פול מיט רעוואָלוציאָנערער טעטיקייט.

אויף דער באַנק נעבען אונזער הויז האָט געקאָכט מיט דיסקוסיעס פאַר און געגען. די בעלי־בתים און קרעמער פון אונזער גאַס האָבען ניט געוואָלט איבערמאַכען די וועלט, זיך טשעפּען צו צאָר ניקאָלאַי דעם צווייטען. דער לאָזונג איז געווען: „אידען דאַרפּע זיך ניט מישען; זאָלען גויים מאַכען רעוואָלוציעס"...

פאָרשטייער פון דער גריצמאַן־משפּחה, פון דער לינקער זייט הויז, האָבע באַוויזען אַז רעוואָלוציע טויג ניט. מ׳וועט, חלילה, אויסלאָזען צו די אָרימע אידען. די גויים ווילען מאַכען אַ רעוואָלוציע פאַר זיך... וועלען זיי דאַן אידען ניט צולאָזען צום פּראָלעטאַריישען גן־עדן... איר וועט זען, אַפילו מיט 50־60 שפּעטער. אידען דארפען גיין קיין ארץ־ישראל.

פיסער, דער שכן פון דער רעכטער זייט הויז, איז געווען אַ טשיקאָווער איד. ער האָט געבויט הייזער (אָן געלט) און — די בענק פלעגען צונעמען. אונזער שכנה׳שע הויז האָט ער אָנגעהאַלטען. דאַן זיינען געווען דער זאָל וואו חתונות זיינען פאָרגעקומען; דער מאָנאָפאָל אין „אויפזדניע פאָליציע". ער האָט זיך געהאַלטען פאַר אַ דיפלאָמאַט. ער האָט געהאַט גרויס דרך־ארץ פאַר נאַטשאַלסטוואָ און איז געווען אַ ספּעציאַליסט מיט אָראָפּנעמען פאַר זיי די היטעל, בייגענדיג מיטן קאָפּ אַרונטער. זיין שכן, דער איספּראָוויניק, פלעגט אים דער ערשטער דערלאָנגען די האַנט פאַר שלום־עליכם. ער פלעגט צוקומען צו דער באַנק פאַר אונזער הויז, אויסהערען די דיסקוסיעס פאַר און געגען רעוואָלוציע. דאַן פלעגט ער אַ זאָג טאָן: פוי זאָלט איר ווערען... רעוואָלוציעס ווילט זיך איך! ס׳קע ניט זיין גוט... מ׳האָט פאַרלאָרען דרך־ארץ פאַר נאַטשאַלסטוואָ...

דאָן האָט עפעס פּאַסירט. איין שיינעם פרימאָרגען איז דער איספּראָווניק, פון נידעריקן וואוקס, מיט ברילען און מיט פּאָר־לייגטע הענט אַרונטער פון פּאָליציי און זיך אַריינגעזעצט אין קאליאסקע. אים זיינען נאָכגעפּאָרן עטליכע סטראַזשניקעס אויף פערד, באַוואָפנט מיט לאַנגע, אַלט־מאָדישע ביקסען. זיי זיינען אָפּגעפּאָרן הינטערן שטאָט. ס׳האָט לאַנג ניט געגומען און צו דער באַנק, אַרום הויז, איז דערגאַנגען די ידיעה, אַז מ׳האָט נאָר וואָס דערשאָסען דעם איספּראָווניק ביי אַ דעמאָנסטראַציע פון אַרבע־טער.

דאָס רוב באַלעבאָטישע מענטשען זיינען געוואָרען איבער־געשראָקען. מ׳האָט זיך געגרייט אויף נקמה מצד דער מאַכט.

שעפּסעל איז געווען דערשראָקען. ער איז פשוט געווען צע־טומעלט. ער האָט זיך אַנגערופען צו זלמנ׳ען:

— אויב שוין יאָ רעוואָלוציע און איבערנעמען די מאַכט — צו וואָס האָט מען געדאַרפט טויטען דעם איספּראָווניק? איך פּאַרשטיי עס ניט! זלמן טייערער, דערקלער מיר.

רופט זיך אָפּ זלמן:

— הער זיך איין, שעפּסעל נאָר... עס זיינען דאָ אַ סך זאַ־כען וואָס מיר ביידע פּאַרשטייען ניט... לאָמיר בעסער מאַנען ביי די בעלי־בתים אַ קאָפּיקע מער פּאָר שלעפּען די זעק... פונקט ווי מענטשען זיינען ניט גלייך, אַזוי זיינען די זעק ניט גלייך... פּאַראַן גרויסע זעק, פּאַראַן גאָר גרויסע זעק. זאָל יע־דער זאָק צאָלען פּאָר זיך... צוויי קאָפּיקעס מער פּאָר די גרויסע זעק...

מישט זיך אַריין אַלטער מיט כעס:

— הערט זיך איין, איר ביידע אידיאָטען... און אַז איר וועט שוין קריגען איין קאָפּיקע מער פּאָר שוועָרע זעק, און צוויי קאָ־פּיקעס פּאָר די גאָר שוועָרע זעק — וועט דאָס שוין זיין די ליי־זונג פּאַרן אַרבעטער־קלאַס? רעוואָלוציע דאַרף זיין אונזער ענט־פער! זאָלען די קרעמער אַליין שלעפּען די זעק... מ׳דאַרף ניט קיין הערשער! קיין דיקטאַטורען! מ׳דאַרף אַ פרייַ וועלט... מ׳דאַרף פרייַ מענטשען... מ׳דאַרף האָבען פרייהייט... לעבען זאָל חבר קראָפּאָטקין!...

פלוצלינג שלאָגט מען זיי איבער: אידען, שוין צייט צו דא־וועגען מנחה. שעפּסעל כאַפּט זיך דער ערשטער. ער גייט אַריין אין אונזער קראָם און דאַן אין עס־צימער. דאָרט שטייט דער טאַטע פּאַרטאַן אין מנחה דאַוונען. ער שטעלט זיך אין אַ ווינ־קעל און שאָקעלט זיך פרום און בייגט זיך אַן אויפהער. ער וויל אָפּטריסלען פון זיך אַלע ספּיקות און מיספּאַרשטענדעניש־סען. ער פילט זיך פּאַרלאָרען. און אַז ער זאָל וועלען איבערמאַכען די וועלט — האָט ער דען כוח. מיט פרומקייט וויל ער היילען זיינע וואונדען.

אין דער בעקעריי שטייט אַלטער פּאַרטאַן אין מנחה... ער איז קיינמאָל ניט פינקטליך און געטריי, ווי זיין חבר שעפּסעל, מיטן מתפלל זיין. ער טראָגט די פרומקייט ניט מיטן האַרצען, ס׳איז ביי אים בלויז אַ געוואוינהייט. ער מוז עס אָנהאַלטען, ער קען ניט „פּטור״ וועלן פון דעם... איצט כאַפּט ער אָפּ שנעל די מנחה...

פון דרויסען רופט זיי זלמן: חברה, אַ טראַנספּאָרט מיט מעל גייט אין שטאָט אַריין! שעפּסעל און אַלטער קומען אַרויס, טשו־כען זיך אויס, גלייכען זיך אויס און צוזאַמען מיט זלמנ׳ען לאָזען זיי זיך צו די וועגענער צו „לייגען אַ פּלייצע״ פּאָר פולע זעק.

* * *

אין דער צייט פון פאָגראָם אין ביאַליסטאָק, וועלן אידיש לע־בען און פאָרמעגענס זיינען געווען הפקר, זיינען אויך די אידישע קראָמען אין אונזער שכנות צעראַבירט געוואָרען. שעפּסעל, אַל־טער און זלמן, וועלכע האָבען געוואוינט אין די אָרימע קוואָר־טאָלען פון פיאַסקעס און כאַנאַיקעס, זיינען געווען טעטיג, צו־זאַמען מיט אידישע אַרבעטער, און געהאָלפּען שלאָגען די כולי־גאַנעס און פאַרטיידיגט די קוואַרטאַלען פון אָרימקייט און דלות.

אַז דער פּאָגראָם האָט זיך איינגעשטילט, איז די טראָיקע אַראָפּגעקומען. מ׳דאַרף דאָך מאַכען אַ לעבען! אַלע דריי האָבען מיט אַראָפּגעלאָזטע אויגען באַקוקט די צעראַבירטע קראָמען. פּאַרשעמט און הילפלאָז זיינען זיי געווען.

שעפּסעל איז נאָך האַרציגער געוואָרען. אַלטער האָט פאַר־לאָרען זיין בייזען בליק און באַטראַכט די אַרומיגע קרעמער מיט סימפּאַטיע. זלמן איז געוואָרען ערנסטער און פאַרטראַכטער.

עמיצער פון דער פּאָמיליע האָט זיי אַריינגערופען: קומט אַריין טרינקען אַ גלעזעל טיי.

דער ערשטער איז אַריינגעגאַנגען שעפּסעל. ער איז ביי אונז פון צייט צו צייט, ספּעציעלווינטער, געווען איינגעלאַדען פאַר אַ גלעזעל טיי.

דער בייזער אַלטער און גלייכגילטיגער זלמן האָבען דאָס מאָל אָנגענומען די איינלאַדונג פאַר אַ גלעזעל טיי.

אויפן טיש איז געשטאַנען אַ זודיגער סאַמאָוואָר, גרייט פאַר כיבוד. דער טאַטע, די מאַמע און די קינדער זיינען געזעסען אַרום טיש מיט פאַרטרויערטע פנימ׳ער...

מ׳באַגעגענט זיי מיט דער פראָגע: טיי מיט ציטרין אָדער מיט וואַרעם מילך און פליעווקע?

— מיט פליעווקע — ענטפערען אַלע אין כאָר. זיי זופען דעם וואַרימען טיי און פאָסמאַקעווען זיך פון דער געלבליכער פליעווקע. פון אַלטער׳ס מויל האָט זיך אַרויסגעגליטשט אַ וויי־סער פאָס, ווי אַ לאַנגער לאָקש זיך צעשפּרייט איבער דער בארד...

אויפן הויף האָט אונזער קו אַרומגעשפּרייזט — די שפּייז־רין פון אַ צענדליג נפשות. אַ אידישע קו האָט ניט דעם מזל פון אַ גויאישער בהמה. ס׳איז שוין עטליכע טעג נאָכן פאָגראָם, און דער פוילישער פאָסטוך נעמט נאָך אַלץ ניט אַרויס די בהמה צום פעלד פאַר פּאָשע. זי מעקעט אָן אויפהער, און איינזאָמע, עלענדע אידען טרינקען טיי מיט פליעווקע...

* * *

יאָרען גייען פאַרביי, און דער צווייטער צענדליג פון הייב־טיגען יאָרהונדערט קומט אָן. אַ סך האָט פאָסירט אין אידישען לעבען. שעפּסעל, אַלטער און זלמן האָבען זיך שטאַרק געביטען. די עלטער רוקט זיך אָן. יעדער איינער פון זיי האָט זיך אַזוי פאַרענדערט.

שעפּסעל לויפט שוין לאַנגזאָמער צום דראָגאָווען וואָגען; שוועָרער קומט אים אָן דאָס שלעפּען פון די זעק. און די שפּייכ־לעכס זיינען אַזוי ווייט פון די קראָמען! ער איז שוין אַזוי אויס־געבויגען, אַז אַט־אַט פאַלט ער אונטער דער שוועָרער לאָסט. ער סאָפּעט אַזוי שטאַרק און הוסט און הוסט... ער איז שלום מיט דער גאַנצער וועלט; ער איז פריינדליך צו די קרעמער, כאָטש זייערע זעק דריקען אים צו די ערד. אָט באַלד איז ער שוין אין קבר... שעפּסעל איז נאָך פרומער געוואָרען... זיין גלויבען איז דער באַלזאָם פאַר זיינע לייַדען, ספּיקות און האָ־פענונגען...

אַלטער יאָגט אים שטענדיג אָן מיט זיין שוועָרען זאָק אויפן

שטימונגס נואַנסירונגען

פון ראָזא נעוואַראָווסקאַ

ביסט געווען

ביסט געווען אַזוי רוישיג און רעש׳יג.
האָסט געלויכטעט, געבויט און געשיינט.
פאַרוואָס ליגסטו צעשטויביגט, צעאַשיגט,
אין די תהום׳ישע שטילקייטען היינט?

האָסט צו ליכטיגקייט, ווי אַ פלאַנץ, זיך געצויגען.
דיך האָט וואַרט געמונטערט און געפרייט.
אָ, פאַרוואָס איז די טיף פון דיינע אויגען
פאַרפולט מיט קעלטען פון טויט?

איך שרייב אָט די טרויעריגע שורות —
איך שרייב עס און איך גלויב ניט אַליין,
אַז אַזאַ לעבעדיגער קוואַל, אַזאַ גבורה,
זאָל גליווערען אונטערן פאַרמויערטען שטיין.

זומער

דער טאָג איז פראַכטיג היינט. אַ זוניג זומער־טאָג.
דער סאָד בליט און זינגט, און אַלע בלעטער לאַכען.
די צווייגען קווילען, שאָקלען זיך, ווי אין גלייכגעוויכט אַ וואָג.
די גראָזען אויפגעוועקט, און אַלע פעלדער וואַכען.

צעפינקעלט איז די לופט, דיווינטלעך בלאָזען מילד.
עס ברייטערט זיך מיין האַרץ, אויף מיין פנים בליט אַ שמייכעל.
ביי מיינע פיס די קרייטעכצער פאַרפלאַנטערטע און ווילד
טוען זייער טואונג באַפעלעריש, מיט שכל.

די שטילקייטען אַרום דערטראָגען אַ געזאַנג.
פון שטומע מעשים חלומ׳ט די יצירה.
און איך, אַ מענטש אין זומער־טאָג, אין מיין איינזאַם־גאַנג —
פאַרנעם די שטים פון שטיינער און פון זאַמד די שירה.

פלייצע. אָבער ער איז שוין ניט דער גיבור פון יאָרען צוריק. די באָרד איז אויסגעמישט מיט גרויע האָר. ער מוסר׳ט שעפּס־לען הלמאי ער טראָגט בעסער ניט די קלענערע זעק און לאָזט די שוועריע זעק פאַר אים. אַלטער זעט אויס ווי אויסגעטשוכעט נאָך אַ לאַנגען שלאָף פון חלומות. עס האָט אַזוי פיל פּאַסירט! צאָר ניקאָלאַי האָט געבראָכען די רעוואָלוציע! און די „עקשנים" האָט מען פאַרשלעפּט קיין סיביר. די „פראַקטישע" זיינען געלאָ־פען אין דער רייכער אַמעריקע. ער האָט זיך געפילט ווי אַ פאַר־לוירענער. אים איז ניט קלאָר געווי וואָס ס׳האָט פּאַסירט אין דעם זין פון רעוואָלוציע. אַלטער האָט געפונען באַפרידיגונג אין פראָפעסיאָנעלען פאַראיין. מ׳דאַרף ווייניגער איבערמאַכען די וועלט. בעסער לייכטער מאַכען דאָס לעבען פאַר זיך, ווייב און די טעכטער. אַלטער איז געוואָרען געלאַסענער, פריינטליכער צו די קרעמער און אַלעמען אַרום אים. ער האָט אַנגעפאַנגען אָפּטער שמייכלען. זיין שמייכל איבער דער שיינער באָרד האָט אים צוגעגעבען אַזוי פיל חן...

זלמן, דער בעטשלאָר, האָט דורכגעמאַכט אַ גאַנצע רעוואָ־לוציע. אויף אים האָט די עלטער זיך ניט אַנגעוויזען. ער איז נאָך געווען גלייך ווי אַ סטרונע. דער געגאָלטער פנים און די פינקעלדיגע אויגען האָבען אים צוגעגעבען גוטמוטיגקייט. ער פלעגט אַרויפוואָרפען אויף דער פלייצע, ווי אַ פילקע, אַ שווערען זאָק און ממש געלאָפען. זלמן האָט ענדליך אויפגעגעבען די סעזאָן ליובאָוויניצעס. געזיגט האָט דאָס אידישע מיידל, וואָס האָט אים ליב געהאַט און ניט געוואָלט זיין אַ ליובאָוויניצע — נאָר טאָקע שטעלען חופה... ווי אַנדערש האָט געקענט טאָן אַ געוועזענער קאַוואַלעריע־סאָלדאַט, אַ שווערער אַרבעטער און אַ אידישער מענטש? אַ איד דאַרף האָבען אַ ווייב און קינדער — און טאָקע וואָס מער אידישע קינדערלעך... די שונאים וועלען אונז קיינמאָל ניט אָפּווישען פון גאָט׳ס וועלט...

* * *

עס איז אויסגעבראָכען די ערשטע וועלט־מלחמה. דעם קייזער ווילהעלמ׳ס דייטשען זיינען באַפאַלען רוסלאַנד. אידישע ישובים האָבען דורכגעמאַכט ביטערע צייטען פון דלות און הונ־גער. עס איז אָפּגעשטעלט געוואָרען דער ציווילער פאַרקער אויף די באַנען און שאָסייען. די דייטשען האָבען מער אַרויסגעשלעפּט פון אידישע ישובים, ווי אַריינגעפירט. עס זיינען פּוסט געוואָרען די שמייכלערס ביי די אידישע קרעמער.

עלענדע און דערשלאָגענע האָבען שעפּסל, אַלטער און זלמן זיך אַרומגעדרייט אַרום די קראָמען. זיי פלעגען זיצען אויף דער באַנק, געוואָרט טאָמער וועט צופאַלען פרנסה. ענדליך האָבען זיי אויפגעהערט קומען אין זיך געפּלאָגט אין זיירע אָרימע היימען.

סוף כל סוף זיינען די דייטשען אַרויסגעטריבען געוואָרען און די פּאָליאַקען האָבען פאַרנומען ביאַליסטאָק. די באַנען האָבען זיך אָנגעפאַנגען באַוועגען, אויף די שאָסייען איז געוואָרען רירעוו־דיגער. מ׳האָט געהאָפט אויף אַ נייעם בעסערען לעבען. די פּאָליאַקען האָבען דערקלערט אַ סך פרנסות פריי פון אידען — און בריט געעפענט די גרעניצען, אַז אידען זאָלען שכל האָבען און פאַרלאָזען פוילען.

שעפּסל, אַלטער און זלמן זיינען שוין מער ניט געקומען צו זייער אַלטער פרנסה — שלעפּען שווערע זעק. עס האָבען זיך באַוויזען לאַסט־אויטאָמאָבילען און יונגע פּאָליאַקען. אידישע פורמאַנעס און פאַקירעס זיינען, דאָס רוב, געוואָרען איבעריג...

די באַנק איז געשטאַנען אַ ליידיגע און פאַרלאָזטע. מ׳איז ווייניג געזעסען. אידען זיינען שטאַרק פאַרנומען געוואָרען מיט זוכען פרנסה, אָדער געפּלאָנעווען צו אַנטלויפען פון פוילען. ענדליך איז די באַנק פאַרשוואונדען...

כ׳בין גרייט געווען צו פאַרלאָזען פוילען. כ׳האָב זיך געזע־גענט מיט די נאָענטע און טייערסטע... ביים אַריבערטרעטען די שוועל פון אונזער הויז, האָב איך אַ בליק געטאָן צום לעצטען מאָל צום פלאָץ, וואו ס׳איז פיל יאָרען געשטאַנען די באַנק. ס׳איז געווען אויסגעגליכען, ווי ס׳וואָלט קיינמאָל גאָרניט געווען, קיין זאַך ניט פאַסירט...

מיט אונזערע ביאַליסטאָקער איבער דער וועלט

אַ בריוו פון אַרגענטינע

פון בן ציון ברוקער

דאָס ביאַליסטאָקער לעבען אין אַרגענטינע פולסירט מיט דעם טעמפּאָ פון דער אַלטער היים. עס גייען אַן געזעלשאַפט־ליכע טעטיגקייטען בייַם „פאַרבאַנד", פינאַנציעלע אָפּעראַציעס בייַ דער „לאַ טעקסטיל" קאָאָפּעראַטיוו, און אויך קולטורעלע שאָפונג דורך דעם לאַנדסמאַנשאַפטליכען זשורנאַל, די „ביאַליס־טאָקער וועגען".

דאָס ביאַליסטאָקער הויז אין בוענאָס אייַרעס

די אַרגאַניזירטע ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט האָט צו פאַרצייכענען אַ היסטאָרישען אויפטו, די גרינדונג פון אַ „ביאַליס־טאָקער הויז" אין בוענאָס אייַרעס, וועלכע וועט מיט זיך פאָר־שטעלען דעם לעבעדיגען סימבאָל פון דער אַלטער היים, אַלס צענטער פון ביאַליסטאָקער געזעלשאַפטליכקייט, קולטור און גייסט.

נייַער נומער „ביאַליסטאָקער וועגען"

עס איז לעצטענס אַרויס אַ נייַער נומער „ביאַליסטאָקער וועגען", רעדאַגירט פון דעם שרייבער פון די שורות מיט דער מיטהילף פון די אַרטיגע קולטור־טוער. דער נומער האָט פאַר־צייכענט דעם 21־סטען ביאַליסטאָקער יאָרצייט און וויך געבראַכט אין וואָרט און בילד אַן אוצר פון לייַען־שטאָף, מעמואַרען, אַר־טיקלען און לידער פון ביאַליסטאָקער כאַראַקטער און טעמאַטיק.

הזכרה נאָך דר. חיים שאָשקעס ע"ה

צו די שלושים פון דעם אַלוועלטליכען ביאַליסטאָקער לאַנדס־מאַן, רייזענדער, שרייבער און רעדנער, דר. חיים שאָשקעס ע"ה, איז אין בוענאָס אייַרעס, אויף דער איניציאַטיוו פון „פאַרבאַנד", פאָרגעקומען אין דעם קהילה־זאַל אַ טרויער־אַקאַדעמיע צום אָנדענק פון גרויסען נפטר.

פּרעזידענט פון פאַרבאַנד, שלמה פּאַט, האָט ערעפענט די הזכרה־פאַרזאַמלונג. מיט טרויער־רעדעס און אָפּשאַצונגען זיינען אויפגעטראָטען: דער פאַרדינסטפולער כלל־טוער, נחמיה צוקער; פאָרשטייער פון „פועלי ציון־התאחדות", יוסף פיין; פאַרטרעטער פון דער דרום־אַמעריקאַנער ביוראָ פון אידישען וועלט־קאָנגרעס, מאַרק טורקאָוו. די הזכרה האָט געמאַכט דער ביאַליסטאָקער חזן, אלי באָרוכאָוויטש, באַגלייט פון אַ כאָר, וועלכער איז דיריי־גירט געוואָרען פון יעקב באָרוכאָוויטש.

אַלע רעדנער האָבען אַרויסגעבראַכט די קאָליראָפולע דינאַ־מישע פּערזענליכקייט פון דעם גרויסען מענטש, איד און ביאַליס־טאָקער לאַנדסמאַן, דר. חיים בר׳ אברהם הלוי שאָשקעס ע"ה, זיין דינסט צו דער לאַנדסמאַנשאַפט און צו דעם גאַנצן אידישען פאָלק.

אַ יוגענט־סעקציע בייַם פאַרבאַנד

עס איז געגרינדעט געוואָרען בייַם פאַרבאַנד אַ „יוגענט־סעקציע" מיט דעם צוועק צוציען דעם יונגען דור צו זייער ביאַליסטאָקער שטאָם און עס איז אויך פאַררופען געוואָרען אין לאָקאַל פון „פאַרבאַנד" אַ צוזאַמענטרעף פון דער ביאַליסטאָקער יוגענט מיט דער אויפגאַבע צו פאָרמולירען פּלענער פון דער אַרבעט פאַר דער נייַ־געשאַפענער „סעקציע".

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם קויף פון בנין פאַר דעם „בית ביאַליסטוק" איז אונ־טער דעם פאָרזיץ פון זיידעל וואַראָן, פּרע־זידענט פון דער לאַנדסמאַנשאַפטליכער קרעדיט קאָאָפּעראַטיוו „לאַ טעקסטיל", פאָרגעקומען אַ מאַסען־מיטינג פון דער לאַנדסמאַנשאַפט, וואו עס איז פּראָקלא־מירט געוואָרען אַ זאַמעל־אַקציע פאַר דעם בנין.

צווישען די רעדנער זיינען געווען דער פאָרדינסטפולער טוער יצחק גרינצווייג און דער סעקרעטאַר פון פאַרבאַנד, גדליה פיינסאַד. דער קינסטלעריישער פּראָגראַם איז דורכגעפירט געוואָרען פון די ביאַ־ליסטאָקער אַרטיסטען: חנה לובאָווסקי, דאָדיע זאַבלודאָווסקי, רחל בעז, דוואָשקע פאָלאָק און דעם דיכטער אַברהם שבח, וועלכער האָט פאַרפאַסט אַ ליד צו דער געלעגענהייט.

דער פּראָקלאַמירטער קאַמפּיין האָט אויפן אָרט אַריינגעבראַכט אַ היפּשע סומע פאַר דעם „בית ביאַליסטאָק", וועלכער געפינט זיך אויף דער זשאן זאָרעס גאַס און וועט זיין די היים פון „פאַרבאַנד", פון דער קאָאָפּעראַטיוו „לאַ טעקסטיל", פון דער „יוגענט־סעקציע", פּרויען־קאָמי־טעט און וועט אויך האָבען אַ קולטורעלען לאָקאַל פאַר אַ ביבליאָטעק, ביאַליסטאָקער אַקטען, אונטערנעמונגען און פאַרווייַלונ־גען, ווי אויך פאַר דער רעדאַקציע פון די „ביאַליסטאָקער וועגען".

וועגען דעם „בית ביאַליסטאָק" איז אויך פאַרגעקומען אַ צוזאַמענטרעף פון אַ ביאַ־ליסטאָקער דעלעגאַציע מיט דער היגער אידישער פּרעסע. די דעלעגאַציע איז באַ־שטאַנען פון פריינט זיידעל וואַראָן, יצחק גרינצווייג און קאָסירער ישעיה גרוצקי. די היגע אידישע צייטונגען האָבען צוגע־זאָגט צו קאָאָפּעריירען אין דעם וויכטיגען פּראָיעקט.

די ביאַליסטאָקער געזעגענער זיך מיט די ראָטשטיינס

אַ „צאתכם לשלום" איז געגעבען גע־וואָרען דורך דעם ביאַליסטאָקער פאַרבאַנד צו מנחם ראָטשטיין און זיין פרוי, פאַר־טרעטער פון דער ישראל שיף־געזעלשאַפט „צים" אין אַרגענטינע, צו זייער צוריק־קאָר אין דער אידישער מדינה.

דער 21־סטער יאָרצייט פון חורבן ביאַליסטאָק

ווען די שורות וועלן געדרוקט, גרייט מען זיך צו דעם 21־סטען יאָרצייט פון חורבן ביאַליסטאָק, וועלכער וועט אָפּגע־ריכט ווערן אין דער וואָך פון 16־טען ביז דעם 23־סטען אויגוסט. די ביאַליס־טאָקער אין בוענאָס אייַרעס פאַרהאָפּען דורכצופירען די טרויער־אַקאַדעמיע שוין אין זייער אייגענעם בנין.

ביי אונזערע לאַנדסלייט אין ישראל

(קאָרעספאָנדענץ)

פון **אברהם שייקעוויטש**

דר. יגאל ידין באַקומט דעם „באַראָן ראָטשילד" פרייז

גרויס כבוד און נחת האָט אונזער לאַנדסמאַנשאַפט פאַרשאַפט דער אויסדערווײלטער ביאַליסטאָקער העלד, שעף פון מיליטער־רישען געזעראַל־שטאַב און לעגענדאַרער זיגער אין דער מלחמה פאַר באַפרייאונג פון אונזער היימלאַנד פון די אַראַבישע שונאים, געלערנטער און פראָפעסאָר פון אַרכאָאלאָגיע אין דעם ירוש־לימער אוניווערזיטעט, דר. יגאל יאַדין (ידין), וועלכער איז לעצ־טענס באַערט געוואָרען מיט דער „באַראָן ראָטשילד" פרעמיע פון 8000 ישראל־פונט פאַר זיינע אַרכעאָלאָגישע אויפדעקונגען.

דר. יאַדין איז דער שטאָלצער זון פון אונזער אומפאַרגעס־ליכען לאַנדסמאַן, דעם גרויסען געלערנטען און פראָפעסאָר פון אַרכעאָלאָגיע, אליעזר ליפא סוקעניק ע"ה, און צו לאַנגע, לעבע־דיגע יאָרן פון דער פיאָנערין פון דער קינדערגאָרטען און פרע־בעל־באַוועגונג אין ישראל, דער גלענצענדער ערציערין, חסיה סוקעניק.

אין ישראל׳ס באַפרייאונגס־קריג האָט דער יונגער דר. יאַדין געשפילט אַ היסטאָרישע ראָל דורך זיינע געלונגענע מיליטע־רישע אָפעראַציעס אַדאַנק זיין קענטעניש פון תנ"ך און פון דער טאָפּאָגראַפיע פון לאַנד. אַלס אַרכאָאלאָג און סטראַטעג האָט ער געוואוסט, ווי און וואו אָנצוגרייפען און באַקעמפען די אַראַבישע אַרמייען. ער האָט טאַקע אונטערגעשריבען דעם וואָפענשטיל־שטאַנד מיט די פירער פון די אַראַבישע אָנגרייפער אין יאָר 1948. ווי אויך שפּעטער מיט מצרים נאָך דעם געלונגענעם סיני־קאַמפּיין. זיין נאָמען איז אויך פאַרבונדען מיט די סענסאַציאָנעלע אויסגראָבונגען פון די שריפטען פון „בר כוכבא", ווי אויך פון דעם „מצדה"־באַרג, פון די צייטען פון די רוימער.

ביי אַ ספּעציעלער פייערליכקייט אין „קרית הנדיב", אויפן נאָמען פון באַראָן ראָטשילד, איז דר. יאַדין באַערט געוואָרען מיט דער יערליכער ראָטשילד־פרעמיע, וועלכע איז די העכסטע אויסצייכענונג פון דעם סאָרט.

21־סטער ביאַליסטאָקער יאָרצייט און די פליכט צו אונזערע קדושים

דאָס יאָר אין אויגוסט פאַלט אויס דער 21־סטער יאָרצייט פון חורבן ביאַליסטאָק, און ווי שטענדיג וועט דורכגעפירט ווערען די טראַדיציאָנעלע הזכרה דורך אונזערע לאַנדסלייט.

היינטיגס מאָל וועט דער טרויער־צוזאַמענקונפט שטיין אונ־טער דער לאָזונג פון אַריבערבענגען די ביינער פון די 72 אומגעברַאכטע ביאַליסטאָקער געטאָ־אויפשטענדלער פון פוילען קיין מדינת ישראל, לויט דער איניציאַטיוו פון אונזער פאַרדינסט־פולען טוער, פריינט פסח בורשטיין, וועלכער באַמיט זיך דורכ־צופירען דעם פראָיעקט. אַליין פון די „תחיית־המתים"־דיגע ביאַליסטאָקער, וועלכע האָבען על פי נס איבערגעלעבט דעם גרויזאַמען חורבן, פילט פריינט בורשטיין די היסטאָרישע פליכט פון געפינען אַן אייביגע רו פאַר די הייליגע ביינער אין מדינת ישראל. ער איז געווען דער יעניגער, וועלכער האָט נאָך דער מלחמה פאַרזאָרגט, אַז די צעשאַטענע ביינער זאָלען געבראַכט ווערען לכל הפחות אין ביאַליסטאָק צו קבר ישראל, אָבער עס איז שוין איצט די העכסטע צייט, אַז זיי זאָלען אַרויסגענומען ווערען פון דאָרט און געבראַכט ווערען אין אידישען היימלאַנד, וואו די ביאַליסטאָקער וועלען צו זיי קענען קומען אויף קבר אָבות, ווי אייגענע צו אייגענע.

דער פּראָיעקט טרעפט זיך אַן אויף שוועריגקייטען פון די פוילישע מאַכט־אָרגאַנען, וועלכע האַלטען, אַז זיי, די 72 העלדען, זיינען אויך געווען פרייהייטס־קעמפער פאַר אַ ניי און פריי פוילען און דעריבער דאַרפען זיי בלייבען אויף זייער פלאַץ.

די ביאַליסטאָקער אין ישראל פילען אָבער, אַז די לאַנדסלייט איבער דער גאָרער וועלט דאַרפען אָנווענדען אַלע מיטלען דעם פּראָיעקט דורכצופירען. עס איז נויטיג אַ ספּעציעלער „פאָנד" און די קאָאָפּעראַציע פון אַלע ביאַליסטאָקער איבעראַל צו טאָן די הייליגע פליכט צו די קדושים פון אונזער היימשטאָט.

טרויער איבער דר. חיים שאָשקעס ע"ה

דער פריצייטיגער טויט פון דר. חיים שאָשקעס ע"ה האָט אַרײַנגעוואָרפען אין טיפען טרויער אַלע ביאַליסטאָקער אין מדינת ישראל, וואו ער איז געווען אַן אָפטער און זייער אָנגעליייגטער גאַסט.

באַלד נאָך זיין טויט האָט דער „ארגון יוצאי ביאַליסטאָק" איבערגעשיקט אַ טרויער־אויסדרוק צו דער אלמנה און פאַמיליע. צו די „שלושים" זיינען אין די ישראל־צייטונגען ערשינען פיל נעקראָלאָגען מיט אָפשאַצונגען וועגען נפטר, און עס זיינען אײַנ־געאָרדענט געוואָרען טרויער־אַקאַדעמיעס אין זיין אָנדענק.

דער „ארגון יוצאי ביאַליסטאָק" אין תל־אָביב האָט פאַר־רופען אַ טרויער־מיטינג צו די „שלושים" און מיט רעדעס וועגען גרויסען נפטר זיינען אויפגעטראָטען: פּרעזידענט פון דעם „אר־גון", זלמן ירושלמי; פּסח בורשטיין, צבי קלעמענטינאָווסקי און פרוי יונאָוו, אַ קרובה פון נפטר. אין „קרית ביאַליסטאָק" איז פאָרגעקומען אַ טרויער־אַקאַדעמיע, ביי וועלכער עס זיינען אויפ־געטראָטען: וואָלף באַביטש פון פּאַריז, ה. קירשענבוים פון ניו־יאָרק, בצלאל לוריה, שמעון חאַזאַנאָוויטש, משה גאָלדבערג, ה. זאַנענשיין, א. זאַלצמאַן, שבתי גרינגראָס, צבי יבין און דער שרייבער פון די שורות, און חזן בנימין אונגער פון „בית הכנסת הגדול" אין תל־אָביב האָט געמאַכט די הזכרה. אַ גאַס אין „קרית ביאַליסטאָק" איז אָנגערופען געוואָרען אויפן נאָמען פון נפטר.

ביאַליסטאָקער איד גרינדעט ערשטע וואָל־פאַבריק אין ישראל

אין אַשדוד, ישראל, האָט זיך לעצטענס געעפענט די ערשטע וואָל־פאַבריק, וועלכע וועט באַארבעטען דעם רוי־שטאָף און אַרויסלאָזען אויפן מאַרק אַ פאַרטיגען אַרטיקעל. די פאַבריק וועט אויך אויסארבעטען סינטעטישע פעדים, וועלכע ווערען איינגע־וועבט אין דעם וואָל.

די פאַבריק איז אויפגעשטעלט לויט דעם מוסטער פון די מאָדערנסטע וואָל־פאַבריקען אין דער וועלט דורך דעם באַרימטען ביאַליסטאָקער אינדוסטריאַליסט און פילאַנטראָפּ, לעאָן פינק פון אויסטראַליע. ביי דעם חנוכת־הבית פון אָט דער טאָפּט־וואָל־פאַבריק זיינען אָנווועזנד געווען 500 פּערזאָן, איינשליסענדיג מר. פינק, ווי אויך דעם אויסטראַלישען אַמבאַסאַדאָר אין ישראל און זיין פרוי, מר. און מרס. דזשאָן הוד.

ביאַליסטאָקער גרום פון טשילע

(קאָרעספּאָנדענץ)

פון סאָניע ראָפּאַלאָווסקי

דאָס ביאַליסטאָקער לעבען אין טשילע קאָנצענטרירט זיך אַרום דעם אָרטיגען ביאַליסטאָקער פאַרבאַנד, פון וועלכען מיין מאַן ע"ה איז געווען גרינדער און פרעזידענט, און איך האָב איבערגענומען זיין פּאָזיציע און אַרבעט, אין וועלכער עס העלפט מיר אַרויס מיין זון, לעאָן.

צו דעם 20-סטען יאָרצייט פון חורבן ביאַליסטאָק, זיינען מיר ביידע, איך און מיין זון, געווען פאַרטראָטען מיט אָרטיקלען אין די „ביאַליסטאָקער וועגען" אין בוענאָס אייראָס, און איך בין אויך דאָרט אויפגעטראָטען מיט אַ טרויער-רעדע אויפן בית-עלמין.

דאָס הויז פון דער פאַמיליע ראָפּאַלאָווסקי איז אויך דאָס „ביאַליסטאָקער גאַסטהויז" — אַן אַכסניא פאַר יעדען לאַנדסמאַן, וואָס קומט צו אונז מיט אַ באַזוך.

אין יאָר 1945, באַלד נאָכן פאַרענדיגען דעם לעצטען וועלט-קריג, האָט אונז באַזוכט דר. חיים שאָשקעס, און אין אונזער הויז טאָקע איז דאָן געשאַפען געוואָרען 10 טויזענט דאָלער פאַר דער ביאַליסטאָקער שארית הפליטה, וועלכע איז איבערגעגעבען גע-וואָרען דעם גאַסט צום פאַרטיילען צווישען דער ביאַליסטאָקער שארית הפליטה.

דער טויט פון דר. חיים שאָשקעס האָט אונז איינגעשלייערט אין טיפען טרויער. אונזערע געפילען האָבען מיר באַלד אויסגע-דריקט אין אַ נעקראָלאָג אין אונזער צייטונג, איבערשיקענדיג אַ מיטגעפיל צו דער שווער-געטראָפענער פאַמיליע און צו די לאַנדסלייט אין צפון-אַמעריקע.

דער נעקראָלאָג איז אונטערגעשריבען געוואָרען פון די פאָל-גענדע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין טשילע: שמעון שעפּס, דבורה ספּעקטאָר, פאַמיליע ראָפּאַלאָווסקי, דוד קאַפּלאַן, פייוועל שלאַכטער, פאַני און יצחק יונאָוויטש און מאיר גראדזשענסקי מיט זייערע פאַמיליעס.

מיר גייען אָן מיט אונזער לאַנדסמאַנשאַפּטליכער אַרבעט אויפצוהאַלטען דעם גייסט פון ביאַליסטאָק אין טשילע.

„המלך!"

פון יצחק אייבראַמסאָן

אַ וואָרט, איך וועל קיינמאָל פאַרגעסען,
איינגעקריצט איז אין זכרון,
געהערט האָב אין שול פון מיין שטעטעל
אין מיינע אינגעלשע יאָרן.

געווען עס איז ראש-השנה,
אַ הייליגער, פייכטער פרימאָרגען,
די האַרבסט-קילע זון-שטראַלען
אין אַ פאַרכמורעטען הימעל פאַרבאָרגען.

די שול געפאַקט איז מיט אידען
מיט טליתים די קעפּ איבערגעדעקט,
יעדער אייגער אין אָן ערנסטער שטימונג,
פאַר עפּעס פאַרהוילען זיך שרעקט...

פון אַ טרערן-באַפלעקטען בלאַט
אַ מחזור, ער זאָגט אַ תפילה,
מיט אַ צעבראָכען האַרץ און פאַרטרערטע אויגען
פאַר זיינע זינד ער בעט מחילה.

נאָענט צו דער טיר, ביי דער צפון-וואַנט,
אייגעוויקעלט אין אַ טלית מיט אָן עטרה,
אין אַ פאַרגליוועטער פּאָזע, ווי געשמדיט שטייט
ר' זלמן, דער מלמד פון גמרא.

דער בעל-שחרית פון שטעטעל ער איז
זינט אַ מאָן ר'איז געוואָרען,
אָלע מעלות דערפאַר ער פאַרמאָגט:
אַ זקן, אַ רגיל, און אַ קול אַ קלאָרען.

אַ הדרת-פּנים, אַ פּאַטריאַרך,
אַ צוויי-שפּיציג זילבער-פּעדימדיג באָרד,
שטייט ער און וואַרט פאַר דעם „בנוראותיך"
פון „אָנהויבענ'ס" לעצטער וואָרט.

ענדליך, דער וואָרט זיך דערהערט
מיט אַ ציטער און אַ האַרציג געפיל,
און פאַרשטומט ווערט אָלץ אַרום
ווי אויף אַ בית-עולם, טויט-שטיל.

אויפגעריסען עס ווערט באָלד די שטילקייט
פון אַ קרעכטציגען אוי וויי, אוי וויי!
און דערציטערט עס ווערט די קהילה קדושה
פון בעל-שחרית'עס „המלך"-געשריי.

פּסח בורשטיין באָרט מיט מעדאַל פון דער בעלגישער רעזשירונג

אונזער ליבער פאַרדינסטפולער טוער, אַקטיוויסט מיטגליד פון דער פאַראוואַלטונג פון „אירגון יוצאי ביאַליסטאָק בישראל" אין תל-אביב, איז לעצטענס באָרט געוואָרען מיט אַ מעדאַל פון דער בעלגישער רעגירונג פאַר זיין מוטיגער פירערשאַפט אָלס פּרעזידענט פון דעם וועלט-פאַרבאַנד פון אידישע קאָצעטלער, ווי אויך פאַר זיין וואָגיגען אָנטייל און אויפטריטען ביי די אָנטי-נאַצי פּראָצעסען אין דייטשלאַנד, וואו ער האָט געהאָלפּען ברענגען צו גע-רעכטיקייט און צו באַשטראָפען די היט-לעריסטישע מאַסען-מערדער פון איירא-פייאישען אידענטום.

דער מעדאַל איז איבערגעגעבען געווא-רען צו פריינט בורשטיין ביי אַ ספּעציעלער צערעמאָניע אין תל-אביב, וואו פאַרשטיי-ער פון דער בעלגישער רעגירונג האָבען אים געלויבט אָלס איינעם פון די נאָבעל-סטע פרייהייטס-קעמפער און פאַרטיידי-גער פון מענטשען-רעכט אין אונזער צייט און דור.

ביאַליסטאָק — אַ וויכטיגער שאַך־צענטער אין פאַר־מלחמה־דינען פוילען

פון ישראל באַבקעס (מאָנטעווידעאָ, אורוגוואַי)

ביאַליסטאָק איז געווען באַרימט ניט נאָר מיט אירע מערק־ווירדיגע פֿערזענליכקייטען און קולטור־אינסטיטוציעס; זי האָט אויך פֿאַרנומען אַ באַדייטענדען אָרט אין דער געשיכטע פון „שאַך" אין פֿאַר־מלחמה־דיגען פוילען.

דאָס שאַך־לעבען אין ביאַליסטאָק האָט זיך קאָנצענטרירט אין „ביאַליסטאָקער שאַך־קלוב", וועלכער איז געווען אַן „אוני־קום" אין אַלע שטעט פון פוילען. דער ביאַליסטאָקער שאַך־קלוב האָט ניט נאָר פינאַנסירט דעם שאַך, נאָר אויך געלייסטעט פיל געלט אויף נאַציאָנאַלע און וואוילטעטיגע צוועקען. זיין רומפולע געשיכטע פֿאַרדאָנקט דער ביאַליסטאָקער שאַך־קלוב דעם פּשוט'ן, אָבער זייער באַגאַבטען וועבער־אַרבעטער, מאָטל בּאַרין. דאָרט אויף ביאַלאָסטאָטשאַנסקי גאַס, אין אַ בוידעם־שטיבעל, פלעגען זיך פֿאַרזאַמלען די צוקונפטיגע ביאַליסטאָקער שאַך־קאָרעספּען, אין באַרינ'ס ענגען צימערל האָט זיך אָנגעהויבען און אַנטוויקעלט דאָס גרויסע רומפולע שאַך־לעבען, וועלכע האָט אַרויסגעגעבען באַרימטע שאַך־שפילער און טעאָרעטיקער אין וועלט־מאַסשטאַב, ווי רובינשטיין, צוקערמאַן און אַנדערע.

די ערשטע וועלכע האָבען געלייגט דעם גרונט־שטיין פון ביאַליסטאָקער שאַך־לעבען זיינען געווען אַ גרופּע יוגענטליכע טרוימער און שאַך־ענטוזיאַסטן, ווי דער אויבען־דערמאָנטער וועב־בער — מאָטל באַרין; ציין־טעכניקער, אהרן זאַבלודאָווסקי, שפּע־טערדיגער פיל־יאָריגער ביאַליסטאָקער שאַך־מייסטער; דער ביל־דערישער — מיט פֿאַרטרוימטע אויגען קונסט־מאָלער — הערשל אָליאַן, און באַוואוסטער מעל־פּאַבריקאַנט — שמעון פוקסמאַן, זיי האָט זיך איינגעגעבען צוצוציען צום שאַך דעם באַוואוסטען אַריסטאָקראַט און פילאַנטראָפּ, ירוחם בריל, וועלכער איז געווען דער פאַקטישער גרינדער פון דעם אין ביאַליסטאָק אַזוי־באַרימ־טען און פּאָפולערען שאַך־קלוב.

ווער געדענקט נישט די שבת־צונאַכטען פון לאָטא־שפּיל (בינגא) אין ביאַליסטאָקער שאַך־קלוב? הונדערטער האָרעפּאַשנע אַרבעטער און פּאָלקס־מענטשען פלעגען שבת־צונאַכט ציען פון אַלע עקען שטאָט אויף וואַרשאַווסקי גאַס צום ביאַליסטאָקער שאַך־קלוב, כדי צו פּרואווען דעם מזל אין קאָלעקטיוועך לאָטא־שפּיל און פיל, פיל פאַמיליעס פלעגען שבת־צונאַכט באַגליקט ווערען מיט די ערשטע פּרעמיעס און צופּרידען זיך אומקערען.

ירוחם בריל איז געווען אַ מערקווירדיגע, אויסערגעווייניליכע פֿערזענליכקייט. דער גרויסער, מיט פאַלדען־צעאָקערטער פּנים, האָט אים צוגעגעבען דעם אויסזען פון גריכיש־איטאַליעניש־שען גאָט — זעאוס. אַ פֿאַרמעגליכער האַראַקער טעקסטיל־פאַבריקאַנט, האָט ער פֿאַרמאָגט אַלע שטריכען פון דער אַמאָליגער רוסישער בּרייטהאַרציגער אַריסטאָקראַטיע. ער האָט געגעבען די גענלט־מיטלען מיט אַ פולער האַנט צו אינאַרדענען דעם ביאַליס־טאָקער שאַך־קלוב, און דעריבער האָט מען אים געשענקט דעם ערן־טיטול פון פֿרעזידענט פון קלוב. לאַנגע יאָרען איז ירוחם בריל געווען פֿרעזידענט פון ביאַליסטאָקער שאַך־קלוב, ביז דער טויט האָט אים אויסגענומען פון זיין פילאַנטראָפּישער און געזעלשאַפטליכער טעטיגקייט.

דער ערשטער אַרגאַניזירטער שאַך־טורניר אין ביאַליסטאָק איז פאָרגעקומען אין יאָר 1923. עס האָבען זיך באַטייליגט די בעסטע אין יענער צייט ביאַליסטאָקער שאַך־שפּילער: מאָטל באַרין, אהרן זאַבלודאָווסקי, הערשל אָליאַן, שמעון פוקסמאַן, הערש ליפשיץ, לערער ישראל ראַבינאָוויטש און אַנדערע. באַדין איז געווען באַרימט מיט זיין שאַרפזיניגקייט און קאָמבינאַציע־פעאיגקייט; זאַבלודאָווסקי איז געווען אַ סטראַטעג, זיך געגרייט לאַנג און זאָרגפֿעליג צו. געבען דעם לעצטען קלאַפ; אָליאַן, אַ טרוימער, האָט ער אָבער פאַרבונדען טיפע וויס־אויסגערעכענטע קאָמבינאַציעס מיט סטראַטעגיע (אגב, האָט אָליאַן פאַרמאָגט — דער אייניציגער אין ביאַליסטאָק — די פּעאיגקייט פון בלינד שפּילען, ד. ה. אָן אָנבליק פון שאַך־ברעט און פיגורען); ליפשיץ איז געווען אַ רעאַלער, פינקטליכער פירער פון קאָמף, וועלכער האָט אום־ברחמנות־דיג געשטרעבט צום זיג. אין ערשטען טורניר זיגט מאָטל באַרין. זיינע פאַרטיעס און קאָמבינאַציעס זיינען געווען מער אויסצוקעמפען די מייסטערשאַפט, ווען דער שאַך קאָליר און אימפּעט, און ס'איז שווער געיווען צו געפינען די ריכטיגע וויידערלייגונג. דעריבער טאָקע האָט באַרין ניט זוכה געווען מער אויסצוקעמפען צו מייסטער־שאַפט, ווען דער שאַך האָט אָנגענומען אין ביאַליסטאָק אַ מער וויסענשאַפטליכען און טעאָרעטישען כאַראַקטער. שוין אין צווייטען טורניר זיגט ליפ־שיץ (ער איז, דאָכט זיך, איצט אין אויסטראַליע), מיט זיין קאָל־טער און אויסגערעכענטער סטראַטעגיע.

וווייטער איז אויפן ערשטען פּלאַץ אַרויפגעשוואומען און זיך געהאַלטען מיט אייזערנער קראַפט און ענערגיע דער „יל־יאָריגער ביאַליסטאָקער שאַך־מייסטער, אהרן זאַבלודאָווסקי, וועלכער איז אומגעבראַכט געוואָרען דורך די נאַציס אויף אַ שוידערליכען אופן — ער איז צוזאַמען מיט טויזענטער ביאַליסטאָקער אידען לעבעדיגערהייט פאַרברענט געוואָרען אין דער גרויסער ביאַליס־טאָקער שוהל, אין די ערשטע טעג פון דער גרויזאַמער היטלע־ריסטישער אינוואַזיע.

ס'האָט זיך געדאַכט, אַז זאַבלודאָווסקי איז אומבאַזיגט אין ביאַליסטאָק. אָבער אין דער צווישענצייט האָבען זיך אַנטוויקעלט און אויפגעשוואומען נייע, יונגע און פרישע קרעפטען צווישען דער ביאַליסטאָקער אינטעליגענץ און אַרבעטערשאַפט.

אויפן ערשטן אָרט שווימט אַרויף דער יונגער, זייער באַגאַב־טער און טאַלאַנטירטער וועבער־אַרבעטער — אברהמ'ל נאָווּ־דוואָרסקי. מיט גרינגשעצונג האָט מען אים באַהאַנדעלט ביי זיין ערשטען דעביוט אין טורניר אין יאָר 1934. אים האָט זיך דאַן איינגעגעבען צו מאַכען רעמיס מיט זאַבלודאָווסקי, באַרין און באַבקעס, און מען האָט דאָס געהאַלטען פאַר אַ ריינעם צופאַל. דעם ערשטען און צווייטען אָרט האָבען געטיילט זאַבלודאָווסקי און באַבקעס. וווייטער זיינען געגאַנגען אָליאַן, באַרין, ווישניא, מאַריין, נאָווּאָדוואָרסקי און סאָקאָלסקי. זאַבלודאָווסקי האָט צום לעצטען מאָל דערהאַלטען זיין לאַנג־יאָריגע פאָזיציע אַלס ביאַליס־טאָקער מייסטער. אין 1935 איז דער יונגער נאָווּאָדוואָרסקי גע־וואָרען אומבאַזיגט. מיט זיכערקייט פאַרנעמט ער דעם ערשטען

אָרט און דעם טיטול פון ביאַליסטאָקער שאַך־מייסטער. עס גייען נאָך אים באַבקעס, זאַבלודאָווסקי, אָליאַן, יאַנאָוויטש, ווישניאַ, בארין, סאָקאָלסקי און אַנדערע. ס׳האָט זיך געדאַכט, אַז דער סענסאַציאָנעלער זיג פון יונגען נאָוואָדוואָרסקי איז ווייטער אַ גליקליכער צופאַל, אָבער די נעקסטע צוקונפט האָט אים באַשטעטיגט אַלס איינעם פון די בעסטע שאַכמאַטיסטען אין פוילען.

אין זעלבען יאָר ווערען דעלעגירט נאָוואָדוואָרסקי און באַבקעס אַלס פאָרשטייער פון ביאַליסטאָקער שאַך־קלוב קיין ווילנע אויף אַן עלימינאַציאָנס־טורניר פאַר דער מייסטערשאַפט פון פוילען. עס נעמען אין אים אָנטייל בארימטע ווילנער מייסטערס, ווי יודעלעווסקי, גראַף פּליאַטער, טירשטיין, בארקום און אַנדערע. ווי גרויס איז אונזער סאָטיספאַקציע און פרייד: אונזער יונגער ביאַליסטאָקער מייסטער אַברהמ׳ל נאָוואָדוואָרסקי פאַרנעמט דעם ערשטען אָרט און ווערט דעלעגירט קיין לעמבערג, וואו ער קעמפט געגען אַזעלכע בארימטע שאַכמאַטיסטען און טאָרנאַמענט־מייסטערס, ווי הענריק פרידמאַן און זיין גלייכען. נאָוואָדוואָרסקי טיילט דעם ערשטען אָרט מיט צוויי אַנדערע. אין 1939 ווערט נאָוואָדוואָרסקי מאָביליזירט אין דער פוילישער אַרמיי, פון וואַנען ער קומט מער ניט צוריק.

דער ביאַליסטאָקער שאַך־קלוב אַנטוויקעלט אַן אינטענסיווע טעטיגקייט. עס ווערט אָרגאַניזירט צום ערשטען מאָל אין ביאַליסטאָק אַ צווישען־גרופען טורניר אין לאָקאַל פון ביאַליסטאָקער מאַגיסטראַט, מיט גרויס דערפאָלג. עס נעמען אָנטייל: ביאַליסטאָקער שאַך־קלוב, פּאָסט־באַאַמטע, „איזבאַ־סקאָרבאָווא", באַאַמטע, מאָנאָפּאָל און עספּעראַנטאָ־קלוב.

דעם טורניר עפענט דער סעקרעטאַר פון ביאַליסטאָקער מאַגיסטראַט, מאַגיסטער גאָלאָווסקי. עס זיינען אָנווועזענד פאָר־שטייער פון אַלע פרעסע־אָרגאַנען (פון „אונזער לעבען" — מענדל גאָלדמאַן, איצט אין טאַשקענט) און דעלעגאַטען פון פראָפעסיאָנעלע פאַראיינען (פון טעקסטיל־פאַראיין — פיניע פייגין, בונדי־שער אַרבעטער־טוער). עס טרעט אָרויס מיט אַ רעפעראַט וועגען געשיכטע און באַדייטונג פון שאַך דער פאָרשטייער פון עספּע־ראַנטאָ־קלוב — ישראל באַבקעס. מען דאַרף נעמען אין באַ־טראַכט, אַז אין יענע יאָרען איז שוין דער היטלעריסטישער אייַנפלוס אין פוילען געווען זייער גרויס און דער ברוטאַלער אַנטיסעמיטיזם האָט געבושעוועט אויך אויפן ביאַליסטאָקער באָ־דען. ס׳איז שווער געווען צו געפינען אַ געמיינזאַמען צוגאַנג און שפּראַך מיט די פּוילישע היטלער־נאָכפאָלגער — די „ענדעקעס". ס׳וועלט פאַרבונדען אַ סינטעז צווישען שאַך־שפּיל און עספּע־ראַנטאָ. ביידע פאָלגען נאָך דעם זעלבען ציל: אַזוי ווי עספּע־ראַנטאָ, שטרעבט אויך שאַך צו דערנענטערען און פאַרבריידערען פעלקער און אין מאַמענט, וועו אויף יענער זייט גרעניץ ווערט פּראָפאַגירט נאַציאָנאַלער האַס, איז אונזער מיטאַרבעט אַ וויכ־טיגער צושטייער און ביישפּיל פון דערנענטערונג און פאַרבריידע־רונג. אַפילו די „ענדעקעס", וועלכע האָבען ניט געפעלט אין זאָל, זיינען געווען געצוואונגען, ווי דורך אַ ציבער, לאַנג, לאַנג צו אַפּלאָדירען דעם אויספיר פון עספּעראַנטאָ־פאָרשטייער, אַזוי ווי זיי וואָלטען פאַרגעסען זייער שנאה און האַס צו אונז, ביאַליס־טאָקער אידען־שאַכמאַטיסטען.

אין יאָר 1936 האָלטען די ביאַליסטאָקער שאַכמאַטיסטען אַפּ אַ גרויסאַרטיגען דערפאָלג. עס ווערט אָרגאַניזירט און פאַטרא־ניזירט דורך דעם באַוואוסטען אידיש־פּוילישען שאַך־טוער און מעענאַט, פּשעפּיורקאַ פון וואַרשע, אַ קאַמאַנדאַנט־טורניר אין דער שטאָט לידע, פאַר גרופען־מייסטערשאַפט פון די מזרח־קרעסען פון פּוילען. עס נעמען אָנטייל: ווילנע, ביאַליסטאָק, לידע, באַראַ־נאָוויטש, פּינסק. צו אונזער גרויסער סאַטיספאַקציע זיגט ביאַ־ליסטאָק און פאַרנעמט, פאַר ווילנע, דעם ערשטען אָרט און באַ־קומט דעם טיטול פון מייסטער פון די מזרח־קרעסען. ביאַליסטאָק האָבען פאַרטיידיגט: זאַבלודאָווסקי, באַבקעס, נאָוואָדוואָרסקי, אָליאַן, בארין, ווישנאַא און סאָקאָלסקי.

אין 1937 לאָדט איין דער ביאַליסטאָקער שאַך־קלוב אויף אַ סימולטאַן־סעאַנס דעם דעמאָלטיגען זייער באַרימטען וועלט־מייסטער דר. אָליעכין, וועלכער וויילט אין וואַרשע, אַלס ערשטע ברעט אין דער פראָנצויזישער רעפּרעזענטאַנץ אויף דער אַל־וועלטליכער שאַך־אָלימפּיאָדע. דר. אָליעכין גיט אַ סעאַנס אויף 36 שאַך־טישלעך גלייכצייטיג (סימולטאַן) און גייט אַרויס מיט אַ ניט־בכבוד׳יגען פאַר אים רעזולטאַט: 8 פאַרשפּילט, 2 רעמיס און 26 געווינען. ס׳איז כדאי צו אונטערשטרייכען, אַז דר. אָליעכין, דער וועלט־מייסטער, האָט פאַרשפּילט ביי אַלע אַכט ביאַליסטאָקער אידישע שאַכמאַטיסטען, פאָרשטייער פון דער ערשטער קאָטעגאָריע אין ביאַליסטאָק, ווי: זאַבלודאָווסקי, נאָווא־דוואָרסקי, אָליאַן, באַרין, ווישניאַ, יאַנאָוויטש, סאָקאָלסקי און באַבקעס. דר. אָליעכין האָט זיך זייער הויך אויסגעדריקט וועגען ניווא פון די ביאַליסטאָקער מייסטער, באַטאָנענדיג, אַז די אַלע אויסגערעכענטע זיינען ערנסטע געגנער אין אינדיווידועלע פאָר־מעסטונגען. דאָס איז געווען זייער אַ גינסטיגע און הויכע אָפּשאַ־צונג וועגען ביאַליסטאָקער שאַך.

ס׳איז ניט מעגליך ביי דער געלעגענהייט ניט צו דערמאָנען, אַז ביאַליסטאָק האָט אויך אַרויסגעגעבען גרויסע פערזענליכקייטען אין דער אַלגעמיינער שאַך־וועלט. אין ביאַליסטאָק האָבען זיך אָנטוויקעלט אָזעלכע מייסטער, ווי עקיבא רובינשטיין (שטאָמט פון סטאָוויסק, נעבען ביאַליסטאָק), איינער פון די באַדייטענסטע שאַך־קאָריפעען אין דער וועלט, פיל־יאָריגער אַל־פּוילישער מייסטער, וועלכער איז פאַררעכענט ווי איינער פון די גרעסטע שאַך־קינסטלער אין זיין צייט. רובינשטיין׳ס פאַרטיעס זיינען פאַראייביגט געוואָרען אין פיל שאַך־לערן־ביכער און צייטשריפ־טען, און ווערען באַצייכענט ווי די שענסטע פּערל פון דער אַל־וועלטליכער שאַך־ליטעראָטור. רובינשטיין איז געשטאָרבען נאָכן קריג אין בריסעל (בעלגיע), צום באַדויערן, אין נויט און קראַנק־הייט; צוקערמאַן, — שטאַמט פון האָראָדאָק, אַ שטעטל נעבען ביאַליסטאָק, פון וואַנען עס האָט געשטאַמט אויך ירוחם בריל, דער פרעזידענט פון ביאַליסטאָקער שאַך־קלוב. צוקערמאַן איז געווען פיל־יאָריגער מייסטער פון פאַריז און זיינע שאַך־לייסטונ־גען קען מען פאַרגלייכען נאָר מיט די צויבער־שאַפונגען פון די געניאַלע שאַך־מייסטער מארפי און אַנדערסען; כוואַיניק, געענ־דיגט דרוסקינ׳ס גימנאַזיע אין ביאַליסטאָק, שטודירט אין ווילנע, איז געווען איינער פון באַדייטענסטע אַלפּווילישע שאַך־מייסטער און פיל־מאָליגער אַנטייל־נעמער אין טורנירען פאַר פּוילישער מייסטערשאַפט מיט בכבוד׳יגע רעזולטאַטען. כוואַיניק איז אום־געבראַכט געוואָרען דורך די נאַציס אין ווילנע.

די רומפּולע ביאַליסטאָקער שאַכמאַטיסטען זיינען כמעט אַלע אומגעקומען אין קריג און אין ביאַליסטאָקער געטא. די איינציגע וואָס האָבען זיך על פּי נס געראַטעוועט, זיינען: ליפּשיץ, וועלכער האָט פאַרן קריג עמיגרירט קיין אויסטראַליע, און דער שרייבער פון די שורות, וועלכער וואוינט איצט אין מאַנטעווידעאָ, אורוגוואַי.

אונזער נעסעל

פון פסח בורשטיין

קליין, נעבעכדיק, שמאָל און אָרעם; אַ געסל ווי הונדערטער און טויזנטער אין אַלע טיילן פון דער וועלט, ווואו עס פעלט נישט קיין אָרעמקייט און שמוץ. עס קען זיין, אַז ווען זי וואָלט ווייטער עקזיסטירט, וואָלטן מיר געריידט וועגען איר ווי וועגען דעם סימבאָל פון אידישן דלות. אָבער זי איז מער נישטאָ, און ווען איך בין נאָכן קריג — נאָך דעם שרעקלעכן חורבן — געשטאַנן אויף אירע חורבות, אויף די הויפנס ציגעל און שטיינער — דאָס איינציקע וואָס איז פֿאַרבליבן פון איר — אויסער די סימנים פון די וועגן וואו עס זיינען אַמאָל געשטאַנען די הייזער. חורבות, וועלכע רייסן זיך צום הימל ווי ציין פון עפּעס אַ לעגענדאַרער חיה. ווען איך בין געשטאַנען אויף אירע חורבות, האָב איך געזען נאָר דאָס שיינע און דאָס ליכטיקע פון אַ וועלט וואָס איז מער נישטאָ.

טויזנטער און טויזנטער פון גאַסן און געסלאָך אין אַלע טיילן פון דער וועלט האָב איך זייט דאַן באַזוכט. ריזיקע, רוישיקע, העל־באַליכטענע, וועלכע שימערן מיט דעם גלאַנץ פון רייכטום און פּראַכט, פון לוקסוס און פֿאַרשוועגדערישקייט; פֿרעכטיקע שוי־פענסטער מיט כל־טוב פון דער וועלט. די פינפּטע עוועניו אין ניו־יאָרק און שאַנז־עליזיי אין פּאַריז; די הויפּט־גאַסען פון בריסעל און פון אַמסטערדאַם, פון ווין און פון לאָנדאָן, פון אַלע שטעט פון אייראָפּע און פון זיד־אַפריקע, פון האַליוואוד און סאַן פראַנציסקאָ. און די אָרעמע, פינסטערע אין דלות־איינגעטונקטע און אויסגעצאָרנטע אין די זעלבע טיילן פון דער וועלט — און די אַלע האָבן מיר קיינמאָל נישט פֿאַרטונקעלט און נישט געמאַכט צום פֿאַרגעסען אָט די אינציקע און באַזונדערע — אוונעטס געסל אין מיין היימשטאָט ביאַליסטאָק.

קען זיין, אַז דאָס איז דערפֿאַר, ווייל דאָרטן זיינען פֿאַרלאָפֿען מיינע קינדער־יאָרן — און וועלכע קינדער־יאָרן זיינען דען נישט שיין? אין אָרעמקייט און אין האַלבן הונגער, אין דחקות און אין ענגשאַפט, אין די באַשיידענסטע באַדינגונגען וועלכע קענען נאָר גענאָלט זיין — אָבער דאָס זיינען די קינדער־יאָרן וועלכע שטענדיג איינגעהילט ווי אין אַן אָרעאָל פון אַ לעגענדע, וואָס וועט זיך מער קיינמאָל נישט איבער׳חזר׳ען. איינמאָליג איז די קינדהייט און איינמאָליג זיינען אַלע זכרונות, וועלכע זיינען פֿאַרבונדען מיט איר.

אויף פּויליש האָט דאָס געסל געהייסען פּיאָטרקאָווסקא און אויף אונזער פּראָסטן אידיש — אוונעטס געסל, אויף דעם נאָמען פון אוונעטס בעקערי, וואָס האָט זיך געפונען באַלד אין ראָג פון קופּיעצקא. דער אַריינגאַנג אין אוונעטס געשעפט איז געווען פון קופּיעצקא, אָבער די בעקערי האָט זיך געפונען אין דעם שמאָלען געסל. און ביי דער בעקערי אויף דעם ערשטן הויף זיינען געשטאַנען די גרויסע האָלץ־קאסטערס, וועלכע האָבען זיך געגרענעצט מיט דעם הויף פון באַיאַרסקי׳ס חדר. אָט די האָלץ־קאסטערס זיינען פֿאַר אונז, קינדער, געווען די וועלט פון כישוף. געמיינט האָבען מיר, אַז עפּעס געהיימניספולערס און גרעסערס ווי די האָלץ־קאסטערס איז אויף דער גאַנצער וועלט נישט פֿאַראַן. דאָרטען פלעגען מיר שפּילען אין פֿאַרבאַהעלטעניש אין די פאַר׳כישופ׳טע לאָבירינטען, וועלכע האָבען געשמעקט מיט וואַלד און פּעך פון דעם פרישען, נאָר־וואָס געשניטענעם האָלץ. מיר פלעגען זיך פֿאַרקלייבען אין די וויייטסטע ווינקעלאָך פון דעם ־געפּלעכט און פלעגען זיך דערציילען וואונ־דערבאַרע לעגענדעס. אונזער גאַנצע צעהיצטע קינדערשע פאַנטאַזיע האָט זיך פונאַנדערגעבליט און די אַלקשייטערס פלעגען זיך אין אונזערע אויגען פֿאַרוואַנדלען אין געהיימניספולע פֿאַלאַצען, מיט געהיימע דורכגענג, אין וועלכע עס לויערן טויזענטער געפֿאַרען און פון וועלכע אונזערע העלדען פלעגען מיט טויזענט ניסים ניצול ווערען אין דער לעצטער מינוט. דאָרט האָב איך אויך מיינע ערשטע „שאָפונגען" דערציילט און מיינע חברים פלעגען זיצען אַרום מיר מיט אָפענע מויל־און־אויערן און לעכ־צען צום הערען דעם אָפּקלאַנג פון עפּעס אַ מיסטעריעזער וועלט, אין וועלכער אַלץ איז שיין און רייך און עס איז נישט פֿאַראַן קיין הונגער און קיין זאָרג, און שיך טראָגט מען דאָרט פון ריינעם גאָלד און נישט ווי מיר — זומער באָוועס און ווינטער אין אַלטע פֿאַרלאָטעטע שיך, וועלכע פלעגען מער אַרײַנלאָזען די נעץ און די קעלט, ווי זיי פלעגען פון איר באַשיצען. געווען איז דאָס אין די ערשטע יאָרען פון דער נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה. אין אָרעמקייט און אין דחקות האָט דאַן די אידישע ביאַליסטאָק געלעבט און מיר, קינדער, זיינען געווען די אומשולדיקע קרבנות פון דעם דלות און הונגער.

פון וואַנען האָט זיך דאַן אין מיין און אין אונזער פֿאַנטאַזיע גענומען די געניע שילדערונגען פון די רייכע כּאַלאָצן? ווי האָב איך געקענט אַזוי געניי באַשרייבען די אַלע לוקסוסען אין וועלכע זייערע באַזיצערס האָבען זיך געטונקט? אַז ביז דאַן האָב איך נאָך אַליין קיין אין מיין לעבען נישט געזען ווי עס זעט אויס אַ רייך־געדעקטער טיש; ווי עס זעט אויס אַ שיינע וואוי־נונג, און וואו זיינען זיי דען געווען אין די אָרעמע געסלאָך פון דער אָרעמער טייל היימשטאָט? פֿאַנטאַזיע האָט אָבער גרויסע און בריייטע פליגלען און זי קען זייער לייכט פֿאַרטראָגען אין אַזעלכע וועלטן פון דער וועלט, וועלכע עקזיסטירען אפשר איבער־הויפּט נישט אין דער ווירקליכקייט. און אויב זיי עקזיסטירען יאָ, און מען דערגייט שוין צו זיי — ערשט דאַן זעט מען זיך אָרום, אַז אין דער פֿאַנטאַזיע זיינען זיי שענער געווען און אַז רייכטום און גליק זיינען אַזוי רעלאַטיוו און קענען עקזיסטירען נאָר אין די עקזאַלטירטע קעפּלאָך פון אָרעמע אידישע קינדער אין אוונעטס געסעל, צווישען די האָלץ־שייטערס פון אוונעטס בעקערייי. גליקליך זיינען מיר דאַן געווען, און נאָך דעם ווי מיר פלעגען צעהיצען אונזער קינדערשע פֿאַנטאַזיע מיט אַלע וואונ־דער, האָבען מיר מיט פרייד זיך באַגוגענט מיט אונזער אָרעמען און האַלבען מאַלצייט אין אונזערע פינסטערע, דלות׳דיגע היימען.

פֿאַר אונז איז דאַן אוונעטס מויער געווען אַ ריזיגע געביידע. מיט אירע דריי שטאָק, מיט אירע טונקעלע טרעפּ־צימערן, וועל־כע זיינען אַרויסגעקומען אין דעם שמאָלען געסעל און האָבען קיינמאָל קיין ליכט נישט געזען, זיינען זיי פֿאַר אונז געווען דער פֿראָטאָטיפּ, טאָקע פון די אַלע געהיימניספולע דורכגענג אין די פֿאַלאַצען פון אונזער פֿאַנטאַזיע. איך געדענק, אַז אין דעם מויער האָט אויך אין יענע יאָרען געווואוינט יעקב וואקס, דער טויער פון „בונד" אין ביאַליסטאָק. איך געדענק נאָך ווי דורך אַ חלום, ווי ער פלעגט גיין אין די ערשטע ריייען פון די ערשטע מאַי־דעמאָנ־סטראַציעס אין ביאַליסטאָק. אַ גוטער רעדנער און באַגאַבטער געזעלשאַפטליכער טויער. שפּעטער איז ער אָפּגעפֿאָרען קיין אויסטראַליע, איז דאָרט געווען זייער טעטיג צווישען אונזערע

לאַנדסלייט. געווען זייער אַקטיוו ביים באַזאָרגען „פּערמיטס" פאַר די ערשטעווועטע ביאַליסטאָקער אידען, וועלכע האָבען זיך צוריקגעקערט אין זייער היימשטאָט, האָבען מער נישט געקענט לעבען אויף אירע חורבות און האָבען געזוכט פאַר זיך אַ מקום־מקלט וואו צום אַוועקטראָגען זייערע ערשטעווועטע יאָרען. יעקב וואָקס אז געווען איינער פון די ערשטע, וועלכע האָבען זיך מיט לייב און לעבען אָפּגעגעבען דער מיסיע צום שאַפען אָט דעם זיכערן הימעל איבערן קאָפּ פון דער ביאַליסטאָקער שארית־הפליטה און זיי ברענגען קיין אויסטראַליע. דאָן, אין יענע יאָרען, זיינען זייער וויניק געווען די לעבעדער, וועלכע האָבען אויפגענומען די אידישע פליטים. מדינת־ישראל האָט נאָך דאָן נישט עקזיסטירט אַלס זעלבסטשטענדיגע מדינה און די אידישע איינוואַנדערונג איז געווען אָנגעוויזען אויף דעם חסד פון דער ענגלישער מאַנדאַט־מאַכט. מיר געדענקען נאָך גוט דעם קאַמף פאַר דער פרייער עליה פאַר די ערשטעווועטע רעשטלאָך פון דעם מזרח־אייראָפּעאישען אידענטום. מיר געדענקען נאָך גוט די פּרשה „עקזאָדוס" און אַנדערע שיפען מיט אידען, וועלכע זיינען נישט אַריינגעלאָזען געווארען אין לאַנד. אין דער צייט איז די טעטיקייט פון אונזערע ביאַליסטאָקער אויף דעם געביט פון שאַפען די אַריינפאָר־מעגליכקייטען קיין אויסטראַליע געווען פון גרויסער מענטשליכער באַדייטונג. יעקב וואָקס איז אויך אַלע יאָרען געווען טעטיק אין „בונד" אין אויסטראַליע און אין דעם בריטען געזעלשאַפטליכען לעבען פון לאַנד. ער איז דאָרט געשטאַרבען און איבערגעלאָזען נאָך זיך דעם ליכטיגען אָנדענק פון אַן ערליכען, איבערגעבענעם מענטש און איד, ווי אונזער היימשטאָט האָט אַרויסגעגעבען, אין בעסטען און שענסטען זין פון וואָרט.

פונקט אַנטקעגען אוונעטס מויער האָט זיך געפונען די „טשאַינע". אַ פינסטערע אידישע פּרנסה, וועלכע איז באַשטאַנען פון דעם, וואָס מען פלעגט פאַרקויפען עמערס וואָסער פאַר די אַלע הייזער פון געסעל, וועלכע האָבען נישט געהאַט קיין וואַסער־אינסטאַלאַציע אין זייערע הויפען. פלעגט מען פאַר אַ גראָשען קויפען אַן עמער וואָסער אין דער „טשאַינע" און אים שלעפּען דורך דעם גאַנצען געסעל און אויף די שטאָקען. ספּעציעל איז דאָס געווען אַ געוואַלדיגער „פאַרגניגען" אין ווינטער, ווען דאָס גאַנצע געסעל פלעגט באַדעקט ווערען מיט אַ דיקען שיכט אייז, וואָס פלעגט נישט צעגיין דורך דעם גאַנצען לאַנגען און פינסטערן ווינטער. דאָס איז פלעגט ווערען דיקער און דיקער. קיין טראָטוּאַרען זיינען אין דעם געסעל נישט געווען און דאָס גיין מיט דעם פולען עמער וואָסער אויף דעם גליטשיגען אייז איז געווען אַ מייסטער־שטיק פאַר אַ זשאַנגלער און נישט קיין אַרבעט פאַר אונזערע אויסגעהונגערטע און אויסגעהאַרעווועטע עלטערען און עלטערע קינדער. מיר, קליינע קינדער, זיינען געווען פּטור פון דער אַרבעט. ניט מיר האָבען געקענט פאַרטראָגען אַ פולען עמער וואָסער און נישט מען האָט אונז געוואָלט געטרויען אַזאַ אוצר פון אַזוי נויטיגען און טייערן וואָסער.

פרייטאָג פלעגט מען אין דער „טשאַינע" אויפקאָכען אַ גרויסען איינגעמויערטען קעסעל מיט וואָסער, וועלכער האָט געדאַרפט באַדינען מיט „טיי" אונזער געסעל דעם גאַנצען שבת. פלעגט מען דאַרפען פרייטאָג אויסקויפען אַזעלכע צעטעלאָך, וועלכע האָבען געדינט אויף שבת צום באַקומען אַ „בונקע", אָדער אַ „טשיניק" טיי. פון שבת אינדערפרי און שפעטער נאָכן טשאַי לענט פלעגט מען ברענגען דאָס הייסע וואָסער, איינוויקלען עס און פאַרשטעקען אונטער דער פּערינע, אַז עס זאָל האַלטען וואָס לענגער די היץ און אַזוי אַרום איינשפּאָרען גרעסערע הוצאות אויף וואַרעמען וואַסער, און דער עיקר — אויסגעמיטען חילול־שבת.

אין אונזער געסעל האָט זיך געפונען איין־און־איינציג הויז, וואָס איז געווען איר שיינדעל און באַפוצונג. דאָס איז געווען דאָס הויז פון דעם בוכהענדלער אינדיצקי. אַ צוויי־שטאָקיג גאַנץ־רויט מויערל, וואָס האָט זיך אינגאַנצען אויסגעטיילט און אַרויסגעשיינט פון דעם אַרום. אונטען אין מויערל האָט געווואוינט אינדיצקי און זיין משפּחה. זיין בוכהאַנדלונג איז געווען אויף רינעק־קאָשצישוקי אָנטקעגען דעם שטאָט־זייגער און די ברעמלאַך. אינדיצקי אַליין, א אידל מיט אַ שפּיציג גרוי בערדעל, זייער ענליך געווען אויף נחום סאָקאָלאָוו, אַ באַרילטער מיט אַ חשיבות'דיגען גאַנג, שטענדיג ריין און אויפגעפּאָסט. אַ איד אַ בוך־ליבהאָבער און נישט נאָר אַ בוך־פאַרקויפער.

און פונקט אַנטקעגען אינדיצקי'ס הויז זיך האָט געפונען די חורבה פון ר' בענדעט לעווין. דאָרט זיינען פאַרלאָפּען מיינע קינדער־יאָרען אין דלות און נויט, אין ענגשאַפט און דחקות, אָבער דאָך אַזוי פול מיט רייך און שיינקייט, ווי נאָר קיינדער־יאָרען קענען זיין, ווען מען דערמאָנט זיך אין זיי אין די שפּעטערדיגע יאָרען.

פון פאַרנט — אַ צוויי־שטאָקיגע הילצערנע הייזקע, האַלב־אויסגעקרימט פון שוואָכקייט און אַלטקייט; אונטען האָט זיך דאָרט געפונען אַ וועש־מאַנגעל, און ווען דער שווערער, הילצער־נער קאָסטען, אָנגעפּילט מיט שטיינער, פלעגט זיך דרייען אויף די וואַלקעס מיט אָנגעוויקלטע וועש־שטיקער, פלעגט זיך די גאַנצע הייזקע טרייסלען און קרעכצען אויף איר ביטערען גורל און אויף דעם גורל פון דער פינסטערער פּרנסה פון דעם מאַנג־לער און פון אַלע איבעריגע איינוואוינער פון דער הייזקע. נע־בען דעם מאַנגעל האָט געוואוינט די נייטערקע ביילקע מיט איר מאַן דעם הינקענדיגען טאַנדעטניק, וועלכער פלעגט פאַרקויפען אַלטע זאַכען אויפן מאַרק. דער דלות האָט געפייפט און די נייטערקע ביילקע פלעגט האָבען אַלע יאָר אַ קינד. זי פלעגט זיי האָבען זייער לייכט — פשוט זיי געבוירען זיצענדיג ביי דער נייער מאַשין, אַן שפּיטעלער און אַן דאָקטוירים. און אַזוי לייכט ווי זי פלעגט זיי האָבען, אַזוי לייכט פלעגען זיי שטאַרבען אין די ערשטע וואָכען אָדער מאַנאַטען נאָכן געבורט און געבליבען זיינען זיי ביי אַן איינציג קראַנק און ראַכיטיש טעכטערעל, מיט אַ געשוואָלענע־נעם בייכעל, אויסגעדרייטע פיסלאָך און רויטע, געשוואָלענע אויגען.

הינטער דעם הייזעל, טיפער אין הויף, איז געשטאַנען אַ צווייטע חורבה, אַ געמויערטע שוין פון גאַנצע דריי שטאָק. אונטען אין דעם מויער האָט געוואוינט דער חזן פון נייע־וועלטער בית־מדרש, חודין. אַ הויכער, שיינער איד, מיט אַ פּעך־שוואַרצער באָרד, גרויסע שוואַרצע אויגען און רויטע, געזונטע באַקען; אַ איד אַ ריז. די דריי קליינע און פינסטערע צימערלאַך אין סאַמע אונטער די טרעפּ זיינען, שיינט מיר, וויניג געווען פאַר אים אליין און געוואוינט האָבען דאָרט, אויסער דער חזנ'טע, 4 זין און צוויי טעכטער. יונגען און מיידען ווי די בערן, וועלכע האָבען געדאַרפט אַליין האָבען די גאַנצע אוונעטס בעקעריי זיך אָנצוטעסען צו דער זאַט. האָט איך טאַקע מורא, אַז זיי זיינען קיינמאָל זאָט נישט געווען. דער באַשיידענער נייע־וועלטער בית־מדרש האָט נישט געקענט אין יענע יאָרען אָנקאָרמענען אַזאַ

משפחה. געווען איז דאס אין די יארען נאך דער ערשטער וועלט־מלחמה, וען ברויט און קארטאפעל זיינען געווען א לוקסוס.

איך דערמאן זיך אין 1920 וען די באלשעוויקעס זיינען אריין אויף א קורצער צייט אין ביאליסטאק. קיינער איז דאן אין די גאסען נישט געגאנגען. אבער דער חוזן חודין האט ניט מורא געהאט און פראנק און פריי שפאצירט אויף ניי־וועלט. געבראכט האט מען אים א געשאסענעם פון א קויל, וועלכע איז אריין פון פארענט אין ברוסט־קאסטען און ארויס דורך דער פלייצע, מיטנעמענדיג מיט זיך א גאנצע שטיק פלייש פון רוקען. א שטיק אייזען איז אריין אין דער לאך אויף זיין פלייצע. געמיינט האבען מיר, אז ער וועט דערפון נישט ארויס א לעבעדיגער. אבער זיין אויסערגעווענליך שטארקער ארגאניזם האט עס אויס־געהאלטען און אין א קורצער צייט ארום איז ער ווידער געשטאנען בייס עמוד און מיט זיין לייבען־שטימע אויפגעטרייסעלט די שויבען פון ניי־וועלט בית־מדרש. געבראכט האט ער זיין געזונט און קראפט פון די ווייטע פלייענען פון רוסלאנד, פון וואנען ער האט געשטאמט. ווי מיר איז באוואוסט, האט זיך פון דער גאנצער אזוי ברייט־פארצווייגטער משפחה געראטעוועט נאר איין טאכ־טער, וועלכע געפינט זיך איצט אין ישראל. אלע איבעריגע זיי־נען אוועק צו די הימלען צוזאמען מיט אלע אידען פון אונזער היימשטאט און פון דריטעל פון אונזער אויסגעמארדעט אידיש פאלק.

אין איין קליין צימערל אונטער די „פאמוגעס" מיט די זיי־טיגע טיילען פון דעם דאך איבערן קאפ האט געוואוינט א גאר אינטערעסאנט פארפאלק. צו זיי דארף מען האבען די פעדער און דעם טאלאנט פון א שלום־עליכם זיי צו באשרייבען.. זי — א דארינקע, א קליינינקע, אן איינגעשרומפענע, ווי אן אויסגע־קוועטשטער ציטרין; א פנימ'ל ווי א פייג פארשטעקט אונטער א גרויסען שייטעל; העגטעלאך און פיסעלאך ווי שטעקעלאך און א העלזעל ווי פון א דאר הענדעל און פונקט אזא שטימעלע. אלץ איז איר געלעגען אויפן קאפ און אלץ האט זי געוואוסט. און אויב זי האט נישט געוואוסט — האט זי נישט געריט ביז זי האט זיך דערוואוסט געווי מיט אלע פיטשעווקעס. קיין קינדער האט דאס פיצעל ווייבעלע נישט געהאט און איר גאנצע זארג איז געווען נאר צו וויסען וואס עס טוט זיך ביי יענעם. נעכט האט זי געהייסען און מיר פלעגען איר רופען: נעבעכע. עס האט זיך גיכער געפאסט פאר איר.

איר מאן דער פרנסה־געבער: מאטעל דער פאקירער, א פעסט, געזונט אידעל מיט א פאר אויסגעמוסקולירטע הענט פון שלעפען די שווערע זעק; א פאר פיס ווי זיילען, א קורצער, פעסטער נאקען, ברייטע פלייצעס, א שוואנצע באדרד און א צונג, וואס האט זיך נישט געריט פון ארט. אזוי ווי זיין וויב האט געקענט רעדען — אזוי האט ער נישט געקענט אויפמאכען דאס מויל. און אז ער האט אים שוין יא אויפגעמאכט, האט זיך ארויס־געווייזן, אז שלום־עליכם האט זיין מאטעל געגומען אלס פראָ־טאטיפ פון דעם מאטעל. ער האט אויך נישט געקענט ארויס־רעדען קיין קוף און עס איז ביי אים ארויסגעקומען טאפעלע טוטעריטו. ער איז געווען אזוי פארטויטשעט פון זיין וויבעלע נעכט, אז ער האט, דוכט זיך, אינגאנצען פארגעסען צו עפענען דאס מויל און אזוי געשלעפט דעם שווערען יאך אויף גאטס וועלטעל. לויט ווי מיר שיינט, האט ער קיין ליכטיקס אין זיין לעבען זיכער נישט געהאט.

און אין מיטען שענסטען און בעסטען, זיינען איינגעפאלען די טרעפ, וועלכע האבען געפירט צו די אלע „אפארטמענטס" און מיר זיינען געבליבען אפגעשניטען פון דער וועלט, און קיין געלט צו מאכען נייע טרעפ איז נישט געווען: נישט אונזער בעל־הבית און נישט זיינע שכנים. האט מען אוועקגעשטעלט א ליי־טער. ווינטער פלעגען זיינע שטאפלען פארוואנדעלט ווערען אין גלאזיג־גליטשיגע שמאלינקע פלאכען און מען האט געדארפט זיין א מייסטער ארויפצוקריכען אויף זיי.

און באלד נאך אונזער הויז — ווי א נייע וועלט; ווי מיר וואלטען געווען אויפן גרענעץ, וואס האט אפגעטיילט דעם דלות פון רעלאטיוון וואוילשטאנד. ביי אונז איז געשטאנען דער מויער פון כארקוווסקי'ן — א ריזיגע געביידע, לויט דעמאלסדיגע באגריפען. מיט איין זייט איז זי געשטאנען אין אוונעטס געסעל און מיט דעם פראנט אויף דער אריסטאקראטישער ניי־וועלט. עס קען זיין, אז אויך דארט האט נישט געפעלט קיין דלות, אבער עס איז שווער געווען דאס צו פארגלייכען מיט דער קבצנ'טע — אוונעטס געסעל.

מענטשען וואס זיינען מער נישטא; הייזער וואס זיינען מער נישטא; געסלאך וואס זיינען מער נישטא. אלץ אין דער וועלט האט זיין סוף און עס קען זיין, אז וען זיי וואלטען אוועק פון דער וועלט מיט זייער נארמאלען וועג, וואלטען מיר זיי אפשר נישט געדענקט. אבער דער שטורעם, וועלכער האט זיי ארויסגעריסען מיטן וואורצעל, האט איבערגלאזען אין אונזערע הערצער און מו־חות די נאסטאלגיע און דעם טרויער, און זיי ווידמע איך אט די פאר שורות זיי צו דערמאנען.

דער ספּד

פון סעם שערעשעווסקי

א מגיד האט אמאל א הספד געמאכט:
נעמט, זאגט דער ספדן, רבותי אין אכט!
דעם מת וואס ליגט דא פאר אונזערע אויגען,
מיט א שווארצען פלאשטש דא איבערגעצויגען.
דערשטוינט דארף מען ווערען צו הערען זיינע שבחים,
קיינער איז ניט אימשטאנד צו גיין אין זיינע דרכים,
אז קיין פליישיגס, קיין מילכיגס האט ער קיינמאל געגעסען,
אויף קיין שטול אדער בענקעל איז ער קיינמאל געזעסען,
קיין משקה אויסער וואסער האט ער קיינמאל געטרונקען,
א שטיקעל לעקאך אין בראנפען ניט געפרואווט אייגטונקען,
ער האט קיינמאל געפרואווט מיט א מענטשען זיך קריגען,
האט אים ווער געזידעלט, האט ער תמיד פארשוויגען,
ניט געמישט זיך אין קהל, ניט געזאגט קיין דעה,
האט אפילו ניט געווואוסט קיין צורת מטבע,
ער האט פאר זיינע קינדער קיין קאפיטאל געקליבען,
קיין גראשען ירושה איז פאר זיי ניט פארבליבען.
ער האט, עליו השלום, געריזיט איבער דער וועלט,
אויסען געווען מדינות, קיין הויפטשטאט ניט פארפעלט,
דאך האט ער אזוי ווייניק געגאסען די וועלט.
איך שווער אייך ביי וואס הייליג איז נאר,
אז איך האב ניט פארגרעסערט אפילו א האר.
אז איר וועט אליין ארייגקוקען אין זיין הייליג פנים,
וועט איר דערקענען דעם מת מיט אלע סימנים.
און רייד־ענדיג האט ער אפגעדעקט דעם מת אויף דער ערד,
און דער עולם האט דערזען א... גע'פגר'טען פערד.

ביי אונזערע לאַנדסלייט איבער אַמעריקע

פּעטערסאָן, נ. דוש.

די „ביאַליסטאָקער רעליף סאָסייעטי" אין פּעטערסאָן איז איינע פון די אַקטיוו־סטע לאַנדסמאַנשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס אויף דער פֿאָווינץ, מיט וועלכער מיר, ביאַליסטאָקער, מעגען שטאָלצירען. זי העלפט דעם אָרימען, דעם קראַנקען, דעם אַלטען און הילפלאָזען. וועט טאָקע זיין אינטערעסאַנט צו געבען אַן איבערבליק פון דער „סאָסייעטי" און אירע טוער, פֿאַרציכענט פון די יעניגע, וועלכע זיינען יאָרענלאַנג געשטאַנען ביים רודער פון דער אַרבעט און טוען עס נאָך ביז היינט־צו־טאָג.

ביאַליסטאָקער פּירערשאַפט אין פּעטערסאָן

געווייניליך באַריכטען מיר וועגען אונ־זערע טעטיגקייטען. עס איז אָבער אויך ניט מער ווי רעכט צו שילדערן די פּעאיגע פּירערשאַפט, די אומדערמידליכע טוער, וועלכע שטייען טאָג־אין־טאָג־אויס ביים רודער פון דער אַרבעט.

ווען איך און מיין ליבע פרוי האָבען זיך אָנגעשלאָסען אין דער „סאָסייעטי", האָט אונזער אָרגאַניזאַציע געציילט עט־ליכע הונדערט מעמבערס. היינט־צו־טאָג איז די צאָל פיל קלענער, אָ סך זיינען אַוועק אין דער אייביקייט און געבליבען איז אַ הייפעל, אָבער דער פֿאַרנעם פון אונזער אַרבעט איז ניט געמינערט געוואָ־רען. אונזער פילאַנטראָפּיע פֿאַר דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים אין ניו־יאָרק, פֿאַר די געזעלשאַפטליכע צוועקען און נויטען אין פּעטערסאָן, און פֿאַר אונזערע לאַנדסלייט איבער דער וועלט גייט אָן, און דאָס איז צו פֿאַרדאָנקען אונזערע וועטעראַנען־טוער, וועלכע וועלען ניט כּיד פון דעם שווערען יאָך.

זאָל דערביי דערמאָנט וועלען אונזער איבערגעגעבענע טשערליידי מרס. ראָזע רובין. מיר זיינען די איניציגע אידישע אָרגאַניזאַציע אין פּעטערסאָן, וואו די זעל־בע טשערליידי שטייט אין דער שפּיץ אָן אויפהער פֿאַר די לעצטע 40 יאָר. ביי לייטען „בייט מען זיך מיט די בענקלעך", ביי אונז — די זעלבע ליבע, האַרציגע, געטרייע ראָזע רובין.

שוועסטער רובין פֿאַרדינט דעם צוטרוי פֿאַר איר פּעאיגער פירערשאַפט און לי־בענסווירדיגער פֿערזענליכקייט.

אונזער „לעבעדיגער קוועקזילבער", דער אומדערמידליכער טשערמאַן, ווילליאַם וויי־נער, איז פֿאַרבליבען אַ „יונגערמאַנטשיק" טראָץ זיינע גרויע האָר. זיין וויץ, זיין קיבעץ, זיין לעבעדיגקייט, שטעקט אונז אַלעמען אָן מיט מוט.

אַ וויכטיגע טוערין איז אויך אונזער פּינאַנס־סעקרעטאַרין, שוועסטער אסתר אַראַנאָוויץ. מיט דעם יאָך פון אַ קראַנקען מאַן, וועמען מיר ווינטשען אַגב אַ רפואה שלמה, מיט דער פליכט פון אַ הויז איינע אַליין צו „אָטענדען", פֿאַרנאָכלעסיגט זי ניט אונזער „סאָסייעטי". זי שיקט אַרויס די קאַרטלעך צו די מיטינגען, באַזאָרגט דעם מיטינג־האָל, די רעפרעשמענטס, נעמט אויף די אַריינגעקומענע דאָניישאָנס און אַנדערע פראַגען, און זי טוט עס מיט טרייהייט און ליבע.

גוטע אָרבעט טוט אויך אונזער רעקאָר־דינג־סעקרעטאַר דזשאָן סוראָסקי, וועל־כער שרייבט די פראָטאָקאָלען און פירט זייער גוט די רעקאָרדס.

גרויס קרעדיט פֿאַרדינט אויך אונזער וויס־טשערמאַן, טרעזשורער און עד־בוק מענעדזשער, דזשייקאָב קעטץ, וועלכער לייגט אָוועק דאָס לעבען צו מאַכען דעם יערליכען עד־בוק וואָס בעסער און שענער, שאָפען, אויסשטעלען און צוגרייטען צום דרוק דעם זשורנאַל מיט די צענדליגער עדס, וועלכע זיינען אַ וויכטיגער קוואַל פון אונזער איינאַמע פֿאַר דעם יאָר. אַ וואויל־לער בחור, דזשעק! איצט איז ער צוריקגעצויגען, „ריטאַירט" און גיט נאָך מער צייט צו אונזער אָרגאַניזאַציע.

גרויסע פֿאַרדינסטען האָט אויך אונזער וויכטיגער טוער, דייוויד פּינקוס, וועלכער איז אַ טראָסטי אין אונזער אָרגאַניזאַציע. ער קומט אויך צו יעדען מיטינג, באַטיי־ליגט זיך אין אונזערע דעלעגאַציעס צו די באָארד־מיטינגען אין ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים אין ניו־יאָרק, וואו ער איז טשערמאַן פון דער טאָבלעט און מעמאָריאַלס קאָמיטע, און העלפט אונז אין דער אַרבעט דורך שאַפען עדס און אַנדערע איינאַמעס.

אַן אמת'ער „גוטער ברודער" איז אונזער פּרץ (פּאָול) פֿאַרסאָן, וועלכער איז אויך פון די זיילען פון אונזער אָרגאַניזאַציע. אַ גוט האַרץ און אַ „ספּאָרט", לאָזט ער זיך געפינען מיט זיין הילף זייער גערן און צו יעדער צייט.

אַ געבענטשט פּאָר־פּאָלק זיינען די זאָקימס, דייוויד און גאָסי. זיי טוען זייער גוטע אַרבעט, זיינען צווישען אונזערע טראָסטיס און צייכענען זיך אויס מיט זייער פרייגיביגקייט און טרייהייט. זיי זיינען אַ מזל־ברכה פֿאַר אונז.

מרס. ראָזע סענדערס און מרס. חייקע בערגמאַן, אָט פונקט ווי צווילינג־שוועס־טערס, זיינען ביידע די טרייבקראַפט פון אונזער לינען־קאָמיטע, וואו זיי אַרבעטען אַלס טשערלידיס. אַדאַנק זיי שיקען מיר איבער צו דער ביאַליסטאָקער האָום אין ניו־יאָרק יעדען יאָר טויזענט דאָלאָר פֿאַר לינען. זיי זיינען אויך צווישען די וויי־טשערלייט און פון די געטרייעסטע טוע־רינס אין אונזער אָרגאַניזאַציע.

ערען־טשערליידי פון דער פּעטערסאָ־נער רעליף־סאָסייעטי איז מיין ליבע פרוי, מרס. גאָלד, וועלכע איז אויך מיין גע־טרייער שותף אין דער וויכטיגער אַרבעט.

עס דאַרפען אויך דערמאָנט ווערען אונ־זערע אַנדערע טיכטיגע באַאַמטע, ווי מרס. איי. סטאָלמאַן, מרס. סאַרווער, מרס. בראָון, מרס. סיגעל, אידידאָר בערמאַן און מעקס מאַרגוליעס.

די מאַדערניזאַציע פֿלענער פון דער ביאַליסטאָקער האָום אין ניו־יאָרק האָבען ביי אונז אַרויסגערופען גרויס אינטע־רעס. מיר זיינען פֿאַרטראָטען ביי די מי־טינגען פון דער בילדינג קאָמיטע, און אונזערע פֿאַרשטייער לאָזען הערען זיי־ער וואָגיגען וואָרט.

דער באַגרעניצטער פלאַץ ערלויבט ניט אַלעמען צו דערמאָנען, אָבער מיר ווינ־טשען, אַז זיי זאָלען אַלע זיין געבענטשט און קענען פֿאַרזעצען די גוטע אַרבעט געזונטערהייט און מיט פרייליכע הערצער.

ס א ל ג א ל ד

נחת פון אונזער יונגען דור אין פּעטערסאָן

אַלס געוועזענעם איינוואוינער און טוער ביי די ביאַליסטאָקער אין פּעטערסאָן, און אַלס ברודער פון דער פינאַנס־סעקרעטאַרין, מרס. אסתר אַראָנאָוויץ, איז מיר זייער טייער די פירערשאַפט פון דער ביאַליס־טאָקער רעליף־סאָסייעטי אין פּעטערסאָן. כאָטש איך בין איצט אין לאָס־אַנדזשעלעס, אין דעם צווייטען עק לאַנד, זיינען מיר די ביאַליסטאָקער אין פּעטערסאָן זייער נאָענט צום האַרצען.

איז פאַר מיר געווען אַ שמחה און בשורה טובה זיך צו דערוויסען, אַז די חשוב׳ע טשערלַיידי פון דער „סאָסייעטי", מרס. ראָזע רובין, האָט דערלעבט נחת פון אירע אייניקלעך: הערי׳ע רובין, די טאָכטער פון מר. און מרס. ראַניעל רובין, וועלכע האָבען געפייערט איר „בת מצווה", דעם 24־טען מאי 1964, און לואיס בראָער, זון פון מר. און מרס. אייב און גוירטרוד בראָער פון איסט פּעטערסאָן, וועלכער האָט גראַדואירט פון דער „איסט סאַיד היי־סקול" מיט אויסצייכענונגען דעם 16־טען דזשון און גייט אַריין קומענדיגען שול־יאָר אין דעם „פּענסילוועניע אינזשי־נירינג און מיליטאַרי קאַלעדזש" פון טשעסטער, פּאַ.

שיק איך פונדערווייטענס מיין האַרצי־גען מזל טוב צו די יונגווארג, זייערע עלטערן און דער שטאָלצער באָבען, וועמעס 4 צענדליג יאָר גלענצענדע פירער־שאַפט פון דער „סאָסייעטי" אין פּעטערסאָן איז אַ וואונדערבאַרער קאַפּיטעל פון גע־זעלשאַפטליכער אַרבעט.

זאָל דערביי פאַרצייכענט ווערען, אַז ביי דעם 75־טען געבורטסטאָג פון שוועסטער רובין, וואָס איז געפייערט געוואָרען אין מאַרטש פון דער היינטיגען יאָר, האָט די „סאָסייעטי" אַרויסגעוויזען די פאַרדינסט אָנערקענונג צו דער „יוגענטליכער" פירע־רין און זי פרעזענטירט מיט אַ געשאָנק, וואָס האָט איר כשר און ערליך געקומט.

שוועסטער רובין, וועלכע איז אַלס טשערלַיידי דאָך געשטאַנען ביי דער טאָג־טעגליכער אַרבעט, ווי אַן איינפאַכער מיט־גליד, גלייך מיט אַלעמען, און געמאַכט יעדען מיטינג לעבעדיג און אינטערעסאַנט, האָט אַריבערגעפלאַנצט אירע געפילען און מעלות אין איר פאַמיליע, באַזונדערס אין דעם יונגען דור, און אירע אייניקלעך זיינען אונז אַלעמען נאָענט און טייער.

דער שרייבער פון די שורות שיקט א׳בער פון דער ווייטער „וועסט־קאָוסט" די וואַרימסטע מזל טוב וואונטשען צו דער שטאָלצער פאַמיליע רובין, באַגריסט די געראָטענע טשערלַיידי פון די ביאַליסטאָ־קער אין פּעטערסאָן צו איר געבורטסטאָג און ווינטשט איר נאָך אַ סך לאַנגע און געזונטע יאָרען פון טעטיגקייט און לייס־טונג פאַר די לאַנדסלייט אין שטאָט און איבער דער וועלט.

אברהם ראַצקען ע״ה

אין עלטער פון 84 יאָר איז דעם 25־טען מאַרטש 1964 אין פּעטערסאָן געשטאָרבען דער ברודער פון דעם שרייבער פון די שורות(אונזער לאַנדסמאַנשאַפטליכער זקן העיר, אברהם ראַצקען ע״ה.

געבאָרען אין וואַשליקאָווע, ערצויגען אין ביאַליסטאָק, אַ וועבער פון פאַך, איז דער נפטר׳ אין דער אַלטער היים געווען אַן אַקטיוויסט מיטגליד פון „בונד", באַקאַנט אין די אַרבעטער־קרייזען אַלס אברהמ׳קע וואַשליקאָווער. ער איז פאַר זיינע טעטיג־קייטען אינגעזעצט געוואָרען אין טורמע.

אין יאָר 1903, וועז ער איז אָפּגעגעבען געוואָרען פאַר אַ סאָלדאַט, איז ער אַוועק קיין אַמעריקע און דאָ אָנגעקומען אין פּע־טערסאָן, וואו ער האָט זיך איינגעאָרדענט ביי וועבעריי, און שפּעטער אַריבערגע־בראַכט אויך זיין פאַמיליע. ער איז געווען טעטיג אין אַרבעטער־רינג און אין דער סאָציאַליסטישער פאַרטיי, ווי אויך אין דעו ביאַליסטאָקער רעליף־סאָסייעטי.

אברהם ראַצקענ׳ס פרוי, העניע (קרוגער פון ביאַליסטאָק), איז נאָך געשטאָרבען אין יאָר 1957. ער לאָזט איבער 2 טעכ־טער: מרים און סילוויע; איין זון, סידני; 6 איניקלעך און 3 אוראיניקלעך; אַ שוועסטער, אסתר אַראָנאָוויץ, די פינאַנץ־סעקרעטאַרין פון דער „ביאַליסטאָקער רע־ליף סאָסייעטי" אין פּעטערסאָן, און אַ ברודער, דעם שרייבער פון די שורות, אין לאָס־אַנדזשעלעס.

סעם ראצקען (לאָס אַנדזש.)

ראָזע קאַליש

אין אַ טראַגישען אומגליקס־פאַל ביי אַן אויטאָמאָביל־צוזאַמענשטויס איז דאָנערש־טאָג, דעם 13־טען אויגוסט 1964, געשטאָר־בען פון די וואונדען מרס. ראָזע קאַליש, אין עלטער פון 82 יאָר.

די פאַרשטאָרבענע, אַ ליבע, וואויל־טע־טיגע פרוי, אַקטיוו אין דער „ביאַליסטאָ־קער רעליף סאָסייעטי" פון פּעטערסאָן, ווי אויך אין „הדסה", „דאָוטערס אף מרים האָום אף קליפטאָן" און אַנדערע וויכטיגע אינסטיטוציעס, איז געווען די עלטערע שוועסטער פון אונזער חושב׳ן טשערמאַן פון דער סאָסייעטי און וויס־פּרעזידענט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מו־שב זקנים, פריינט ווילִיאָם וויינער. אַ גע־זעלשאַפטליכע טוערין, פלעגט זי קיינמאָל ניט אויספעלען אויף די ביאַליסטאָקער מיטינגען און אונטערנעמונגען אין פּע־טערסאָן.

זי לאָזט איבער צוויי טעכטער: מרס. סעלמאַ ראָזענבלאַט, אין פּעטערסאָן, און מרס. עטעל קראָווץ, אין די בראָנקס; צוויי אייניקלעך און דריי אור־אייניקלעך.

אַ דערמאָנונג

פון **חנה בושעל־סאָלאָוו**
(עלסינאָר, קאַליפ.)

וועז איך זיך אין מיין היים דאָ,
און בלויז די נאַכט איבער מיר —
קומט מיין טאַטע צו דער שעה,
מיט צאַרטע טריט צו מיר.

הער איך ווידער דעם ניגון,
זיין גמרא־ניגון אין קול,
וואָס פלעגט מיר אין שלאָף פאַרווּיגען
אין דער אַלטער היים, ווייט אַמאָל...

און איך, נאָך אַ קליין קינד,
געטוליעט דעם קאָפּ צום קישען —
ביים פענסטער האָט געפייפט דער ווינט,
איך פאַרזינק אין שלאָף דעם זיסען...

איצט קומט מיין טאַטע אַהער,
און איך אין דער פרעמד אַליין —
זיין גמרא־ניגון איך הער,
אַזוי צערטליך, אַזוי שיין!

בין איך דאָ ניט מער אַליין,
אַז מיין טאַטע איז אויך דאָ!
פון די הימלען נידערט ער אַראָפּ,
אין אָט דער אינזאַמער שעה...

מילוואָקי, וויסק.

אונזער „ביאַליסטאָקער בענעוואָלענט סאָסייעטי" אין מילוואָקי גייט אַן מיט אירע וויכטיגע אַקטיוויטעטן. מיר שטיצען דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים אין ניו־יאָרק, די פילאַנטראָפישע אינסטיטוציעס אין שטאָט, די ביאַליסטאָקער ליי־קאָסע אין תל־אָביב אוז מיר שיקען אויך שפּייז־פּעקלעך צו די נויטבאַדערפטיגע לאַנדס־לייט אין ישראל.

די פּאַנדען פאַר די אַלע צוועקען וועלכע געשאַפען ביי אונזערע מיטגלידער אוז אונ־טערנעמונגען.

אונזער יערליכע קאַרד־פּאַרטי

דעם 31־טען מאַי 1964 איז אין „בית עם" צענטער פאַרגעקומען אונזער יער־ליכע קאַרד־פּאַרטי. טשערלייד איז געווען מרס. ראָזע שומאַכער, אוז מיט דעם פאַר־קויף פון בילעטען האָט זיך פאַרנומען שוועסטער בעסי באַקסענבוים אוז שוועס־טער אייד שומאַכער. פּריינט מעקס שו־מאַכער האָט דורכגעפירט אַן ערפאָלגרייכע אוקשאַן. די אונטערנעמונג איז געווען גוט באַזוכט אוז האָט אַריינגעבראַכט אַ היפּשע סומע איז אונזער קאַסע.

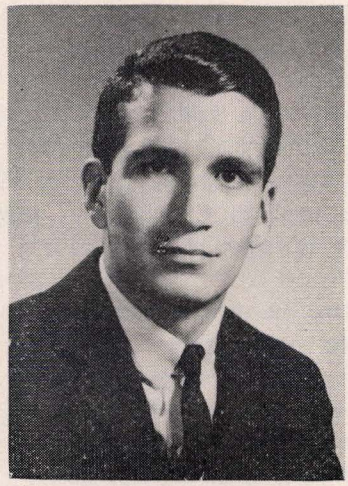
אונזער יערליכער פּיקניק

דעם 16־טען אויגוסט 1964 איז פאַר־געקומען אין לעיק פּאַרק אונזער יערלי־כער פּיקניק. עס איז געקומען אַ גרויסער עולם, אוז מען האָט זיך פיין אַמוזירט. אויך די אונטערנעמונג איז געקרוינט גע־ווארן מיט ערפאָלג.

נחת ביי די קינדער

אונזער פּרעזידענט אוז זיין פרוי, מר. אוז מרס. אַלעקס דאַרען, האָבען, אַן עין־הרע, דערלעבט נחת פון זייער גראַטענעם אייניקעל, מייקעל לי דאַרען, זון פון סידני אוז אסתר דאַרען.

דער גראַטענער מייקעל לי דאַרען, 23 יאָר אַלט, וועלכער האָט באַזוכט דעם אוני־ווערזיטעט פון אילינאי סטעיט, באַקומען סקאַלערשיפּס אוז איז דאַרט אסיסטענט־פּראָפעסאָר מיט אַ הויכער רעפוטאַציע, האָט געשלאָגען דעם רעקאָרד פון דער אידישער אַקאַדעמישער יוגענט איז גאַנ־צען סטעיט. ער האָט זיך אזוי אויסגע־צייכענט, אַז די „וווהייט האוז" אין וואַשינג־טאָן האָט אים אַרויסגערופען צו אַרבעטן פאַרן זומער אין דעם סטעיט דעפּאַרט־מענט. זיין אָנקעל, מר. סטעפאַנסקי, איז

מייקעל ל. דאַרען

אויך פאַרבונדען מיט דער רעגירונג אויף אַ גאָר הויכען פּאָסטען, אוז איז אַפּילו באַשטימט געוואָרען אַלס אַמבאַסאַדאָר פון די פאַראייניגטע שטאַטען אין דרום־אַמע־ריקע. איז עס געווייס אַ כבוד אוז נחת פאַר די עלטערן אוז דער פאַמיליע. די „ביאַליסטאָקער בענעוואָלענט סאָסייעטי" אין מילוואָקי האָט אין כבוד פון דעם יונגערמאַן אוז זיין פאַמיליע געגעבען אַ פיינעם דאַניישאַן צו דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים אוז איז זייער שטאָלץ אויף זייער פּרעזידענט אוז זיין הויזגעזינד. דעם גראַטענעם מייקעל לי דאַרען ווינטשען מיר ווייטערדיגען ערפאָלג.

רפואה שלמה וואונטשען

אונזערע טיכטיגע טוער, עקס־טשער־ליידי, מרס. בעסי באַקסענבוים, אוז פּרע־זידענט אַלעקס דאַרען זיינען דעם פאַראַג־גענעם זומער געווען קראַנק אוז האָבען זיך געפונען אין שפּיטאָל. איצט ערהויילען זיי זיך אוז מיר ווינטשען זיי אַ רפואה שלמה.

מרס. אַננאַ שומאַכער ע"ה

דעם 22־טען דזשון 1964 איז אין פלא־ריגע, אין עלטער פון 72 יאָר, פלוצלונג געשטאָרבען אונזער געטרייער מיטגליד, אַננאַ שומאַכער ע"ה, די פרוי פון אונזער פאַרדינסטפולען טוער, אהרן שומאַכער.

מרס. שומאַכער איז געקומען קיין מיל־וואָקי אין יאָר 1907. כאָטש ניט קיין ביא־ליסטאָקערין, האָט זי זיך אָבער צוגעקלעפּט צו אונזער אַרגאַניזאַציע אוז צוזאַמען מיט איר מאַן געטאָן פיל גוטעס פאַר דער „סאָסייעטי", קומענדיג צו די מיטינגען אוז שטיצענדיג אונז מיט אַן אָפענער האַנט.

מרס. אַננאַ שומאַכער ע"ה

איר שווערע אַרבעט אַ גאַנצען טאָג אין זייער גראָסערי־ביזנעס האָט איר ניט צו־ריקגעהאַלטען פון געזעלשאַפטליכער אַר־ביט. צוריקציענדיג זיך פון ביזנעס, האָ־בען זיך די שומאַכערס אַרויסגעצויגען קיין פלאָרידע, אָבער אונזער אַרגאַניזאַציע אוז אַרבעט איז אַלץ פאַרבליבען נאָענט צו זייערע הערצער.

אַ נאָבעלע, וואויל־טעטיגע פרוי, לאָזט איבער מרס. שומאַכער, אויסער איר גע־טרייען מאַן, אויך אַ שיינעם דור קינדער: 2 טעכטער, מרס. אַלעקס סיקאַנסקי, שי־קאַגאָ, אוז מרס. סידני מעכאַניק, מילוואָקי; 2 זין: היימאַן אוז אוז הערָאַלד, ביידע אין מילוואָקי; אַ ברודער, דזשאָזעף באַקסענ־בוים, מילוואָקי, אוז 2 שוועסטער: מרס. ראָזע אייבראַמסאָן אוז מרס. לו שעניאָק, ביידע אין מילוואָקי.

די „ביאַליסטאָקער בענעוואָלענט סאָ־סייעטי" האָט אין אָנדענק פון דער נפטרת אַריינגעשיקט 50 דאָלער צו דעם ביאַליס־טאָקער מושב זקנים אוז 100 דאָלער צו דער ביאַליסטאָקער ליי־קאָסע אין ישראל.

בען טראש

21־טער יאָרצייט פון חורבן ביאַליסטאָק אָפּגעהיט אין דער גאָרער וועלט

דעם זומער, אין דער וואָך פון דעם 16־טען ביז דעם 23־טען אויגוסט, איז אָפּגעריכט געוואָרען דער 21־סטער יאָר־צייט פון חורבן ביאַליסטאָק אין אַלע ביא־ליסטאָקער ישובים אין דער גאָרער וועלט.

אויך ביי אונז אין ביאַליסטאָקער צענ־טער איז דער 21־סטער יאָרצייט אָפּגעהיט געוואָרען אין אייניקלאַנג מיט דעם אידי־שען מנהג אוז טראַדיציע.

שיקאַגאָ

עס קומען פאָר באַזוכטע מיטינגען, מיר פירען דורך אונטערנעמונגען, באַטייליגען זיך מיט הילף אין די לאַנדס־מאַנשאַפטליכע קאַמפּיינס אין שיקאָגאָ, מיר שטיצען אויך דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים אין ניו־יאָרק און מיר קומען אויך אַנטקעגען נויטלייַדענדיגע לאַנדסלייט אין ישראל און אין דער גאָרער וועלט. מיר שאַפען און שיקען יעדען יאָר די קוואָטע פון 1,000 דאָלאָר צו דער ביאַליסטאָקער האָום אין ניו־יאָרק.

שמחות ביי לאַנדסלייט

אַ האַרציגער מזל טוב קומט אונזערע טייער פאָרפאָלק, די טרעזשורער, מר. און מרס. הערי ראָס, וועלכע זיינען געבענטשט געוואָרען מיט 2 אייניקלעך פון זייער אינגערער טאָכטער, אַ צווילינג, אויף לאַנגע יאָר; אויך צו מרס. מינע וואַלאַך, וועלכע איז געוואָרען אַ באָבע; צו מרס. הערי לאַפּינסקי, וועמעס אייניקעל, איר טאָכטער׳ס זון, דר. ריטשאַרד רובין, האָט געהייראַט. אַ גליקוואונטש און מזל טוב דריקען מיר אויך אויס צו פריינט מאָרים מינעס, לכבוד זיין אייניקעל׳ס בר־מצווה.

גראַדואיישאַנס פון אונגער יונגען דור

אַ צאָל ביאַליסטאָקער קינדער האָבען דאָ גראַדואירט, און מיר גיבען אָפּ אַ וואַרימען מזל טוב צו אונזער חשובער פינאַנס סעקרעטאַרין, שוועסטער מייזור, וועמעס זון האָט געענדיגט אוניווערזיטעט; דאָס זעלבע אויך צו מרס. איידע גאַרבער, וועמעס זון האָט פאַרענדיקט דעם אוניווערזיטעט.

פון היי סקול האָבען אויך גראַדואירט אַ צאָל פון אונזערע יונגווארג, און מיר גראַטולירען מרס. קיילישׁ, מרס. עפשטיין, מרס. שאַר און מרס. רבקה פערעלמאַן, וועמעס אייניקלעך האָבען געענדיגט האַי סקול. מרס. פערעלמאַנ׳ס אייניקעל איז אָפּגעפאָרען קיין מדינת ישראל וווייטער דאָרט צו שטודירען.

דער אייניקעל פון דער שרייבערין פון די שורות, בערי קליינבאַרד, האָט גראַדואירט פון דער עלעמענטאַר שולע דעם 23־טען דזשון, און, אַגב, אויך געפייערט זיין בר־מצווה אויף אַ גרויסאַרטיגען אופן דעם 25־טען דזשון.

ישראל מינעס פאַרהייראַט צו ראָוז קאַפּלאַן

עס וועט אונזערע לעזער אינטערעסירען צו וויסען, אַז אונזער ליבער פריינט און טוער, ישראל׳קע (איזראַעל) מינעס פון שיקאָגאָ האָט לעצטענס געהייראַט מיט דער זייער חשובער און האַרציגער ראָוז קאַפּלאַן.

לכבוד דעם פאָרפאָלק איז אין אונזער „אַרבעטער רינג קאָלאָניע" אין סאָוט־הייוועז געגעבען געוואָרען אַ סורפּריז פּאַרטי. עס איז דורכגעפירט געוואָרען אַ שיינער פּראָגראַם און וואַרעמע באַגריסונגען זיינען פאָרגעבראַכט געוואָרען פון דעם טשערמאַן פון דער קאָלאָניע, באַרני שנייַדערמאַן; קעמפּ־דירעקטאָר, אַברהם הורוויץ, און דער מענעדזשערין פון דער קאָלאָניע, ראָוז פּאָלין.

דאָס פּאָרפאָלק איז פאָרגעשטעלט געוואָרען פאַר דעם עולם דורך דעם שרייבער פון די שורות, וועלכער האָט אָנגעפירט מיט דעם גאַנצען פּראָגראַם. עס זיינען אונטערגעשטראָכען געוואָרען די גרויסע מעלות פון דעם פּאָרפאָלק, באַזונדערס פון ישראל׳קע מינעס, דעם האַרציגען פאָלקס־מענטש און געטרייען כלל־טוער, אַרבעטער־רינג טוער און פרעזידענט פון דעם „ביאַליסטאָקער סאָשעל קלוב" אין שיקאָגאָ. דערביי איז אָנגעוויזען געוואָרען, אַז פריינט מינעס, אַ בעקער־ספּעציאַליסט פון פאַך, דערקוויקט די קינדערלעך און די גענטס פון דער קאָלאָניע יעדען סעזאָן מיט זיינע געשמאַקע געבעקס, וועלכע ער מאַכט פרייוויליג פאָר דער הנאה פון דעם גאַנצען עולם.

מר. מינעס האָט אין זיין נאָמען, ווי אויך אין דעם נאָמען פון זיין ליבער פרוי, באַדאַנקט אַלעמען פאָר דער אָנגענעמער איבערראַשונג און צוגעזאָגט ווייטער זיין טעטיג אין דער קאָלאָניע און באַקען די געשמאַקע געבעקס פאָר דער קאָלאָניע און קעמפּ.

מיט דעם געזאָנג „לאָמיר אַלע אינאיינעם" און אַ וואַרעמען מזל־טוב צו דעם פּאָרפאָלק, האָט זיך די פייערליכע פאָרטי וואָרען פאָר דעם עולם פון דעם שרייבער פאַרענדיגט.

נייטען מילער

די ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי אין שיקאָגאָ שליסט זיך אויך אָן מיט די האַרציגסטע גליק־וואונטשען צו דעם פאָר־דינסטפולען טוער, פריינט מינעס, און זיין נייער לעבענס־באַגלייטערין.

אין נאָמען פון ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים פון ניו־יאָרק שליסען מיר זיך אָן צו די ווערטער און וואונטשען פון פריינט מילער און פון אַלע פריינט און פאַרערער פון דעם פּאָרפאָלק מיט אונזער האַרציגען מזל־טוב צו אונזער טייערען טוער, איזראַעל מינעס און זיין פרוי, צו זייער חתונה אין אַ גוטער שעה.

מר. מינעס איז איינער פון די שטאַרק־סטע זיילען פון אונזער לאַנדסמאַנשאַפט אין שיקאָגאָ און דער אומדערמידליכער וואָלונטיר־קאַמפּיינער, וועלכער שאַפט יעדען יאָר צוזאַמען מיט אונזער פאַרדינסט־פולען טוער און אונטערשטיצער, מר. לוּאיס גערבער, די טראַדיציאָנעלע יערליכע קוואָטע פון 1,000 דאָלער פון שיקאָגאָ פאָר אונזער מושב זקנים.

מיר האָפען, אַז מרס. מינעס איז דער ריכטיגער זיווג פאָר אונזער פריינט און טוער און אויך אַז זי וועט זיין ניט בלויז אַ גוטער לעבענס־חבר, נאָר אויך אַ שותף אין ישראל מינעס׳עס וווייטערדיגער אַרבעט פאָר אונזער אינסטיטוציע. מיר ווינטשען דעם פאָרפאָלק אַ סך לאַנגע יאָרען צוזאַמען, אין געזונט, נחת און פריידען.

אַנגאָ רייפּעל ע״ה

דעם 29־טען דזשון 1964 איז אַוועק אין דער אייביקייט אונזער געטרייַע לאַנדספרוי און טוערין, מרס. אַנגאָ רייפּעל.

אַ האַרציגע אידישע פרוי מיט זייער שיינע אייידעלע מידות, איז די פאַרשטאַרבענע געווען אַקטיוו אין אונזער ליידיס אָוק־זילערי און געטאָן פיל גוטס פאָר אונזער לאַנדסלייט.

זי לאָזט אויבער אין טיפען טרויער איר מאַן, אייב; אַ זון, מיקי; אַ טאָכטער, פרענסיס קאַרלין; אַ ברודער, לואיס און שוועגערין דזשעסי גערבער, וועלכע זיינען פון די זיילען פון אונזער לאַנדסמאַנשאַפט; אַ שוועגערין, לאַטי גערבער, די פרוי פון אונזער פאַרשטאַרבענעם טוער און בעל צדקה, מאַקס גערבער ע״ה, און אַ שוועגערין ליזאַ גערבער.

ראָזע צוקערמאַן

געבליבען איינער פון פופצען

(אַ קאַפּיטעל זכרונות פון מיין לעבען)

פון **נייטען מילער**

עס איז געווען בייַ מיר און בייַ מיין פאַרשטאַרבענער פרוי, מינע ע"ה, דער בעסטער פאַרגעניגען איין מאָל אַ יאָר, ספּעציעל פאַר די לעצטע 10 יאָר פון אונזער ריטאַירמענט אין מיאַמי ביטש, ווען מיר פלעגען באַזוכען אונזערע טעכטער אין פילאַדעלפיע און אין ניו־יאָרק, אָפּצושטאַטען אויך אַ וויזיט אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים אין ניו־יאָרק. דאָס האָט צו אונז געמיינט אַ האַרציגע איבערלעבעניש און גוטע דערי־נערונג.

דאָס יאָר בין איך שוין, ליידער, געווען אין ניו־יאָרק איינער אַליין, ווייל מיין ליבע פרוי, מיט וועלכער איך האָב גליקליך געלעבט 57 יאָר, איז לעצטענס געשטאָרבען אין עלטער פון 77 יאָר. ניט באַשערט געווען איר צו באַזוכען די ביאַליסטאָקער האָום און צו זיין בייַ די מיטינגען פון דער ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי אין ניו־יאָרק, וואוהין זי פלעגט שטענדיג ברענגען אַ גרוס פון דער שוועסטער־אַרגאַניזאַציע, די ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי אין שיקאַגאָ. פון דעם פאַרגעניגען האָט זי שוין ניט גענאָסטן גאָנצע צוויי יאָר, ווען זי האָט דורכגעמאַכט אַ שווערע קראַנקהייט, אַזוי אַז 2 יאָר פאַר איר טויט האָבען מיר שוין געמוזט אויפגעבען אונזער טראַדיציאָנעלען וויזיט אין אונ־זער ליבלינג־אינסטיטוציע.

ווען איך האָב לעצטענס באַזוכט ניו־יאָרק און בין געקומען אין ביאַליסטאָקער צענטער, איז פאַר מיר געווען אַן אָנגענעמע איבערלעבעניש זיך צו טרעפען מיט אַ סך פרייַנט און טוער; מיט מיין יונגען לאַנדסמאַן, איסאַק ריבאַלאָווסקי, און ספּעציעל מיט אונזער אַלעמענס פרייַנט דוד סאָהן, וועלכער איז אַזוי באַ־ליבט בייַ די ביאַליסטאָקער אין שיקאָגאָ און איבער דער גאָרער וועלט. מיר האָבען אויפגעפרישט אין זכרון פיל זיסע דערינע־רונגען.

בייַ דער גרעלעגענהייט האָב איך געבעטען פרייַנט סאָהן, אויב ער קען מיר געבען דעם "ביאַליסטאָקער אַלבום", ווייל מיין טאָכ־טער, רוטה סעניאָר, און באַזונדערס מיינע אייניקלאַך, אירע קינ־דער, ספּעציעל דער "דאָקטאָר" פון פאָרטאָ ריקאָ, ווילען דורכ־קוקען די בילדער אין "אַלבום" און זיך דערוויסען, וואָס מיר זיינען דורכגעגאַנגען און דורכגעמאַכט אין אונזערע ביאַליסטאָ־קער טעטיקייטן פאַר די פאַרגאַנגענע 4־5 צענדליג יאָר. אגב, ווייל איך באַמערקען, אַז מיינע בייַדע טעכטער, רוטה סיניאָר אין ניו־יאָרק, און עוועלין סטאָהל אין פילאַדעלפיע, זיינען געטרייַע מיטגלידער און אונטערשטיצער פון דער ביאַליסטאָקער האָום.

פרייַנט סאָהן האָט מיר געגעבען דעם "ביאַליסטאָקער אַל־בום", און אגב אויך געבעטען אָנצושרייבען פאַר דער "ביאַליס־טאָקער שטימע" זכרונות פון מיין לעבען אויף יענער זייט ים און אין אַמעריקע.

דעם פאַרלאַנג דערפיל איך מיט פאַרגעניגען. די פאַלגענדע זכרונות וויקעל איך טאָקע אויף דורך דעם בילדער־געווען אין דעם "ביאַליסטאָקער אַלבום".

* * *

עס איז געווען אַ שפּעטע אָוונט־שעה, ווען מיר זיינען גע־זעסען אין דער היים פון אונזערע קינדער אין ניו־יאָרק, מיין טאָכטער, רוטה, און איידעם, דר. קלארענס סיניאָר, געווען סעקרעטאַר פון דער סאָציאַליסטישער פאַרטיי אין אַמעריקע, פראָפעסאָר פון ברוקלין קאָלעדזש און מיטגליד פון דעם ניו־יאָרקער באָארד אָף עדיוקיישאָן, לויט אַן אָפּאָינטמענט בייַ מעיאָר וואַגנער. מיין אייניקעל, דער דאָקטאָר, בעט דעם אַלטען 79־יאָריגען זיידען, צו בלעטערן די זייטען פון דעם "ביאַליסטאָקער אַלבום" און אים דערציילען וועגען דעם לעבען און שאַפען פון נייטען און מינע מילער, אַלס אַ טייל פון דעם ביאַליסטאָקער אי־דישען לעבען אין אַמעריקע פאַר די לעצטע 60 יאָר. צום גליק זיינען די דערקלערונגען אונטער די בילדער אין "אַלבום" אויך אין דער ענגלישער שפּראַך, און דער יונגער אַמעריקאַנער דור קען זיי אויך לייענען און פאַרשטיין.

פאַלט דער בליק אויף זייט 61 פון דעם בילדער־בוך. דאָס בילד שטעלט פאָר צוויי חברים־בונדיסטען אין יאָר 1902: דעם שרייבער פון די שורות, וועלכער וואוינט אין שיקאָגאָ, און סעם נאָוויק, אין נוארק, נ. דזש.

דוכט זיך אַ שווייגענדיגע פאָטאָגראַפיע, אָבער אויף שטום־לשון ברענגט זי אויף אַזוי פיל זכרונות פון יענע יאָרען פון שטורעם און דראַנג, ווען מיר, ביידע חברים, בראַווע יאַטען, אין די רוסישע רובאַכעס מיט קוטאַסען, האָבען אין אונזערע שטעטלאַך אַ וועלט איבערגעקערט גענגען "צאַר סאַמאַרדזשערזא־וויץ" און געגען "פאָניע׳ס פּריסטאָווס" און "אוריאַדניקעס".

דערצייל איך די אייניקלאַך, אַז איך, נאָטקע האָראָדאָקער, און מיין פרייַנט שפּסעל קלעפּעטשיזער, 2 וועבער־אינגלאַך, זיי־נען געווען די אָנפירער פון "בונד" אין דער אַלטער היים. צו 17 יאָר האָב איך שוין אָנגעפירט מיט אַ וועלט־רעוואָלוציע, שוין 4 יאָר געאַרבעט אויף אַ וועבער־שטול, פאַרדינט געלט און געווען אַ גאַנצער לייט.

איך באַמערק, אַז מיין פאַמיליע ביים טיש קוקען זיך איבער. דער זיידע האָט שוין צו 17 יאָר "געמאַכט אַ לעבען", "געקערט וועלטען", און אַן מיין אייניקעל אַללען סטאָהל פון פילאַדעלפיע איז דאָך אויך 17 יאָר אַלט, און נאָך אַ "חדר־אינגעל"; ערשט גראַדואירט פון האַי־סקול און פאָרט אָוועק אין אוניווערזיטעט פון קאַליפאָרניע צו שטודירען אויפן קאָסט פון טאַטע־מאַמע. עס וועט אַרייַנטרייבען אַרום 4 טויזענט דאָלאָר אַ יאָר. דאָס איז שוין דער צווייטער אייניקעל אין קאַלעדזש. "אַי, וואו נעמט מען עס?" איז וואָס? עס וועט שוין זיין! ווי פלעגט אַמאָל דער רבי זאָגען: „גאָט איז אַ פאָטער". טאַטע־מאַמע גייען אַרבעטען, וועט מען שוין דעם בחור׳ל אויסהאַלטען. דער זיידע אַמאָל, און דער אייי־ניקעל היינט, ביידע אין דעם זעלבען עלטער, אָבער ווי גאָר פאַר־שיידען, ווי גאָר אַנדערש — אַ נייע וועלט...

אָט איז שוין דער יאָר 1905. דער גלח גאַפּאָן... דער פלאָם פון דער רוסישער רעוואָלוציע... דער „בונד" אין „קריניק" האָט דאָן געווינען וואָס ער קען. ער האָט פֿאַרטריבען די רוסישע פֿאַ־ליציי, איבערגעוועלטיגט די „פֿאָטשט" און דעם „מאַנאַפֿאָל", דע־מאָנסטרירט אַ גאַנצן טאָג מיט אָנגעלאָדענע רעוואָלווערען און אָנגעוואָרפען אַ שרעק אויף די קליינשטעטלדיגע „טשינאָווני־קעס" און „זשאַנדאַרען", ביז עס זיינען אָנגעקומען סאָלדאַטען און האָבען געמאַכט אַן ענד צו דעם אויפשטאַנד.

האָט זיך אונז אין האָראָדאָק אויך פֿאַרוואָלט נאָכצוטאָן דעם ביישפּיל פון קריניק. זיינען מיר אויך אַרויס מיט רויטע פֿאָנען, פֿאַרטריבען דעם איניציגען „אוריאַדניק" און „זשאַנדאַר" און איבערגענומען די מאַכט אין אונזערע הענט, ביז עס זיינען אָנגעקומען סאָלדאַטען און... אונזער רעוואָלוציע האָט זיך גע־ענדיגט.

„ווילט איר וויסען, וואָס עס איז געווען דער סוף? דער קייסער איז וויטער געבליבען אויפן טראָן 'צאַרסטוועווען', נאָר אייער זיידע, נאָטקע האָראָדאָקער, האָט געמוזט אַנטלויפען צו זיין ברודער אין אַמעריקע, וואו ער האָט אָנגעהויבען די צווייטע העלפט פון זיין שטורמישען לעבען, אָלס נייטען מילער, דער אַרבעטער־רינג פירער און ביאַליסטאָקער טוער אין שיקאַגאָ. מיין חבר 'שפּסעל האָט שוין דעם מזל ניט געהאַט. אים האָט מען געכאַפּט, אַרעסטירט און פֿאַרשיקט אויף סיביר. נאָך 2 יאָר 'קאַטאָרגע' אין רוסלאַנד'ס פּראָסטיגער 'פּאָסעלענית', איז ער פון דאָרט אַנטלאָפען און אָנגעקומען קיין אַמעריקע, וואו אויך ער האָט אָנגעהויבען אויפדאָסנייַ, אָלס סעם נאָוויק פון נוֹאַרק, אַקטיווער טוער אין די אַרבעטער־רינג קרייזען" (סעם נאָוויק איז געשטאָרבען אין 1954).

אונזערע אויגען וווּרען צוגעשמידט צו דעם בילד אין „ביא־ליסטאָקער אַלבום", זייט 337: די גרינדונגס־פֿאַרזאַמלונג פון ביאַליסטאָקער ברענטש 127 א. ר. אין שיקאָגאָ דעם 7־טען אַפּ־ריל, 1907. איך בין אויך צווישען דעם עולם פון איבער 100 פֿאַרזאַמעלטע.

מיר לייזען אויף דעם „ביאַליסטאָקער רעוואָלוציאָנערען אונ־טערשטיצונגס־פֿאַראיין" און מיר גרינדען דעם ערשטען אַרבע־טער־רינג לאַנדסמאַנשאַפּטען־ברענטש אין שיקאָגאָ. 'שפּעטער האָבען זיך שוין געגרינדעט אַ גאַנצע ריי פון לאַנדסמאַנשאַפּטלי־כע אַרבעטער־רינג ברענטשעס.

אונזער ברענטש האָט געציילט אַריבער 400 מיטגלידער און געשפּילט אַ גרויסע ראָל אין שיקאָגאָ אין דעם קאַמפּיין געגען די „סוועט־שאָפּס", פֿאַר „האַיאָס", פּיפּלס רעליף" א. א. וו. איצט איז די צאָל מיטגלידער געפֿאַלען אַרונטער 100 און מיר האָבען זיך פֿאַראיניגט מיט קאָוונער ברענטש 306 אונטער דעם נאָמען: ביאַליסטאָקער ברענטש 306, אָנשטאָט 127.

אונזער בליק פֿאַלט אויף דעם בילד פון די טוער פון „ביא־ליסטאָקער רעליף־קאָמיטעט" אין שיקאָגאָ אין יאָר 1920. איך דערקלער מיין משפּחה, אַז די יאָרען 1920—1924 זיינען געווען אַ פּעריאָד פון זעלטענער צדקה, וועו ניו־יאָרק און שיקאָגאָ האָ־בען מיטגעאַרבעט ברידערליך צו העלפען די אַלטע חרובע היים, וועלכע איז רואינירט געוואָרען נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה.

צענדליגער טויזענטער דאָלאָרען וווּרען אַריבערגעשיקט פון דעם ביאַליסטאָקער רעליף־אָפּיס אין שיקאָגאָ, וועלכער איז עטאַבלירט געוואָרען בייַ דער פירמע „די אַמעריקען ראג ענד קאַרפּעט קלינערס", קאַפּלאַן ענד מילער, אייגענטימער. די אַר־בעט איז אויסגעפירט געוואָרען מיט דער אויפּפֿאַסונג פון מאָריס טאַנקוס און אַנדערע טוער, ווי עס איז צו זען אויף דעם בילד אין אַלבום.

מיר מישען און בלעטערען, און אָט איז דאָס בילד פון דוד סאָהן. עס דערמאָנט זיך, ווי עס וואָלט היינט פֿאַסירט. געקומען איז ער קיין שיקאָגאָ אין 1926 אַראָנזשירען דעם גראָנדיעזען ראָזע ראָאיסא קאָנצערט, און צו באַגריסען די גרינדונג פון דער ביא־ליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי, וואו די באָבע, מינע ע"ה, איז געווען צווישען די מיטגרינדערינס און פרעזידענטין פֿאַר אַ סך יאָרען. דער באָבעס פּנים שיינט אַרויס צווישען די באַאמטע פון דער אָוקזילערי אויף זייט 336.

מר. סאָהן האָט ביי די ביאַליסטאָקער אין שיקאָגאָ באַקומען אַ קעניגליכע אויפנאַמע און די 3 טעג, וואָס ער איז דאָרט געווען, זיינען פֿאַרוואַנדעלט געוואָרען אין אַ גרויסען ביאַליסטאָקער יום־טוב, מיט פֿאַרטיס און אויפנאַמעס אין פריוואָטע היימען.

ביז צום היינטיגען טאָג געדענקט נאָך מר. סאָהן דעם „היס־טאָרישען ברעקפעסט", וואָס מיר האָבען פֿאַר אים אַראָנזשירט אין אונזער היים. ער זאָגט נאָך איצט, אַז די טישען זיינען געווען פֿאַרפולט ווי ביי אַ חסידישען רבי'ן און דאָס האָט זיך אייגע־קריצט אין זיין זכרון, ווייל מיר אַלע האָבען זיך טאַקע געפּילט אַרום אים, ווי חסידים ביי אַ רבי'ן. די פרייד און געזאַנג האָט זיך צעהילכט וויט איבער בלאקס.

גראָד זיינען שוין אַלע טעג און אָוונטען געווען פֿאַרנומען, און געבליבען איז בלויז איין זונטאָג פרי. האָבען מיר עס אויס־גענוצט און טראַקטירט דעם גרויסען גאַסט מיט אַ סעודה, וואָס איז פֿאַרבליבען אַ געשעעניש אין דער אידישער שיקאָגאָ.

דערצייל איך וויטער, אַז טאַקע ביי יענעם „ברעקפעסט" איז פֿאַרגעקומען אַ פּיקאַנטער עפּיזאָד. מיין שוואָגער, מר. שלום ווישניע, האָט זיך אַרומגעכאַפּט מיט מר. סאָהן, אים געהאַלטן און געקושט, און דערביי איבערגעגעבען פֿאַלגענדע פֿאַסירונג:

געווען איז עס באַלד נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה גראָד, וועו מר. סאָהן איז געקומען אַלס שליח פון ביאַליסטאָקער רעליף אין אַמעריקע, מיט הילף צו דער אַלטער היים, און גראָד איז דעמאָלט שלום ווישניע געזעסען אַרעסטירט אין ציטאַדעל־טורמע אונטער דער באַשולדיגונג, אַז ער איז געווען אַ באָלשעוויסטישער מיטהעלפער, איידער די פֿאַליאַקען האָבען פֿאַרנומען ביאַליסטאָק. עס האָט אים דערוואָרט אַ זיכערער טויט־אורטייל, און נאָר אַ דערפֿאָלגרייכע אינטערוועניַן ביי די געהעריגע מאַכט־אַרגאַנען איז געווען די אייניציגע האָפענונג.

מען האָט דערציילט דוד סאָהן, וועגען וואָס עס האָנדעלט זיך, און ער איז גלייך אַוועק אין זיין מיליטערישער יוניפֿאָרם צום וואַיוואָדע און טאַקע אויסגעווירקט, אַז וויישניע איז אין 24 שטונדען באַפרייט געוואָרען און מען האָט אים צוזאָמען מיט זיין פרוי און 2 קינדער גלעזאָזט אַרויספֿאָרען קיין אַמעריקע.

ביי דעם „ברעקפעסט" האָט מען עס אַלץ דערציילט אין פרייַדען.

מיר בלעטערען וויטער דעם „ביאַליסטאָקער אַלבום" און קיינער וועָרט ניט מיד. פֿאַרקערט, מיין אייניקעל, דר. פֿאָול נאָר־מאַן סיניאָר פון פֿאָרטאָ ריקאָ, בעט זיך: „זיידע, דערציילּ אונז נאָך און נאָך!"

אָט אַנטפּלעקט זיך פֿאַר אונז אַ בילד פון 1939, ווי מיר קו־מען פון שיקאָגאָ אין אַ באָס צו דער „וואָירלד'ס פעיר" אין ניו־יאָרק און ווי די ניו־יאָרקער ביאַליסטאָקער נעמען אונז אויף.

אָט ווידער אַ בילד, ווי די ביאַליסטאָקער דעלעגאַציע פון שיקאַגאָ קומט אַן אין דער ביאַליסטאָקער האָם קיין ניו־יאָרק, ווען מען האָט אָנגעהויבען אָפצורייניגען די „סלאָמס" אַרום דער האָם. פאַרגלייכנדיג מיט דער לאַגע איצט — דערצייל איך די אייניקלעך, ווי מרס. אידאַק האָט אונז אַריינגעפירט אין דעם פיי־נעם גאָרטען ביי דער האָם, וואו די אַלטינקע גענעסען פון פרי־שער לופט און זונענשיין אונטער דעם קלאַנג פון פאָנאָגראַף־רעקאָרדס. מען הערט די היימישע, ליבע, זעלבע „טאַנגאָס", ווי אין מיאַמי ביעטש.

אַזוי האָבען מיר געבלעטערט אין בילד נאָכן צווייטען, בא־זונדערס די ביאַליסטאָקער וועלט־קאָנווענשאָן אין דעם ביאַליס־טאָקער צענטער אין ניו־יאָרק אין 1949, וואו עס איז געלייגט געוואָרען דער ווינקעלשטיין פאַר דעם „קרית ביאַליסטאָק פּראָ־יעקט". אויך די ביאַליסטאָקער פון שיקאָגאָ זיינען געווען פאַר־טראָטען צווישען די ביאַליסטאָקער פּאָרשטייער פון איבער דער גאָרער וועלט.

עס ווערט שפּעט אין דער נאַכט. אויגען קלעפען זיך שוין צום שלאָף, אָבער מיין פאַמיליע ווערט ניט מיד.

מיר כאַפּען אַ קוק אויף דעם בילד פון „ביאַליסטאָקער רע־ליף־קאָמיטעט" אין שיקאָגאָ, „ביאַליסטאָקער אַלבום", זייט 337. עס ווערט אומהיימליך אויפן האַרצען. צוזאַמען מיט מיר זיינען אויפן בילד די פאָלגענדע ביאַליסטאָקער טוער: נ. קאַפּלאַן, ה. לאַפּינסקי, ה. באַראָש, נ. אַלעקסאַנדער, מ. קאַפּליצקי, מ. פאַר־בער, מ. טאַנקוס, ה. סיגעל, ב. בּאַרענשטיין, ה. טער, מ. קאַפּלאַן, ס. קאַפּלאַן, א. צוקערמאַן. ליידער איז שוין קיינער פון זיי ניטאָ צווישען די לעבעדיגע אויסער מיר אַליין. איך בין דער איינציגער.

מיר בלעטערען ווייטער. עס וואַרפט זיך אין די אויגען דאָס בילד פון דעם אומדערמידליכען ישראל מינעס, פּרעזידענט פון דעם „ביאַליסטאָקער סאָשעל קלוב" אין שיקאָגאָ, וועלכער שאָפט צוזאַמען מיט פריינט לואיס גאַרבער די יערליכע קוואָטע פון 1000 דאָלאָר פון אונזער שטאָט פאַר דער ביאַליסטאָקער האָם אין ניו־יאָרק.

אַ סך נחת קלייבען מיר פון בילד פון דער „ביאַליסטאָ־קער לייַדיס אָוקזילערי" אין שיקאָגאָ. די אומדערמידליכע טוע־רינס, פּרעזידענטין ראָזע צוקערמאַן, סעקרעטאַרין; רינה מאזור, וועלכע איז אויך די פּרעזידענטין פון די „שיקאָגאָ בילדערס" פון די „סיטי אָף האָפּ"; רבקה פּערלמאַן, מרס. ליס, מרס. לא־פינסקי, מרס. טאַנקוס, און אַנדערע שטייַען, שטייַען נאָך אַלץ אויף דער וואַך און טוען די הייליגע אַרבעט, ווי אין די אַלטע גוטע צייטען.

דער זיגער רוקט זיך, אָבער מיינע בליקען און געדאַנקען ציען זיך נאָך אַלץ צו דעם בילד פון אָט די, פון וועלכע איך בין איצט דער איין־און־איינציגער. עס שרעקט מיך ניט. דאָס איז דאָס געזונט פון לעבען, ניטאָ קיין אייביקייט. פאַרקערט, עס גיט מיר צו קוראַזש פאַרצוזעצען די גוטע אַרבעט אין די גע־שענקטע יאָרען פון מיין לעבען.

און איך דערצייל ווייטער מיינע איניקלאַך אַ „גוט וואָרט", וואָס איך האָב ערגעץ געלייענט: פאַרוואָס ווערען די יאָרען פון נאָך 70 געוויפען „געשענקטע יאָרען"? גיט איבער די לעגענדע. אַז מיט יאָרען צוריק איז דער מענטשליכער לעבען געווען זייער לאַנג. מתושלח, צום ביישפּיל, האָט געלעבט 900 יאָר, אָבער די מענטשען האָבען זיך פאַרזינדיגט און גאָט האָט צוגעשניטען דעם דויער פון מענטשליכען לעבען ביז 70 יאָר, אַלס שטראָף פאַר די זינד.

זיינען די מלאכים געקומען צו גאָט און זיך איינגעשטעלט פאַר דעם געקריוודעטען מענטש: „70 יאָר איז צו־ווייניג — האָבען זיי געטענה'ט — ניטאָ אפילו קיין צייט תשובה צו טאָן". האָט גאָט צוגעשטימט צו פאַרלענגערען דאָס לעבען איבער 70 יאָר. דאָן האָבען די מלאכים געפרעגט: „און וואָס וועט זיין מיט די מענטשען, וועלכע האָבען ניט געזינדיגט און נויטיגען זיך ניט אין עקסטרא יאָרען תשובה צו טאָן? פאַרוואָס קומט זיי אַ קורץ לעבען?" דערויף האָט גאָט געענטפערט: „איר זייט געראָטן. איך וועל זיי אויך לאָזען לעבען איבער 70, און וועל עס אַנרופען 'געשענקטע יאָרען' מיט דעם באַדינג, אַז אין די 'געשענקטע יא־רען' זאָלען זיי אָבער טאָן גוטס פאַר דער מענטשהייט".

פיל איך, אַז אין מיינע „געשענקטע יאָרען", וואָס איך בין געבליבען לעבען לענגער, אַלס איינער פון יענע, דאַרף איך טאָן גוטס, און איך דערפיל די פליכט לויט מיינע מעגליכקייטען.

מיר האָבען געענדיגט בלעטערען דעם „ביאַליסטאָקער אַל־בום" און עס ווילט זיך מיר זאָגען אונזער עלטערען דור, די „גרויע קעפּ", ווי דער שרייבער שעפנער רופט זיי אָן: „גייט אָן ווייטער מיט דער גוטער אַרבעט אין אייערע „געשענקטע יאָרען"! מיר, די אימיגראַנטישע זיידעס און באָבעס, האָבען זיך גאָרניט מיט וואָס צו שעמען פאַר די אויסגעשטודירטע אַמערי־קאַנער אייניקלאַך. אמת טאָקע, מיר האָבען ניט קיין קאַלעדזש־דיפּלאָמעס, פיל פון אונז האָבען אפשר קיין פּאָבליק סקולס ניט דורכגעמאַכט, אָבער מיר זיינען געווען ערליכע האָרעפּאַשניקעס און פאַרדינסטפולע געזעלשאַפטליכע טוער. אונזערע דיפּלאָמעס זיינען די לעבעדיגע מעשים טובים, וואָס מיר האָבען אויפגעטאָן. מיר האָבען אונזערע „דיגריס" באַקומען פון דער שולע פון לע־בען, אַלס די אומבאַזונגענע העלדען פון דער גרויסער שעפע־רישער טאָג־טעגליכקייט ביים בויען און שאַפען אונזער אידישע אַמעריקע מיט אירע אינסטיטוציעס און אָרגאַניזאַציעס.

פאָלגט מיין עצה, זעצט זיך מיט אייערע אייניקלאַך, ווי איך האָב עס געטאָן, און בלעטערט מיט זיי דעם „ביאַליסטאָקער אַל־בום". זאָלען זיי זען, וואָס זייערע זיידעס און באָבעס האָבען גע־שאַפען ביים לייגען די פונדאַמענטען און ביים אויפהאַלטען די „אידישע ביאַליסטאָק" אין אַמעריקע. זיי וועלען זיין שטאָלץ מיט אונז און האָבען רעכט דערצו.

צום שלוס, אַ האַרציגען דאַנק אונזער ליבען דוד סאָהן, אויף לאַנגע יאָר, פאַר אַלץ, וואָס ער האָט געטאָן און טוט נאָכאַנאַנד פאַר אונז, און אַ גאָר באַזונדער דאַנק פאַר דעם „ביאַליסטאָקער אַלבום", דאָס בילדער־בוך פון אונזער אַלעמענס לעבען.

אָפּקלאַנגען פון אויסטראַליע

דער ביאַליסטאָקער צענטער אין אויסטראַליע גייט אָן מיט זיינע ברייט־פאַרצווייגטע טעטיגקייטען, וועלכע שליסען אין געזעלשאַפטליכקייט, רעליף און קולטור־אַרבעט.

ענדע יולי איז אין מעלבורן דורכגעפירט געוואָרען אַן אימפּאָזאַנטע „יזכור"־פאַרזאַמלונג צום 21טען יאָרצייט פון חורבן ביאַליסטאָק. אַ גרויסער עולם איז געקומען דעם אַנדענק פון די קדושים.

עס איז אויך דורכגעפירט געוואָרען אַ טרויער־מיטינג צו די שלושים פון אונזער ליבען לאַנדסמאַן, דר. חיים שאָשקעס.

צו דער געשיכטע פון דער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג אין ביאַליסטאָק

(נייע מאַטעריאַלן אין פּוילישע פּובליקאַציעס)

פון מרדכי וו. בערנשטיין

אין מײַן פריערדיגען אַרטיקל אין מאַרץ־נומער פון דער „ביאַליס־טאָקער שטימע" האָב איך מיך אָפּגעשטעלט אויף אַ ריי פּובליקאַציעס, דערשינען אין פּוילן, וואו עס זײַנען פאַראַן גאָר וויכטיגע מאַטעריאַלן צו דער געשיכטע פון די אידן אין ביאַליסטאָק און אין דער אַרומיגער סביבה. איך האָב דאַן באַמערקט, אַז ליידער האָב איך זיך ניט געקאָנט באַ־קענען מיטן ערשטען באַנד פון דעם „ראָטשניק ביאַלאָסטאָצקי" (ביאַליס־טאָקער יאָרבוך). אין צווישענצייט האָב מיך ד״ר שמעון דאַנציגער צוגעשיקט דעם ערשטען באַנד (פאַרוואָס מיר זײַנען אים גאָר דאַנקבאַר, ווײַל אין ניו־יאָרק איז ער בכלל נישטאָ) און עס איז אויך אָנגעקומען דער פערטער באַנד פון די דערמאָנטע ביאַליסטאָקער יאָרביכער. אָזוי אָרום, אַז מיר האָבען שוין דאָ אַ פולען קאָמפּלעט פון די ביז־איצט דערשינענע זאַמל־ביכער און במילא איז דערגאַנצט געוואָרען אויך יענער טייל פון די מא־טעריאַלן, וואָס אינטערעסירען אונז — די דאָטעס און פאַקטען פון אידישען ביאַליסטאָק.

דאָרף מען זאָגען, אַז דאָ וועלט מקויים דער מאמר: „זכה מלאכתו נעשית על ידי אחרים" — אַז אויב עמיץ האָט אַ זכיה וועלט זיין אַרבעט אָפּגעטאָן דורך אַנדערע. וייס איך אָבער ניט צי עס האָט געלוינט אַזאַ „זכיה", אַז עס זאָלן זיך ניט געפינען מער קיין אידישע פאַרשער און אינסטיטוטען, וואָס זאָלען די דאָזיגע אַרבעט טאָן, אָבער עס בלייבט דער פאַקט, אַז דורך די פאַרעפענטלעכונגען אין די דערמאָנטע זאַמלביכער וועלט צוגעשטעלט אַ גאָר וויכטיגער מאַטעריאַל צו דעם נעכטן, דעם הערראָישען און פאַרשניטענעם נעכטן פון ביאַליסטאָק.

פון די זאַמלביכער וועל איך דאָס מאָל פאַרצייכענען די מאַטעריאַלן, וואָס האָבען אַ שייכות צו דער האַראָפאַשענער ביאַליסטאָק. ביאַליסטאָק און די סביבה, וואָס איז געווען באַקאַנט ווי אַ טעקסטיל־צענטער האָט אַרײַנ־געשריבען אַ וויכטיגען קאַפּיטעל פון אידישען אָנטייל אין דעם וויכ־שאַפטלעכען אויפבוי פון דער געגענט און אין דעם אויפקום, אָנטוויקלונג און אָרגאַניזירונג פון דעם אידישען פּראָלעטאַריאַט. סיי פאַר זיי עקאָנאָ־מישער געשטאַלטונג; סיי פאַר דעם קאַמף פאַר אויסבעסערן די מאַטע־ריעלע לאָגע; סיי פאַר דעם אָנטייל אין דעם פּאָליטיש־געזעלשאַפטלעכען קאַמף, וואָס האָט זיך אין פאַרשידענע צייטען אָפּגעשפּיגעלט אין דעם צא־רישען רוסלאַנד און שפּעטער אין פוילן, צווישען ביידע וועלט־מלחמות.

איך האָב שוין דערמאָנט אין פריערדיגען אַרטיקל די אַרבעט פון סטאָניסלאָוו קאָלאָבינסקי אין דעם באַנד 2 און באַנד 3 פון דעם „ביא־ליסטאָקער זאַמלבוך". אין באַנד פיר פון דעם „ראָטשניק ביאַלאָסטאָצקי" (1963) איז פאַראַן אַ המשך פון דעם זעלביקען מחבר. דער דאָזיגער קאַפּיטעל הייסט „די אַרבעטער־באַוועגונג אין ביאַליסטאָקער אינדוסטריע לעץ קריײַ אין די יאָרען 1897—1900". די אַרבעט פאַרנעמט פון זייט 159 ביז 238 פון בוך און האָט אויך אַ קיצור אין רוסיש און ענגליש.

אין דאָזיגען קאַפּיטעל פאַרנעמט זיך דער מחבר ניט נאָר מיט דער אַרבעטער־באַוועגונג. ראשית גייען אַ ריי אָפּטיילונגען, וואו עס ווערן געברענט געניוע דאָטען, ציפערן, סטאָטיסטיקעס און טאַבעלעס וועגען דער טעקסטיל־אינדוסטריע אין ביאַליסטאָק און קרייַז (ביאַליסטאָקער ביעלס־קער און סאָקאָלקער אויזדען־פאָוויאַטען). מיר האָבען אויך געניוע אָנ־גאָבעס וועגען דעם אידישען אָנטייל וויי אונטערנעמער און דעם פּראָצענט אידען וויי פּראָלעטאַריער (העכער פּופּציג פּראָצענט), געניוע שילדערונגען פון די אַרבעטס־באַדינגונגען, אַרבעטס־צייט, לוין און דאָס גלייכען. לסוף קומט דער טייל פון דער אַרגאַניזירונג פון דער באַוועגונג. אויפן סמך פון דער דעמאָלטיגער אומלעגאַלער אַרבעטער־פרעסע פון דער פּוילישער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי („ראָבאָטניק" און „ביאַלאָסטאָטשאַנין"), פון דער רוסישער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פּאַרטיי און אַנדערע רוסיש־סאָציאַליס־טישע גרופּען („ראָבאָטשאיע דעלאָ" א״א) און פון „בונד" („דער אידישער אַרבעטער" און „דער ביאַליסטאָקער אַרבעטער") און פון די באַריכטען פון דער זשאַנדאַרמעריע, גובערנאַטאָר־קאָנצעלאַריע און אַנדערע אָפּיציעלע געהיימע ראָפּאָרטען פון דער צאַרישער אַדמיניטראַציע, האָט דער מחבר צונויפגעשטעלט די געשיכטע פון די דאָזיגע ערשטע אַרגאַניזאַציע־ און קאָמף־יאָרן פון ביאַליסטאָקער פּראָלעטאַריאַט. דאָרף מען זאָגען, אַז בעיקר איז עס די געשיכטע פון דער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג.

גאָר כאַראַקטעריסטיש איז די שילדערונג פון דעם שטרייק פון דריי הונדערט אידישע טעקסטיל־אַרבעטער אין האָראָדאָק. דער פאַבריקס־אינ־ספּעקטאָר אין זיין ראָפּאָרט דערציילט וועגען דעם איינפּיר אין דאָזיגען שטעטל, אַז 2 מאָל אַ יאָר — פּסח און סוכות — פלעגען די אַרבעטער „וועלבירט ווערען אין די פאַבריקען..."

גאָר כאַראַקטעריסטיש איז דער מאַטעריאַל וועגען יאַנאָווסקיס טאַבאַק־פאַבריק. מיר האָבען דאָ אַגב די געשיכטע פון דער דאָזיגער אידישער אונטערנעמונג — סיי פון אירע באַלעבאַטים און סיי פון אירע אַרבעטער.

עס ווערט געשילדערט די פייערונג פון ערשטען מאַי אין יאָר 1897 אין ביאַליסטאָק, וואָס איז גראָד דאַן אויסגעפאַלען אום שבת. דער מחבר ציטירט אַ אידישען אויפרוף צום ערשטען מאַי, וואָס איז דאַן אַרויסגעגעבען געוואָרען, וואו עס איז אַרויסגערוקט געוואָרען דער לאָזונג:

— אַכט שעה אַרבעטן, אַכט שעה שלאָפען, אַכט שעה רוען!

דער מחבר דערציילט אויך, אַז אין דאָזיגען טאָג איז פאַרגעקומען אַ געהיימע פאַרזאַמלונג פון דריי הונדערט אידישע אַרבעטער.

אויף זייט 183 ברענגט דער מחבר אַ פאַטאָסטאַט פון אַ פּאָליציייאישען פּראָטאָקאָל און אַ פאַטאָסטאַט פון אַ געשריבענעם אידישען אויפרוף, וואָס מען האָט געפונען ביים ווערבאַלן מענקעס, אַ מיטגליד פון דער אידישער פּ.פּ.ס., וואָס איז געגרינדעט געוואָרען מיט אַ יאָר שפּעטער אין ביאַליסטאָק.

גאָר באַזונדער וועלט געשילדערט דער היסטאָריישער שטרייק פון די גאַרבער אין קרינק. דער דאָזיקער שטרייק פאַרנעמט אַ גאָר וויכטיגען אָרט אין דער געשיכטע פון דער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג. דאָ וועלט אָבער צום ערשטען מאָל, אויפן סמך פון די פּאָליציייאישע און זשאַנדאַר־מישע געהיימע באַריכטען, איבערגעגעבען די נעמען פון די אָרגאַניזאַטאָרען פון יענעם שטרייק פון 1897. דאָס זיינען: בענדעט גלעזער, מענדל יאָגלי, סענאָל, אַברהם שאָלאָם, בענעק וויינבערג, מענדל בריידע, יאָסל געשלין, בענעק טראָפּימאָווסקי, מאיר קוויאַט, אַברהם בריידע, יאָסל האָרקאַווי, אַברהם מאָלץ, הערשל וויינבערג און אליה פּעל.

אַ באַזונדער קאַפּיטעל אין דער אַרבעט פאַרנעמט די גרינדונג פון „בונד" אין ביאַליסטאָקער קרייז. דאָ גוצט אויס דער מחבר די אומלעגאַלע פּרעסע פון „בונד": „דער אידישער אַרבעטער", „אַרבעטער־שטימע" און „ביאַליסטאָקער אַרבעטער", אויך די ראָפּאָרטען פון דער פּאָליציי און די „באַלויכטונגען" פון די פאַרשידענע „אינפאָרמאַטאָרן". אַגב האָט דער מחבר אויך אויסגענוצט אַ ריי איידישע פובליקאַציעס וויי דעם זאַמלבוך „אַרקאַדי" (ניו־יאָרק 1932); בוכבינדערס „געשיכטע פון דער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג" (ווילנע 1931); דעם „פנקס ביאַליסטאָק" פון הערש־בערגן און אַנדערע.

פון די מערקווירדיגקייטען פון דער אַרבעט דאַרף דאָ דערמאָנט ווערען, אַז אין דער שטודיע זיינען ,אויסער דעם פריער־דערמאָנטען אידיש־גע־שריבענעם אויפרוף, איינמאָנטירט די וויייטערדיגע אין אידיש געדרוקטע דאָקומענטען, אַזעלכע וואָס זיינען ממש אַ זעלטענהייט:

1) אַ אידישער אויפרוף פון אַפּריל 1898, אונטערגעשריבען „ביא־ליסטאָקער אַרבעטער־קאָמיטעט דער פאָלנישער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי". גאָר כאַראַקטעריסטיש איז די שפּראַך אין דאָזיגען אויפרוף פון דער פ.פּ.ס. מיר לייענען, צום ביישפּיל, דאָרטען וועגען ערשטען מאַי אָט וואָס:

„...דיזער יום־טוב איז נישט פאַרשריבען אין קיינע לוחות, אין דעם טאָג זאָגט מען נישט קיין הלל, און דאָך איז עס איינער פון די טייערסטע יום־טובים פאַר די אַרבעטער..." (זייט 197).

2) אַן אויפרוף אין אידיש און פּויליש, דאַטירט אין יוני 1898, אונטערגעשריבען ביאַליסטאָקער אַרבעטער־קאָמיטעט". כדאי צו ציטירען

דעם ערשטען פּאַראַגראַף פון דעם דאָזיגען גאָר טשיקאַווען אויפרוף:

„... ברידער אַרבעטער,

„עס איז געקומען די צייט, וואָס מיר אַלע אַרבעטער מוזען שטרייטען פאַר אַ בעסערן לעבען! לעבען ווי ביז איצט קענען מיר שוין ניט. דאָס וואָס אַמאָל האָט זיך געריכטעט פאַר ראָסקאָש, איז הייַנט נאָר אַ געווייַנליכער געברויך. אַמאָל, אַז אַן אַרבעטער האָט זיך פאַרגונען אויפעסען אַ גאַנצען הערינג, האָט מען אים געהאַלטען פאַר אַן אויסבראַנגער, איצט איז שוין נישט אַזוי. קיין פלייש עסען מיר איצט אויך נישט (אויף דעם, ווי עס ווייזט אויס, זיינען דאָ בילכערע בעלנים), אָבער ברויט מיט הערינג מוזען מיר דאָך האָבען. אונז וויל מען איינרייַדען, אַז די וועלט — איז גאָר־נישט מיר זאָלען זיך סטאַרען האָבען יענע וועלט. יע, אַמאָליגע צייטען האָבען מיר זיך געקענט לאָזען איינרייַדען, נאָר איצט איז דער אַרבעטער געוואָרען קליגער, איצט וועט מיר זעען, אַז מיר מיט אונזער ווייב און קינדער, וועלכע מיר רייסען אָפּ יונגערהייט פון חדר, וועלען פאַרפינצטערט אין די פאַבריקען, אין דער זעלבער צייט וועט די אַלע דאָרמאָידניקעס לעבען אין פאַרגעניגענס, זאָגען מיר, אַז מיר זיינען גלייך מיט אַלע מענטשען, און מיר ווילען אויך אַ בעסערן לעבען, אַ בעסערע צו־קונפט...“

אין דעם אויפרוף ווערט אויך דערציילט, אַז די שונאים האָבען אויף יאַטקע־האַם געדונגען אַ מנין, וואו מען זוכט מיטלען געפֿען די אַרבעטער. און דער אויפרוף זאָגט:

„... זאָלען אונז נישט אָפּשרעקען לי לוינקענטניקעס מיט זייער ‘מנין’, און די פּאַליציי מיט איר ‘רעשאָטקע’...“ (זייט 201).

3) ערשטער מאַי־אויפרוף אין אידיש פון „ביאַליסטאָקער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער אַרבעטער־קאָמיטעט“ פון „בונד“, געדרוקט אין דער דרו־קעריי פון „בונד“ (זייט 225).

4) ערשטע זייט פון „דער ביאַליסטאָקער אַרבעטער“, נומער 3, פון דעצעמבער 1900, אומלעגאַלער אַרגאַן פון ביאַליסטאָקער קאָמיטעט פון „בונד“. דער לייט־אַרטיקעל טראָגט דעם נאָמען: „די באָקסאָרן, אָדער די גרויסע קולאָקען אין ביאַליסטאָק“ (זייט 227).

דער לעצטער טייל פון דער אַרבעט איז דורכאויס אָפּגעגעבען דער טעטיגקייט פון „בונד“ אין ביאַליסטאָק. עס ווערען אַרויסגעבראַכט מא־טעריאַלען פאַרעפענטליכט אין דעם באַנד דריי פון די היסטאָרישע שריפטען פון ייוואָ (ווילנע 1939) און אַ גאָר רייכע ליטעראַטור אין אַנדערע שפראַכען. גאָר באַזונדער שטיצט זיך דער מחבר אויף די אַרכיוו־דאָקו־מענטען פון דער צאַרישער אַדמיניסטראַציע.

בכל איז די אַרבעט, ניט געקוקט אויף פאַרשידענע איינזייטיגע איינ־שטעלונגען, אַ גענוג אָביעקטיוע, וואָס איז אַ זעלטענהייט אין דער היסטאָריאָגראַפיע הינטער דעם אייזערנעם פאָרהאַנג, וואו מען פאַרשווייגט בכלל וועגען די אַנדערע ריכטונגען אין דער אַרבעטער־באַוועגונג, אויסער דער אייגענער — דער קאָמוניסטישער.

אויך דאָס ברענגען אידישע דאָקומענטען, ווי זיי האָבען אויסגעזען אין אָריגינאַל, איז אַ נייעס, וואָס איז ניט פראַקטיצירט געוואָרען אין „ענע“ מקומות.

אַן ספק וואָלט מען דעם מחבר געקענט אָנווייזען אויף בלויזען, אויף ניט־ריכטיגע אינפֿארמאַציעס, אויף איבערטרייבונגען, וואו ער רעדט וועגען די „אייגענע“. אָבער דאָס איז ניט דער ציל פון מיין איצטיגען אַרטיקל. מיר איז נאָר געגאַנגען אין אָנווייזען אויף דעם דאָזיגען גאָר וויכטיגען מקור פון גוטע מאַטעריאַלען פאַר דער געשיכטע פון דער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג.

אין זעלביגען באַנד 4 פון דעם „ראָטשניק ביאַלאָסטאָצקי“ איז נאָך דאָ אַן אַרטיקל פון יעזשי יאָקאָ אויף דער טעמע: „די געשיכטע פון דעם אַלגעמיינעם שטרייק פון די ביאַליסטאָקער טעקסטיל־אַרבעטער אין יאָר 1932“. דער אַרטיקל פאַרנעמט די זייטען 239—378. וועגען דער אַרבעט קען מען ניט זאָגען אַז זי איז אָביעקטיוו. עס איז אַ טענדענציעזע, קאָמוניסטישע „שטודיע“ — געבויט בעיקר אויף אינפֿארמאַציעס פון קאָמוניסטן און אויף דער דעמאָלטיגער קאָמוניסטישער פּרעסע און בי־לעטינען. דאָ ציטירט מען נאָר אַלץ די דעמאָלטיגע העסליכע סטאַליניסטישע האָקומענטען וועגען די פאַררעטעריש „סאָציאַל־פאַשיסטישע פירער פון פ.פ.ס., בונד...“

מיר איז גראָד גוט באַקאַנט דער דאָזיגער שטרייק. עס איז מיר אויסגעקומען דאָן, וויַ אַ שליח פון די וואַרשעווער אידישע פּראָפּעסיאָנעלע פאַראיינען, אַוועקצופירען עטליכע טראָקס מיט ברויט, וואָס די וואַרשעווער אידישע בעקער־אַרבעטער האָבען געשיקט פאַר די שטרייקענדיגע. דער בעקער־פאַראיין האָט זיך געפונען אונטער דער השפּעה פון „בונד“. דער סעקרעטאַר פון פאַראיין איז דאָן געווען זלמן ליכטענשטיין, הייַנט אין ניו־יאָרק, אַרבעט אין אידישען אַרבעטער־קאָמיטעט. די גאַנצע אַרבעט וועגען דעם דאָזיגען העלדישען עפּיזאָד פון ביאַליסטאָקער טעקסטיל־אַרבעטער, וואו די אידישע טעקסטילאַווצעס האָבען געשפּילט אַ דעציידירענדיגע ראָלע, איז אַ פּשוטע פאַרקריפּלונג פון אמת. גראָד האָבען די קאָמוניסטען דאָן געשפּילט אַ גאָר ניט פּיינע ראָלע און דער צענטראַל־קאָמיטעט פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי האָט געטאָדעלט די ביאַליסטאָקער קאָמוניסטען פאַר זייער טאַקטיק, וואָס זיי זיינען אַרויסגעטראָטען פון „הילפס־קאָמיטעט“ און איבערגעלאָזען דעם קאָמיטעט אין די הענט פון פ.פ.ס. און „בונד“. דער צענטראַל־קאָמיטעט פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי האָט אויך גע־טאָדעלט די אָרטיגע קאָמוניסטען פאַרוואָס זיי האָבען ניט איבערגענומען די פירונג פון דעם שטרייק.

אָבער ווי געזאָגט, איז ניט דער ציל פון די איצטיגע שורות אַריין־צוגיין אין אַ פּרטימדיגען אַנאַליז. מיינע פּאָר באַמערקונגען זיינען נאָר געריכטעט צו דעם, אַז מען דאַרף צו דער פאַרעפענטליכטער אַרבעט צוגיין מיט דעם געהעריגען קריטיציזם און דער, וואָס וויט וועלען באמת וויסען וועגען דעם דערמאָנטען, גאָר דראַמאַטישען, שטרייק, וואָס האָט עדויערט צען וואָכען, וועט מוזען חוץ די געבראַכטע דאָקומענטען פון דעם צד אויך זוכען די אַנדערע דאָקומענטען.

לידער

פון ראָזא נעווראָווסקאַ

חיים שאָשקעס ע״ה

איצט איז אין פאַרגליווער שטיין געבליבען איבער אים די צייט,
און די שטחים טראָגען זיך ניט אים אַנטקעגען.
שטיל איז איבער אים, וואָס האָט זיך אימפּעטיג געטראָגען
אינדערווייט —
איבער דער גאַנצער וועלט אויסקוקען די וועגען.

וואו נאָר אַ אידיש ישוב — האָט ער עס אויסגעזוכט,
אין די וויטסטע לענדער אויסגעפונען אין פאַרוואָגלענישּ
די ברידער.
אויך פון זייערע פיינען דעם כוס פון ביטערנישען פאַרזוכט;
אונז פון זיי אַ גרוס געבראַכט, און אַליין געוואַנדערט ווידער.

געוואָגעלט אויף די איינזאַם־וועגען, זיך וויידער אָנגעזאַפּט
מיט פיין
פון געטאָ און פון מעללאָס, פון די פאַרשטיקטע און פאַרווויסטע.
און אין באַלאָדענקייט פון צער, באַטויבט נאָר נישט פון וויין —
אין לעצטסטער מידיגקייט צו אונז געקומען איצטער.

דזשעקלין קענעדי

אַזוי פיל ניט־אויסגעווייַנטע טערען אין אירע אויגען,
אַזויפיל פאַרפאַנצערטע פיינען אין איר בליק,
אַזויפיל גרויל און שרעק און טרויער איבער איר געפלויגען,
אַזויפיל דערמאָנונגען פון איר צעבראָכען גליק.

און אַנטשלאָסענקייט. ווייטער גיין. ווייטער שטייגען.
און מאַמע זיין, און מענטשליכקייט צו טראָגען.
זי באַצווינגט זיך צו שמייכלען, און דערווייזען,
ווי מען מוז מוטיג זיין אונטערן לאַסט פון גרויל און גורל־וואָגען.

וויסענשאַפט, ליטעראַטור, קונסט

פּראָפ. אַלבערט סיבין באַערט מיט דאָקטאָראַט פון העברע־אישען אוניווערזיטעט

אונזער אָנגעזעענער לאָנדסמאַן, פּראָפ. אַלבערט סייבין פון סינסינעטי, איז דורך דעם פּרעזידענט פון העברעאישען אוניווערזיטעט, אליהו אילת, באַערט געוואָרען מיט אַ דאָקטאָראַט פון העברעאישען אוניווערזיטעט.

צוטיילענדיג אים דעם גרויסען כבוד, האָט מר. אילת ערקלערט, אַז פּראָפ. סיבין האָט געהאָלפּען אָרגאַניזירען דעם ווירקלעגיע דעפּאַרטמענט (קאָטעדרע פּאַר דעם שטודיום פון ווירוס) אין דער מעדיצינישער שול פון דעם אוניווערזיטעט.

פּראָפ. סייבין, דער אָנטדעקער פון דעם „לעבעדיגען" פּאָליאָ־וואַקסין, אַלס ווייטערדיגער שריט נאָך דעם „טויטען" וואַקסין, וואָס איז ערפונדען געוואָרען פון דר. יונה סאַלק, האָט געהאָלפּען ראַטעווען מיליאָנען מענטשען פון דער פּאַרקריפּלענדיג־טויטלישער פּאָליאָ - קראַנקהייט, וועלכע האָט געפּלאָגט די גאַנצע וועלט אַ סך יאָרען, איז דער שטאָלצער זון פון אונזער גאָטזעליגען ביאַליסטאָקער פּאַרפּאָלק, דזשיקאָב און טייבעל (סאָפּער־שטיין) סייבין פון פּעטערסאָן נ. דזש. טייבעל סאָפּערשטיין איז יאָרענלאַנג געווען די סעקרעטאַרין פון דער „ביאַליסטאָקער רעליף סאָסייטי" אין פּעטערסאָן און האָט זיך אויסגעצייכענט מיט איר איידעלקייט, גוטען הומאָר, שפּרודעלדיגען מוט און טיכטיגער אַרבעט פּאַר אונזער אינסטיטוציע און לאָנדסמאַנשאַפט.

„מיינע לידער", א בוך פּאָעזיע פון דאָרא פּאַרמאַן־ענסעל

דער אוצר פון אידישער פּאָעזיע איז באַרייכערט געוואָרען מיט אַ וויכטיגען בייטראָג, דאָס בוך „מיינע לידער", פּאַר־פאַסט פון אונזער באַגאַבטער לאָנדספּרוי, דאָרע פּאַרמאַן־ענסעל פון ווינים קאַליפ.

כאָטש די שרייבערין איז שוין אַן עלטערע פרוי, דאָך אָטעמען די לידער מיט יוגענטליכען גייסט. עס איז אויף זיי אויס־געגאָסען דער פּאָלקסטימליכער חן פון האַרציקער אינטימקייט.

די לידער זיינען פון פאַמיליען־כאַראַקטער, פון פילאָזאָפישען שטייגער מיט געדאַנקען איבער וועלט, מענטש און לע־בען, ווי אויך פון נאַציאָנאַלען זין, גע־ווידמעט דעם הייליגען אָנדענק פון איר זון, לואיס ענסעל, ע"ה. אין די לידער באַהאַנדעלט זי דעם אומקום פון איירע פּאַיסישען אידענטום און דעם אויפקום פון מדינת ישראל. די פערזען זיינען לייכט, איינפאַך און דורכגעדרונגען מיט טיפען מענטשליכען געפיל.

שוישפּילערין דאָרא רובינא צו גאַסט אין ניו־יאָרק

דאָס אידישע פובליקום און דער אי־דישער טעאַטער אין ניו־יאָרק האָט זייער אַן אָנגעלייגטען און ליבען גאַסט, אונזער חשוב'ע לאָנדספּרוי, דאָרא רובינא, אַ בא־גאַבטע שוישפּילערין, וועלכע וועט דאָ מא־כען אַ דעביוט און וועט ברענגען אַ פּריש, צאַפּעלדיג וואָרט צו דעם עולם.

דאָרא רובינא איז די שוועסטער פון פּא־ניאַ רובינא, וועלכע האָט זיך אויך דער־וואָרבען אַ גרויסען נאָמען אין דער וועלט פון אידיש טעאַטער און קונסט.

העברעאישער אוניווערזיטעט באָט אַן פּראָפעסאָר עברי די קאָטעדרע פון תנ"ך

אונזער חשובער לאָנדסמאַן און גרויסער געלערנטער, פּראָפ. שמואל עברי פון דזשאַן האָפּקינס אוניווערזיטעט אין באַל־טימאָר, איז איינגעלאָדען געוואָרען צו לערנען תנ"ך אין דער העברעאישער או־ניווערזיטעט אין ירושלים. ער וועט דאָרט זיין אַ גאַנץ יאָר און וועט בייטראָגען זיין ברייטען וויסען צום גונסטען פון דער שטודירנדער יוגענט אין אונזער היימלאַנד.

חיה'לע גרובער צו־גאַסט אין ניו־יאָרק

אונזער חשובע לאָנדספּרוי, די באַרימ־טע שוישפּילערין, חיה'לע גראבער, האָט אונז באַזוכט ביי דעם „שלשים" מעמא־ריאַל מיטינג נאָך דר. שאַשקעס ע"ה. דער גאַסט האָט געבראַכט אַ גרוס פון אידיש טעאַטער און איר פּערזענליכען דערפּאָלג אויף דער בינע.

פּראָפ. סאָלאָמאָן קאַהאַן אין אַ בוך איבער מוזיק

אונזער באַלי־בטער ביאַליסטאָקער לאָנדסמאַן, גרויסער געלערנטער, שרייבער און מוזיקאָלאָג, פּראָפעסאָר סאָלאָמאָן קא־האַן, האָט לעצטענס זיך באַרימט געמאַכט מיט זיין נייעם בוך אין שפּאַניש, אַ זאַמ־לונג אָפּהאַנדלונגען איבער מוזיק א.נ. „דער צויבער פון מוזיק" (פּאַסינאַסיאָן דע לאַ מוסיקק). די גאַנצע שפּאַניש ווי אויך אידישע פּרעסע, אין לאַנד און אין אויס־לאַנד, איז פול מיט לויב־געזאַנגען וועגען דעם נייעם ווערק, אין וועלכען פּראָפ. קא־האַן באַווייזט זיך אַלס אויטאָריטעט און עקספּערט אויף דעם געביט.

דורך באַרימטע קריטיקער וועלט ער טיטולירט אַלס דער „כהן גדול פון דער רעליגיע פון מוזיק".

מיר גראַטולירען פּראָפ. קאַהאַן צו זיין נייער און גרויסער דערגרייכונג.

דר. לואיס ראָזען באַקומט וויסענשאַפּט־אויסצייכענונג

דער באַרימטער פיזיקער, דר. לואיס ראָזען, ערשטקלאַסיגער וויסענשאַפּטסמאַן און אָנפירער פון די מיסיל־פּראָגראַמען ביי דער אַמעריקאַנער רעגירונג, איז באַ־ערט געוואָרען מיט אַ גאָלדענער אויסצייי־כענונג פון דער אַמעריקאַנער וויסענ־שאַפּטס־אַקאַדעמיע אין קאַליפאָרניע פּאַר זיינע בייטראָגען צו נוקלעאַרער סטרוקטור.

דר. ראָזען איז דער געראָטענער זון פון אונזער פּאַרשטאַרבענעם לאָנדסמאַן, יעקב ראָזען, און זיין ליבער פרוי, ראָזי, און דער חשוב'ער ברודער פון אַמעריקע'ס דיפּלאָמאַטישען פּאַרשטייען אין גריכענ־לאַנד, דר. בערנאַרד ראָזען.

דר. לעאָנארד מישקין פון שיקאָגאָ אינטערעסירט אין ביאַליסטאָק

דער באַרימטער געלערנטער, דר. פי־לאָזאָף, שרייבער און פּאָרשער, דר. ל. ס. מישקין פון שיקאָגאָ, איז צו אונז געקו־מען וועגען וויכטיגע מאַטעריאַלען פון „אונזער לעבען", וואָס געפינען זיך אין אונזער אַרכיוו. ער נויטיגט זיך דערין פּאַר זיינע מאַנאָגראַפּישע אַרבעטען.

פֿאַלקסגעזונט און מעדיצין אין אַמאַליגער ביאַליסטאָק

פון דר. מ. האַלפּערין-פֿרוגינין (ישׂראל) *)

אונזער חשובטן לאַנדסמאַן, פֿריינד מ. סיראָטאַ פון פֿראַנקרייך, קומט אַ האַרציגער יישר־כח פֿאַר זיין אינטערעסאַנטען אַרטיקל „ביאַליסטאָקער שטימע", וואו ער דאָקטוירים" אויף די שפּאַלטען פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע", וואו ער וויזט אַרויס שארפע אויפנאַמספעאיגקייט און ריכטיגע כאַראַקטעריסטיק פון די באַטערעפענדע געשטאַלטען. נאָך גרעסער איז דער וואונדער, וואָס פון פֿאַר אַ זשורנאַליסט, האָט ער דאָך מיט גרויס ענטוזיאַזם פֿאַרגעבראַכט פֿאַרן לעזער אַ ספּעציעלען וויינקעל פון ביאַליסטאָקער גזעזלשאַפטליכער מעדיצין, פֿאַר ווען־אַלכער ער האָט אַרויסגעוויזען גרויס פֿאַרשטענדעניש.

איך דערמאָן זיך דעם געזעגענונגס־באַנקעט דעם 27־סטען דעצעמבער 1933 אין מיין עהרע, ערב מיין אַפּפּאָר קיין ארץ־ישׂראל. די אַטמאָספּער, די רעדעס פון דאָקטוירים און אַנדערע אינטעלעקטואַלען האָבען געפֿאַטעמט מיט אידעאַליזם, ווי אַ תורה, וואָס מען דאַרף אויספֿלגען אין מעדיצינישער דינסט צו די אידישע פֿאָלקס־מאַסען. אונזער אַרבעט אין די יאָרען 1918־1933 אין ביאַליסטאָק און אין דער גאַנצער וואָיוואָדסטוואָ האָט געשאַפען אַ נעץ פון מעדיצינישער באַדינונג וווּ אויך אַ טיפּע פֿאַרשטענדניש פֿאַר פֿאָלקס־געזונט, וואָס מיר האָבען איינגעוואָרצעלט אין דעם אידישען לעבען. מיט דעם גייסט בין איך באַגלייט געוואָרען אויף מיין וועג, און אָט די עראינערונגען וועגען דער פּיאָנערען־אַרבעט פון ביאַליסטאָקער דאָקטוירים פרישט אָפּ פריינט סיראָטאַ אין זיין באַשרייבונג.

איך וויל אָבער אָנווייזען, אַז וועך ער שרייבט וועגען מיין וויניגקייט אין שייכות מיט ערנערען אַן עופה"לע, דערמאָנט ער, אַז איך האָב געהאַלטען, אַז „זויגען דאָס קינד מיט דער ברוסט איז לאו דווקא ; מ׳קען אויסהאָדעווען שיינע און געזונטע קינדער מיט אַ מילך־פלעשעלע".

וויל איך, למען האמת, אויפקלערען, אַז איך האָלט דורכאויס און האָב שטענדיג געפֿריידיגט נאַטירליכע ערנערונג מיט דער ברוסט. איך פּיל, אַז קינסטליכע ערנערונג איז ניט ראַטזאַם און ברענגט שאָדען דעם זויגלינג פיזיש און גייסטיג. אויב אָבער נאַטירליכע ערנערונג איז אוממעגליך, וויל די מוטער איז קראַנק אָדער האָט ניט גענוג מילך צום געבען דורך איר ברוסט, דאַן מוז מען אָנקומען צו דער „פלעשעלע", וויל עס איז קיין אַנדער ברירה ניטא. עס איז אויך דער פּאַל, וועך דאָס קינד באַקומט ניט גענוג פון דער מוטער, און מען מוז צונוצען אַ „מישונג" פון דעם „פלעשעלע".

פֿאַר די אַלע קאָמפּליצירטע געשעענישען האָבען מיר אין ביאַליסטאָק געשאָפען ביי דער קאָנסולטאַציע אַ פֿאַרצוויגטע לאַבאָראַטאָריע פֿאַר פֿאַר־שיידענע נאָרונגס־מישונגען. דאָרט פֿלעגען די מוטערס באַקומען, לויט רעצעפּטען פון אונזערע דאָקטוירים, פֿאַרטיגע נאָרונג פֿאַר זייערע עופה"לעך. דאָך האָט די אינסטיטוציע ניט געהייסען „טראָפּען מילך", youtte delait נאָר „קינדער־קאָנסולטאַציע". מיר האָבען דערמיט אונטערשטרעכען דעם מאָמענט פון „באַראַטונג", און ניט דאָס באַקומען מילך פֿאַר קינסטליכער ערנערונג, וויל וויר עס מאַכט פֿראָפֿאַגאַנדע פֿאַר קינסטליכער ערנערונג, באַגייט אַ גרויסען פעלער.

איך באַצווייפֿל מיט מיין בריוו : ערשטענס, צו שאַפען פון פריינט סיראָטאַ אַן אָנהענגער פֿאַר דער מעטאָדע פון נאַטירליכער ערנערונג פון זויגלינגען, און צווייטענס, זיך ריינצוואַשען און אַראָפּנעמען פון מיר אַן אומבאַרעכטיגטע באַשולדיגונג.

---

*) דר. מ. האַלפּערין־פֿרוגינין, וועלכע ענטפערט דאָ אויף אַן אַרטיקל פון מ. סיראָטאַ, וואָס איז געווען געדרוקט אין לעצטען פּסח־נומער „ביאַליסטאָקער שטימע" פון מערץ 1964, נומ. 294, זייטען 7־13, איז אַן אָנגעזעענע מעדיצינערין, די געווען לייטערין פון דער „אָזע"־געזעלשאַפט אין ביאַליסטאָק און איצט אַ פּראָמינענטע דאָקטאָרין אין מדינת ישׂראל.

„הרופא העברי", העברעאיש-ענגלישער מעדיצינישער זשורנאַל, רעד. פון דר. מ. איינהאָרן, באַנד 1, 1964

עס איז איצט דערשינען דער ערשטער באַנד, 1964, פון „הרופא העברי", העברעאיש־ענגלישער מעדיצינישער זשורנאַל, רעדאַגירט פון דר. מאָזעס איינהאָרן פון ניו־יאָרק. מיט דעם איצטיגען באַנד פאַנגט אָן דער זשורנאַל דעם 37־טען עקזיסטענץ־יאָר. דער זשורנאַל איז געווידמעט דער פֿאָרשונג פון אידישער מעדיצינישער וויסנשאַפט אויף אַלע געביטען און אין אַלע צייטען, אָנפאַנגענדיג פון די תנ"ך־צייטען ביז אויפן היינטיגען טאָג. דער „הרופא העברי" דערשיינט צוויי מאָל אַ יאָר און יעדע איינע פון זיינע אויס־גאַבען אָנטהאַלט אַ רייכען און באַלערעגדען מאַטעריאַל, וואָס איז אינטערע־סאַנט סיי פֿאַרן פֿראָפּעסיאָנעלען און סיי פֿאַרן איינפאַכען לעזער.

דער הויפּט־אַרטיקעל אין איצטיגען באַנד איז אַ וויסענשאַפטליכע אָפּשאַצונג פון די מעדיצינישע, היגיענישע און פסיכאָלאָגישע אַספּעקטען פון די מגילות פון ים־המלח, וועגען וועלכע עס איז שוין דערשינען אַ רייכע ליטעראַטור זינט זיי זיינען אָנטדעקט געוואָרען אין 1947.

דער מחבר פון אַרטיקעל וועגען די מגילות פון ים־המלח, איז דר. מנחם מ. ברייאר פון ישיבה־אוניווערזיטעט אין ניו־יאָרק.

דער איצטיגער נומער פון „הרופא העברי" ווידמעט אַ ספּעציעלע אָפּטיי־לונג דעם אָנדענק פון דעם מעדיצינער און פֿאָעט דר. שאול טשערניכאָווסקי, צו דער געלעגענהייט פון זיין 20־סטען יאָרצייט. מיט אַרטיקלען וועגען דעם גרויסען נפטר באַטייליגען זיך : ש. אגמיט, דר. מאיר יואלי, י. מישאל, חיים ליף, אברהם יוסף שטיבעל, און עס זיינען דאָרט אויך געדרוקט פֿאָעמען און קאָרעספּאָנדענצען פון שאול טשערניכאָווסקי ע"ה.

„דאָס אידישע געזעץ און די יאָגד" איז די טעמע פון אַן אַרטיקעל פון הרב דר. ה. רבינוביץ פון לאָנדאָן. דער מחבר ציטירט אַ צאָל ביבלישע געזעצען וואָס פֿאַרבאָטען גרויזאַמקייט צו חיות, און ער באַצייכענט, אַז די הויפּט־מאָטיוון פון דעם שחיטה־געזעץ זיינען מייסטענס אַ רעזולטאַט פון דעם באַגער אויסצומיידען אומנוצליכען פיין לגבי דער בהמה.

דער איצטיגער באַנד אָנטהאַלט אויך דעם צווייטען טייל פון אַן אָריגי־נעלער אָפּהאַנדלונג פון ווילהעם אראן וועגען פרויד און שפּינאָזאַ.

די אָפּטיילונג „ישׂראל און געזונטהייט" דרוקט אַן אינטערעסאַנטען אַרטיקעל פון א. ר. מלאכי וועגען די דאָקטוירים אין ארץ ישׂראל.

דער „הרופא העברי" איז אַ צוויי־שפּראַכיגער מעדיצינישער זשורנאַל. אויסער די צוויי האַלב־יעריגע אויסגאַבען אין די פֿאַראייניגטע שטאַטען, ווערט אויך אַרויסגעגעבען אַ יערליכע אויסגאַבע פֿאַר מדינת ישׂראל, וואָס אָנטהאַלט דעם גאַנצען מאַטעריאַל פון ביידע אַמעריקאַנער אויסגאַבען. אין די איבער 36 יאָר פון זיין עקזיסטענץ האָט זיך דער „הרופא העברי" קונה־שם געווען מיט זיין אייגענאַרטיגען אינהאַלט. צוישן זיינע אָפּטיילונגען ווערען געדרוקט אַזעלכע טעמעס ווי — ישׂראל׳ס געזונטהייט־פֿראָבלעמען, מעדיצין אין די צייטען פון תנ"ך און תלמוד, ווערטפּולע העברעאיש־מעדיצי־נישע מאָנוסקריפּטען, היסטאָרישע מעדיצינישע פּערזענליכקייטען א. א. וו.

דער אַדרעס פון „הרופא העברי" איז — 983 פֿאַרק עוועניו, ניו־יאָרק 28, נ. י.

מעדיצינישע ביבליאָטעק אין ישׂראל געגרינדעט דורך דר. איינהאָרן

דר. מאָזעס איינהאָרן, רעדאַקטאָר פון „הרופא העברי", האָט עטאַבלירט אין תל־אביב אַ רייכע מעדיצינישע ביבליאָטעק אויף זיין נאָמען.

די ביבליאָטעק אָנטהאַלט אַן אוצר פון מעדיצינישע ווערק און ווען זיין אַ ווערטפּולער בייטראָג פֿאַר דעם סטודענט פון מעדיצין צו לערנען, כּאָרשען און זיך פֿאַרפּולקאָמען אין דעם באַרוף.

בייַ זיין איצטיגען באַזוך אין ישׂראל איז אין דעם בילדינג פון דער ביבליאָטעק אויפגעהאָנגען געוואָרען אַ קונסט־פֿאָרטרעט פון דר. איינהאָרן, געצייכענט פון דעם מאָלער נטע קאָזלאָווסקי. דר. איינהאָרן האָט בייגע־וואוינט די איינדרוקספּולע פייערליכקייט.

דר. איינהאָרן האָט אויף זיין רייזע אין אייראָפּע אויך באַזוכט פוילען און געבראַכט פון דאָרט אינטערעסאַנטע ידיעות.

איך זוך מיינע ברידער אין צפון־אַפריקע

פון דר. חיים שאַשקעס ע״ה

מיר דרוקן דאָ דעם לעצטן אַרטיקעל פון אונזער אומפאַר־
געסלעכן מיטאַרבעטער, דעם „ביאַליסטאָקער וועלט־אַמבאַסאַדאָר״,
דר. חיים שאַשקעס ע״ה.

דער אַרטיקעל איז סימבאָליש, ווייל אין אַלזשיר האָט ער שוין
קיין אידען ניט געפונען, און מערקווירדיג, אַז דערמיט האָט זיך
אויך געענדיגט דאָס לעבען און די קאָריערע פון דעם לעגענדאַרען
אַנטדעקער פון פאַרוואָרפענע אידישע נפשות. ניטאָ קיין אידען —
ניטאָ דר. שאַשקעס.

ווי אַ שוואַרצע גבואה וועלט אין אַרטיקעל שוין אָנגעוואונקען
די טרויעריגע בשורה, אַז דאָס איז געווען דר. שאַשקעס׳ס לעצטע
רייזע איבער דער וועלט און זיין לעצט וואָרט צו אונז אַלעמען,
איידער ער איז אַוועק אין דער אייביקייט.

וועט דער געזעגענונגס־אַרטיקעל דאָך אָבער פאַרבלייבן פאַר
אונז אַלס דאָקומענט פון דר. שאַשקעס׳ס אומשטערבליכקייט.
פיזיש אַוועק פון אונז, אָבער גייסטיג — ביי אונז און מיט אונז
פאַרבליבען אויף אייביג.
עהרע זיין אָנדענק!

ר ע ד אַ ק צ י ע

דער אַמעריקאַנער „דזשאָינט״ האָט אַ גוט־אַרגאַניזירטען אָפּיס אין טוניסיע פאַר אַלערליי הילפס־צוועקען.

סיי דער ויצע־דירעקטאָר אַלבערט שעלדאָן, אַ פיינער ניו־יאָרקער יונגערמאַן, סיי די דירעקטאָרשע פאַר אַלע אינערליכע ענינים, מיס רות שטערן, האָבען זיך מיט מיר פיל אָפּגעגעבען בעת מיין באַזוך.

אַממערסטען האָט מיך אינטערעסירט די איניגע מוסטער־קינדער־גערטנער, אין וועלכע אַרום ניין טויזענט טוניסיער אי־דישע קינדערלאַך שפילען זיך און שפּייזען זיך אַ גאַנצען טאָג.

איך האָב באַזוכט 4 אַזוינע גערטנער אין טוניס גופא. חוץ דעם זיינען פאַראַן אין יעדען פונקט, וואו אידען וואוינען (ספאקס, גאַבעס, נאַבעל א. א.). און, פאַרשטייט זיך, עס זיינען פאַראַן 2 „גערטנער״ מיט מער ווי 200 קינדער אין ביידע שטעטלאַך אויפן אינזעל דזשערבא. אין דעם „פעסטונגעל״, וואו עס וואוינען נאָר כהנים (און דאָ געפינט זיך אויך דער מקום קדוש מיט דער גע־ברעמטער טיר פון שלמה המלכ׳ס בית־המקדש) און אין דעם צווייטען „פעסטונגעל״, וואו עס וואוינען נאָר פּשוט׳ע ישראלים.

דער רמב״ם האָט נאָך מיט מער ווי אַכט הונדערט יאָר צו־ריק געשריבען, אַז די איינגעשפּאַרטסטע אידען — די גרעסטע קשי־עורף — וואוינען אויפן אינזעל דזשערבא. ער האָט זיי גע־וויסערמאַסען באַרעכטיגט צו האָבען פּריווילעגיעס, ווייל זיי עק־זיסטירען אַ״ס קהילות נאָך איידער דער תלמוד איז געשאַפען גע־וואָרען. איינע פון די פּריווילעגיעס דערמאָנט דער רמב״ם: די הפטורות שבת זיינען ניט לויטן זעלבען סדר, ווי ביי אַנדערע אידען. און נאָך היינט האַלטען זיך די „עקשנים״ ביי זייער נוסח. און ביז גאָר בין איך געווען גערירט וועג אַ פאַרשטייער פון דער געזונטהייטס־געזעלשאַפט „אַזע״ האָט מיך גאַנץ פרי געפירט צו זען ווי די „נייע״ מאַמעס קומען מיט זייערע עופה׳לעך אין גרויסען ליכטיגען „אַזע״־לאָקאַל, כדי צו באַקומען די פלעשלעך מילך מיט דער ריכטיגער „פארמולע״ פאַר די נאָר וואָס געבוי־רענע קינדער.

אין אַ צווייטען צימער שטייען מיניאַטור־וואַנעלעך, וואו „נוירסעס״ באַדען די עופה׳לעך. אין דריטען זאַל „קעניגט״ דער יונגער דאָקטאָר זשארזש אוזאַן, אַ טוניסיער איד, וועלכער אָפּע־רירט שוין מיט די רענטגען־אַפּאַראַטען און די אַנדערע קאָמפּלי־צירטע מאַשינען.

אין אַ געוויסען מאָמענט, ווען מיר האַלטען שוין ביים גע־זעגענען זיך מיט דר. אוזאַן, קוקט ער מיך שאַרף אָן און זאָגט ערנסט: „עפּעס געפעלט איר מיר ניט — איר קוקט אויס געל און אָנגעשטרענגט. קומט, איך וועל אייך אויסמעסטען דעם בלוט־דרוק״. און אַז איך בין מסכים ער זאָל דאָס דורכפירען, וווייזט זיך אַרויס, אַז איך האָב אַביסעל ניט דערשאַצט די רעאַקציע פון מיין קערפּער אויף די אויפּטרייסלונגען, וואָס איך האָב געהאַט, דורכגייענדיג מיט מיין אַרעסט אין ליביע. און דער דאָקטאָר באַפעלט מיר פּשוט: „איר מוזט פאָרן אַהיים און זיך לאָזען אונטערזוכען פון ספּעציאַליסטען. ווען פאָרט איר אַוועק?״

איך זאָג, אַז היינט נאָכמיטאָג פאָר איך קיין אַלזשיר און פון דאָרט קיין מאַראָקאָ.

זאָגט ער: „קיין מאַראָקאָ וועט איר שוין ניט פאָרען! פון אַלזשיר נעמט איבערמאָרגען דעם דירעקטען עראָפלאַן קיין ניו־יאָרק. דאָס איז פאַר אייך דאָס בעסטע״.

און אַזוי האָב איך געטאָן. און נאָך אַ פאָר וואָכען „טאַפּע־נישען״ און פאַרשונגען אין ניו־יאָרקער מעדיצינישע לאַבאָרא־טאָריעס האָט מען מיך אויף אַ שיינע פאָר שעה געלייגט אויפן אָפּעראַציע־טיש און געפּענט די „אינגעווייד״ און דעם מאָגען.

. .

עס איז אַ חרפה צו דערציילען וואָס פאָראָ דורכפאַל איך האָב געליטען אין משך פון די אָנדערהאַלבען טעג, וועלכע איך האָב פאַרברענגט אין דער הויפּט־שטאָט אַלזשיר: איך האָב דאָרטען קיין איין איד ניט געקענט געפינען און מיט אים שמועסען! און איך האָב דאָך געוואוסט, אַז אין דער שטאָט זיינען דאָך געבלי־בען אַ פאָר טויזענט אידען.

באַשליס איך זיך צו וועגדען צו איינעם פון די קלוירקס ביי מיר אין האָטעל. איך לייג אים פאָר פּשוט באַצאָלען אַ צאָל דאָ־לאָרען און ער זאָל מיט מיר גיין זוכען אַ אידיש געבעט־הויז. דער זיגער איז פינף פאַרנאַכט, און ביז קבלת־שבת איז נאָך גענוג צייט פאַראַן. ער איז מסכים, ווייל לויט זיין מיינונג האָט מען, ניט ווייט פון וואו ער אַליין וואוינט אין אַלזשיר, „די קאָס־באַ״ — אַלטע פעסטונג — איבערגעלאָזען אַ פּלאַץ וואו אידען דאָוונען. ער אַליין האָט זיי מיט אַ פאָר וואָכען צוריק געהערט דאָוונענדיג.

„אין גאַנצען האָטעל״, זאָגט ער, „וואוינט ניט קיין איין איד און עס קומען זייער וויניג פראַנצויזישע אָדער אידישע געסט״.

די „קאַסבאַ״, וואו ער וויל מיך מיטנעמען, איז שטענדיג פאַררעכענט געווארען אַלס אַ באַנדיטישע שטאָט־טייל און עס איז געווען אַ מורא דאָרט צו גיין, ספּעציעל אין אָוונט. אָבער

מיין לעצטער אָוונט אין ביאַליסטאָק מיט לערער, בנימין פלוימענבוים

פון טייבל בערמאַן (שיקאַגאָ)

ווי אַן עכאָ פון מיין פאַרשוואונדענער צויבער־שטאָט ביאַליסטאָק, קומען אָפט דערמאָנונגען. וועגען איינעם אַזאַ מאָמענט ווילט זיך מיר איצט שרייבען.

האָט געלעבט אַ וואונדערבאַרער איד און מענטש אין ביאַליסטאָק, צוישען ביידע וועלט־מלחמות, מיטן נאָמען בנימין פלוימענבוים. ב. פלוימענבוים איז קודם כל געווען אַ לערער פון אידישע אַרבעטער־קינדער, אין דער בונדישער „גראָסער שולע" אויף רבית גאָס. מיט יאָרן שפּעטער איז ער ערוויילט געוואָרען אַלס בונדישער ראַטמאַן צום ביאַליסטאָקער שטאָט־ראַט.

עס איז געווען ענדע מערץ 1931. דעם גאַנצען טאָג בין איך דעמאָלט געווען ווי אין שפּאַנונג. די סיבה דערפון איז געווען, וואָס אין אָוונט האָט מיר פלוימענבוים געזאָלט נעמען אין „פּאַלאָס־טעאַטער, אַלס אַ מתנה צו מיין אָפּפאָרען קיין אַמעריקע.

און אָט באַגעגען איך אים אויף „קילינסקי" (דייטשער) גאָס. איך, זיינע אַ יונגע, קליינע שילערין, מיט אַ וויים היטעלע, פּאַרבונדען בייַם האַלז. ער, אַזאַ עלעגאַנטער, מיט אַ שוואַרצען מאַנטעל און פוטערנעם קראַגען. אַ ראַטמאַן פון ביאַליסטאָקער שטאָט־ראַט.

ווען מיר דערגענטערען זיך צום „פּאַלאַס"־טעאַטער, דערזעען מיר אַ גרויסען עולם, וואָס פּאַרסט אַרויס אין דער גרויסער וועלט. איך ווייל, אַז דו זאָלסט מיטנעמען דאָס, וואָס מיר, לערער, האָבען געוואָלט פאַרפלאָנצען אין אייך: די גרויסע ליבע צו אונזער געפּלאָגט אידיש פאָלק; דעם גלויבען אין דער גייסטיגער גבורה פון דעם אידישען קינד. איך ווייל, אַז דו זאָלסט וויסען וויפיל האַרץ און נשמה דיינע לערער האָבען אַריינגעלייטע אין דיר. נעם אויך מיט דעם דאָזיגען אָוונט. זאָל ער פאַרבלייבען מיט דיר אויף שטענדיק. ווייל עס זיינען פאַראַן מאָמענטען אין אַ מענטשנס לעבען, וואָס זיינען ווי געקליבענע פערל — און קלייבט מען זיי אָן, ווערט מען גייסטיג ריין און זיי וואַרימען און דערפרישען די נשמה". און איך הער יעדען וואָרט זיינעם. און זיין וייכע, מעלאָדישע שטימע דרינגט מיר טיף אַריין אין מיין האַרצען. איך קען אים אָבער גאָרנישט ענטפערען. איך וואָלט אים געהרן בעסער געפאָלען אויפן האַלז און אים געקושט זיין שיינעם פנים. אָבער איך וועל עס ניט טאָן. איך וועל ניט וואָגען! איך בין בלויז זיינע אַ קליינע, יונגע שילערין, און ער איז דאָך מיין לערער און אַזאַ גרויסער מענטש.

מיר קומען צו צו מיין טויער. דאָס זאָגענען זיך ווערט פיינליך שווער. איך פיל זיין וואַרימען קוש אויף מיין שטערן, און לויף אַריין אין שטוב שנעל. די מאַמע דערקענט, אַז איך בין עפּעס ווי אין אַ היגער־פּלעט. זי פרעגט מיר: „וואָס ביזטו אַזוי צעיאַכמערט?" איך ווייל איר ענטפערן, אַז איך האָב זיך ערשט געזאָגענט מיט מיין לערער פלוימענבוים, אפשר אויף שטענדיג; איך ווייל איר דערציילען מיינע טיפע איבערלעבונגען היינט אין אָוונט, אָבער אַנשטאָט דעם גיב איך אַ פּאָל צו מיין בעט און צעווייז זיך ווי אַ קליין קינד.

ווייל אַריינגיין אין טעאַטער. עס איז דעמאָלט געקומען אַ וואַרשעווער טרופּע. מיר שטופּען זיך קוים דורך דורכן עולם. דער בילעטען־קאָנטראָלאָר, מעסער, דערזעט פלוימענבוימען, ער עפענט בריייט די טיר און בעט אים אַריינגיין אין טעאַטער פריי אַלס מלוכה־אָנגעשטעלטען.

דער פאָרהאַנג האָט זיך אויפגעהויבען. די מוזיק האָט געגעבען אַ הילך אין זאָל, און זיך צעגאָסען איבער אַלץ און אַלעמען. איך פיל ווי איך פלי, פלי אַוועק גאָר ווייט, עפּעס ווי אין אַ כישוף־לאַנד; ווי איך שוועב און וויג און פאַרווויג מיך אויף די כוואַליעס פון מוזיק. אַלץ איז עפּעס אַזוי פאַנטאַסטיש־שיין: די בינע, דער טעאַטער, די מענטשען און מיין לערער נעבען מיר. איך פיל אָבער דייטליך זיין אָנגענעמע נאָענטקייט נעבען מיר, און עס ווערט מיר אַזוי גוט. איך ווייל, עס זאָל זיך צייַן און צייַן ווי אַ גאָלדענער פאַדים, עס זאָל זיך קיינמאָל ניט איבערריסען.

דער פאָרהאַנג פאַלט. איך רייס מיך אויף ווי פון שלאָף. דער עולם איז רוישיג און די אַפּלאָדיסמענטען הערען ניט אויף. מיר גייַען אַרויס אויף דער גאָס. מיר גייַען צופוס אַהיים, מיט סענדער׳ס גאָס, גלייך מיטן פּאַלאַץ־גאָרטען. ביאַליסטאָק שלאָפט שטיל און רואיג. אַלע לאָדענס, אַלע טירען זיינען פאַרמאַכט. אַ שניי פאַלט, אָבער אַזוי ווייך און וואַרים, ווי ער וואָלט געקושט מיין פנים, מיינע ליפּען, מיינע ברעמען. מיין לערער רעדט צו מיר. ער זאָגט: „טייבל, דו

מיין לעצטער אָוונט אין ביאַליסטאָק מיט לערער, בנימין פלוימענבוים

פון טייבל בערמאַן (שיקאַגאָ)

וויל אַן עכאָ פון מיין פאַרשוואונדענער צויבער־שטאָט ביאַליסטאָק, קומען אָפט דערמאָנונגען. וועגען איינעם אַזאַ מאָמענט ווילט זיך מיר איצט שרייבען.

האָט געלעבט אַ וואונדערבאַרער איד און מענטש אין ביאַליסטאָק, צוישען ביידע וועלט־מלחמות, מיטן נאָמען בנימין פלוימענבוים. ב. פלוימענבוים איז קודם כל געווען אַ לערער פון אידישע אַרבעטער־קינדער, אין דער בונדישער „גראָסער שולע" אויף רבית גאָס. מיט יאָרן שפּעטער איז ער ערוויילט געוואָרען אַלס בונדישער ראַטמאַן צום ביאַליסטאָקער שטאָט־ראַט.

עס איז געווען ענדע מערץ 1931. דעם גאַנצען טאָג בין איך דעמאָלט געווען ווי אין שפּאַנונג. די סיבה דערפון איז געווען, וואָס אין אָוונט האָט מיר פלוימענבוים געזאָלט נעמען אין „פּאַלאַס"־טעאַטער, אַלס אַ מתנה צו מיין אָפּפאָרען קיין אַמעריקע.

און אָט באַגעגען איך אים אויף „קילינסקי" (דייטשער) גאָס. איך, זיינע אַ יונגע, קליינע שילערין, מיט אַ וויים היטעלע, פּאַרבונדען בייַם האַלז. ער, אַזאַ עלעגאַנטער, מיט אַ שוואַרצען מאַנטעל און פוטערנעם קראַגען. אַ ראַטמאַן פון ביאַליסטאָקער שטאָט־ראַט.

ווען מיר דערגענטערען זיך צום „פּאַלאַס"־טעאַטער, דערזעען מיר אַ גרויסען עולם, וואָס פּאַרסט אַרויס אין דער גרויסער וועלט. איך ווייל, אַז דו זאָלסט מיטנעמען דאָס, וואָס מיר, לערער, האָבען געוואָלט פאַרפלאָנצען אין אייך: די גרויסע ליבע צו אונזער געפּלאָגט אידיש פאָלק; דעם גלויבען אין דער גייסטיגער גבורה פון דעם אידישען קינד. איך ווייל, אַז דו זאָלסט וויסען וויפיל האַרץ און נשמה דיינע לערער האָבען אַריינגעלייטע אין דיר. נעם אויך מיט דעם דאָזיגען אָוונט. זאָל ער פאַרבלייבען מיט דיר אויף שטענדיג. ווייל עס זיינען פאַראַן מאָמענטען אין אַ מענטשנס לעבען, וואָס זיינען ווי געקליבענע פערל — און קלייבט מען זיי אָן, ווערט מען גייסטיג ריין און זיי וואַרימען און דערפרישען די נשמה". און איך הער יעדען וואָרט זיינעם. און זיין וייכע, מעלאָדישע שטימע דרינגט מיר טיף אַריין אין מיין האַרצען. איך קען אים אָבער גאָרנישט ענטפערען. איך וואָלט אים געהרן בעסער געפאָלען אויפן האַלז און אים געקושט זיין שיינעם פנים. אָבער איך וועל עס ניט טאָן. איך וועל ניט וואָגען! איך בין בלויז זיינע אַ קליינע, יונגע שילערין, און ער איז דאָך מיין לערער און אַזאַ גרויסער מענטש.

מיר קומען צו צו מיין טויער. דאָס זאָגענען זיך ווערט פיינליך שווער. איך פיל זיין וואַרימען קוש אויף מיין שטערן, און לויף אַריין אין שטוב שנעל. די מאַמע דערקענט, אַז איך בין עפּעס ווי אין אַ היגער־פּלעט. זי פרעגט מיר: „וואָס ביזטו אַזוי צעיאַכמערט?" איך ווייל איר ענטפערן, אַז איך האָב זיך ערשט געזאָגענט מיט מיין לערער פלוימענבוים, אפשר אויף שטענדיג; איך ווייל איר דערציילען מיינע טיפע איבערלעבונגען היינט אין אָוונט, אָבער אַנשטאָט דעם גיב איך אַ פּאָל צו מיין בעט און צעווייז זיך ווי אַ קליין קינד.

איך האָב דאָך אַ גוטען אַראָבישען באַגלייטער און עס גלוסט זיך פאָרט זיין אַ ווייל צווישען דאָוונענדיגע אידן.

הויבען מיר זיך אויף אויף די שמאָלע געסלעך פון „קאָס־באַ". אָרימע טישלאָך מיט מזרח־זיסקייטען, אָנגעפּראָפּט מיט מענטשען אַרום. עפּעס שרייט מען, עפּעס זידעלט מען זיך. אָ, עס איז דאָך אַזוי לייכט צו באַקומען מיט אַ מעסער אין זייט. און דאָ גיי איך מיט אַן אַראָבער צו אַן אָוואַנטוריסטישען „לכו נרננה"!

שאַ, מיר זיינען שוין אויף אַ קליינעם פלעצעל מיט שמאָלע, שמוציגע הייזער. מיין פירער ווייזט מיר מיטן פינגער אויפן צווייטען שטאָק פון אַ בנין: „אָט דאָרט האָבען די אידען געדאָוונט!" שריי איך שוין אויס אַ מידער אין מיין יאוש: „אָבער אַלע פענסטער זיינען דאָך פינסטער! קיינער איז דאָרט איצט ניטאָ!" מיין אַראָבער איז אויך שטאַרק אָנטוישט. מיר גייַען פונדעסטוועגען צו האָרט צום בנין. אויך דאָרטען שטייען טיש־לאָך מיט זיסקייטען. מיר פרובירען זיך נאָכפרעגען. אפשר אַ טעות אין דער גאָס? ניין, מיר זיינען אויפן פלאַץ, אָבער אויף אונז קוקט אַרויס אַ צווייטער שטאָק מיט צעבראָכענע פענסטער. קיינער איז דאָרט שוין מער ניטאָ זינט אייניגע וואָכען, וועגן די אָרימע „טאָנדעטניקעס" זיינען פון דאָנען פאַריאָגט געוואָרן.

130 טויזענט אידען האָבען דאָך אין לאָנד אַלזשיריע געלעבט! געווען דורכאויס אידישע שטעט מיט אַ רייכער טראַדיציע, וואָס האָט זיך געצויגען פון פשוט אומגלויבליכע אַלטע צייטען, אַזש פון שלמה המלכ׳ס צור און צידון, מיט רייזענדע סוחרים, אין מלך חירום׳ס שיפען.

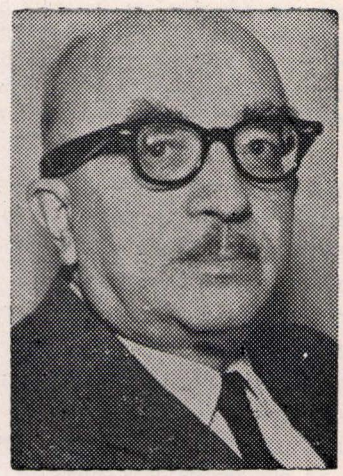
און וועג איך בין צום ערשטען מאָל אָנגעקומען אין דער שטאָט אַלזשיר אַלס קאָרעספּאָנדענט פון „היינט" אין יאָר 1927 (צוזאַמען מיט מ. סוריץ, דעם קאָרעספּאָנדענט פון „מאָמענט"), האָבען מיר ביידע מיטגעטיילט דער אידישער וועלט וועגען דער בליענדער אידישער קהילה אין אַלזשיר: גלייך אַנטקעגען פּאָרט — די ריייַן גרויסע אידישע געשעפטען, די פרייליכע יונגעלייט אין דער שוהל אויף מאָרגען, וואָס איז אויסגעפּאַלען סוכות, און די געשפּרעכען מיט וויכטיגע אידען — סענאַטאָרען און דעפוטאַטען — וועלכע מיר האָבען געטראָפען אין דער גרויסער שוהל.

און דאָ קלעטער איך אויף די שמאָלע טרעפ אין די געפּער־ליכע געסלעך פון „קאָסבאַ"־פעסטונג, כדי אפשר דערהערען דעם לעצטען קרעכץ פון אַ גוסס׳דיגער קהילה און געפין אַ דירה מיט פינסטערע, צעבראָכענע שויבען.

איז חסל סידור אַלזשיר — פּאָר איך אַוועק און אפילו געהאָט דעם שלעכטען מזל דעם ערשטען מאָל אין מיינע וואַנדערונגען קיין אידען ניט באַגעגענען.

דר. חיים שאַשקעס אַוועק אין דער אייביגקייט נאָך אַ קורצער קראַנקהייט

מיטוואָך, דעם 6־טען מאַי, איז נאָך אַ קורצער קראַנקהייט, אין עלטער פון 73 יאָר, געשטאָרבען אונזער באַרימטער לאַנדסמאַן, דער באַוואוסטער שריפטשטעלער און וועלט־רייזענדער, באַקאַנט אַלס דער „ביאַליסטאָקער וועלט־אַמבאַסאַדאָר", דר. חיים שאַשקעס ע"ה. זיין טויט האָט

דר. חיים שאַשקעס

אַרויסגערופען גרויס טרויער אין דער גאַנצער אידישער וועלט.

די לוויה איז פאַרגעקומען פרייטאָג פרי, דעם 9־טען מאַי, פון אונזער ביאַליסטאָקער צענטער, 228 איסט בראָדוויי, ניו־יאָרק. אַ ריזיגער עולם מענטשען פון אַלע שיכטען פון פאָלק, אינטעליגענץ און „עמך", שרייבער, כלל־טוער און קינסט־לער, און פילצאָליגע לעזער און פאַרעה־רער פון נפטר, איז געקומען אָפּגעבען דעם גרויסען נפטר דעם לעצטען כבוד.

מיט דעם רעליגיעזען פּראָגראַם האָט אָנגעפירט הרב אהרן חייט פון אונזער אינ־סטיטוציע. די לוויה איז דורכגעפירט גע־ווארען אויף אַן העכסט־טראַדיציאָנעלען אופן. הספּדים זיינען געהאַלטען געווא־רען פון: דוד סאַהן, עקזעקוטיוו־דירעק־טאָר פון ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים און רעדאַקטאָר פון דער „ביאַליס־טאָקער שטימע"; ד. ל. מעקלער, רעדאַק־טאָר פון „טאָג־מאָרגען זשורנאַל", וואו דער נפטר האָט געדרוקט זיינע אינטערע־סאַנטע רייזע־באַשרייבונגען; דר. נ. סווערדלין, אין נאָמען פון י. ל. פּרץ שרייב־בער־פאַראיין; ש. ל. שניידערמאַן, אין נא־מען פון אידישען פּען־קלוב. דער ביאַליס־טאָקער חזן, מרדכי ספּעקטאָר, יערליכער שליח־ציבור פון „מאָונט סיני דזשואיש צענטער", האָט געמאַכט די הזכרה.

אַלע רעדנער האָבען געשילדערט די פאַרבענרייכע פּערזענליכקייט פון דר. חיים שאַשקעס, דעם זעלטענעם מענטש, וואָ־רעמען איד, אומפאַרגלייכליכען וועלט־רייזענדען און אויסגעצייכענטען שרייבער און רעדנער. עס איז באַזונדערס אונטער־שטראָכען געווארען דער „ביאַליסטאָקער מאָמענט", וואָס דר. שאַשקעס, אַ געבוירע־נער אין ביאַליסטאָק, האָט זיין אינהאַלטס־רייכען לעבען אין אַ גאָר גרויסער מאָס געווידמעט צו זיינע לאַנדסלייט און איז אויך פּון דער „אידישער ביאַליסטאָק" אין אַמעריקע אַוועק אין דער אייביגער וועלט.

דינר נפטר איז באַערדיגט געווארען אויף בית דוד סעמעטערי, קרקע פון ביאַליס־טאָקער צענטער. ביים אָפּענעם קבר האָט גערעדט דר. שאַשקעס'ס געטרייער חבר, דר. ל. וואולמאַן, דער אָנפירער פון „טאָג־אָזע".

שלושים הזכרה פאַרזאַמלונג

אַ מאַנאַט שפּעטער, דעם 7־טען יוני, צו די שלושים, איז אין אונזער ביאַליסטאָקער צענטער דורכגעפירט געווארען אַ הזכרה־פאַרזאַמלונג אונטער דעם פאָרזיץ פון דוד סאַהן. מיט אָפּשאַצונגען וועגען דעם אומ־פאַרגעסליכען נפטר זיינען אויפגעטרא־טען: מרדכי וו. בערנשטיין, פון „איווא" און פון „ספר ביאַליסטאָק"; נחמיה גיל־מאָווסקי, פון „פאַראייניגטען אידישען אָפּיל"; הרב שמואל וואלקין, פון „אגודת הרבנים"; הרב אהרן חייט, פון אונזער ביאַליסטאָקער מושב זקנים; ש. ל. שניי־דערמאַן, פון „טאָג־מאָרגען זשורנאַל". שריפטליכע טרויער־אויסדרוקען זיינען אָנגעקומען פון אַלע טיילען וועלט, צווישען וועלכע עס איז אויך געווען פון בנימין טא־באַטשינסקי, עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון „אידישען אַרבעטער־קאָמיטעט" און גע־טרייען לאַנדסמאַן און פריינט פון נפטר.

דער קינסטלער, הערשעל געבדעל, האָט געלייענט די פאָררעדע צו דר. חיים שאַש־קעס'עס בוך „דורך אומבאַקאַנטע לענ־דער", און דער ביאַליסטאָקער חזן, הערי פיינבערג, האָט געמאַכט די הזכרה.

דר. שאַשקעס לאָזט איבער זיין פרוי, נאַדיאַ; צוויי זין: לוי און מייקעל, און דריי אייניקלאַך.

. .

פאַר דר. חיים שאַשקעס איז אונזער אינ־סטיטוציע געווען זיין צווייטע היים, וואו ער פלעגט זיך אויסלעבען גייסטיג און אָנ־שפּאַנען מיט ביאַליסטאָקער „רוח הקודש". ערב יעדער רייזע און נאָך זיין צוריקקער פון דער גאָרער וועלט פלעגט ער קומען צו אונז פאַרברענגען, מיטנעמען גרוסען און צוריקברענגען גרוסען פון ביאַליסטאָ־קער ישובים איבעראַל. זיינע רייזע־באַ־ריכטען און אָפּטע אויפטרעטונגען מיט רעדעס און לעקטשורס אין אונזער אינ־סטיטוציע ביי פאַרשיידענע אונטערנעמונ־גען האָבען זיך איינגעקריצט אין אַלעמענס זכרון.

וועג דר. שאַשקעס איז לעצטענס צוריק־געקומען אַ קראַנקער פון אָפּריקע און דאָ דורכגעמאַכט אַן אָפּעראַציע, איז אונזער עקזעקוטיוו־דירעקטאָר און רעדאַקטאָר, דוד סאַהן, געווען ביי אים אין הויז מיט אַ באַזוך. דאָס איז געווען דאָס לעצטע מאָל, וואָס די צוויי יוגענד־פריינט פון דער אַל־טער היים האָבען זיך געזען.

מיט דר. חיים שאַשקעס איז אַוועק אין דער אייביקייט אַ „לעבעדיגע לעגענדע" פון אידיש ביאַליסטאָק, וועלכע האָט זיך פאַרוועבט אין דער אַלטער היים און זיך אויסגעשפּרייט איבער דעם גאַנצען ערד־קוגעל; דער בית־מדרש בחור און סטו־דענט, וועלכער איז אויסגעווען וואו די וועלט האָט אַן עק, פאַרהאַנדעלט מיט קע־ניגען און פרעזידענטען, געזוכט און גע־פונען אייניגמע אידישע ישובים און נפשות אין אַ גויאישען אָרום, און געבלי־בען געטריי זייער שטאָם, היים און פאָלק; דער אידעאַליסטישער כלל־טוער, וועמענס היים איז געווארען די גרויסע וועלט, אָבער טאָקע די גאַנצע וועלט האָט זיך דאָך קאָנ־צענטרירט אָרום דעם סאַמאַראַדנעם קערן, זיין היים, זיינע און אונזער אַלעמענס אי־דיש ביאַליסטאָק.

א. ח.

דר. חיים שאַשקעס ז״ל

פון א. זבאר

(מעלבורן, אויסטראַליע)

די אידישע וועלט בכלל און די ביאַליס־טאָקער בפרט זיינען טיף געטראָפען גע־וואָרען פון דער טרויעריגער ידיעה, אַז דר. חיים שׂשקעס, דער באַוואוסטער זשורנאַליסט און ליטעראַט, כלל־טוער, רעדנער און וועלט־רייזענדער, איז אַוועק אין זיין אייביגקייט.

איז קיין וואונדער נישט, אַז זייענדיג אייניער פון זיינע נאָענטסטע חברים נאָך פון דער אַלטער היים און פילענדיג זיך צעבראָכען פון וויטאָג און צער, ציטערען מיר ממש די הענט, וועז איך דאַרף מיט אַ פאַרקלעמט הארץ שרייבען אָט דעם נעקראָלאָג־אַרטיקעל.

אָט אַזוי גייען זיי ביסלעכווייז אַוועק פון אונז אָט די גדולים פון אונזער אַלטען דור.

נאָר־וואָס האָבען מיר נאָך געשפירט זיינע וואַרימע הענט אין דעם צירקעל פון די וויציגיג אידישע שרייבערס, און אָט זיינען אַרויסגעפאַלען די צוויי הענט פון אַ ליבען, וואַרימען איד און דער צירקעל איז קלענער געוואָרען.

נישטאָ מער דר. חיים שאַשקעס! עס מישען זיך אין קאַפּ רעיונות און זכרונות וועגען דעם דינאַמישען פאַלקס־מענטש און וואָרט־קינסטלער און עס קומען אויפן גע־דאַנק פאַרשידענע מאַמענטען און עפּיזאָ־דען פון שאַשקעס׳עס לעבען און טעטיג־קייט.

אַליין אַ געבוירענער ביאַליסטאָקער, האָט ער אַנגעהויבען צו עקספּערימענטי־רען מיט זיין שרייבען, וועז ער האָט נאָך געלערנט גמרא אין חדר און איז קוים 13 אַדער 14 יאָר אַלט געווען, שיקט ער זיין ערשטע קאָרעספּאָנדענץ אין נחום סאָקאָלאָוס ״טעלעגראַף״ אין וואַרשע.

איז דאָך זיין גאַנצע משפּחה געווען אַ באַגאַבטע — יעדער אויף זיין געביט. האָט דאָך זיין פאָטער ר׳ אברהם שאַשקעס ז״ל, וואָס איז געווען אַ גרויסער כלל־טוער און אַ דירעקטאָר פון דער אידישער קרע־דיט־באַנק, צו 14 יאָר שוין געלערנט פאַרן עולם, און אַזוי פלעגט ער זאָגען זיין שיעור אין משך פון גאַנצע פופציג יאָר אין איינעם פון די באַרימטסטע אידישע בתי־מדרשים אין ביאַליסטאָק; און ר׳ אברהמ׳ס מוטער איז געווען אַ באַרימטע תלמודיסטקע, וואָס ס׳האָט זיך גערעכענט פאַר אַ זעלטענהייט נישט נאָר אין ביאַ־ליסטאָק, נאָר אין דער גאַנצער וועלט.

אָט מיט זיינע איינגעבוירענע וווי אויך מיט די גע׳ירש׳נטע פעאיגקייטען גייט דער יונגער חיים שאַשקעס אַרויס אין דער וועלט אַריין.׳

ער אַבסאָלווירט די ווילנער גימנאַזיע, שטודירט שפּעטער אין כאַרקאָווער אוני־ווערזיטעט און נאָכדעם אין אַ בעלגישער הויך־שולע.

אין די צוואַנציגער יאָרען ווערט ער באַשטימט אַלס אינספּעקטאָר פון רעווי־זיאָנס־פאַרבאַנד פון די אידישע קאָאָפּעראַ־טיוון בענק אין פּוילען, און אין אָנהויב פון די דרייסיגער יאָרען באַקומט ער גאָר אַ הויכען פאָסטען — ער ווערט באַשטימט אַלס הויפּט־דירעקטאָר פון דער צענטראַ־לער קאָאָפּעראַטיווער באַנק אין וואַרשע, אונטער וועמענס קאָנטראָל ס׳האָבען זיך געפונען איבער 600 אידישע בענק מיט אַ פערטעל מיליאָן מיטגלידער צעשפּרייט איבער גאַנץ פּוילען.

אין דער זעלבער צייט פאָרט שאַשקעס קיין אַמעריקע, פירט דאָרט אונטערהאַנד־לונגען וועגען פּוילישען עקספּאָרט קיין אַמעריקע און פאָר די דערגרייכטע רעזול־טאַטען באַקומט ער אַ ספּעציעלע אויסצייי־כענונג און ווערט דעקאָרירט מיט אַ גאָלדענעם מעדאַל פון דער פּוילישער רעגירונג.

אַנהויב פון דער צווייטער וועלט־מלחמה ראַטעוועט זיך דר. שאַשקעס פון די נאַציס אין וואַרשע, וואו ער איז געווען אַ ראַטמאַן אין דער קהילה, און ער באַזעצט זיך אין ניו־יאָרק, וואו ער ווערט דער פּליענדיגער אַמבאַסאַדאָר פון דער באמת־פאָלקסטימ־ליכער „האַיאַס״־ארגאַניזאַציע, וואָס סימ־באַליזירט מיט זיך אַלע אונזערע פרייוויי־ליגע און געצוואונגענע איבערוואַנדערונגען פאַר די לעצטע 50 יאָר. און די געניטע פירער פון „האַיאַס״ האָבען געוואוסט וועז אַנצופאַרטרויען אַזאַ מיסיע.

ס׳איז נאָך נישט אויסגעלאָשען געווא־רען דער אַש פון אונזערע פאַרברענטע קרבנות און דר. שאַשקעס באַווייזט זיך שוין דער ערשטער (צוזאַמען מיטן עקזע־קוטיוו־דירעקטאָר פון אידישען אַרבעטער־קאָמיטעט — יעקב פּאָט) אויף די רואינעס פון וואַרשע.

חוץ זיין שווערער מיסיע אַלס „היאַס״־פאָרשטייער, פאַרגעסט ער אויך נישט אין זיינע לאַנדסלייט און נעמט מיט זיך אַ ריזיגע סומע פון דאָלאַרען אַלס הילף פון ניו־יאָרקער ביאַליסטאָקער רעליף פאַרן אידישען קאָמיטעט אין ביאַליסטאָק.

די וועגען, וואָס האָבען געפירט פון וואַרשע קיין ביאַליסטאָק זיינען דאָן געווען אינגאַנצען הפקר. די באַוואוסטע אַנטי־סעמיטען פון דער באַנדע „אַרמיאַ קראַ־יאָווא״, וואָס האָבען דאָן גראַסירט, האָבען געלויערט אויף אידען צו מאָרדען און באַרויבען זיי.

די וואַרשעווער רעגירונג וואַרענט אים נישט צו פאָרען. זיינען אָבער דאָן געווען 400 אידישע נפשות אין ביאַליסטאָק (היינט בלויז 80), טאָ ווי וועט שאַשקעס מיט זיי זיך נישט טרעפען און נישט טראָגען זיי הילף מיט די געלט, וואָס ער פירט מיט זיך?

שאַשקעס האָט געזען דעם גרויסען חורבן, קומט צוריק אַ צעווייטאָגטער און צעבראָכענער מענטש און באַווייזט זיך מיט אַ לאַנגער סעריע אַרטיקלען אין „טאָג־מאָרגען זשורנאַל״.

פאַר די ביאַליסטאָקער איז באַזונדערס שטענדיג געווען צום הארצען „דאָס פּינ־טעלע „ביאַליסטאָק״, וועלכע האָט געלייגט איר שטעמפּעל אויפן נפטר׳ס נשמה.

איז דאָך שאַשקעס אויסער דער גרויסער עסקן, דער שרייבער און אויטאָריטעט אויף אַ סך געביטען, שטענדיג געווען אין פאַר־בליבען ביזן לעצטען טאָג פון זיין לעבען אַ געטרייער לאַנדסמאַן, איבערגעגעבענער זון צו זיין היימשטאָט און צו זיינע צעזייטע בני־עיר איבער דער גאַנצער וועלט.

דריי מאָל האָט שאַשקעס באַזוכט אויס־טראַליע: די ערשטע צוויי מאָל אַלס שליח פון „היאַס״ און דעם לעצטען מאָל אַלס „איווא״־דעלעגאַט.

און וועז ביי זיין ערשטען באַזוך אויף דעו אויפנאַמע אין „ביאַליסטאָקער צענ־טער״ אין מעלבורן האָט דער שרייבער פון די שורות (נאָך דעם וואַרימען אַריינ־פיר־וואָרט פון פאַרזיצער פון „צענטער״ — מ. פּיט) באַגריסענדיג דעם גאַסט זיך ברייטער אָפּגעשטעלט אויף זיין מיסיע פון „היאַס״, אויף זיין ליטעראַרישער טע־טיגקייט און ד. גל., האָט דר. שאַשקעס געענטפערט, אַז איך האָב אים „באַ׳עוול׳ט״ — איך האָב צו וויניג געראַדט וועגען אים אַלס ביאַליסטאָקער — ווייל ביאַליסטאָק, האָט ער באַטאָנט, גייט אים פשוט נאָך אין אַלע זיינע וועגען און שטעגען...

„איך בין טאָקע דער גאַסט פון גאַנצען אידישען ישוב אין אויסטראַליע, האָט ער

געזאָגט, אָבער מיין ביאַליסטאָקער ווינ־קעלע דאָ מיט אייך איז מיין היים, מיין אָפּרו, מיין 'תפילה זכה' אין דער שטענ־דיגער יום־כיפור־שטימונג, אין וועלכער איך געפּין זיך די לעצטע יאָרן"...

אָבער ביאַליסטאָקער קענען זיך נעמען דאָס רעכט בלויז צו שטאָלצירען מיט אים, ווייל ער געהערט דאָך נישט אויסשליסליך צו זיי. אָזאָ מענטש מיט אָזאָ פּאַרנעם, ווי שאָשקעס איז געווען, געהערט צום גאַנצען אידענטום, צום כלל ישראל.

פּירט דאָך שאָשקעס פּאַרבי אין זיינע אַרטיקלען און אין זיינע ביכער פּאַר זיינע לייענער אַן אינטערנאַציאָנאַלע קאַנווע פון פּאַרשידענאַרטיגע טיפּען און געשטאַלטען, אידען און נישט־אידן פון אַלע שטעט און לענדער פון דער צעשפּרייטער חרובער וועלט.

יאָ, טאַקע פון אַלע לענדער אין דער וועלט! וואָרים איז דען פּאַראַן אַ ווינקעלע אויפן גאַנצען ערד־קוגעל, וואו שאָשקעס איז נישט געווען?

האָט דאָך שאָשקעס'ן צום סוף אויסגע־פעלט וועלט...

און וואָס פּאַראַ געפּאַרען איז ער נישט אויסגעשטאַנען ביים אַריינדרינגען אין אַזעלכע ווינקעלעך, וואו קיין אידישע פוס האָט קיינמאָל נישט געקענט באַטרעטען. דערמאָנט איר זיך געוויס אין אָנהויב פון די פּופּציגער יאָרען זיין געוואַלטיג־ריזי־קאַלישען באַזוך מיט זיין פּרוי, נאַדיע, ביים כותל מערבי, אָט ביי דער וואָנט, וואָס שטייט שוין יאָרענלאַנג איינזאָם, פּאַר'יתום'ט און ס'איז נישטאָ קיין צוטריט צו איר פּאַר די קינדער פון ישראל.

און דווקא שאָשקעס'ן האָט זיך פּאַר־וואָלט אַן אָטעם־טאָן מיט דער שכינה, וואָס שוועבט איבער דער הייליגער וואָנט, וואו אָמאָל פלעגען גלויביגע און ליידענדע פון דער גאַנצער וועלט דאָ ברענגען צע־טעלעך, ווייל דאָ, האָבען זיי געהאַלטען, איז דער „טויער צום הימעל", דער קורצסטער וועג אויסצובעטען זיך געזונט, פּרנסה און גרינגען געמיט...

האָט דאָך די גאַנצע וועלט דאָן גע־שטוינט און באַוואונדערט דעם דרייסטען דר. שאָשקעס, וואָס איז געווען און איז פּאַרבליבען דער אינציגער אידישער זשורנאַליסט, וואָס האָט געמאָכט אָזאָ גע־וואָגטען שריט.

און וואו האָט ער נישט אָנגעשפּאַרט? אָט איז ער אין מאָסקווע און אָט איז ער גאָר מיט די שוואַרצע אין עטיאָפּיע און אָט ברענגט אייך אָ גרוס פון די אידען אין טוניס, אין אַלזשיר און ד. גל. און ד. גל.

און אָזוי איז ער געפלויגען איבער דער וועלט מיט דעם אייַן־און־איינציגען ציל צו זוכען אידען, וואו זיי זאָלען זיך נישט געפּינען.

דאָס האָט ער געזוכט דעם משך פון אונזער „כנסת ישראל", די שעפּערישע רעשטלעך פון אונזער פּאָלק און ער פלעגט זיי איבעראַל אויסזוכען און זיינע באַגעגע־נישען מיט זיי און די פּאַרשידענע עפּיזא־דען פּאַרבונדען דערמיט מייסטערהאַפּט באַשרייבען אין זיינע אַרטיקלען און ביכער.

און וועמען נאָך האָבען די אידישע ברייטע מאַסען אָזוי פיל געלייענט ווי שאָשקעס'ס וואָך־איך און וואָך־אויס גע־דרוקטע אַרטיקלען אין 9 אָדער 10 צייט־שריפטען אין דער וועלט און ווער נאָך האָט געקענט דערלעבען אָזאָ זכיה אַרויס־צוגעבען 25 ביכער, וועלכע זיינען פּאַר־שפּרייט געוואָרען אין יעדען וויינקעלע פון דער וועלט און אויספּאַרקויפט געוואָרען ביז איין עקזעמפּלאַר. און אָפילו איצט, ווען ער איז שוין געלעגען אויפן טויטען־בעט, זיינען דערשינען צוויי ביכער זיינע, אַרויסגעגעבען דורכן פּאַרלאָג „מנורה" — איינס אין אידיש און איינס אין העברעאיש.

שטייען מיר אַלע, זיין פאַמיליע, זיינע חברים און פּריינט, זיינע ביאַליסטאָקער, זיינע טויזענטער לייענערס ביים פּרישען קבר און אַ טיפער ווייטאָג נאָגט אין האַרצען.

און עס לאָזט זיך ממש נישט גלויבען, אַז דר. חיים שאָשקעס איז שוין מער נישטאָ מיט אונז. עפּעס דוכט זיך אונז, אַז מיר שפּירען נאָך אַלץ דעם פּולס, דעם הייסען אָטעם פון דעם כסדר־שאַפענדיגען, ברויזענדיגען מענטש, וועלכער האָט זיך שטענדיג געריסען מיט אַ פּאַרשטאַרקטען אימפּעט פּאַראויס...

עס וועט זיין נישט לייכט צו פּאַרגעסען יענע עכטע, נאַטירליכע מענטשען־ליבע, וואָס האָט מיט אַזוי פיל ליכט און וואַרימ־קייט אַרויסגעשטראָלט פון דעם אָזוי באַ־גאַבטען, אָבער גלייכצייטיג פּשוט'ען און האַרציגען פאָלקס־מענטש — דר. חיים שאָשקעס.

זאָל זיין לעבענס־ווערק און זיין ליכטי־גער אָנדענק אויף שטענדיג זיין איינגע־קריצט אין אונזערע הערצער.

(„אויסטראַלישע אידישע נייעס")

לעצטער בריוו פון סיליע לאַזאַר־בערגער ע"ה

חשובער פריינט, דוד סאָהן!

עס איז מיין כבוד און פּאַרגעניגען אייך צו באַגריסען צו דעם האַלבען יאָרהונ־דערט פון אייער געזעלשאַפּטליכער טע־טיקייט אין אַלגעמיין און ספּעציעל פּאַר אונזער לאַנדסמאַנשאַפּט, ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים, וואָס פּאַלט אויס דאָס יאָר.

אַ סך וואַסערען זיינען שוין דורכגעפלאָ־סען אין די פּאַרגאַנגענע 50 יאָר פון אייער פּאַרדינסטפולער אַרבעט לטובת הכלל און באַזונדערס פּאַר אונזערע לאַנדסלייט אין אַמעריקע און איבער דער גאָרער וועלט, פון נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה ביז צום היינטיגען טאָג.

איך פיל, אַז איך בין באַרעכטיגט צו זאָגען, אַז דורך אייער פּערזענליכקייט און גוטהאַרציגער באַנעמונג האָט איר זיך באַ־ליבט געמאַכט ביי אונזערע לאַנדסלייט איבער דעם גאַנצען ערד־קוגעל דורך אייער רעליף־אַרבעט פּאַר דער אַלטער הייַם דורך ביידע וועלט־מלחמות און דורך אייערע וואונדערליכע אָרגאַניזאַציאָנעלע טעטיקייטען פּאַר אונזער אינסטיטוציע.

טראָץ די אַלע שווערקייטען אין די אַלע יאָרען, זייט איר ניט געוואָרען מיד פון דער גרויסער אָנשטרענגונג און אָנגעגאַ־גען מיט דער הילף פון אַרבעט פון אונזע האָם צו די ביאַליסטאָקער איבעראַל.

דורך אייער פאַרבינדונג מיט אונז האָט איר צוריקגעבראַכט פון אונזער היימשטאָט די שייַנע מידה פון צדקה, וואָס איז די פיינסטע ירושה פון אונזערע עלטערן. איר האָט אויך געלאָזט וויסען איבער דער גאָרער וועלט דורך דער „ביאַליסטאָקער שטימע" וועגען אונזער אַרבעט און אויפ־טוען דאָ אויפן פּלאַץ, און באַקאַנט גע־מאַכט אונזער איבערגעבענהייט און הילף פּאַר די אַלטע קראַנקע מענטשען אין אונזער אינסטיטוציע, ווען מיר האָבען אָפּ־געשפּאַרט פון אייגענעם מויל און זיי פּאַר־זאָרגט מיט אַלעם נויטיגען.

איך האָף, אַז איר וועט אין דעם זכות געבענטשט ווערען מיט לאַנגע, געזונטע און פרוכטבאַרע יאָרן, און מיט נחת פון אייער פאַמיליע און פון אונז אַלעמען.

אייער בעסטע פריינדין,

סיליע לאַזאַר־בערגער

לימאַן ראָזענטאַל ע״ה

(צו זיין 25-סטען יאָרצייט)

פון יעקב כהן

הגם אַן איינפאַכער איד, אַ זון פון אַ ביאַליסטאָקער בעל־הבית און פאַבריקאַנט, האָט ער פונדעסטוועגען געהערט צו די פאָפולערסטע ביאַליסטאָקער געשטאַלטן, און זיין נאָמען איז געווען באַקאַנט אויך אויסער ביאַליסטאָק.

צו פאַרדאַנקען האָט ער דאָס געהאַט צוויי באַזונדערע פאַקטאָרן, וועלכע האָבען אויף אים משפּיע געווען און אים אַרויפּ־געפירט אויף דעם וועג, פון וועלכען ער איז שוין ביזן לעצטען טאָג פון זיין לעבען נישט אָפּגעטראָטן.

* *

אַ ביאַליסטאָקער געבוירענער, וועמענס פאָטער, לייב ראָזענטאַל, האָט אים גע־געבען אַ געהעריגע אידישע רעליגיעז־נאַציאָנאַלע דערציאונג, האָט ער נאָך גע־האָט דאָס גליק צו וואוינען בשכנות מיט דעם באָרימטען ר׳ שמואל מאָהילעווער׳ס הויז, מיט וועמענס אייניקעל, יאָסעלע, דער יונגער ליטמאַן האָט זיך גע׳חבר׳ט.

אַדאַנק זיין חבר׳שן זיך מיט ר׳ שמואל מאָהילעווער׳ס אייניקעל, איז ער געוואָרען אַן אַריינגייער אין ר׳ שמואל׳ס הויז, וואו ער האָט איינגעזאָפּט אין זיך דעם אידיש־נאַציאָנאַלען גייסט, וועלכען ער איז געבלי־בען געטרעי אויף זיין גאַנץ לעבען.

צו דעם איז נאָך ליטמאַן געווען באַ־שאָנקען מיט אַ באַזונדערען טעמפּעראַ־מענטפולען כאַראַקטער, וואָס האָט געפירט דערצו, אַז זיין אַריינגענומענע אין זיך נאַציאָנאַלע אידייע זאָל אים אַזוי אינער־ליך צעווואָרימען און צעגליען — ביזן פאַרגעסען זיך...

האָט ער דעריבער פאַר זיין אַריינגע־נומענער אידייע געאַרבעט מיט אַן אוי־סערגעווענליכער איבערגעגעבענקייט, און ער האָט פירענדיג זיין פאָטער׳ס געשעפּ־טען, גלייכצייטיג געאַרבעט מיט מסירת־נפש פאַרן ציוניזם, וואָס איז דאָן אין די צאָרישע צייטען געווען פאַרבאָטען און פאַר אים אַ פערזענליכע ריזיקע.

ער האָט געאַרבעט צוזאַמען מיט די באָוואוסטע ביאַליסטאָקער ציוניסטען: לע־אָן פאפּערין, דר. חאַזאַנאָוויטש און דער־מאָנטען הרב מאָהילעווער און ער איז געווען פון די פלאַמיגסטע אידעאַליסטען פון זיין דור. ער איז געפאָרען אויף אַלע ציוניסטישע קאָנגרעסען און איז געווען פון די איבערגעגעבענסטע הערצליאַנער. זיין ליבע און פאַררונג פאַר דר. הערצל איז געווען אָן אַ גרענץ.

זיין דאָזיגע איבערגעגעבענקייט פאַר הערצלען, האָט ער נאָך דער באַלפור־דעקלאַראַציע איבערגעטראָגען פאַר זאב זשאַבאָטינסקי, וועמען ער האָט באַטראַכט פאַר הערצל׳ס יורש.

די דאָזיגע פאַררונג האָט ער נישט אַרויסגעוויזען צו קיינעם פון די ציוניס־טישע און רעוויזיאָניסטישע פירער, נאָר פערזענליך צו זשאַבאָטינסקין אַליין. ס׳איז ביי אים געווען אַ זאָך פון אמונה, ער האָט אין אים געגלויבט, ווי ער האָט פריער געגלויבט אין הערצלען.

ער איז געווען אַ פירענדיגער מיטגליד פון דער ביאַליסטאָקער „חברה תורה״, געגרינדעט דורך די „בני משה״ און אַן־דערע קולטור־אַרגאַניזאַציעס, אויך אַ מיט־גליד פון ביאַליסטאָקער ליטעראַטען־קרייז.

ער האָט געהערט צו דער ציוניסטישער פירערשאַפט און האָט געגעבען זיין גרויסע דירה, אויף יוראָוצער גאַס, פאַר קאָנספי־ראַטיווע זיצונגען און פאַרזאַמלונגען פון אַלע ציוניסטישע ריכטונגען, צוליב וואָס ער איז אָפט געקומען אין קאָנפליקט מיט דער צאַרישער מאַכט.

אין 1914, אָנהויב דער וועלט־מלחמה, איז ער געווען אַרעסטירט, געזעסען אין תפיסה און איז דערנאָך געוואָרען פאַר־שיקט קיין סיביר אַלס אומזיכערער עלע־מענט.

פון סיביר איז ער אַנטלאָפּען קיין מאָסקווע, פון וואָנען ער איז מיט זיין פרוי דורך יאַפּאַן אָפּגעפאָרען קיין אַמעריקע, וואו ער האָט פון 1919 פאַרבראַכט אייניגע יאָר. אין ניו־יאָרק איז ער אויף דער איני־ציאַטיוו פון דוד סאָהן געווען אַקטיוו אין ביאַליסטאָקער רעליף.

ער האָט דאָן פאַרעפענטליכט אין ניו־יאָרקער „מאָרגען זשורנאַל״ און אין „אידי־שען טאָגבלאַט״ ציוניסטישע אַרטיקלען און האָט אין שיקאַגאָ געפּירט אַן אַקציע צו שיקען פּעקלעך און הילף קיין ביאַליס־טאָק. נאָכן לעבען אַ פּאָר יאָר אין מערב־אייראָפּע, איז ער צוריקגעקומען קיין ביא־ליסטאָק, וואו ער האָט געלעבט אַ צוריק־געצויגענער פון זייַנע ירושה־הייזער.

ער איז געווען נאָענט צו אַלע ציוניס־טישע גדולים און ביזן לעצטען מאָמענט, אַפילו אַלס קראַנקער (טיילווייז פאַראַלי־זירט) זיך אינטערעסירט מיטן ציוניזם און ארץ־ישראל.

ביים אויפקום פון רעוויזיאָניזם, איז ער צוגעשטאַנען צו דער ציוניסטיש־רעוויזיא־ניסטישער באַוועגונג און געבליבען אַ רעוויזיאָניסט ביזן סוף פון זיין לעבען.

ער האָט פאַרעפענטליכט אין וואַרשע וועך „היינט״, ביאַליסטאָקער „דאָס נייע לעבען״, „ביאַליסטאָקער שטימע״ און אַנ־דערע — פיל אַרטיקלען פון זיינע מעמו־אַרען, דערהויפּט פון די ציוניסטישע קאָנ־גרעסען, פון הערצלען און אַנדערע באַ־רימטע ציוניסטישע פירער.

ער איז געשטאָרבען אין 1939 אין ביא־ליסטאָק אין עלטער פון 68 יאָר.

דוד סאַפּיר ע״ה

(צו זיין עלפטען יאָרצייט)

פון יצחק קאַמין (ישראל)

11 יאָר זיינען פאַריבער און דאָך איז נאָך אַלץ פריש אין מיין זכרון די געשטאַלט און פער־זענליכקייט פון דעם ביאַליסטאָקער שרייבער, כלל־טוער און פאָלקסמענטש, דוד סאַפּיר ע״ה, וועמען איך האָב גוט געקענט, אַלס איינעם פון די קאָליר־פולסטע טיפּען פון אונזער אַלטער היים.

דוד סאַפּיר האָט דורכגעמאַכט אַ שטורמישע יוגענט. כאָטש פון אַ באַלעבאַטישער פאַמיליע און ערציגען אין דעם טראַדיציאָנעלען אידישען גייסט, איז ער אָבער מיטגעריסען געוואָרען דורך דעם רעוואָלוציאָנערען שטראָם. ער איז געווען באַ־הערשט פון אַ גרויסען באַגער צו שטודירען, אָבער זיינע פינאַנציעלע מעגליכקייטען האָבען עס ניט ערלויבט, און דאָס האָט זיכער אויך מיט־געווירקט, אַז ער זאָל זיך אָנשטעקען מיט סאָציא־ליסטישע אָנשויאונגען. ער האָט ערוואָרבען זיין וויסען דורך זעלבסט־בילדונג און ניט קיינעדיג דערגרייכען קיין העכערע שטופּע אין דער היים, האָט ער אויסגעוואַנדערט קיין ארץ ישראל, פאַר דער ערשטער וועלט־מלחמה, וואָס דאָס גופא איז שוין דאָן אויך געווען אַ רעוואָלוציאָנערער שריט. אויך דאָרט האָט אים דער מזל ניט צוגעשפּילט: געוואַנדערט פון איין לערן־אָנשטאַלט צום צווייטען, איז קראַנק געוואָרען אויף מאַלאַריע, און דערנאָך, אַ צעבראָכענער פיזיש און גייסטיג, זיך אומגעקערט צוריק אין ביאַליסטאָק.

נאָך דעם אויסברוך פון דער ערשטער וועלט־מלחמה, ווען ביאַליסטאָק איז פאַרנומען געוואָרען פון די דייטשען, האָט ער זיך אַריינגעוואָרפען אין דער קאָאָפּעראַטיוויער באַוועגונג. ער איז געשטא־נען נאָענט צו די קרייזען פון „בונד״. אין יענער צייט האָט ער חתונה געהאַט מיט אַ טאָכטער פון דער באַקאַנטער ביאַליסטאָקער פאַבריקאַנטען־משפּחה, שמידט (די איצטיגע מרס. בעסי סאַפּיר, וועלכער געפינט זיך אין ניו־יאָרק).

אין דער צייט פון דער באַלשעוויסטישער אינ־וואַזיע, אַלס אַנגעשטעלטער אין בונדישען קאָ־אָפּעראַטיוו, איז ער באַשטימט געוואָרען פון דער מאַכט, ווי אַן אויפקוקפער פון שפּייז פאַר דער

ציווילער באַפעלקערונג. ער האָט אויך צוגעלייגט אַ האַנט ביים שאַפען די ליי־קאַסע אין ביאַליסטאָק.

ער האָט געטאָן אידען גרויסע טובות, געהאָלפֿן אויפמאָנען געלט פֿאַר קאָנפיסקירטע סחורות, געשטעלט אויף די פֿיס באַנקראָטירטע קרעמער און אַפֿילו זיי געשטיצט ביים עמיגרירן קיין ארץ ישראל.

צו יענער צייט געהערט אויך דער טשיקאַווער עפּיזאָד, ווי אַזוי ער האָט געראַטעוועט דעם אַרויסגעבער פון „דאָס נייע לעבן", אהרן אַלבעק, דורך אַ פֿאַראַדעוונג פון די מאַכט־אַרגאַנען, האָט מען אַלבעק'ן אין מיטען דער נאַכט אַרויסגענומען פון בעט, אָבער דוד סאַפּיר האָט שוין געפונען אַן עצה. אַלס אויפזעער איבער די קאַרטאָפּל־גרעבער פון דער אַרבעטער־קאָאָפּעראַטיוו, האָט ער אַלבעק'ן אַרויפגעשטעלט אויף זיין רשימה, און אַזוי אַרום איז ער פֿאַרבליבען אין שטאָט. כאָטש דאָס איז געווען אַ ריזיקאַלישער שריט, דאָך האָט דוד סאַפּיר זיך ניט צוריקגעהאַלטען פון טאָן אַ אידען אַזאַ טובה.

אַפֿילו דעם שרייבער פון די שורות האָט סאַפּיר אַרויסגעהאָלפֿען אין גוטע. ווען איך בין געווען אַרבעטסלאַגער, האָט ער אויסגענוצט זיין באַקאַנט־שאַפט און איינפלוס און מיר פֿאַרשאַפֿען פּרנסה, געגעבען מיר אַ געוויסען אַרטיקעל צום פֿאַר־קויפֿען און געבעטען די קרעמער, מען זאָל מיר פֿאַטראָניזירן.

אַ באַזונדער קאַפּיטעל אין סאַפּיר'ס לעבען איז געווען זיין ליטעראַרישע קאַריערע. ער האָט זיך געדרוקט העכער 10 יאָר צייט אין פּסח קאַפּלאַנ'ס צייטונג „דאָס נייע לעבן", צוערשט פעליעטאָנען און נאָוועלען, און נאָכדעם אַ ראָמאַן אין דריי טיילן, „דער דור פון די שוואַבע", וואו ער האָט בילדליך אַרויסגעבראַכט טיפּען פון דעם אַרבעטער און אינטעליגענט, און אין וועלכע ס'האָט זיך געמערקט דער „ביאַליסטאָקער סענטי־מענט".

אין יאָר 1933 האָט סאַפּיר אַרויסגעוואַנדערט קיין וואַרשע, און אין די שפּעטערדיגע יאָרן האָט ער פון דאָרט עמיגרירט קיין אַמעריקע. אויך דאָ איז ער פֿאַבליבען דער זעלבער האַרציגער ביאַליסטאָקער אינטעליגענט, דער פּיינשמעקער און קולטור־מענטש. ער האָט געהאָפֿט צוריק צו פֿאָרען אין ארץ ישראל, אָבער דער טויט האָט צוניישט געמאַכט זיינע שטרעבונגען.

ער איז געשטאָרבען אין ניו־יאָרק דעם 21־טען סעפּטעמבער 1953, אין עלטער פון 60 יאָר.

זיין אָנדענק וועט אויף אייביג פֿאַרבלייבען איינגעקריצט אין דעם זכרון פון זיינע ביאַליס־טאָקער לאַנדסלייט און פילצאָליגע פריינט און פֿאַרערער.

- **פֿאַראייביגט די נעמען פון אייערע ליבסטע און בעסטע אויף די מע־מאָריאַל טאפעלס אין דער שוחל פון אונזער ביאַליסטאָקער האָום.**
- **דאָס איז דער שענסטער און וויר־דיגסטער אָנדענק, און דערמיט העלפֿט איר אויך אונזער אינסטי־טוציע!**

ז. סעגאַלאָוויטש ע"ה

באַקלאָגער פון אונזער חורבן

(צו זיין 15־טען יאָרצייט)

היינטיגס יאָר איז אויסגעפאַלען דער 15־טער יאָרצייט פון אונזער אומפֿאַרגעס־ליכען ביאַליסטאָקער דיכטער און וואָרט־קינסטלער, זוסמאַן סעגאַלאָוויטש ע"ה.

אין איינזאַמקייט און אין עלענד האָט זוסמאַן סעגאַלאָוויטש אויסגעהויכט זיין נשמה בייַ אונז אין ניו־יאָרק שבת, דעם 19־טען פעברואַר, 1949, פונקט אַ וואָך פֿאַר זיין 65־טען געבורטסטאָג. ער האָט ווייטער ניט געקענט אַרומבלאָנקען, ווי אַ שאָטען פון דעם פֿאַרשניטענעם פּויליש־ען אידענטום, ווי אַ לעבעדיגע איראָניע פון אַ „יתום נאָך מיליאָנען", וועלכער איז פֿאַרבליבען דער יורש פון קברים און מצבות. ער איז אַוועק צו זיינע פֿאַרפּיי־ניגטע ברידער און שוועסטער, פֿאַר וועמען ער האָט אַ גאַנץ לעבען געשריבען און געשאַפֿען. אָן דעם פּויליש־ען אידענ־טום און אָן זיינע אומגעבראַכטע האַרציג־באַליבטע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט האָט סעגאַלאָוויטש ווייטער ניט געקענט לע־בען.

ז. סעגאַלאָוויטש, דער געמיטליכער, פֿאַלקסטימליכער, רואיגער שרייבער פון די „שטילע טרוימען", „ראָמאַנטישע יא־רען", א. א. האָט זיך אין דעם בין־הש־משות פון זיין לעבען פֿאַרוואַנדעלט אין אַ „מאַדערנעם" ירמיהו, דעם באַקלאָגער און טרייסטער פון אונזער דור. ער האָט מיטגעמאַכט חורבן פּוילען, און איז געווען דער ערשטער, וועלכער האָט אונזער שטו־מען געוואָלד נאָך דעם גרויסען אומגליק אַרויסגעבראַכט אין דער עפענטליכקייט, געלאָזט הערען אונזער וויי־געשרייַ, געגע־בען אַ געלעגענהייט אונזער אבלות'דיגען כאָלק זיך אויסצוווייַנען אין דער „איכה" פון זיין דיכטערישער פּען און קינסטלערי־שען וואָרט. דאָס גופא איז שוין פֿאַר אונז געווען אַ טרייסט, ווייל ווען מען קען אפילו קיין טרער ניט לאָזען, דאָן ווערט דאָס האַרץ צעפּלאַצט פון וווייטאָג. ער האָט גע־פונען דעם טאָן פֿאַר אונזער בראָך, און דערמיט אַליין שוין לייכטער געמאַכט אונ־זער געמיט. זיין לידער־זאַמלונג „איצ־טער", זיינען די קינות און די תחינה אויף אונזער גרויזאַמען חורבן, און דערביי איז עס אויך אַ באַלזאַם פון טרייסט אויף אונ־זער בלוטיגעלענדער וואונד.

פֿאַר זיין היימשטאָט, ביאַליסטאָק, האָט סעגאַלאָוויטש געהאַט אַ באַזונדער־וואַרע־מען סענטימענט, און דורך זיינע לידער וויקעלט זיך דורך „דאָס פּינטעלע ביאַליס־טאָק' מיט היליגען פֿאַטאָס. געבאָרען אין ביאַליסטאָק, איז ער ביזן לעצטען אָטעם־צוג פֿאַרבליבען טריי זיין שטאָם. שוין אפילן נאָכן חורבן, וועו ער איז פון תל־אביב אָנגעקומען אין ניו־יאָרק, איז אונ־זער „ביאַליסטאָקער צענטער" געווען זיין היים. ביי אונז האָט ער געפונען אַ דער־לייכטערונג אין זיין עלענט. פון אונז איז ער אַוועק אין דער אייביקייט, ווייל זיין לוויה איז פֿאַרגעקומען פון אונזער אינ־סטיטוציע. אין ביאַליסטאָק איז ער געקו־מען אויף דער וועלט, פון ביאַליסטאָק האָט ער זיך געשיידט מיט דער וועלט. ניט קיין וואונדער, וואָס זיינע פערזען וועגען ביאַליסטאָק, צווישען זיינע טרויער־לידער אין „איצטער", קלינגען מיט אַזויפיל ליבע און האַרציקייט:

„מיין ביאַליסטאָק, די שטאָט פון מיינע נאָענטע . . .
אָו וויי אַ בוך, וואָס פֿאַלט אַריין
אין פלאָם;
די נעמען פון די קרובים,
די דערמאָנטע.
און אַלע, אַלע צווייגען פון
מיין שטאָם;
אַ שטאָט מיט נעמען פיל, מיט
וועלט־באַקאַנטע,
ר' שמואל מאָהילעווער — אַ
גרויסער איד,
דער דר. זאַמענהאָף, מיט
עספּעראַנטאָ,
מיין שטאָט, מיין ביאַליסטאָק,
מיין ערשטע ליד".

צום 15־טען יאָרצייט איז זוסמאַן סעגאַ־לאָוויטש אין אונזער זכרון אַזוי פריש, ווי מיר וואָלטען זיך ערשט געשיידט מיט אים און ער וועט אויף אייביג בלייבען איינגע־קריצט אין אונזערע הערצער.

ד. ס.

שיקט אַריין ביאַליסטאָקער ביכער, בילדער, דאָקומענטען פֿאַר אונזער אַרכיוו, דער זאַמעלפּונקט פון אונ־זער גייסטיגער ירושה פון דורות. אַדרעסירט צו:

228 E. Broadway, New York 2, N.Y.
Bialystoker Library & Archive

חשובע געסט

פאַר דער לעצטער צייט האָבען מיר געהאַט אַ צאָל אָנגעזעענע לאַנדסמאַנ־שאַפטליכע געסט, צווישען זיי איניגע וויכטיגע ביאַליסטאָקער טוער פון אויס־לאַנד.

אינזשינער יוסף זאַבלודאָווסקי פון ישראל האָט אונז באַזוכט דעם פאַרגאַנ־גענעם מאַי אין באַגלייטונג פון זיין קרוב, אונזער חשובען מיטגליד, מאַקס גאָלדמאַן פון ברוקלין, און געבראַכט אַ גרוס פון די טוער פון „ארגון יוצאי ביאַליסטאָק" אין תל־אָביב און דערביי איבערגעגעבען דעם ערשטען נומער פון דער פּובליקאַציע פון „ארגון". י. זאַבלודאָווסקי איז אַ כעמי־שער אינזשינער און אַרבעט פאַר דער ישראל־רעגירונג. ער האָט אויסגעדריקט באַגייסטערונג פאַר אונזער אינסטיטוציע.

אברהם עסטעראָוויץ פון בוענאָס־איירעס, אַרגענטינע, וועלכער האָט בייַ־געוואוינט אַ מיטינג פון אונזער קולטור־און אַרכיוו־קאָמיטע. דער גאַסט, וועלכער איז אַן אָנגעזעענער טוער אין דעם „ביאַ־ליסטאָקער פאַרבאַנד" אין אַרגענטינע, איז דער ברודער פון אונזער פאַרדינסטפולען וויס־פּרעזידענט און טוער, מאָריס עסטאָן.

מר. און מרס. יוסף יאַראָשעווסקי פון ישראל, וועלכע זיינען דאָ געווען צו באַזוך. יאַראָשעווסקי איז דער אייגע־טימער פון דעם מאָדערן־איינגעריכטעטען בית־אָבות „הדר" אין רמתיים, בייַ תל־אָביב, וואו עלטערע מענטשען לעבען אויס זייערע יאָרען אין באַקוועמליכקייט און רו.

בערל שאַצמאַן פון וואַרשע, וועלכער איז געקומען אַהער אויף עטליכע וואָכען פון פּוילען. איינער פון די „נסים־אידען", וועלכע האָבען דורכגעלעבט חורבן ביאַ־ליסטאָק, איז בערל שאַצמאַן איצט באַ־שעפטיגט בייַ דער היסטאָרישער קאָמיסיע אין וואַרשע. ער האָט אונז איבערגעגעבען אינטערעסאַנטע פּרטים פון ביאַליסטאָק אונטער די נאַצים.

דר. און מרס. יעקב סאָקאָל פון לאָס־אַנדזשעלעס, קאַליפ., וועלכע זיינען דורכגעפאָרען ניו־יאָרק אויפן וועג קיין ישראל, האָבען ליידער ניט געקענט אָפּשטייגען בייַ אונז, אָבער וועלען דאָ ערוואַרט אויף צוריקוועג.

דר. סאָקאָל, וועלכער איז אַ קורצע צייט געווען דער פּרעזידענט פון דעם ביאַליס־טאָקער פאַרבאַנד אין לאָס אַנדזשעלעס, איז אַן אָנגעזעענער מעדיצינער, און איז אַ סך מאָל אויפגעטראָטען אויף טעלעוויזיע „ב. ב. ס." אין אַ פאַנעל איבער מעדיצי־נישע פראָבלעמען. ער איז אויך טשערמאַן פון „הסתדרות עברית", און איז געווען אַקטיוו אין דער „דזשואיש פעמילי סויר־וויס קאָמיטע". ער האָלט אויך אַן דעם פאָסטען פון הויפט־דאָקטאָר פון „לאָס־אַנדזשעלעס קאונטי פּראָבייישאַן דעפּאַרט־מענט דזשוווענאיל דזשעיל". ער האָט אויסגעפונען, אַז דאָס איינאָטעמען פון אַ געוויסען געוויסען „גלו" קלעפשטאָף וואָס הייסט „טאָולאָן", איז אַ נאַרקאָטישע גע־וואוינהייט ביי יונגוואַרג, אַ מין „דאָוּפּ", וואָס פירט צו „דזשוווענאיל דעלינקווענסי" ווי אויך צו פיזישע פעלערען און קראַנק־הייט. די געוואוינהייט הייסט „גלו־סני־פינג".

הרב זלמן פליטניק פון ליווערפול, ענגלאַנד, וועלכער איז געווען צו־גאַסט בייַ משפּחה אין ברוקלין, אָבער האָט ניט געקענט קומען פּערזענליך צו אונז און בלויז טעלעפאָנירט וועגען זיין באַזוך.

דער חשובער גאַסט איז דער רב הכולל פון ליווערפול און איינער פון די אָנגע־זעענסטע פירער פון דער מזרחי־באַוועגונג אין ענגלאַנד. ער לייענט אונזער „ביאַ־ליסטאָקער שטימע" און האָט אויך בייגע־שטייערט אינטערעסאַנטע מאַטעריאַלען וועגען דעם לעבען פון די ישיבות אין אַמאָליגער ביאַליסטאָק פאַר אונזער זשור־נאַל.

משה גאָלדבערג פון קרית ביאַליס־טאָק, ישראל, וועלכער איז געקומען צו באַזוך צו זיין שוועסטער אין קאַראַנא, לאָנג־איילאַנד.

אָנפירער פון דער שוהל אין קרית ביאַ־ליסטאָק, איז רעוו. גאָלדבערג אַקטיוו אין די קהל'שע אָנגעלעגענהייטען פון ישוב און טוט פיל גוטעס פאַר אונזערע לאַנדס־לייט אויפן פלאַץ.

יוסף כהן (קאַגאַן) פון „קרית נוער", בית וגן, ירושלים, וועלכער איז דאָ געווען צו באַזוך.

דער חשובער גאַסט, דער פּרינציפּאַל פון דער שולע אין „קרית נוער", אַגב אויך אַ נאָענטער קרוב פון אונזער חשובען מיטאַרבעטער, יעקב יערוזאַלימסקי, און פון אונזער מיטגליד, מרס. סערע אינדיג, שטאַמט פון אַ פיינער ביאַליסטאָקער מש־פּחה. ער מאַכט אַ גוטען איינדרוק מיט זיין באַנעמונג, איידעלקייט און אינטעלי־גענץ.

ער האָט אונז איבערגעגעבען אַ לעבע־דיגען גרוס פון דער יוגענט־ערציאונג אין אידישען הימלאַנד, באַזונדערס פון דער „יוגענט־שטאָט" (באַיס טאָון), וואו ער איז אייניגער פון די אָנפירער.

לוציאַן (אליהו) עלענטוך און זיין פרוי, פּאָולינאַ.

די געסט זיינען געקומען פון בראַזיל, וואו זיי וואוינען און פירען אָן גרויסע געשעפּ־טען. ר. עלענטוך, אַ פיינער אידיש־געזאָנ־נענער יונגערמאַן, שטאַמט פון ביאַליסטאָק און איז דער זון פון איסאַק און זשעניע, פון סענקיעוויוטשאַ גאַס.

די עלענטוכס האָבען געמאַכט אַ טור איבער אונזער בילדינג, פאַרבראַכט מיט די זקנים און זקנות און אויסגעדריקט זייער באַגייסטערונג איבער אונזער אַרבעט און דערגרייכונגען.

זיי האָבען איבערגעלאָזט אַ פיינע דאָ־ניישאָן פאַר אונזער אינסטיטוציע.

מר. סעם (שייע) זאַלצמאַן, א זיבעציגער, מיט מזל

מיר באַגריסן האַרציג אונזער חשובען פריינט און מיטגליד, סעם זאַלצמאַן, צו זיין 70־טען געבורטסטאָג.

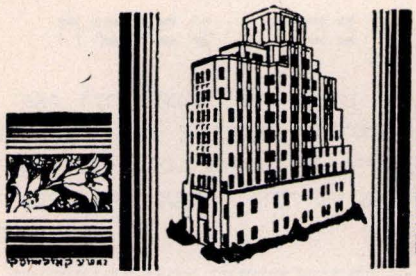
מר. זאַלצמאַן, אַ וואויליער, האַרציגער לאַנדסמאַן און פאַרדינסטפולער געזעל־שאַפטליכער טוער, איז דער סעקרעטאַר פון דעם „ראַכאָווער יוגענט ברענטש" א. ר., וואו זיין שוואָגער, דער באַוואוסטער קולטור־טוער און נדבן יודעל באַרנשטיין, איז טשערמאַן, און אונזער חשובער וויס־פרעזידענט, מאָריס עסטאָן, איז טרעזשו־רער.

דאָס נייע יאָר

(צייט־מאָטיוו)

פון **אהרן חיט**

אין ליכט גלויבן,
און צו גאָט, מיט לויב
דיין האַרץ דערהויבן,
צום נייען יאָהר.
און מענטשענ'ס טרויבן,
פון לעבענס־רויבן,
אין נחת און שלום,
וועט ווערען — וואָהר.

אונזער אינסטיטוציע

וואָס מען טוט און וואָס מען פלאַנט

פייערליכע ימים נוראים אין אונזער האָוּם

ווי אַלע יאָר, וועלען אויך דאָס מאָל די „פאַרכטיגע טעג" אין אונזער האָוּם אָפּגעריכט ווערען אין דעם עכט־טראַדי־ציאָנעלען שניט און שטייגער פון דער אַל־טער היים.

אויפגערוימט און אויסגעפוצט, גרייט זיך די האָוּם אויפצונעמען די „טעג פון רחמים און דין". די שטימונג איז ערב־יום־טוב׳דיג, פול מיט ערנסט און עהר־פורכט.

ווי אַלע מאָל, וועט אויך איצט אונזער ליכטיגע און לופטיגע שוהל זיין די „גייס־טיגע היים" פאַר אונזערע תפילות, וואו די זקנים און זקנות און אַ סך שכנים פון דער נאַכבאַרשאַפט, באַזונדערס פון די נייע דערביאיגע אָפּאַרטמענט־הייזער, וועלען זיך פאַרזאַמלען אויסצוגיסען די הערצער און אויסבעטען אַ גוט יאָר. אָנגעזעענע בעלי־תפילות וועלען פאַרבעטען.

ווי מיר טוען עס אַלע יאָר, וועלען אויך דאָס מאָל אָנגעצונדען וועלען אַלע לעמפ־לאַך ביי די נעמען פון אונזערע פאַרשטאָר־בענע לאַנדסלייט און פריינט אויף די בראָנז־טאַפעלס אין אונזער שוהל, און זייער אָנדענק וועט געהייליגט ווערען ביי דער תפילה פון „יזכור".

די יום־טוב׳דיקייט וועט אויך שיינען איבער אונזערע שיין־גערעדטע טישען אין די עס־צימערען מיט די גערייכטען פון אַלע סאָרטען פון דער פולער האַנט: וויין, פיש, פליישׁ און עוף, צוגעריכט מיט דעם טעם פון געניטער באַלעבאַטישקייט.

ביים דאַוונען, ביי די תקיעות, ווי אויך אין די דייניגן־רומס, וועלען אונזערע זקנים און זקנות, אין זייערע תפילות און ברכות, אין זינען האָבען אַלע אונזערע וואויל־טעטיגע מיטגלידער און טוער, לאַנדסלייט און פריינט, וועלכע האָבען גע־האַלפען אַריינברענגען דעם שיינעם יום־טוב אין הויז אַריין.

דערמאָנונג וועגען אונזערע ראש־השנה באַגריסונגען

ווי מיר טוען עס אַלע מאָל, שיקען מיר אויך היינטיגס יאָר אין דער זעלבער צייט בילס פאַר די לשנה טובה באַגריסונגען, וועלכע זיינען געדרוקט אין דעם איצטיגען נומער.

עס פרייט אונז צו באַמערקען, אַז מיר האָבען דאָס יאָר באַקומען אַ גרויסען אָפּ־רוף פון פריינט און לאַנדסלייט פון איבע־ראַל אַריינצוגעבען זייערע לשנה טובה־וואונטשען אין דעם נומער „ביאַליסטאָ־קער שטימע" — אַ סימן, אַז אונזער זשור־נאַל ווערט אַלץ מער און מער פאָפולער פון יאָר צו יאָר.

דאַנקען מיר די אַלע, וועלכע האָבען אונז געמאַכט פאַר דעם גוטען שליח פאַר־נאַנדערצוטראָגען זייערע גוטע וואונטשען איבער דער גאַרער וועלט, און מיר דער־מאָנען די יעניגע, וועלכע האָבען נאָך ניט אַריינגעשיקט זייער באַטרעף, אַז זיי זאָלען עס טאָן אַזוי שנעל ווי מעגליך, ווייל הילף אין צייט האָט אַ דאָפּעלטע ווירקונג.

דער דערפאָלגרייכער „זומער־עמוירדזשענסי־קאַמפיין"

אונזער „זומער עמוירדזשענסי קאַמפיין" איז דאָס יאָר געקרוינט געוואָרען מיט דערפאָלג. די וואָלונטיר־קאַמפיינער פון אונזער אינסטיטוציע, דירעקטאָרען און טוער, באַזונדערס די שוועסטער פון דער ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי און די „בראָנקס ליג", האָבען דורך דעם זומער אָנגעשטרענגט אַלע כחות און געהאָלפען שאַפען באַדייטענדע סומעס. אונזערע מיט־גלידער אין שטאָט און אויך איבערן לאַנד האָבען זיך וואַרעם אָפּגערופען.

מיר דאַנקען די אַלע, וועלכע האָבען געענטפערט צו דעם וויכטיגען „פאָנד" און מיר בעטען די יעניגע, וואָס האָבען נאָך זייער הייליגע פליכט ניט געטאָן, אַז זיי זאָלען אַריינשיקען זייער הילף.

יערליכער טעאַטער בענעפיט, מאָנטאָג אָוונט, אָקטאָבער 12 אין ענדערסאָן טעאַטער

דער טראַדיציאָנעלער יערליכער טעא־טער בענעפיט פון אונזער אינסטיטוציע וועט דאָס יאָר פאָרקומען מאָנטאָג אָוונט, דעם 12־טען אָקטאָבער, 1964, 8 אַזייגער, אין „ענדערסאָן" - טעאַטער (געוועזענער „פאָבליק טעאַטער"), סעקאָנד עוועניו און איסט 4־טע סטריט, ניו־יאָרק.

עס וועט אויפגעפירט ווערען די שפּאָגעל־נייע, לוסטיגע און פריילעכע אי־דיש־אַמעריקאַנער מוזיקאַלישע קאָמעדיע, „זאָל זיין מיט מזל", מיט דעם סטאַר־קא־מיקער, דעם מייסטער פון וויץ, שפּאַס און געלעכטער, מאַקס פּערלמאַן, אונזער איי־גענע חנ׳עוודיגע און באַאַבטע ביאַליס־טאָקער שוישפּילערין, מרים קרעסין, און אַן אַנסאַמבל פון די בעסטע קרעפטען פון דער אידישער בינע.

די יערליכע חנוכה־פייערונג און מיטינג, זונטאָג, דעם 29־טען נאָוועמבער

אונזער טראַדיציאָנעלער יערליכער חנו־כה־מיטינג, פעסטיוואַל און פאַרטי וועט אויף אַ פייערליכען אופן דורכגעפירט ווע־רען זונטאָג פאַרנאַכט, דעם 29־טען נא־וועמבער 1964, 4 אַזייגער פאַרנאַכט, אין אונזער האָוּם.

ווי אַלע מאָל, וועלען מיר אויך דאָס יאָר האָבען אַ גרויסאַרטיגען קאָנצערט, און עס וועט אויך אָפּגעהאַלטען ווערען די עלעקשאַן פון אַ נייעם באָארד אָף דירעק־טאָרען פאַר דעם יאָר 1965.

אונזערע ביאַליסטאָקער חזנים וועלען בענטשען חנוכה־ליכט און זינגען פאָסיגע נומערען.

דעם יום־טוב׳דיגען אָוונט וועלען מיר שליסען ביי שיין־גערעדטע טישען מיט געשמאַקע חנוכה־לאַטקעס און אַנדערע פאָטראָווס, און מיט אַ האַרציגען „לחיים".

ביאַליסטאָקער ליידים אָוקזילערי ביים רודער פון דער אַרבעט

באַריכט פון **יעטע שרייבער**, רעקאָרדינג־סעקרעטאַרין

אונזער ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי פאַרצייכענט אַ סעזאָן פון לעבהאַפטע אַקטיוויטעטן. די רעגעלמעסיגע וועכנטליכע מיטינגען יעדען מאָנטאָג בייטאָג אין אונזער האָום זיינען גוט באַזוכט. נאָך די מיטינגען וועלן סעריוויסן צובייסן און קאָפּע און די שוועסטער פאַרברענגען געמיטליך. אַ צאָל נייע שוועסטער האָבען זיך אָנגעשלאָסען אין דער אָרגאַניזאַציע. עס זיינען דורכגעפירט געוואָרען אַ ריי אונטערנעמונגען און די אָוקזילערי האָט בייגעשטייערט באַדייטענדע סומען צו דער האָום דורך דעם פאַרגאַנגענעם סעזאָן.

די ניי־דערווויילטע פּרעזידענטין, מרס. סילוויאַ שאָנפעלד, האָט אַריינגעבראַכט אַ יונגען, פרישען גייסט. עס וועלן צוגעציגען דער אינגערער עלעמענט פון די היגע, אַמעריקאַנער געבוירענע קרייזען.

עס דאַרף באַמערקט וועלן, אַז צווישען די לעצטענס־אָנגעשלאָסענע מעמבערס פון דעם אינגערען אַמעריקאַנער דור געפינען זיך די קינדער פון אונזערע וועטעראַנען־טוערינס, ווי ראָזע גאָלדבערג, פרוי פון אונזער חשובען טשערמאַן פון באָארד אָף דירעקטאָרס און טאָכטער פון אונזער גאָט־זעליגער ווייס־פּרעזידענטין, מרס. מיימי ראָזענטאָל ע״ה; רוטה ווינסטאָן, טאָכטער פון אונזער אומדערמידליכער גרינדערין און עהרן־פּרעזידענטין פון דער ביאַליס־טאָקער ליידיס אָוקזילערי, מרס. איידע אייזדאק, און פון אונזער בילדינג־עקס־פּערט, לואיס אייזדאק, א. א. וו.

זונטאָג, דעם 30־טען מאַרטש, 1964, האָט די אָוקזילערי געגעבען אַ האַרציגען קבלת פּנים צו מרס. שאָנפעלד נאָך איר צוריק־קער פון פלאָרידאַ, וואו זי האָט געלייגט דעם פּונדאַמענט פאַר אַן אָפּטיילונג פון דער היגער אָרגאַניזאַציע אין מיאַמי. די אָוקזילערי האָט אויך געגעבן אַ האַרציגע אויפֿנאַמע צו דער געוועזענער טרעזשורער־רין פון דער אָרגאַניזאַציע, מרס. אסתר ווינער אין איר מאָן, אונזער ווייס־פּרעזי־דענט כאל ווינער, וועלן זיי זיינען דאָ לעצ־טענס געווען פאַר אַ באַזוך פון מיאַמי ביץ טש, פלאַ.

דעם 26־טען אַפּריל, 1964 איז דורכגע־פירט געוואָרען דער יערליכער מעמאָריאַל מיטינג און לאָנטשאָן אין אָנדענק פון דער פאָרשטאָרבענער ווייס־פּרעזידענטין פון דער אָוקזילערי, מרס. קייטי טראָפּ, געספּאנסערט פון איר מאָן, אונזער די־רעקטאָר און טויער, וויקטאָר טראָפּ, מיט דער פּרעזידענטין, מרס. שאָנפעלד, אַלס האָסטעס. די אונטערנעמונג האָט אַריין־געבראַכט אַ היפּשע סומע געלט פאַר אונ־זער אינסטיטוציע.

דעם 24־טען מאַי, 1964 האָט די אָוק־זילערי צוזאַמען מיט דעם באָארד אף די־רעקטאָרען דורכגעפירט דעם פייערליכען שלוס־מיטינג פון סעזאָן.

די אָרגאַניזאַציע איז אַנגאַזשירט אין יע־דען קאַמפּיין פון אונזער אינסטיטוציע. זי נעמט אַן אַקטיוון אַנטייל אין זאַמלען פּאָנדען פאַרן מאָדערניזאַציע - פּראָיעקט פון אונזער בילדינג, און זי באַטייליגט זיך אויך אין דעם „זומער עמוירדזשענסי קאַמ־פּיין״ אפילו דורך דער צייט פון דער וואַ־קאַציע. דער יערליכער באַזאַר איז אויך די אונטערנעמונג פון דער אָוקזילערי אוי־סער פּילע פּאַרטיס און לאָנטשאָנס, וואָס זי פירט דורך אין גאַנג פון יאָר. מ׳טרעפט די שוועסטער פון דער אָוקזילערי זייער אָפט ביי די בעטען פון אונזערע פּאַציע־טען אין שפּיטאָל פון אונזער האָום, וואו זיי העלפען באַדינען און לינדערן זייערע שמערצען. זיי באַזוכען אויך די עלענדע זקנים און זקנות, וועלכע האָבען ניט קיין פאַמיליע אָדער אַנדערע וויזיטאָרס.

עס איז איצט די אַמביציע פון דער אָוקזילערי צוציען נייע שוועסטער און אַ גרויסצוגיגער מעמבערשיפּ־קאַמפּיין צווי־שען דער אידיש־אַמעריקאַנער פרויען וועלט איז אויף דער טאָג־אָרדענונג פון דער אָרגאַניזאַציע. דורך די שפּאָלטען פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע״ אָפּעלירט טאָקע די ליידיס אָוקזילערי צו יעדער פרוי, ביאַליסטאָקער אָדער ניט ביאַליסטאָ־קער, אַז זי זאָל וועלן אַ מיטגליד און העלפען דערפילען די אידיש־מענטשליכע פליכט פון צדקה און וואוילטעטיגקייט פאַר אַלטע מענטשען אין נויט.

די ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי ווינטשט אירע אָפיסערס, מעמבערס, דער אידישער פרוי איבעראַל און דעם גאַנצן כלל ישראל אַ געבענטשט און געזונט יאָר מיט זייערע פאַמיליעס, אין נחת און אין פריידען.

דער יערליכער אירא אידאָק לאָנטשאָן, מיטוואָך בייטאָג, דעם 11־טען נאָוועמבער

ווי יעדען יאָר, וועט אויך דאָס מאָל דורכגעפירט ווערען דורך אונזער ביאַ־ליסטאָקער פרויען אָוקזילערי דער יער־ליכער טראַדיציאָנעלער איידע אייזדאָק־לאָנטשאָן. די אונטערנעמונג וועט פאָר־קומען מיטוואָך בייטאָג, דעם 11־טען נא־וועמבער, 1964, 12 אַזייגער, אין אונזער האָום. ווי אַלע מאָל, ווערט אויך דאָס יאָר דערוואַרט אַ גרויסער עולם פון שוועסטער און פריינט.

יערליכער באַזאַר, שבת אָונט דעם 12־טען דעצעמבער

דער באַזאַר ווערט דורכגעפירט פון אונ־זער ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי אונ־טער דער טשערמאַנשיפּ פון אונזערע חשובע טראָסטיס, מילטאָן און רוטה ווינער און זייער פאַמיליע, וועלכע זיינען דער לע־בענס־נערוו פון דער אונטערנעמונג.

עס וועט זיין אַן אמת׳ער „דעפּאַרטמענט סטאָר״ אין מיניאַטור מיט אַ רייכען אויס־וואָל פון וואַהרע און ווערטפולע אַרטיק־לען פאַר פערזענליכען געברויך, פאַר היים און פאַמיליע. פריינדליכע מאַנופּאקטשו־רערס און ביזנעסלייט ווערען געבעטען אַרויסצוהעלפען אונז מיט וואַהרע און אונ־זערע שוועסטער פון דער אָוקזילערי וועכ־רען געבעטען שוין באַצייטנס אָנהויבען זאַמלען די נויטיגע אַרטיקלען פאַר דעם באַזאַר.

דוד סאָהן שענקט ווערטפולע קאָלעקציע פון 800 ביכער דער ביאַליסטאָקער ביבליאָטעק

דער עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון אונזער אינסטיטוציע און רעדאַקטאָר פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע״, דוד סאָהן, האָט דעם זומער איבערגעגעבען אַ רייכע קא־לעקציע פון 800 ביכער פון זיין פּריוואַטער ביבליאָטעק צו דער ביבליאָטעק ביי אונ־זער „ביאַליסטאָקער צענטער״.

די זאַמלונג, וואָס וועט שאָפען אַ בא־זונדערע אָפּטיילונג פון „ביאַליסטאָקאַנא״ און איז דער רעזולטאַט פון אַ לעבענס־לענגליכער זאַמלונג, איז אַן און פאַר זיך אַן אוצר פון די וויכטיגסטע ווערק איבער ביאַליסטאָק און איבער אַנדערע טעמעס.

עס ווערט פאַרהאָפט, אַז נאָך מעצענא־טען וועלען נאָכטאָן דעם שיינעם ביישפּיל.

רפואה שלמה וואונטש צו אונזערע טויער

דורך דעם פאַרגאַנגענעם זומער זיינען אַ צאָל פון אונזערע באַאמטע, דירעקטאָרען און טויער געווען קראַנק. אַ טייל האָבען גענומזט אָנקומען צו מעדיצינישער באַהאַנדלונג אין שפּיטאָלען. אונזערע קאָמיטעס האָבען זיי באַזוכט און געמאַכט זייערע פּילען האָפּערדיג און היימיש אין אַ לאַגע, ווען ביקור חולים איז די גרעסטע מצוה. איצט דערהאָלטן זיי זיך, פילען בעסער, און מיר דערציילען עס אין פריידען, אָבער גלייכצייטיג ווינטשען מיר אַ פולשטענדיגע אויפריכטונג און רפואה שלימה צו:

אונזערע וויס־פּרעזידענטן, עמאנועל טאַרלאָפסקי אוּן דייוויד סאַמערפעלד; טשערמאַן פון באָארד אָף דירעקטאָרן, קאָונסעלאָר דייוויד דזש. גאָלדבערג; אונזערע דירעקטאָרען: לואיס מענדעלסאָן, דזשאָ סלאָון, פּאָולין מאָס, אסתר סאַכאָר, אילאַי לאַזאַר, מאַקס טאַבייעס; אונזערע מיטגלידער און פריינט: מאָרים סאָפּער־שטיין, מאָריס האָרן, טילי וואָלמאַן, סערע אינדיג, בערטאַ פישביין, דינקע גודמאַן און סערע סייבעל אין מיאַמי ביעטש, פלאָ.; און אונזער געטרייען דירעקטאָר און טשערמאַן פון דער „אַדמיטינג־קאָמיטע", סעם פרידענבערג.

אַ דאַנק־בריוו פון פריינט פריידענבערג

טייערע פריינט און לאַנדסלייט:

איך וויל זיך באַנוצען מיט דער געלעגענהייט פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע" אויסצודריקן מיין הארציגען דאַנק צו די אַלע וועלכע האָבען זיך אינטערעסירט אין דער צייט פון מיין קראַנקהייט.

דער ערשטער דאַנק קומט צום ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים מיט פריינט דוד סאָהן אַלס איר אָנפירער (אגב וויל איך דאָ באַמערקען, אַז ער האָט מיר באַזוכט אין שפּיטאָל, וואָס איך שאַץ זייער אָפּ). איך דאַנק פאַר די גוטע וואונטשקאָרטלעך און בלומען וועלכע דער „אָפּיס־סטעף" האָט צוגעשיקט מיט זייערע נעמען, אויך די אָנדערע אָנגעשטעלטע פון דער אינסטיטוציע, אפילו מרס. סיגל האָט ניט פאַרגעסען צו שיקען אַ „גוט־וועל" קאָרטעל. כדאי צו באַמערקען, אַז פריינט סעם רובין האָט מיר באַזוכט אין שפּיטאָל אין נאָמען פון דער ביאַליסטאָקער היים; און אַלע וועלכע האָבען מיר טעלעפאָנירט סיי אין שפּיטאָל און סיי אין מיין הויז.

באַזונדערס שאַץ איך אָפּ די האַנדלונג פון „ביאַליסטאָקער סומך־נופלים", די אָרגאַניזאַציע אין וועלכער איך האָב דעם כבוד צו זיין רעקאָרדינג־סעקרעטאַר פאַר אַ משך פון יאָרן. איך דאַנק דעם פּרעזידענט, אב. אָבערשטיין, מאַקס חזן, און באַזונדערס מיין גוטען פריינט, אב. טשארנעס, וועלכער האָט מיר באַזוכט אין מיין היים.

א דאַנק צום ביאַליסטאָקער בר. 88 א. ר. און צו די מיטגלידער, וועלכע האָבען מיר באַזוכט אין שפּיטאָל, און אויך די וועלכע האָבען גערופען אין מיין היים, און צו אַלע וועלכע האָבען גערופען טעלעפאָניש. איך האָף צוריק צו זיין טעטיק אויב מיין געזונט וועט מיר דערלויבען...

מיט פריינטשאַפט, אייער

סעם פרידענבערג

„קלוב ביאַליסטאָקער פריינט", אַ זייער טעטיגע אָרגאַניזאַציע

מיר פאַרציכענען מיט אָנערקענונג די גוטע אַרבעט פון „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט", וועלכע גייען מיט אונז האָאַט אין האָאַט ביי דער אַרבעט פון אונזער אינסטיטוציע.

דער „קלוב", וועלכער שטעלט מיט זיך פאָר דעם אינגערן עלעמענט און נעמט אַריין אונטער זיינע פליגלען די איינגעבירגערטע היגע ביאַליסטאָקער און דעם אַריבערגעקומענעם עולם פון דער אַלטער היים, האָט אָפּגעהאָלטען גוט־באַזוכטע מיטינגען און דורכגעפירט דערפאָלגרייכע אונטערנעמונגען. ער איז צאָלרייך פאָרטרעטען צווישען די דירעקטאָרען פון אונזער אינסטיטוציע און העלפט אונז פינאַנציעל אין אונזערע קאַמפּיינס.

איצט גרייט זיך דער „קלוב" צו פייערן דעם 20־סטען יובל פון זיין עקזיסטענץ. עס ווערען שוין אָנגעצייכענט פּלענער פאַר דער היסטאָרישער געשעעניש.

די אָרגאַניזאַציע איז אויך זייער אַקטיוו אין אונזער איצטיגען בילדינג־קאַמפּיין, און האָט שוין בייגעטראָגען אַ באַדייטענדע סומע פאַר דעם צוועק.

„ביאַליסטאָקער יאָנג מענס" דערווייטלט נייע באַאמטע

די „ביאַליסטאָקער יאָנג מענס", איינע פון אונזערע טיכטיקסטע ביאַליסטאָקער סאָסייעטיס, האָט לעצטענס דערווייטלט נייע באַאמטע, וועלכע שטעלען מיט זיך פאָר אַ גרופּע דערפאָרענע און אַקטיווע טויער.

דער נייער טשערמאַן פון דער אָרגאַניזאַציע איז מר. מאָריס גאָלדבערג, אַ וואָלדבערג, אַ וואָ־

מאָריס גאָלדבערג

רעמער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, האַרציגער נאַציאָנאַליסט איד און אינטעליגענטער מענטש. ער איז אויך אַקטיוו אין דעם „יוניטעד דזשואיש אַפּיל" און פאָר „ישראל־באָנדס", און אין דעם „אידיש־נאַציאָנאַלן אָרבעטער פאָרבאַנד". מר. גאָלדבערג איז אויך זייער פריינדליך צו אונזער אינסטיטוציע.

די אָנדערע באַאמטע זיינען: אונזער חשובער מיטגליד און טויער טשאַרלי קאָס, וויס־טשערמאַן; בערנאַרד סילווערשטיין, פינאַנס־סעקרעטאַר (אונזער פאָרשטאָרבענעם טויער לייבעלע קאָהענ'ס אַ פלימעניק); מאָריס שאָבאָט, רעקאָרדינג־סעקרעטאַר; לואיס אָגוש, טרעזשורער; אייב בימשטיין און טאָמאָס קאָרלינסקי, טראָסטיס; אייב בימשטיין, אייב וואָטשטיין און סימפסאָן הערמאַן, האָספיטאַלערס.

• העלפט אונז אין אונזער בילדינג מאָדערניזאַציע קאַמפּיין. עס איז אייער חיוב צו העלפן!

לואים דייוויס ע"ה

דאָנערשטאָג פרי, דעם 20-סטען אויגוסט 1964, איז אין אונזער האָום נאָך אַ לענגערער קראַנקהייט געשטאָרבען אין עלטער פון 86 יאָר אונזער באַליבטער טוער און פאַרדינסטפולער טרעזשורער, מר. לואיס דייוויס ע"ה.

דער נפטר איז אייגענטליך געווען אַן „אינסטיטוציע" פאַר זיך, די לעבעדיגע בריק צווישען דער אַלטער היים און דער נייער וועלט, און דער סימבאָל פון דער אימיגראַנטיש-היימישער איסט סייד, וואו ער האָט געהאָלפען שאַפען און בויען שול-אידישקייט, געזעלשאַפטליכקייט און פי-לאַנטראָפּיע. ער איז געווען טרעזשורער פון אונזער ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים פאַר די לעצטע 35 יאָר און פינאַנץ-סעקרעטאַר פון דער ביאַליסטאָקער שול פאַר די פאַרגאַנגענע 25 יאָר.

דער שטעמפּל פון זיינע 60 יאָר געזעלשאַפטליכער אַרבעט איז זייער מערקבאַר אומעטום, וואו ער איז געווען טעטיג. ער איז אויך געווען אַ מיטגליד פון בר. 215 אַ. ר.

ער איז געווען אַ איד מיט אַ וואַרים האַרץ און אַן איבערגעגעבענער לאַנדסמאַן, מר. דייוויס איז געווען אַ מוסטער פון אַרבעטנונג און פאַרלעסליכקייט, אַ ביישפּיל פון אויסערגעווייניטליכער פאַראַנטוואָרטליכקייט, אַ פּערזאָן מיט אַלע מעלות, וויס פּאַסט פאַר אַ געזעלשאַפטליכען פירער. קיין וואונדער ניט, וואָס ער איז ביי אונז געווען אַזוי רעספּעקטירט און באַליבט, און זיין ביוסט שיינט אַרויס אין אַ בראָנזענעם דענקמאָל אויף דער מזרח-וואַנט אין דער לאָבי פון אונזער אינסטיטוציע, אַלס אָנערקענונג פאַר יאָרען געטרייער אַרבעט אַלס טרעזשורער, פונקט ווי זיין גוטער נאָמען און פיינע געשטאַלט איז אייגעקריצט אין אונזער זכרון און הערצער.

מר. דייוויס איז אַוועק אין דער אייביקייט 4 יאָר נאָך דעם טויט פון זיין ליבער פרוי, מערי. ער האָט זי אָפּגעהיט — דורך דער צייט פון אַ פאַרצויגענער קראַנקהייט — ווי די אויג אין קאָפּ. ביידע, מאָן און פרוי, האָבען געהאָלפען בויען אונזער אינסטיטוציע און אויף די עלטערע יאָרען אַליין גענאָסען פון די פרוכט פון זייער לעבענס-לענגליכער אַרבעט.

דער נפטר לאָזט איבער אַ שיינעם דור קינדער, וועלכע זיינען אויך אייגעוואָר-צעלט אין אונזער אינסטיטוציע, געטרייע מיטגלידער און אונטערשטיצער און וועל-כע האָבען צו טאַטע-מאַמע אַרויסגעוויזען זעלטענעם כיבוד אב ואם: 3 זין — דר. קלמן, מאָרי און דעניעל; 2 טעכטער — מרס. אַלפרעד (נעטי) סטוירן און מרס. הערמאָן (איידע) סאָפערשטיין, 12 אייניקלעך און 14 אור-אייניקלעך.

מיט מר. דייוויס איז אַוועק אין דער אייביקייט איינער פון די שענסטע טיפּען פון ביאַליסטאָקער כלל-טוער, וועלכע פאַר-שווינדען שוין פון דער אידיש-אַמעריקאַ-נער סצענע.

אייבערהעם גודמאַן ע"ה, געשט. דעם 31-טען דזשולאַי 1964.

דער נפטר, אַ מיטגליד פון אונזער אינסטיטוציע און אַ ליבער, גוטמוטיגער מענטש, לאָזט איבער אַ פרוי, לילי'ען; אַ זון, סטענלי; 2 פאַרהיראָטע טעכטער: אסתר סטיין און גוירטרוד זעליגסאָן. פריינט פון נפטר האָבען אַרויסגעשיקט אין זיין אָנדענק צדקה צו אונזער האָום.

אייבערהעם פעדער ע"ה, געשט. דעם 13-טען מאי 1964.

דער נפטר, אַ פיינע פּערזאָן און גע-טרייער מיטגליד פון אונזער אינסטיטוציע, לאָזט איבער אַ פרוי, דזשעני, אין ווינים, קאַליפאָרניע.

נייטען לוטענבערג ע"ה

פּריידאָג, דעם 22-טען מאי 1964, איז אין עלטער פון 85 יאָר געשטאָרבען אונ-זער אָנגעזעענער טוער און לאַנגיאָריגער ערען-וויים-פּרעזידענט, מר. נייטען לוטען-בערג.

דער נפטר איז געווען זייער אַ בכבוד'י-גער מענטש מיט שיינע מידות. אַלס אָנגעזעענער געשעפטסמאַן אין דער טעק-סטיל-אינדוסטריע האָט ער פאַרנומען אַ ווירדיגען פּלאַץ אין דער ניו-יאָרקער בין-נעס-וועלט. מר. לוטענבערג האָט פיל גוטעם געטאָן פאַר אונזער אינסטיטוציע און אונז געשטיצט מיט אַ ברייטער האַנט. ער האָט אויך אָפּגעזאָגט אַ באַדייטענדע סומע פאַר אונזער האָום.

מר. לוטענבערג לאָזט איבער זיין איצ-טיגע אַלמנה, סו; אַ זון, סעמועל; אַ טאָכטער גלעדים בערלינער; אייניקלעך און אוראייניקלעך.

דייוויד דאַווידסאָן ע"ה, געשט. דעם 4-טען מאי 1964 אין די בראָנקס, אין עלטער פון 80 יאָר.

ער איז געווען דער עלטסטער זון פון דעם באַוואוסטען אמאָליגען ביאַליסטאָ-קער משכיל און העברעאישען לערער, מנחם מענדעל דאַווידזאָן ע"ה.

דזשעני קאַטאָוויץ ע"ה, געשטאָרבען דעם 1-טען דזשון 1964.

די נפטרת, אַ ליבע, האַרציגע פרוי, לאָזט איבער אין טרויער, איר געטרייען מאָן און אונזער לאַנגיאָריגען מיטגליד, לואים קאַטאָוויץ, ווי אויך אַ שיינעם דור קינדער און קינדס-קינדער.

בענדזשאַמין ווינשטיין ע"ה, גע-שטאָרבען דעם זומער. מיר דריקען אוים אַ מיטגעפּיל צו אונזער מיטגליד טילי ווינשטיין און פאַמיליע.

מאַקס זאַלאָוויץ ע"ה

אין עלטער פון 76 יאָר איז דעם 6-טען אַפּריל 1964 געשטאָרבען אונזער לעבענס-לאַנגער טוער און חשובער טראָסטי, מר. מאַקס זאַלאָוויץ.

דער נפטר איז געווען א שטילער, באַשיידענער מענטש, אָבער מיט שיינע מענלעכע אויסטיפּן. ער פלעגט קומען צו אַלע אונזערע באַאַרד-מיטינגען און זיך שטענדיג געלאָזט פיין געפינען מיט זיין הילף, איינער פון די ערשטע אָפּצורופען זיך אויף אונזערע וועגדונגען, אָבער פון די סאַמע לעצטע צו זוכען כבוד אָדער קרעדיט.

מר. זאַלאָוויץ לאָזט איבער זיין פרוי, ראָזע; צוויי זין: ארטור זאַלאָוויץ (זעיל) און אוירווינג; פיר פאַרהיראָטע טעכטער: אסתר גאָרדאָן, דבורה מאגילאָף, לאה טענען און נאָרמאַ בייער; 9 אייניקלעך און 5 אוראייניקלעך.

אַלעקס בייער ע"ה, געשטאָרבען דעם 29-טען מארטש 1964, אין עלטער פון 74 יאָר.

דער נפטר, וועלכער האָט אַלע זיינע יאָרען געוואוינט אין פּעטערסאָן, נ. דזש., וואו ער האָט פאַרנומען אַן אָנגעזעענעם פּלאַץ אין דער ביזנעס-וועלט, ווי אויך אין דער גרעסערער מענטש און א געטרייער לאַנדסמאַן, איז געווען א לי-בער, האַרציגער מענטש און א געטרייער לאַנדסמאַן, דער אונזער אינסטיטוציע. ער איז אויך געווען אקטיוו אין דער „ביא-ליסטאָקער רעליף סאָסייעטי" אין פּעטערסאָן.

מר. בייער לאָזט איבער זיין פרוי, מרם. אננא בייער, 2 זין, טעאָדאָר און מאַקס; א פאַרהיראָטע טאָכטער, מרם. סילוויא פאַקס. די פאַמיליע האָט פאַראייביגט דעם נאָמען פון נפטר אין אונזער אינסטיטוציע און אויך געגעבען צדקה אין זיין אַנדענק. מרם. בייער האָט אויך מנדב געווען זילבערשטיק-אַנטיקען פון א ספר-תורה פאַר אונזער מוזאום פאַר איר מאַנ'ס נשמה.

הערי גאָרדאָן ע"ה

זונטאָג, דעם 6-טען יולי 1964, איז געשטאָרבען אונזער חשובער מיטגליד און אונטערשטיצער, הערי גאָרדאָן ע"ה.

ווי זיין עלטערער ברודער, דושעק ע"ה, אזוי האָט אויך הערי געטאָן פיל גוטעס פאַר אונזער אינסטיטוציע, זייענדיג פאַר-בונדען מיט אונז דורך די אלע יאָרען. א נאָבעלער, שטילער, האַרציגער מענטש און געטרייער לאַנדסמאַן, פלעגט ער זיך לאָזען געפינען מיט זיין הילף. זייער דרוקערייַ, די „גאָרדאָן פּרעס", האָט אפילו פריי געדרוקט אונזערע סואוועניר-זשורנאלען.

„פיר ברידער זיינען זיי געווען" און געבליבען איז בלויז דער לעצטער מאָהיקאַנער פון די ברידער גאָרדאָן, אונזער חשובער מיטגליד, דר. האָוואַרד ה. גאָרדאָן, וועלכער האָלט נאָך אָן די טראַדיציע פון דער שיינער פאַמיליע.

דער נפטר לאָזט אויך איבער זיין פרוי, העלען; קינדער: מעל און דושאָן קאַנטאָר; שוועסטער: אסתר רייסאָן (אלמנה פון אונזער פאַרשטאָרבענעם דאָנאָר אי-זידאָר רייסאָן), מרס. אנא ראָפּמאָן, אויך אייניקלעך.

איטקע צירל באַראַקין ע"ה

מיט יראת הכבוד און בענקשאַפט אָן סוף, מיט טיפן ווייטיק דערמאָן איך דיר היינט, טייערע מאַמע מיינע, צום 21-טען יאָרצייט זינט די נאַצי-מערדער האָבען דיין אייגזאַם, שטיל און עהרליך לעבען אויסגעלאָשען אין דער ביאַליסטאָקער געטא. כבוד דיין הייליגען אַנדענק!

דיין טאָכטער

חיה-פייגעל באַראַקין
מעלאַמדאָוויטש
און פאַמיליע

קומט דאָוונען אין אונזער ליכטיקער, לופטיגער, גרויסער שוהל שבתים, ימים טובים און א גאַנץ יאָר. מיר היטען אָפּ יאָרצייטען; מיר האָבען אויך לכבוד סוכות שיינע אתרוגים און א פיינע סוכה. איר וועט הנאה האָבען. באַוונדערט איסטסאַידער וועלען ענגיסען פון די מעלות: באַקוועם, נאָענט, אין האַרץ פון געגענט.

הערי אָזדער ע"ה, געשטאָרבען דעם 1-טען אפריל 1964.

דער פאַרשטאָרבענער, אן אָנגעזעענער פראָפעסיאָנאַל און וואוילער, נאָבעלער מענטש, האָט געצויגען זיין יחוס פון דער חשובער פאַמיליע אָזדער אין ביאַליסטאָק. ער איז א געווען א מיטגליד פון אונזער אינסטיטוציע.

זיין פרוי, סילויא אָזדער, וועלכע איז געווען א מיטגליד פון אונזער לייַדיס אוקזיליערי, איז געשטאָרבען דעם 6-טען אויגוסט 1951.

ער לאָזט איבער דריי פאַרהיראָטע טעכטער: אסתר בראָקמאַן, סערע ביגלמאַן און ליליאַן בארטניק; פיר אייניקלעך און 6 אוראייניקלעך. די פאַמיליע האָט פאַראייביגט דעם נאָמען פון נפטר אויף א טאַפּל אין אונזער האוס.

סעם (שעפּסעל) קאַפּלאַן ע"ה, געשט. דעם 6-טען דזשולאַי 1964.

דער פאַרשטאָרבענער איז געווען א טיכטיגער מיטגליד פון ביאל. בר. 88 א. ר. און א געטרייער היימישער בונדיסט.

קול קורא וועגען די קדושים גוטקע פּאַלאַק און פאַמיליע ע"ה

לעזער און לאַנדסלייט, אויפמערקזאַם!

מיר אַפּעלירען צו יעדען איינעם, ווער עס ווייסט עפּעס וועגען דער אומגעקומענער פרוי גוטקע פּאַלייאַק ע"ה, מיט אירע 3 קינדער: הערש, רחל און שרה נ"ע, וועלכע זיינען אין יאָר 1940 געקומען פון סאָקאָלקע און זיך באַזעצט אין ביאַליסטאָק און דאָרט אומגעבראַכט געוואָרען פון די דייטשען, אַז זיי זאָלען פאַרדינען די גרויסע מצוה און זיך פאַרשטענדיגען מיט דעם אומגליקליכען מאַן און פאָטער פון אָט די קדושים, דעם אייביגען אָבל, ב. ד. פּאַליאַק, ווייל עס האָנדעלט זיך וועגען א לעבענס-פראָגע, פּקוח נפש ממש. דאָס איז דער גרעסטער חסד וואָס איר קענט טאָן מיט די טויטע און מיט דעם לעבען-גבלימענעם אלמן און טאַטען פון א טראַליאַק, אויף אַדרעס פון אונזער רעדאַקציע:

BIALYSTOKER STIMME
228 East Broadway, N. Y.

יהודה זילבערפֿעניג (סעלווין) ע״ה, פֿאַרדינסטפֿולער ביאַליסטאָקער כלל־טויער אין אויסטראַליע, אַוועק אין דער אייביקייט

דאָנערשטאָג, דעם 21־טען מאַי 1964, איז אין מעלבורן, אויסטראַליע, נאָך אַ קורצער קראַנקהייט געשטאָרבען אין עלטער 72 יאָר דער אָנגעזעענער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן און טויער און חשוב׳ער סוחר, יהודה (סעלווין) זילבערפֿעניג ע״ה. געבאָרען אין ביאַליסטאָק אַלס זון פון

יהודה זילבערפֿעניג ע״ה

אַ געהויבענער ביאַליסטאָקער משפּחה, האָט פון זיין טאַטע־מאַמע איבערגענומען דעם אונטערנעמערישען גייסט, וועלכען זיי האָבען אַרויסגעוויזען אין זייער טוך־פֿאַבריק, און אַלס יונג, פֿאַר׳יתומ׳ט אינגעל האָט ער שוין געהאָלפֿען זיין מוטער אָנפֿירען דעם געשעפֿט. שפּעטער, נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה, האָט ער, צוזאַמען מיט אַברהם סאָקאָל ע״ה, געגרינדעט אַן אייגענע פֿאַבריק, און זייער טעקס־טיל־פֿירמע איז געוואָרן וועלט־באַרימט אונטער דעם נאָמען „סאָקאָל און זילבערפֿעניג״. די פֿאַבריק האָט געציילט איבער 1,000 אַרבעטער אין אָנהויב פון די 30־גער יאָרען און אירע פּראָדוקטען זיינען עקספּאָרטירט געוואָרען איבער דעם גאַנצען ערד־קוגעל.

אַלס גרויס־אינדוסטריאַליסט איז דער נפֿטר געווען אויך דער ערן־טרעזשורער פון דעם אינדוסטריעלען פֿאַרבאַנד אין פּוילען און פֿאַרנומען אַ גרויס אָרט אין לאַנד.

יהודה זילבערפֿעניג איז אָבער אויך געווען אַן אידעאַליסטישער כלל־טויער, און איז אין דער אַלטער היים געווען דער פֿאַרזיצער פון די שטאָטישע יתומים־אַנשטאַלטען און זייער הויפּט־אונטערשטיצער.

אין די מלחמה־יאָרען איז ער מיט זיין פֿאַמיליע פֿאַרוואָגלעט געוואָרען קיין סיביר, און פון דאָרט איז ער אָנגעקומען קיין אויסטראַליע, און אויך דאָרט אין זיין נייעם היימלאַנד האָט ער געמאַכט אַ גרויסע קאָמערציעלע קאַריערע, און איז געוואָרען איינער פון די אָנגעזעענסטע געשעפֿטסלייט אין אויסטראַליע. ער פֿאַרנאָכלעסיגט אָבער נישט זיין אַרבעט פֿאַר ביאַליסטאָק און העלפֿט אַרויס אַ סך ביים פֿאַרשאַפֿן אימיגראַציע־פֿערמיטען קיין אויסטראַליע פֿאַר דער ביאַליסטאָקער שארית הפּליטה.

מר. זילבערפֿעניג איז געשטאַנען אין שטענדיגען קאָנטאַקט מיט אונזער ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים אין ניו־יאָרק און אונז געשטיצט מיט אַן אָפּענער האָנט. ער איז אויך געווען אַ שטענדיקער לעזער פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע״, וואו מיר האָבען אים מיט 2 יאָר צוריק גראַטולירט צו זיין 70־סטען געבורטסטאָג.

דער נפֿטר לאָזט איבער אַ פרוי, לינאַ (וועז די שורות וועלען געדרוקט, קומט אַן די טרויעריגע ידיעה, אַז אויך זי איז שוין געשטאָרבען — רעד.), צוויי זין: יצחק (זיגאַ) און יעקב (דזשאַן); שניר: אַדאַ און דזשוני; אייניקלעך: אסתר סוזאַן, איוואַן און איווי; שוועסטער: בערטאַ (אַרגענטינע), ברודער: משה (אַרגענטינע), און אַ צאָל שוואָגערס, שוועגערינס און קרובים אין פֿאַרשידענע טיילען וועלט.

מיט יהודה זילבערפֿעניג איז אַוועק אין דער אייביקייט איינער פון די לעצטע מאָהיקאַנער פון ביאַליסטאָקער גרויס־אינדוסטריאַליסטען, כלל־טויער און בעלי־צדקה פון אַמאָליגען שניט און שטייגער, וועמעס רייען עס ווערן שיטערער אין אונזער ביאַליסטאָקער פֿאַר׳יתומ׳טער וועלט.

לינאַ זילבערפֿעניג ע״ה

מיטוואָך, דעם 5־טען אויגוסט 1964, איז אין מעלבורן, אויסטראַליע, געשטאָרבען בעזן לינאַ זילבערפֿעניג, די אַלמנה פון יהודה זילבערפֿעניג ע״ה. זי איז אַלט געוואָרן 62 יאָר.

די פֿאַרשטאַרבענע, וועלכע האָט געשטאַמט פון שענסטען ביאַליסטאָקער יחוס, איז געווען די שוועסטער פון אונזער חשובֿן מיטגליד און דאָנאָר, מאַקס שטיין, וועלכער האָט טאָקע אין איר אָנדענק בייגעשטייערט אַן אָנגעזעענע אונטערשטיצונג צו אונזער אינסטיטוציע.

רעבעקאַ פּלום ע״ה, געשטאָרבען דעם 3־טען דזשולאַי 1964, אין עלטער פון 62 יאָר.

די נפֿטרת, אַ נאָבעלע פרוי, לאָזט איבער איר מאַן, דזשעק, 2 פֿאַרהיראָטע טעכטער: ראָזעט דיימאָנד אין פֿראַנקרייך און ניקאָל פּלום אין ניו־יאָרק; אַ ברודער, אונזער חשובען דירעקטאָר און עקס־פֿרעזידענט פון „קלוב ביאַליסט. פריינט״, דזשאָרדזש געריגג, און צוויי שוועסטער, אונזערע מיטגלידער, מרס. דאָראָטי מען און גיטעל עפּשטיין.

חנה לערמאַן ע״ה

מאַמע טייערע!

דרייצען יאָר זיינען שוין אַוועק פון יענעם ביטערן טאָג וועז דו ביסט פון אונז אַוועק אין דער אייביקייט.

דיינע איניקלאַך זיינען שוין אויסגעוואקסען און גייען חתונה האָבען מיט מזל, און דו פעלסט אונז אויס אין אַלע אונזערע טואונגען.

מיר דערמאָנען דיין ליכטיגען נאָמען מיט אַזויפיל ליבשאַפט!

דיינע קינדער:

טייבל און איטקע

דיינע אייניקלאַך און איידעמס

קרובים געזוכט

ב ע ר ל ש א צ מ א ן, געבאָרען אין ביאַליסטאָק, זון פון רפאל־יצחק און רחל, זיך געראַטעוועט פון היטלער׳ס גיהנום, איצט אין וואַרשע, זוכט זיינע קרובים אין אַמעריקע, אַן אָנקעל יוסף־אריה שאַצמאַן, געווואוינט אין וויטעבסק און געקומען אין אַמעריקע אין יאָר 1901, ווי אויך אַנדערע לעבען־געבליבענע קרובים. מעלדען צו אונזער רעדאַקציע און מיר וועלען שוין באַזאָרגען די ידיעות, וואו נויטיג.

Bialystoker Stimme, for Berel Szacman
228 East Broadway, N. Y.

פרידאַ (קרינסקי) וויס ע״ה פאַראייביגט אין אונזער האָם

אין יאָר 1922 איז אין פּעטערסאָן גע־שטאָרבען אַ וויכטיגע ביאַליסטאָקער פרוי, די גאָטזעליגע מרס. פרידאַ (קרינסקי)־וויס ע״ה, פרוי פון דעם חשובן לאָדזשער לאַנדסמאַן און אונזער פרייגיביגען אונ־טערשטיצער, מר. מאָריס וויס, און מוטער

פרידאַ (קרינסקי) ע״ה

פון א שיינעם דור קינדער: אַ זון, בענ־דזשאַמין, אין ניו־יאָרק, און אַ טאָכטער, סיליע, אין קליוולאַנד, ווי אויך אייניקלעך.

פרידאַ האָט געשטאָמט פון אַ פיינער משפּחה און האָט זיך אויסגעצייכענט מיט איר אינטעליגענץ, איידעלקייט און רעד־נער־טאַלאַנט. זי איז געווען פון די פּירע־רינס פון „בונד״ אין ביאַליסטאָק, און אירע רעדעס פלעגען באַצויבערן דעם עולם. זי האָט געהערט צו די פיינסטע געשטאַל־טען פון אונזער באַוואוסטזיניגער רעווא־לוציאָנערער אַרבעטער־יוגענט אין דער אַלטער היים. אין דער באַוועגונג איז זי געווען באַוואוסט אונטער די נעמען: „סאַ־ניע״ און „פראַניע״, און זייער באַליבט.

דער „בונד״ פלעגט איר אָפט שיקען פאַר אַגיטאַציע און אַרגאַניזאַציאַנעלער אַרבעט איבער פוילען, און אין לאָדזש האָט זי זיך באַקענט מיט מאָריס וויס. זיי זיי־נען שפּעטער געקומען אין אַמעריקע, ווו זיי האָבען געהיראַט און געלעבט אַ גליק־ליכען פאַמיליען־לעבען.

מר. וויס, אַ ליבער, האַרציקער פאַלקס־מענטש, אַ וועבער־מייסטער פון פאַך, האָט זיך אין פּעטערסאָן געהאַלטען זייער נאָ־ענט מיט אונזערע דאָרטיגע טוער, באַ־זונדערס מיט פריינט ווילי־אַם ווינער. מיט אים האָט ער זיך טאַקע מיישב געווען ווע־גען פאַראייביגען זיין גאָטזעליגער פרוי׳ס נאָמען אין אונזער אינסטיטוציע. מר. וויס האָט געפילט, אַז אַלס ביאַליסטאָקערין, דאַרף איר אָנדענק פאַרבלייבען צווישען אירע לאַנדסלייט, און אַזוי האָט ער טאַקע געטאָן.

דער נאָמען פון פרידאַ (קרינסקי) וויס ע״ה איז פאַראייביגט געוואָרען אויף אַ מאָפּעל אין שפּיטאָל פון אונזער האָם, און מר. וויס האָט אין איר אָנדענק בייגע־טראָגען אַ באַדייטענדיגע סומע צו אונזער אינסטיטוציע.

רביצין קאַנציפאָלסקי ע״ה, געשט. אין מארטש 1964, אין מדינת ישראל, אַ קורצע צייט נאָכדעם, ווי זי און איר מאַן זיינען געקומען זיך באַזעצען אין הייליגען לאַנד.

די נפטרת איז געווען די געטרייע פרוי פון אונזער חשובען לאַנדסמאַן, דעם מלו־מד און משכיל, הרב ר׳ יוסף קאַנצי־פּאָלסקי, וועלכער באַטייליגט זיך מיט זיינע ווערטפולע מאַנאָגראַפיעס איבער אַלט ביאַליסטאָק אין אונזער „ביאַליס־טאָקער שטימע״.

אויסער איר מאַן לאָזט זי אויך איבער אַ שיינעם דור קינדער און אייניקלעך.

שרה זלאַטע פרידקין־וואַלדמאַן ע״ה, געשט. דעם 15־טען מאי 1964 אין על־טער פון 74 יאָר.

די נפטרת, אַ חשובע פרוי, איז געווען די טאָכטער פון דעם ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן און משכיל אשר פרידקין און די פּילימעניצע פון ארויסגעבער פון דעם אמאָליגען „מאָרגען זשורנאַל״ אין ניו־יאָרק, יעקב סאַפּירשטיין, ע״ה.

זי לאָזט איבער אַ פּלימעניצע, מרס. מאָריס פאַלעט אין לאָנג־אייַלענד.

שיינדעל בערענסאָן ע״ה, געשט. דעם 7־טען דזשולאַי 1964, אין בליענדען עלטער.

די נפטרת, אַ זייער חשובע און אינטע־ליגענטע פּערזאָן, איז געווען אַ רעגיסט־רירטע נוירס און האָט זייער פיל גע־ליסטעט פאַר קראַנקע און נויטליידענדע. מיט איר איידעלקייט און וואוילטעטיגקייט האָט זי זיך באַליבט געמאַכט ביי אַלע אירע פריינט.

שיינדעל בערענסאָן ע״ה

מרס. בערענסאָן איז געווען די פרוי פון אונזער אָנגעזעענעם לאַנדסמאַן און באַוואוסטען געזעלשאַפטליכען טוער, לע־אָן בערענסאָן, וועלכער באַזוכט זייער אָפט אידישע ישובים אין אויסלאַנד אין די אינטערעסען פון וויכטיגע אינסטי־טוציעס און אָרגאַניזאַציעס, און פירט דורך ערפאָלגרייכע מיסיעס צו זייער גונסטען.

פריינט בערענסאָן איז אָבּ איינער פון אונזער אקטיוויסער ביאַליסטאָקער אינ־טעליגענץ, וועלכער האָט באַקומען זיין אויסבילדונג אין באַרימטע אייראָפּעאישע אוניווערזיטעטען.

מר. בערענסאָן וועט פאַראייביגען זיין פרוי׳ס נאָמען אויף אַ פּאָסיגען און ווייר־דיגען אופן אין אונזער אינסטיטוציע.

סיליע לאַזאַר-בערגער ע"ה

שבת פאַרטאָג, דעם 8-טען אויגוסט 1964, איז אין עלטער פון 77 יאָר געשטאָרבען אין ליבערטי, נ. י., וואו זי האָט פאַרבראַכט איר וואַקאַציע, אונזער אומדערמידליכע טוערין, מרס. סיליע לאַזאַר-בערגער, ע"ה.

די נפטרת איז געווען אייניע פון די פיינסטע געשטאַלטען אין דער ביאַליסטאָקער פרויען-וועלט. ציענדיג איר אָפּשטאַם פון אַ באַלעבאַטישער משפּחה אין ביאַליסטאָק, האָט זי געירשנ׳ט פון אירע טאַטע-מאַמע, אַברהם-אריה און ווישקע, די שענסטע מעלות פון צדקה און וואויל-טעטיגקייט, פון געזעלשאַפטליכער אַרבעט און הילף צו דעם פאַלקסמענטש און האָראַשניק.

סיליע לאַזאַר-בערגער איז געווען פון די וועטעראַנען פון אונזער אינסטיטוציע און פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע. זי האָט ביי אונז אָנגעהאַלטען הויכע אַמטען, אַלס די פּראָטאָקאָל-סעקרעטאַרין פון אונזער באָארד אָוו דירעקטאָרס, ווי אויך אַלס פרעזידענטין פון אונזער אוקזילערי. אירע פראָטאָקאָלען פון די באָארד-מיטינגען זיינען געווען געשריבען מיט פאַלקסטימליכער האַרציגקייט און האָבען מיט זיך פאָרגעשטעלט אַ גענויען ביקד פון אונזערע פאַראַנדלונגען. די פאַרשטאַרבענע פלעגט פון צייט צו צייט אויך דרוקען דעראיינערונגען פון דער אַלטער היים אין אונזער „ביאַליסטאָקער שטימע". אין אונזער איצטיגען נומער וועלען די לעזער געפינען איר באַגריסונג צום רעדאַקטאָר דוד סאַהן צו זיין 50-יעריגער געזעלשאַפטליכער טעטיגקייט, וועלכע זי האָט נאָך געהאָפט פערזענליך צו זען אין דרוק. דאָס איז איר לעצטער בייטראָג צו אונזער זשורנאַל.

טראָץ דעם פריצייטיגען טויט פון איר ערשטען מאַן, טשאַרלז לאַזאַר ע"ה, האָט זי אַלס אַלמנה ווייטער געטראָגען דעם שווערען יאָך פון אַ פאַמיליע אויף אירע אייגענע פלייצעס. אירע קינדער, אַנגעזעענע געשעפטסלייט און געזעלשאַפטליכע טוער, זיינען אויך צווישען אונזערע דירעקטאָרען און אונטערשטיצער. איר שנור, טערי, איז געווען די פרעזידענטין פון אונזער „יאָנג ווימענס ליג".

מיט אַרום עלף יאָר צוריק האָט סיליע פאַרבונדען איר לעבענס-שיקזאַל מיט אונזער חשוב׳ן לאַנדסמאַן און גוטמוטיגען מענטשען, טשאַרלז בערגער, וועלכער איז אַ טראָסטי אין אונזער אינסטיטוציע, און זיי האָבען געלעבט זייער האַרמאָניש און גליקליך. עס איז געווען אַ נחת און אַ כבוד צו זען שטענדיג דאָס פאַרפאַלק צוזאַמען ביי אונזערע מיטינגען און אונטערנעמונגען.

מרס. לאַזאַר-בערגער האָט אין זיך פאַראייניגט מילדקייט, צערטליכקייט מיט ווירדע און שטאַלץ.

די פאַרשטאַרבענע לאָזט איבער אויסער איר איצטיגען מאַן, טשאַרלז בערגער, אויך 3 פאַרהייראָטע זין: אילאַי, היימאַן און סעם, אַ צאָל אייניקלעך און אוראייניקלעך. די זין העלפען אונז יעדען יאָר מיט אַ באַדייטענדע מתנה פון שפּייז-פראָדוקטען לכבוד פּסח.

מיט מרס. סיליע לאַזאַר איז אַוועק אין דער אייביגקייט אייניע פון די אידעאַלע פירערינס צווישען דער אָרגאַניזירטער ביאַליסטאָקער פרויען-וועלט אין אַמעריקע.

דאָרע פרידבערג ע"ה, געשטאָרבען דעם 26-טען מאַרטש 1964, אין עלטער פון 82 יאָר.

דאָרע פרידבערג ע"ה

די נפטרת, אייניע פון די עלטסטע שוועסטער פון אונזער ביאַליסטאָקער לייַדיס אוקזילערי, אַ נאָבעלע פרוי מיט מידות טובות, לאָזט איבער געטרייַע זין: אוירווינג און סעם; אַ טאָכטער, דזשין עבסטעל, אייניקלעך און אוראייניקלעך.

פּעי געגדעל ע"ה, געשטאָרבען דעם 25-טען אַפּריל 1964 נאָך אַ לענגערער קראַנקהייט, אין עלטער פון 58 יאָר.

די נפטרת, פון חסידישען יחוס, אַ

פּעי געגדעל ע"ה

האַרציגע, אינטעליגענטע פרוי, קלוג און איידעל, איז געווען די לעבענס-באַגלייטערין פון אונזער טייערען פרויענט און באַגאַבטען בינע-קינסטלער און הומאָריסט, הערי געגדעל.

אויסער איר מאַן לאָזט זי איבער אַ שיינעם דור: אַ זון, ישעיה, אַן אינזשיניער; אַ טאָכטער, גיטעל, אַ לערערין, וועלכע האָבען איר אָפּגענעבען גרויס „כיבוד אם"; אַ ברודער, מלך דאָבעם, אין לאָס-אַנדזשעלעס; אַ שוועסטער, באַלטשע ביין, אין וואַרשע.

סאַפּי דעין-קאָהען ע"ה, געשט. דעם 2-טען אַפּריל 1964 אין אונזער האָום, אין עלטער פון 76 יאָר.

די נפטרת, אַ געטרייער מיטגליד פון אונזער לייַדיס אוקזילערי, לאָזט איבער אַ שיינעם דור קינדער: אַ זון, דעם באַוואוסטען פילאַנטראָפּ, מאַקסוועל דעין; צוויי פאַרהייראָטע טעכטער: מרס. גווענדאָלין סענדלער און קעטרין פיינשטיין, וועלכע האָבען דער מוטער אָפּגענעבען גרויס „כיבוד אם", קומענדיג טעגליך באַזוכען זייער מוטער דאָ ביי אונז; ווי אויך אייניקלעך. זיי האָבען זיך אויך געלאָזט זייער פיין געפינען מיט זייער הילף פאַר אונזער אינסטיטוציע.

אונזערע חשוב׳ע פריינד

מר. דזשייקאָב קאָהען

און פאַמיליע

פרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע לאַנדסלייט און צו

כלל ישראל פאַר געזונט, פרייד און אמת׳ן גליק

צום נייעם יאָהר.

פאַמיליע דיווים

קינדער און קינדס-קינדער פון אונזער גאַטזעליגען

טרעזשורער

לואים דיווים ע״ה

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע לאַנדלייט

און דעם גאַנצען כלל ישראל

אַ שנת חיים ושלום ברכה והצלחה

מר. און מרס. לעאָן דאלידסקי

פאָרעסט היל, נ. י.

ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט און כלל ישראל

אַ כתיבה וחתימה טובה

אונזער חשובער לאַנדסמאַן

מר. ל. שאַברי

ווינשט אַלע פריינט און אַלע אידען געזונט

און פרייד צום נייעם יאָהר.

אונזערע טראַסטיס

מר. און מרס. ווילליאַם קאָהן

און פאַמיליע, ברוקלין

ווינשען אַ גוטען, געבענשטען נייעם יאָהר צו אַלע

זייערע פריינד און כלל ישראל.

דער ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים

228 איסט בראָדוועי, נ. י.

וויכטשט זיינע באַאמטע, דירעקטאָרען, מיטגלידער, טוער, שטיצער
און פריינט, שוועסטערס פון דער ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי,
פון דער „בראָנקס ליג", דעם „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט", אַלע
אָנגעשלאָסענע אָרגאַניזאַציעס, ווי אויך ביאַליִסטאָקער לאַנדסלייט
און כלל ישראל איבער דער גאָרער וועלט

א שנת חיים ושלום

אַ יאָר פון מאַטעריעלען וואוילזיין און גייסטיגע אויפריכטונג, הצלחה
און פראָגרעס, שלום אין מדינת ישראל און פרידען איבערן גאַנצען
ערד-קוגעל.

מר. און מרס. עלי איצקאָוויץ

און טאָכטער

ניו-הייוון, קאָנ.

◈

וויכשען אַלע זייערע קרובים, פריינד און
לאַנדסלייט אַ סך גליק און געזונט
צום נייעם יאָהר.

מר. און מרס. פאָול שאַכעט

און פאַמיליע

◈

וויכשען זייערע צאָהלרייכע פריינד, לאַנדסלייט
און אַלע אידען אויף דער גאָרער וועלט געזונט,
גליק און פרייד צום נייעם יאָהר.

מר. און מרס. הערי גודמאַן

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו דער משפּחה,
צו אַלע גאַניאַנדז-טרעסטינער לאַנדסלייט
און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. סעם נאַרניצקי

און טאָכטערל

לאָם אַנדזשעלעס, קאַליפאָרניע

ווינשן זייער פאַמיליע אין ישראל און אַלע פריינד,
לאַנדסלייט און אַלע אידען אומעטום
א פרייליכען נייעם יאָר.

אונזער וויים-פּרעזידענט

מר. און מרס. וויליאַם ווינער

און פאַמיליע

פּעטערסאָן, נ. דזש.

ווינטשען אַלע פּריינד און אַלע אידען א גוטען געזונטען נייעם יאָר.

מר. און מרס. סאל גאָלד

און משפּחה

פּעירלאָון, נ. דזש.

באַגריסען אַלע קרובים, פּריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר און ווינשען זיי א כתיבה וחתימה טובה.

דר. און פּרוי מ. יוכנאָוועצקי

פּאַריז, פּראַנקרייך

ווינשען דער ביאַליסטאָקער אידישער קאָלאָניע אין לאָנד און אַלע ביאַליסטאָקער אידן איבער דער גאָרער וועלט א גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. וויליאַם סמיטה

און פאַמיליע פון שיקאָגאָ

(איצט אין מיאַמי, פלאָרידע)

ווינשען אַלע פּריינד און דעם גאַנצען כלל ישראל א שנת חיים ושלום, געזונט און גליק.

מר. און מרס. בענעט אַראָנאָווסקי

און פאַמיליע

באַגריסען אַלע מיטגלידער און זייערע פאַמיליעס, אַלע לאָנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. פיליפּ דיימאַנד

און פאַמיליע

פּעטערסאָן, נ. דזש.

אונזערע בעסטע וואונשען צום נייעם יאָר צו אונזערע אַלע פּריינד און צו אַלע אידען אומעטום.

מר. און מרס. מייער דושאַקאָבי

און פאַמיליע

ווינשען צום נייעם יאָר זייערע פּריינד, לאָנדסלייט און אַלע אידען א שנת ברכה והצלחה.

מר. און מרס. הערי פּאָול

און פאַמיליע

ברוקלין

באַגריסען צום נייעם יאָר אַלע זייערע קרובים, פּריינד און דעם כלל ישראל און ווינשען אַלעמען א יאָר פון כל טוב.

מר. און מרס. הערבערט סמיט

און קינדער

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע לאָנדסלייט און פּריינד א שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. ראובן פישער

און פאַמיליע

ווינשען זייערע קרובים, די מיטגלידער פון קאטערס קלוב און דעם גאַנצען כלל ישראל א געזונטען פּריילעכען נייעם יאָר.

מרם. אידיט מאַראַנץ
און פאַמיליע

ווינשען צום נייעם יאָר זייערע אַלע פרייַנד און לאַנדסלייט
אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. הערשל נעמדעל
און פאַמיליע

2943 WEST 5th STREET, BROOKLYN, N. Y. 11224

ווינטשען אַלע פרייַנט, קאָלעגן-קונסטלער און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט גזוונט, גליק און אַלדאָם גוטם צום נייעם יאָר.

מרם. לינאַ אַלפערט
און פאַמיליע

שיקען זייערע האַרציגע באַגריסונגען און בעסטע וואונשען צו זייערע פרייַנד, צו די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרם. סאָל סלייווען
און משפחה

שיקען זייערע ברכות צו אַלע פרייַנד און צום כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. און מרם. לואים נייבעל
שיקאַגאָ, אילל.

ווינטשען אַלע זייערע לאַנדסלייט, פרייַנט און כלל ישראל אומעטום אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרם. לואים נערבער
און פאַמיליע
(שיקאַגאָ)

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע פרייַנד און צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרם. סעם דושעקנאָוויץ
ניו-יאָרק

ווינטשען זייערע קרובים, לאַנדסלייט, פרייַנט און אַלע אידען אַ יאָר פון פרידען און גליק.

מר. און מרם. סימאָור נאָלדשטיין

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צום נייעם יאָר צו אַלע פרייַנד און צום כלל ישראל.

מר. מיכאל פיט

פֿרעז. פון „ביאַליסטאָקער צענטער" אין
מעלבורן, אויסטראַליע

באַגריסען אַלע פרייַנט און אַלע אידען צום נייעם יאָר און ווינשען אַלעמען אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרם. דייוויד שומאַן
שיקאַגאָ, אילל.

ווינטשען אַ גליקליכען גזוונטען נייעם יאָר צו אַלע פרייַנט, לאַנדסלייט און כל ישראל

מר. און מרס. זעליג ניידאָרף
און פאַמיליע

וואַלי סטרים, לאַנג איילאַנד

ווינשען זייערע קרובים, פרייַנד און לאַנדסלייט פון נאָהענט
און ווייט געזונט און פרייד צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. סעם ניידאָרף
און פאַמיליע
בעווערלי הילס, קאַליפ.

ווינשען זייערע קרובים און לאַנדסלייט אומעטום
א שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. מייער און פּאָולין מאַם
און פאַמיליע
ברוקלין, נ. י.

ווינשען זייער משפּחה און אַלע אידען איבער דער
גאַרער וועלט א כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. מאָרים סאַלנעט
און פאַמיליע
ברוקלין, נ. י.

אַלע פרייַנד, באַקאַנטע און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט,
ווי אַלע אידען בכלל, ווינשען מיר א געזונט יאָר
מיט פרנסה בכבוד.

מר. און מרס. אַדאָלף העלער
און פאַמיליע

ווינשען צום נייעם יאָהר זייערע קרובים, אַלע לאַנדסלייט
און אַלע אידען

א שנת חיים ושלום, א כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. סאל בינדלער
מר. און מרס. ראובן בינדלער
און זייערע פאַמיליעס

שיקען זייערע האַרציגע ברכות צו אַלע זייערע פריינט,
לאַנדסלייט און צו אַלע אידען פאַר
א כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. דושייקאַב וועלטשעק
און פאַמיליע
בריטאַן ביטש, נ. י.

ווינטשען אַלע פריינט, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל
א גוטן און פרייליכען נייעם יאָר

מר. איזידאָר קאַהן
און פאַמיליע
1 יוניאָן סקווער, נ. י.

שיקט זיינע ברכות צום נייעם יאָהר צו אַלע פריינט,
לאַנדסלייט און אַלע אידען.

מר. און מרס. דיוויד היין
און פאַמיליע
וועסט ניו־יאָרק, נ. דזש.

ווינשען אַלע אידען איבער דער גאַרער וועלט
א גוטען, גליקליכען נייעם יאָהר.

מר. דושייקאַב פּאָונער
וויס־פּרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער

שיקט זיינע האַרציגע גרוסען און גוטע וואונשען צום
נייעם יאָהר צו אַלע זיינע פריינט, באַקאַנטע
און צו אַלע לאַנדסלייט.

מר. און מרם. ישראל מינעס
און פאַמיליע

פּרעזידענט פון ביאַליסטאָקער סאָשעל קלוב פון שיקאַגאָ

שיקט זיינע בעסטע וואונשען צום נייעם יאָהר צו
אַלע פריינד, לאַנדסלייט און כל ישראל.

מר. און מרם. דיוויד לובין
פּרעזידענט פון „קרית ביאַליסטאָק פונדיישאָן"

ווינטשען אַ גוטען געבענטשטען נייעם יאָר אַלע זייערע
פריינד, אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען.

מר. און מרם. לעאָן סטאָלער
און פאַמיליע
ניו יאָרק

ווינשען אַ גוטען, געזונטען און פרייליכען נייעם יאָר, אַלע
פריינד, די סאָקאָלקער און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, און
אַלע אידען איבער דער גאַנצער וועלט.

האַרציגע לשנה טובה וואונטשען פון

אברהם זבאַר און פאַמיליע
מעלבורן, אויסטראַליע

צו זייערע קרובים, ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און טוער
אין אויסטראַליע און איבער דער גאַנצער וועלט
און צו כלל ישראל
פאַר אַ יאָר פון געזונט און גליק.

מרם. אסתר סטיין
און פאַמיליע
פלאַשינג, נ. י.

ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען איבער דער וועלט
אַ כתיבה וחתימה טובה
אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר

מר. און מרם. סעם שאַפּירא
און פאַמיליע

שיקען זייערע ברכות צו אַלע אידען צום נייעם יאָר
פאַר געזונט, פרייד און גליק.

מר. און מרם. ידידיה האַמבורג
און זין

ווינשען אַלע פריינט, לאַנדסלייט און כל ישראל
אַ כתיבה וחתימה טובה צום נייעם יאָהר.

מר. און מרם. מאָרים שאַבאַד
(כאַבאַצקי)

ווינשען זייערע משפּחות און אַלע לאַנדסלייט אַ גוטען,
גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרם. איזי לעף
און פאַמיליע
ברוקלין, נ. י.

ווינשען זייער משפּחה, אַלע לאַנדסלייט און כל ישראל,
געזונט, גליק און פרייד צום נייעם יאָר.

גאָלדבאַרא פוד סטאָרס
גראָסערס
152 אָרטשאַרד סטריט, ניו־יאָרק
GR 3-7470 - 1

ווינשען זייערע קאָסטאָמערס און אַלע אידען
אַ כתיבה וחתימה טובה

סעם באָראָוויטש - הערי גאָלדמאַן

אונזערע ווייט־פֿרעזידענטן

מר. און מרס. סאל ווינער

און פֿאַמיליע

ווינשען אַ גוטען, געבענשטען נייעם יאָר מיט פיל פֿרייד
צו זייערע אַלע פֿרײַנד און אַלע לאַנדסלייט.

דר. און מרס. האָוואַרד ד. גאָרדאָן

און פֿאַמיליע

ווינשען צום נייעם יאָהר זייערע פֿרײַנד און אַלע
אידען געזונט און גליק.

האַרציגסטע וואונטשען צום נייעם יאָר צו ביאַליסטאָקער
לאַנדסלייט איבעראַל אוּן צו כּלל ישראל איבערן גאַנצען
ערד־קוגעל", „געצייכענט" מיט וואָרט פון האַרץ צו האַרץ,

פון

בען און נערא ראַבינאָוויץ

פּאַריז, פראַנקרייך

מר. און מרס. סידני און פֿלאָרענס דושאַבלאָן

ברוקלין, נ. י.

שיקען זייערע ברכות אוּן גוטע וואונטשען צו אַלע פֿרײַנט
פון נאָענט אוּן פון ווייט, צום גאַנצען כּלל ישראל פּאַר אַ
שנת חיים ושלום, אַ יאָר פון געזונט, גליק אוּן פֿרידען
אויף דער וועלט.

די גאָרדאָן פֿרעם

ווינשען אַלע פֿרײַנד אוּן די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט
אַ שנת חיים ושלום, אַ יאָר פון לעבען,
געזונט אוּן גליק.

מר. און מרס. סעם מיינעם

ווינטשען אַלע פֿרײַנד אוּן מיטגלידער פון קלוב מיט זייערע
פֿאַמיליעס אוּן אַלע אידען בכּלל, אַ געזונט צופֿרידען יאָהר.

מר. און מרס. גרשון נערינג

און פֿאַמיליע

ווינשען די משפּחה אוּן פֿרײַנד, אַלע לאַנדסלייט אוּן דעם
כּלל ישראל אומעטום, אַ שנת חיים ושלום,

אַ כּתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. אַרטשי לין

אוּן משפּחה

שיקען זייערע בעסטע וואונטשען פּאַר אַ נייעם,
גליקליכען יאָר צום גאַנצען כּלל ישראל.

מר. און מרס. לעאָן סוראָזקי

אוּן פֿאַמיליע

מעקסיקא

ווינטשען אַלע פֿרײַנט אוּן אַלע לאַנדסלייט, אוּן דעם
כּלל ישראל אַ כּתיבה וחתימה טובה.

קלוב „ביאַליסטאָקער פֿרײַנט"

באַגריסט אַלע מיטגלידער מיט זייערע משפּחות
אַלע לאַנדסלייט אוּן אַלע אידען אוּן ווינשט זיי
אַ כּתיבה וחתימה טובה

מר. דייוויד ה. מיערסאָן

און פאַמיליע

לאָם אַנדזשעלעס, קאַליפאָרניע

ווינשען אַלע זייערע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען
געזונט און הצלחה צום נייעם יאָהר.

מר. און מרס. ס. מאַלאַד

און פאַמיליע

פּאַלם ספּרינג, קאַליפ.

שיקען זייערע גליק־וואונשען צום נייעם יאָהר
צו אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט
איבער דער גאַנצער וועלט.

מר. און מרס. מאַרים האַרן

און פאַמיליע

ווינשען צום נייעם יאָר זייערע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע
אידען געזונט, פרייד און גליק.

מר. און מרס. דושיק לאַנדסמאַן

און פאַמיליע

בראָנקס, נ. י.

ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָהר
געזונט, גליק און פרייד

מר. און מרס. דייוויד קורלאַנטשיק

בריטאָן ביטש, ניוייאָרק

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע פריינד און אַלע אידען
אומעטום א שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. דושאָוף בערמאַן

און פאַמיליע

מאָנטרעאָל, קאַנאַדע

שיקען זייערע ברכות און גוטע וואונשען צום נייעם יאָהר
צו אַלע זייערע פריינד און דעם כלל ישראל.

איסאַק און מאַלי ריבאַל

(ריבאַלאָווסקי)

ווינטשען זייער פאַמיליע, אַלע פריינט און לאַנדסלייט
א געזונט און געבענטשט יאָהר

לשנה טובה תכתבו ותחתמו!

מר. און מרס. הערי אַנוש

און פאַמיליע

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע לאַנדסלייט און דעם
כלל ישראל געזונט, פרייד און כל טוב.

לשנה טובה וואונטשען פון

מר. און מרס. וואָלף באַביטש

פּאַריז, פראַנקרייך

צו זייער פאַמיליע און קרובים אומעטום אוז צו
אַלע ביאַליסטאָקער איבער דער וועלט
פּאָר א שנת חיים ושלום.

די ביימאַן פאַמיליע

מר. אברהם ביימאַן
מר. און מרס. סעמ ביימאַן
מר. און מרס. מאָריס ביימאַן

שיקען זייערע האַרציגע באַגריסונגען און גוטע וואונשען
צו אַלע לאָמזשער און ביאַליסטאָקער אוז צו אַלע אידען.

מר. און מרס. הערי באַם

און זייער זון

פילאַדעלפיע, פּא.

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע זייערע פריינד פון נאָחענט
און ווייט, און דעם כלל ישראל, א שנת חיים ושלום,

א כתיבה וחתימה טובה.

ביאַליסטאָקער לוידים אָוקזילערי

228 איסט בראָדוויי, ניו־יאָרק

ווינשט אַלע שוועסטער און זייערע פאַמיליעס,
אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטען,
געזונטען און גליקליכען נייעם יאָר.

ביאַליסטאָקער ברענטש 88, א. ו

ניו־יאָרק

מיר באַגריסען אונזערע מיטגלידער און פרייַנד
און אַלע לאַנדסלייט צום נייעם יאָהר.

בראַנקס ליג
פון ביאַליסטאָקער הויז

אונזער הארציגע באַגריסונג צו אַלע אונזערע
שוועסטער און לאַנדסלייט צום נייעם יאָהר.

ביאַליסטאָקער יאַנג מענס אסס׳ן

ניו־יאָרק

צום נייעם יאָהר ווינשען מיר אונזערע
אַלע מעמבערס און אַלע אידען
אַ כתיבה וחתימה טובה

אינד. ביאַליסטאָקער בראַדערלי לאָוו אַסאָסיאיישאַן

ניו־יאָרק

מיר שיקען אונזער באַגריסונג צו אונזערע
מיטגלידער און צו אַלע אידען
צום נייעם יאָהר.

ביאַליסטאָקער אונטערשטיצונגם פאַראיין „סומך נופלים״

מיר ווינשען אַלע ברידער מיט זייערע
פאַמיליעס און אַלע לאַנדסלייט בכלל
אַ שנת חיים ושלום

ביאַליסטאָקער סאָשעל קלוב

לאָם אַנדזשעלעס, קאַליפ.

שיקט זיינע הארציגע לשנה טובה וואונטשען צו די
ביאַליסטאָקער אין לאָם אַנדזשעלעס, איבער אַמעריקע, אין מדינת ישראל און אין דער גאַנצער וועלט, און
צו כל ישראל אומעטום.

ביאַליסטאָקער בריקלייערם אַסס׳ן און די סיסטערהוד

ניו־יאָרק

צום נייעם יאָהר וואָס קומט, ווינשען מיר אַלע מעמבערס
און דעם גאַנצען כלל ביאַליסטאָקער
אַ כתיבה וחתימה טובה

ביאַליסטאָקער פיינטערם קלוב

ניו־יאָרק

מיר באַגריסען אַלע אונזערע מיטגלידער און פרייַנט
און אַלע ברידער־פיינטערם צום נייעם יאָר
און ווינשען זיי געזונט און גליק.

ביאַליסטאָקער אונט. פאַראיין

ברוקלין

מיר שיקען אונזערע ברכות צו אַלע אונזערע מעמבערם
און צו אַלע אידען צום נייעם יאָהר.

ביאַליסטאָקער רעליף סאָסייעטי
פּעטערסאָן, נ. דזש.

★

מיר דאַנקען אַלעמען וואָס האָבען געהאָלפען אין אונזער אַרבעט.

מיר ווינשען צום נייעם יאָר אַלע אונזערע טויער מיטגלידער, אַלע פריינד און דאָנייטאָרס און אַלע אונזערע לאַנדסלייט פון בויד זייטען ים

אַ געזונטען און גליקליכען יאָר

ביאַליסטאָקער־בריסקער
אייד סאָסייעטי אין דיטראָיט

ווינשט אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען פון דער גאָרער וועלט אַ געזונטען און גליקליכען נייעם יאָר.

New Year Greetings

from

A Good Friend

COUNSELLOR ABRAHAM KAPLAN

1450 BROADWAY NEW YORK

ביאַליסטאָקער בענעוו. סאָסייעטי
אין מילוואָקי

מיר שיקען אונזער באַגריסונג צו אַלע אונזערע מיטגלידער און לאַנדסלייט און צו אַלע אידען צום נייעם יאָר. זאָל דער יאָר וואָס קומט איצט אַן, ברענגען ישועות ונחמות צו אונזער גאַנצען כלל ישראל.

ביאַליסטאָקער סאָשעל קלאָב
ברוקלין, נ. י.

ווינשט אַלע מעמבערס און זייערע פאַמיליעס, אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידן אַ שנת חיים ושלום.

New Year Greetings from . . .

AL. LIDSKY
Stationery Supplies

416 GRAND STREET
New York City
OR 4-3466

גאַניאַנדם־טרעסטינער יאָנג פריענדם

ווינשען אַלע מיטגלידער און זייערע פאַמיליעס ווי אויך אַלע אידען, אַ גוטען, געבענשטען נייעם יאָר פון געזונט און פרייד.

New Year Greetings from . . .

YORKVILLE
COFFEE CO.

401 EAST 90th STREET
New York City
TR 6-0606

ביאַליסטאָקער פאַראיין ,אהבת אחים'
ניו־יאָרק

אונזערע האַרציגסטע באַגריסונגען און גוטע וואונשען צו אַלע אונזערע מיטגלידער און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

New Year Greetings from . . .

VOGEL'S
DAIRY PRODUCTS

145 READE STREET
New York City
RE 2-9785

ביאַליסטאָקער ליידים אָוקזיליערי שיקאַגאָ

פיל גליק, געזונט און פרייד, ווינשען מיר אונזערע שוועסטער, פרײַנד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָהר

ביאַליסטאָקער מאָשעל קלאָב שיקאַגאָ

מיר שיקען אונזערע האַרציגע באַגריסונגען צו אַלע מיטגלידער און אַלע לאַנדסלייט צום נייעם יאָהר

לשנה טובה וואונטשען צו דער ביאַליסטאָקער שארית הפליטה, קאַצעטלער איבער דער וועלט און אומעטום

פון

פּסח און מרים בורשטיין

תל־אביב, ישראל

האַרציגע ניי־יאָר וואונטשען צו אונזער פאַמיליע אין ישראל, משפחה אין קענעדע, אורוגוואַי, לאַנדסלייט און פריינט אומעטום, פון

אברהם און צפורה שיקעוויטש

און קינדער

תל־אביב—יפו, ישראל

אונזערע ליבע, חשוב'ע פריינד

מר. און מרס. א. גרינהויז

פון יאָהאַנעסבורג, ס. אפריקע

ווינשען אַלע זייערע פריינד און אַלע אידען איבער דער גאַרער וועלט אַ כתיבה וחתימה טובה, אַ געבענשטען און מזל'דיגען נייעם יאָר.

MR. & MRS. MORRIS ESTON
and Family

Extend their New Year greetings to all their friends and members of the institution

---

PRIME PAPER CORP.

22 Read Street — New York 7, N. Y.

SPring 7-6767

Greetings from . . .

KAPLAN BROTHERS

BLUE FLAME CORPORATION

New and Used Gas Ranges

523 West 125th Street — New York, N. Y.

MOnument 2-6990 - 1

DR. & MRS. HERBERT DUBOVSKY

309 W. WAYNE AVENUE — EASTON, PA.

Extend Best Wishes to Their Family and Friends for A HAPPY NEW YEAR

Compliments from . . .

HUB FIREPROOF CO.

2576 PARK AVENUE — BRONX, N. Y.

MO 9-0533

Greetings and Best Wishes for . . .

A HAPPY and PROSPEROUS NEW YEAR

MR. & MRS. ABE NOVICK

320 WEST END ROAD — SOUTH ORANGE, N. J.

מר. און מרס. אשר און העלען דאָפעלט

און פאַמיליע

שיקען זייערע ברכות צו אַלע פריינט, לאַנדסלייט און כל ישראל צום נייעם יאָר.

די גאַרבאַטי בריידער און זייערע משפחות

97 באוערי, ניויאָרק

ווינשען אַלע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ געזונטען, גליקלעכען נייעם יאָר.

Greetings from . . .

LOUIS GREENBERG, Inc.

Plumbing Supplies

43 SUFFOLK STREET — NEW YORK CITY

OR 4-2636

Greetings from . . .

BARNEY BRAINUM STEEL CO.

723 KENT AVENUE — BROOKLYN, N. Y. 11211

MA 5-5156

ORegon 4-0110 — GRamercy 5-9062

Residence: 35 Seacoast Terrace, Brooklyn, N. Y. 11235, DE 2-7623

LOUIS EMPLOYMENT AGENCY

MORRIS RABINOWITZ, *Prop.*

110 EAST 4th STREET — NEW YORK CITY

באַגריסונגען פון פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָהר

(לויט'ן אלף בית)

— א. —

מר. און מרס. לואיס אַבעלאָף
מיאַמי ביטש, פלאָרידאַ
ווינשען אַ גוטען, געזונטען נייעם יאָר צו אַלע פריינד און אַלע אידען.

מר. וויליאַם אייבראַמסאָן
און פאַמיליע
שיקען זייערע בעסטע ווּאונשען צו אַלע קרובים, פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. פיליפ אַבראַמאָוויץ
און פאַמיליע
ווינשען אַלע קרובים און פריינד צום נייעם יאָר א כתיבה וחתימה טובה.

מר. מ. ז. אַטענשטיין
און פאַמיליע
ווינשען אַ גוטען געבענטשטען יאָר צו אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט ווי אויך צום גאַנצען כלל ישראל.

מר. און מרס. סעם אָגוש
און פאַמיליע
ווינשען צום נייעם יאָר אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט אַ גמר חתימה טובה.

מר. און מרס. טשאַרלז אייבראַמסאָן
און פאַמיליע, ברוקלין
מיר ווינשען אונזערע קרובים, אַלע אונזערע פריינד און לאַנדסלייט אַ שנת חיים ושלום, ברכה והצלחה.

מר. מאַקס אָסטרינסקי
ווינשט אַלע פריינט און לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטען און געזונטען נייעם יאָר.

מרס. רעבעקאַ אַפּעלבוים
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינטשען זייערע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטען, געזונטען און גליקליכען יאָר, א כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. איזראַעל אַנעש
און פאַמיליע
ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט און די מעמבערס פון ברענטש 88 א. ר. אַ כתיבה וחתימה טובה.

מרס. שרה אינדיג
ווינשט אַלע פריינד און אַלע אידען אַ גוטען, געבענשטען נייעם יאָר פון גענזונט און כל טוב.

מר. און מרס. אהרן אַרקער
און פאַמיליע, ברוקלין
שיקען זייערע האַרציגע ברכות צו אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דזשעק אַפּעלבוים
שיקען זייערע גוטע ווּאונשען צו דער משפּחה און צום כלל ישראל.

מר. און מרס. לואיס אייזאַק
און פאַמיליע
ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט און דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים אַ יאָר פון געזונט און פרייד.

מרס. עטעל אַדלער
און פאַמיליע
ווינשען אַלע פריינד, משפּחה און לאַנדסלייט אַ גוטען געבענטשטען יאָר.

מר. מאָריס אַדלער
און פאַמיליע, לאָס אַנדזשעלעס
ווינשען אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. מאַקס אַלטשולער
און פאַמיליע, אוירווינגטאָן, נ. דזש.
ווינשען זייערע אַלע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטען און גליקליכען יאָר.

מר. ראובן אַפּעל
און פאַמיליע, קי ווועסט, פלאָ.
ווינשען זייערע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען א גליקליכען נייעם יאָר.

מר. לואיס אַלבערט
און פאַמיליע
ווינשען זייערע קרובים און אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. דייוו (אַבראַמאָוויץ) אייבראַמס
און פאַמיליע,
ווינטשען אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ נייעם, געזונטען און פרייליכען יאָר.

חאַשקע אָסטראָוו
און פאַמיליע
שיקט אירע ברכות צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דעניעל אַלעקסאַנדער
און פאַמיליע, שיקאַגאָ
שיקען זייערע גליקוואונשען און גרוסען פאָר אַ נייעם, גוטען געבענטשטען יאָר צו אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט.

מר. איזראַעל אַטלאַס
און פאַמיליע
ווינשען אַ כתיבה וחתימה טובה אַלע פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

— ב. —

מרס. אַנאַ בערגער
ענגלישטאָן, נ. דזש.
ווינשען אַלע אידען אַ גוטען און געבענטשטען יאָר.

מר. און מרס. י. בירנבוים
ניו־יאָרק
שיקען זייערע בעסטע ווּאונשען צו אַלע קרובים און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. א. ביליג
בראָנקס, נ. י.
ווינטשען אַלע לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל אומעטום אַ געבענטשטען נייעם יאָר.

מרס. פרידע בראָמסאָן
ניו־יאָרק
ענגלעוואוד, נ. דזש.
ווינשט אַלע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען אומעטום אַ געבענטשט און מזל׳דיג יאָר.

די פאַמיליע ברעסלאָו
מאָנטיסעלאָ, נ. י.
ווינשען אַלע זייערע קרובים, פריינט און לאַנדסלייט און אַלע אידען אומעטום אַ כתיבה וחתימה טובה צום נייעם יאָר.

סעם און סערע בעל
און פאַמיליע
ווינשען אַלדאָס גוטס צו אַלע פריינט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מרס. ס. ה. ביינדער
אָמאַהאַ, נעב.
ווינשט די משפּחה און אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ גליקליכען, פריילעכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. ברוך בערגער
ברוקלין, נ. י.
ווינשען אַלע אידען צום נייעם יאָר אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. לואיס בראָדמאַן
שיקט זיין נייַ־יאָר באַגריסונג צו אַלע לאַנדסלייט און צום גאַנצען אידישען פאָלק.

מר. איזידאָר בערמאַן
און פאַמיליע,
סילווער ספרינגס, מערידען
ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען אַ גליקליכען נייעם יאָר

מר. און מרס. אוירווינג ב. בלאָק
ווינשען פיל גליק און פרייד צו אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען.

מר. טשאַרלז בערגער
און פאַמיליע
ווינשען זייערע פריינד, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

אַ כתיבה וחתימה טובה
ווינשען מיר אונזער משפּחה אין פאַריז און ישראל, קרובים, פריינד און באַקאַנטע.

מר. אן מרס. מאַקס באַביטש
בראָנקס

מר. און מרס. מאָריס בענדער
און זייער זון
באַגריסען צום נייעם יאָר אַלע פריינט און אַלע לאַנדסלייט און ווינשען זיי אַ כתיבה וחתימה טובה.

מרס. פעני בענדרימער
און פאַמיליע
ווינשען זייערע פריינד און לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטען, געבענטשטען יאָר פון כל טוב.

— ג. —

מר. און מרס. דניאל גאָלדבערג
און משפּחה, קאָלטשעסטער, קאַנ.
ווינשען אַ גוטען, געבענטשטען נייעם יאָר זייערע קרובים, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל.

מרס. גאָסי גאָרדאָן
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען צום נייעם יאָר זייער משפּחה און אַלע ברידער פון ביאַליסטאָקער בריקלייערס אסס׳ן, און אַלע לאַנדסלייט אַ שנת ברכה והצלחה.

מר. בענדזשאַמין גאָלדשטיין
און פאַמיליע, פלאַשינג, ל. א.
ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס נייטען גאָלדבערג
בראָנקס
שיקען זייערע ברכות און גליקוואונשען צו אַלע פריינד און צו אַלע לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מר. ב. גאָלד
מיאַמי, פלאָרידא
שיקען צום נייעם יאָר זייערע גוטע וואונשען צו אַלע פריינד און צום כלל ישראל.

מר. און מרס. בען גאָלוב
און פאַמיליע, בראָנקס, נ. י.
באַגריסען זייערע פריינט, די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מאָריס גינזבורג
און פאַמיליע, ברוקלין
באַגריסען צום נייעם יאָר אַלע פריינד און לאַנדסלייט.

מר. און מרס. אַלעקס גאַנאַנזקי
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען אַלע זייערע פריינט און לאַנדסלייט אַ גוטען נייעם יאָר.

מר. מאָריס גאָלדפיין
און פאַמיליע
ווינשען אַלע פריינט און דעם כלל ישראל אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. אייק און קיידי גאָרדאָן און פאַמיליע
נואַרק, נ. דזש.
ווינשען זייערע קרובים און אַלע לאַנדסלייט אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. עלי גוראַלסקי
ווינשען אַלע זייערע פריינד און דעם כלל ישראל א כתיבה וחתימה טובה.

מרס. סערע גאָטליב
ווינשט אַלע לאַנדסלייט און די שוועסטער פון אונזער ליידיס אָקזילערי אַ גוט געבענטשט יאָר.

מר. וואָלף גאָלדבערג
און פאַמיליע
שיקט זיין האַרציגען נייַ־יאָר וואונש צו אַלע פריינד, לאַנדסלייט און דעם גאַנצען כלל ישראל.

מר. און מרס. אַלפרעד גאולדאן
און פאַמיליע
ווינשען זייערע פריינט און אַלע לאַנדסלייט אַ שנת חיים ושלום.

מר. מאַקס גאָלדמאַן
און משפּחה
ווינשען אַלע זייערע פריינט, קרובים און לאַנדסלייט אַ גוט און געבענטשט יאָר.

מרס. דינה גודמאַן
און פאַמיליע
ווינשען אַ נייעם גליקליכען יאָר צו זייערע פריינט און אַלע אידען.

מר. און מרס. דזשעק גאלדען
און פאמיליע, בראנקס

ווינשען צום נייעם יאר זייערע אלע פריינד א סך געזונט און גליק.

מר. און מרס. דזשעק גאלדבערג
און פאמיליע

ווינשען אלע פריינד און לאנדסלייט א כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. דזשייקאב און סיידי גאלדען
און פאמיליע, בראנקס

ווינשען זייער משפחה און אלע אידען א געזונטען און גליקליכען נייעם יאר.

מר. און מרס. דזשוליוס גאטליב
און פאמיליע

באגריסען זייערע פריינט און אלע אידען צום נייעם יאר און ווינשען זיי אלדאס גוטס.

מר. און מרס. הערי גראף
ענגעלוואוד, נ. דזש.

ווינשען צום נייעם יאר אלע פריינד, לאנדסלייט און דעם גאנצען פאלק ישראל א כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. ווילי‌אם גלאגאס
און פאמיליע
לאס אנדזשעלעס

ווינשען זייערע פריינד און לאנדסלייט פיל גליק און צופרידענהייט צום נייעם יאר.

מרס. דזשעני גראסאווסקי
און פאמיליע

ווינשען א געזונטען, פרייליכען נייעם יאר אלע זייערע קרובים, פריינד און כלל ישראל.

מר. און מרס. הערי גרינשטיין
און פאמיליע

ווינשען צום נייעם יאר געזונט און גליק צו אלע פריינד און דעם כלל ישראל.

מרס. סיליע גאשעוויטש

ווינשט א גוטען נייעם יאר צו אלע אירע פריינד און כל ישראל.

מר. און מרס. מייקעל גאלדבערג
מאנטעווידעא, אורוגוואי

שיקן זייערע בעסטע וואונשען צו אלע אידען צום נייעם יאר.

מר. און מרס. דזשאזעף גרובארד
בראנקס

ווינשען פיל גליק און פרייד צו אלע פריינד און כל ישראל צום נייעם יאר.

— ד. —

דר. אייבראהאם דזשייקאבס
און פאמיליע, ברוקלין

ווינשען צו נייעם יאר אלע פריינד און אלע אידען א שנת חיים ושלום.

מר. נייטען דזשאנאוויץ
און פאמיליע, פאסעיק, נ. דזש.

באגריסען אלע פריינט צום נייעם יאר און ווינשען זיי געזונט און אלדאס גוטס.

מר. מ. דזשאנאפסקי
און פאמיליע, ברוקלין

ווינשען אלע קרובים, פריינד און אלע לאנדסלייט פיל געזונט און גליק צום נייעם יאר.

מר. און מרס. ב. דינעס
און פאמיליע, פאלסבורג, נ. י.

שיקן זייערע ברכות צום כלל ישראל צום נייעם יאר.

מר. דזשעק דירעקטאר
און פאמיליע, נארוויטש, קאנ.

ווינשען א גליקליכען נייעם יאר אלע פריינט, די בעקער ארבעטער, און אלע אידען בכלל.

מר. און מרס. אלעקס דארען
פון מילוואקי

ווינשען אלע פריינד, לאנדסלייט און משפחה א געזונטען און גליקליכען יאר.

מר. דוד דימענטשטיין
און פאמיליע
(שאול רייסקים אייניקעל)

ווינשען אלע קרובים און לאנדסלייט א כתיבה וחתימה טובה.

די פאמיליע דזשאראף

ווינשט אלע זייערע קרובים, פריינד און דעם כלל ישראל א כתיבה וחתימה טובה.

מר. לואיס דזש. דיאמאנד
ניו ראשעל

ווינשט א גוטען געבענטשטען נייי־יאר צו אלע פריינד און לאנדסלייט צום נייעם יאר.

מר. און מרס. א. דארעוויטש
און פאמיליע, שיקאגא

שיקען צום נייעם יאר די בעסטע וואונשען צו זייער פאמיליע, פריינד און צו די משפחות אין מדינת ישראל און אין אויסטראליע.

מרס. סיליע דזשאפע
און פאמיליע

שיקען זייערע ברכות צו אלע פרייגד און אידען צום נייעם יאר.

מר. און מרס. לואיס דזשאפע
און פאמיליע

באגריסען הארציג זייערע אלע פריינד און לאנדסלייט צום נייעם יאר.

מרס. בלומע דאבקין און פאמיליע
פעטערסאן, נ. דזש.

שיקען זייער גוטען וואונש צו אלע פריינד צום נייעם יאר.

מר. און מרס. דזש. ה. דענים
און פאמיליע, בראנקס, נ. י.

ווינשען די זקנים פון דער ביאליסטאקער האום א שנת חיים ושלום.

מרס. רייטשעל דזשעקמאן
און פאמיליע

ווינשען א גוטען, פרייליכען יאר אלע לאנדסלייט און אלע אידען.

מר. און מרס. ס. דייווידסאן
סקרענטאן, פא.

ווינשען זייער משפחה און אלע פריינד און דעם כלל ישראל א שנת חיים ושלום וברכה והצלחה.

ר. דאווידסאן
אנטוערפען, בעלגיע

ווינטשט די ביאליסטאקער אידען און כל ישראל א געבענטשטען יאר.

— ה. —

מרס. רעבעקא הענקאוויץ
און פאמיליע

ווינשען זייערע קרובים און פריינד א סך גליק צום נייעם יאר.

מר. און מרס. טביה האַנאָווער
און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינד און כלל ישראל אַ גוטען ,געבענשען נייעם יאָר.

רבי אברהם מ. העלער
און פאַמיליע, ברוקלין

שיקען זייערע גוטע וואונשען צו אַלע פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דזשאַרדזש און פערל האַלפערן

ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט און דעם גאַנצען כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מרס. גיטל האַכשטיין
און פאַמיליע

באַגריסן אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מר. מאַקס העלער
און פאַמיליע, מילוואָקי

ווינשען אַלע אידען אַ גוטען צופרידענעם נייעם יאָר.

— ו. —

מר. און מרס. מייקעל וואַלאַס
און פאַמיליע, ניו־יאָרק

ווינשען זייער פאַמיליע, קרובים, פריינט און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט איבער דער גאַרער וועלט אַ געבענטשטען נייעם יאָר.

מר. און מרס. איזידאָר וועבמאַן
און פאַמיליע

ווינשען אַ גוטען, געבענשטען יאָר אַלע פריינד און אַלע אידען.

מר. און מרס. דזש. וויסאטשעק
און פאַמיליע

שיקען זייערע באַגריסונגען און גוטע וואונשען צו אַלע זייערע פריינד אוז ווינשען דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. ס. וויגער
בראָנקס

ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען אַ גוטען, געזונטען נייעם יאָר.

מר. ה. ווהייט
בראָנקס, נ. י.

ווינשט צום נייעם יאָר אַלע פריינד און לאַנדסלייט געזונט, גליק און פיל פרייד.

מר. און מרס. סיימאָן ווינבערג
און משפחה

ווינשען אַ כתיבה וחתימה טובה צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. נחמיה ווערבלוד
און פאַמיליע

באַגריסן צום נייעם יאָר אַלע זייערע קרובים, פריינד און אַלע אידען.

מר. און מרס. פיליפ וויטאָף

ווינשען אַלע פריינד און דעם כלל ישראל אַ נייעם יאָר פון אַלדאָס גוטס.

עוזר ווייסגאַרבער (ווייס) כינקע סודאביטשער
בראָנקס, נ. י.

ווינשען פיל גליק צום נייעם יאָר צו אַלע פריינד און אַלע אידען.

מר. און מרס. דזשאָו ויטאף
און פאַמיליע

אַ האַרציגען גליקוואונש צו אַלע אונזערע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מר. דזשייקאָב ווילסאָן
ניו־יאָרק

ווינשט אַ כתיבה וחתימה טובה אַלע פריינד און כלל ישראל.

מר. און מרס. בענדזשאַמין ווינשטיין
און פאַמיליע

ווינשען אַ גוטען, געבענטשטען נייעם יאָר דעם כלל ישראל.

מר. און מרס. אב. און מערי ווינבערג

שיקען זייערע האַרציגע וואונשען צו אַלע פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאָריס ווייס
און פאַמיליע, פּעטערסאָן, נ. דזש.

באַגריסען אַלע לאָדזשער און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און כל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דזשייק וואוירנאָן

ווינשען אַ גוטען געבענשטען נייעם יאָר, אַלע אידען אומעטום.

מר. ווילי‌אַם וואַריק
און פאַמיליע

באַגריסען זייערע אַלע פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מרס. נעטי וואגמאן
און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינט און לאַנדסלייט אַ גוטען, געבענטשטען יאָר.

איזראַעל וואַלף און פאַמיליע

ווינשט אַ גוטען, נייעם יאָר אַלע פריינד און אַלע אידען.

מרס. יעטע ווהייט

ווינשט אַלע פריינד און אַלע אידען אַ גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאָריס ווין
און פאַמיליע, מאָנטרעאל, קאַנאַדע,

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע פריינד און כל ישראל אלדאָס גוטס.

מר. סידני ווידערלייט
און פאַמיליע

שיקען זייערע ברכות צו דער גאַנצער משפחה און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

— ז. —

מר. און מרס. דייויד זאַקים
און פאַמיליע

פּעטערסאָן נ. דזש.

ווינשען זייערע קינדער, פריינד און אַלע לאַנדסלייט פיל גליק און פרייד צום נייעם יאָר.

מר. מאיר זאַקהיים
ניו־יאָרק
באַגריסט אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדס־לייט און וויגשט זיי אַ געזונטען נייעם יאָר.

מר. און מרס. איזידאָר זאַלעוויץ
בראָנקס, נ. י.
וויגשען אַלע לאַנדסלייט און כלל ישראל אַ גוט יאָר, אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. דזשוליוס זאַבלודאָווסקי
און די קינדער
וויגשען פיל גליק און פרייד צו זייערע אַלע פריינט צום נייעם יאָר.

אהרן ומרת חייט ובניהם
וויגטשן זייער פאַמיליע, ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און כלל ישראל אַ שנת חיים ושלום.

— ט. —

מר. איזידאָר טימאָנער
וויגשט אַלע אידען אַ יאָר פון געזונט און פרנסה און שלום אויף דער וועלט.

מר. און מרס. בען טראָש
און משפחה, מילוואָקי, וויסק.
וויגשען אַלע פריינד און אַלע אידען אַ גוטען, נייעם יאָר.

מרס. איווע טענד
און פאַמיליע
וויגשען אַלע נאָענטע און אויך וויייטע פריינד און אַלע לאַנדסלייט בכלל אַ גוטען, געבענשטען יאָר.

מר. ה. טאשמאן
און פאַמיליע
וויגשען אַלע לאַנדסלייט און פריינד אַ געזונטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. דייויד טשעסלער
און פאַמיליע
וויגשען אַ שנת חיים ושלום צו אַלע פריינד און אַלע אידען.

מר. מאַקס טאָבייעס
און פאַמיליע
וויגשען אַלע פריינד און אַלע אידען אַ געזונטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מר. לעאָנארד טער
און פאַמיליע
וויגשען צום נייעם יאָר זייערע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מרס. פעני טאַלינסקי
און קינדער
וויגשען אַלע זייערע פריינד און לאַנדס־לייט אַ גוטען יאָר.

מר. און מרס. מאקס טשייסען
און פאַמיליע, בראָנקס
וויגטשן צום נייעם יאָר אַלע פריינד און לאַנדסלייט פיל געזונט און גליק.

מר. און מרס. בערנארד י. טויב
און פאַמיליע
וויגשען אַלע זייערע פריינד און אַלע אידען אַ גוטען, געזונטען נייעם יאָר.

— י. —

מרס. אסתר יערוזאַלימסקי
און פאַמיליע, לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפ.
וויגשען צום נייעם יאָר זייערע קרובים און פריינט פון נאָענט און וויייט, אַלע לאַנדסלייט פון אומעטום און אַלע אידען איבער דער וועלט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. מאָריס יעלין
ברוקלין
וויגשען אַ געזונטען, גליקליכען נייעם יאָר צו זייערע פריינד און צו אַלע לאַנדסלייט.

מר. יעקב יערוזאַלימסקי
און משפחה, לאָס אַנדזשעלעס
וויגשען צום נייעם יאָר אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט און דעם גאַנצען כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. ווילי‌אַם יאַנאָווסקי
און משפחה
וויגשען זייערע אַלע פריינד און קרובים און אַלע לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

— כ. —

מר. יעקב כהן
בראָנקס
באַגריסט צום נייעם יאָר אַלע פריינד, חברים, שרייבער און דעם כלל ישראל אומעטום.

— ל. —

מר. הערמאַן לובין און פאַמיליע
ניו־יאָרק
וויגטשען צום נייעם יאָר אַלע פריינט און אַלע אידען אַ גוטען און פריילעכען יאָר.

מר. און מרס. שמואל לאָנדאָן
סאַנטאַ מאָניקאַ, קאַל.
וויגשען צום נייעם יאָר אַלע פריינד און דעם כלל ישראל אין אַמעריקע, ישראל און איבער דער גאָרער וועלט מיט געזונט און אַלדאָס גוטס.

מר. דזשעק לאפסקי
און פאַמיליע, לאָס אַנדזשעלעס
וויגשען פיל גליק אַלע פריינד צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. ראַלף לינסקי
טאַמפּאַ, פלאָרידאַ
וויגשען זייערע אַלע פריינד און לאַנדס־לייט פיל גליק און צופרידענהייט צום נייעם יאָר.

מרס. אסתר ליבערמאַן
אָרלאַנדא, פלאָרידא
וויגשט אירע קינדער, קרובים און אַלע אידען אַ גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. סעם לובעטסקי
זייער טאָכטער, איידעם און אייניקלעך
אין דעטראָיט און קוזין גוטשקאָווסקי
אין ישראל

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צום נייעם יאָר צו אַלע פרייַנד און צו אַלע לאַנדסלייט.

מר. מאָריס ליבערמאַן
מיאַמי ביטש

ווינשט אַ גוטען, געזונטען נייעם יאָר צו אַלע פרייַנט און לאַנדסלייט.

מרס. וויילאַ לין
און פאַמיליע

ווינשען פיל געזונט און גליק צו זייערע פרייַנט, לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. הערי לאַזאַר
ברוקלין

ווינשען אַלע פרייַנד און אַלע לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. לואיס לעווין
ברוקלין, נ. י.

ווינשען אַלע פרייַנט און לאַנדסלייט אַ געזונטען גליקליכען נייעם יאָר.

מרס. פעני לעווין
בראנקס

ווינשט אַלע אידען אויף דער גאַנצער וועלט אַ כתיבה וחתימה טובה מיט געזונט און פרייד.

מר. אייבערהעם לעווין
און פאַמיליע, ראטשעסטער, נ. י.

ווינשען זייערע פרייַנד און אַלע אידען אַ גליקליכען פריילייכען יאָר.

מר. און מרס. פיליפ לינענבערג
און פאַמיליע, ברוקלין

ווינשען אַ גוטען, געזונטען נייעם יאָר צו אַלע זייערע פרייַנד און לאַנדסלייט.

מר. און מרס. לואיס ליוואַי
בראָנקס, נ. י.

ווינשען אַ כתיבה וחתימה טובה צו זייערע פרייַנד, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל.

בערל און שרה לעף
ברוקלין

ווינשען זייער משפחה און אַלע אידען אַ גליקליכען נייעם יאָר.

מר. עלי לידסקי
און פאַמיליע

ווינשען אַלע פרייַנד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. חיים לאַזניק
און פאַמיליע
פון מאריסטאָן, טענעסי,

ווינשען זייערע פרייַנד און לאַנדסלייט אַ גוט יאָר.

מר. און מרס. ווילי‌אַם לאַזאַראָף
און פאַמיליע, ווערנא, נ. דזש.

ווינשען אַלע אידען אַ גוטען גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. דזש. ליימאן
ברוקלין

ווינשען זייערע פרייַנד און אַלע אידען אַ געזונטען, גליקליכען נייעם יאָר.

— מ. —

מר. און מרס. מאָריס מייסין
ברוקלין, נ. י.

שיקען זייערע האַרציגסטע ברכות צו אַלע פרייַנד, און כלל ישראל, צום נייעם יאָר.

סעם לעף און פאַמיליע
(גוטוואַך דער מוליער)
ספרינגפילד, מאַס.

ווינשען אַ כתיבה וחתימה טובה אַלע פרייַנד און אַלע אידען.

מר. הערי מוסען
ברידזשפּאָרט, קאָנ.

ווינשט אַלע פרייַנד און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה צום נייעם יאָר.

מר. סעמועל מאגיד
מאַלין, אילל.

באַגריסט די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אַלע זיינע פרייַנט צום נייעם יאָר.

סאל און סערע מינעס
ברוקלין, נ. י.

שיקען זייערע ברכות און גוטע וואונשען צו אַלע פרייַנד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מר. נייטען מילער
פון שיקאַגאָ און מיאַמי ביטש
און קינדער

ווינשען אַלע זייערע פרייַנד און לאַנדסלייט אַ געזונטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מיר באַגריסן צום נייעם יאָר אונזער מוטער, שוועסטער און בריידער, קרובים, פרייַנד און חברים אין מאַנטרעאָל, קאַנאַדע, ניו־יאָרק און אין ישראל.

סאַניע און מלכה מירמאַן
מאָנטרעאָל, קאַנאַדע

מר. און מרס. סאָל מינעס
און פאַמיליע, בראָנקס

שיקען זייערע ברכות און גוטע וואונשען אַלע אידען אַ נייעם יאָר פון גענוג און גליק.

מר. און מרס. אשר מעקלער
און פאַמיליע, לאָס אַנדזשעלעס

באַגריסען און ווינשען אַלדאָס גוטס צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. היימאַן מען
און פאַמיליע

ווינשען זייערע קרובים און פרייַנד אַלע לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. דזשאָו מינעס
און פאַמיליע

ווינשען אַ פריילייכען, געזונטען יאָר צו אַלע זייערע פרייַנד און כל ישראל.

מר. און מרס. דיינע מאַגיל
ווינשען אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. אייבראַם און דאָרע מייערסאָן

ברוקלין

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע פרייַנד און כל ישראל, געזונט און גליק.

מר. און מרס. אייבראַם מענדעלסאָן

שיקען זייערע ניי יאָר גרוסען און גוטע וואונשען צו אַלע אידען.

מר .און מרס. ווילי‌אַם מענדעלסאָן

ווינשען זייערע פרייַנד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. לואיס מענדעלסאָן

ווינשען אַלע קרובים און כל ישראל אַ שנת חיים ושלום.

הערמאַן און יאַכע מאַריין

מאָנטרעאָל

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע פרייַנד, לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר אומעטום.

מרס. גאָלדע מען און פאַמיליע

מילפאָרד, מאַס.

ווינשן אַלע אידען אויף דער גאַנצער וועלט אַ שנת חיים ושלום, געזונט, גליק און פרייד.

מרס. בעסי מאַרעל

און פאַמיליע

ווינשען אַלע קרובים, לאַנדסלייט און אַלע אידען פיל גליק און געזונט צום נייעם יאָר.

מר. עקיבא מאנדעל

און פאַמיליע

ווינשען אַ גוטען, געבענשטען יאָר אַלע לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל.

מ״ס. בעקי מינעס

קי׳דער און אייניקלאך

באַגריסען אַלע לאַנדסלייט צום נייעם יאָר און ווינשען אַלעמען אַ כתיבה וחתימה טובה.

ביילע מינקאָוויץ

און פאַמיליע

ווינשען אַלע זייערע קרובים, פרייַנד און לאַנדסלייט אַ יאָר פון געזונט און פרייד.

מר. און מרס. סעמועל מאַזור

ברוקלין, נ. י.

ווינשען אַ געזונטען און גליקליכען נייעם יאָר צו אַלע פרייַנד און לאַנדס־לייט.

מרס. פאַלין מילער

לאָס אַנדזשעלעס

ווינשט צום נייעם יאָר אַלע אירע פרייַנד און אַלע לאַנדסלייט אומעטום געזונט און פרייד.

מאַקס מאַרגוליס

(„מאַרס טעקסטאַילס״)

פּעטערסאָן, נ. דזש.

ווינטשט זיינע פּעטערסאָנער לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ שנת חיים ושלום.

— נ. —

מר. און מרס בענדזשאַמין ניומאַן

פּעטערסאָן, נ. דזש.

ווינשט אַ גוטען און געזונטען יאָר אַלע פרייַנד און לאַנדסלייט.

מר. און מרס. פּאָול ניודאָוו

און טאָכטער

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע זייערע פרייַנד און אַלע אידען געזונט, גליק און פרייד.

מרס. פעני ניופעלד

און פאַמיליע

פיל גליק און פרייד צום נייעם יאָר ווינשען מיר אַלע פרייַנד און לאַנדסלייט.

מר. און מרס. איזידאָר נאָכלין

און פאַמיליע, בראָנקס

ווינשען אַלע פריינט און כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. מאָריס ניומאַן

און פאַמיליע, ברוקלין

שיקען זייערע גליקוואונשען צום נייעם יאָר אַלע פרייַנד און לאַנדסלייט.

— ס. —

מר. און מרס. סעם סלאַיער

ווינשען זייערע אַלע פרייַנד און אַלע אידען אַ גוטען, גליקליכען יאָר, מיט געזונט און פרייד.

מר. און מרס. לואיס סילווער

(סעקרעטאַר ביאַל. בר. 88 א. ר.)

און זייערע קינדער יהודית און מאַרק ווינשען אַלע פרייַנד און אַלע אידען אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. הענרי סאָלין

און פאַמיליע, ברוקלין

ווינשען אַלע קרובים, פרייַנד און אַלע אידען אַ געבענטשטען און גליקליכען נייעם יאָר מיט געזונט און פרייד.

מר. און מרס. געניאַ און מאָריס סאָלאָמאָן

און פאַמיליע

באַגריסען אַלע פרייַנד און כלל־ישראל מיט דעם וואונש פון אַ געזונטען, גליק־ליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. סאל סאַלאָמאָן

און פאַמיליע, פאָר ראַקאָוועי

אונזערע האַרציגע באַגריסונגען צום נייעם יאָר צו אונזערע אַלע פרייַנד און צו אַלע אידען אויף דער גאַנצער וועלט.

מרס. באַרנעט סאַנדערס

און פאַמיליע, פּעטערסאָן, נ. דזש.

ווינשען אַלע פרייַנד און אַלע אידען אַ סך געזונט און גליק צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאַקס סאקס

און פאַמיליע, פאַסעיק, נ. דזש.

ווינשען אַלע פרייַנד און לאַנדסלייט אַ גוטען, געבענשטען יאָר.

מרס. פאָלי סיגעל

ווינשט איר פאַמיליע, אַלע שוועסטער פון דער אָוקזילערי און אַלע לאַנדסלייט אַ גוטען און געזונטען יאָר.

מרס. חנה בושעל־סאָלאָוו

און משפּחה, עלסינאָר, קאַליפ.

ווינשען זייערע פרייַנד און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. דייוויד סיגעל

און פאַמיליע, מילוואָקי, וויסק.

ווינשען אַלע פרייַנד פון נאָענט און וויט און דעם כלל ישראל אַ גוטען, געבענטשטען נייעם יאָר.

מרס. עני סאָקאָלאָוו

און פאַמיליע, ברוקלין

ווינשען אַ גוטען, גליקליכען יאָר צו אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען.

מרס. מערי סטיין
און פאַמיליע
ווינשען גרעזונט און פרייד צו אַלע פריינט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מרס. הערי סאָקאָל
און פאַמיליע, בוירמינגהעם, אַלאַ.
ווינשען אַ גוטען, גרעבענשטען יאָר צו אַלע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען.

מר. אב סילווער
סיאַטעל, וואַש.
ווינשט אַלע אידען אומעטום אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. נייטען סטיין
און פאַמיליע, פּעטערסאָן, נ. דזש.
שיקען זייערע גוטע וואונשען צו אַלע לאַנדסלייט און פריינד צום נייעם יאָר.

מרס. עלי סינגער
און פאַמיליע, פּעטערסאָן, נ. דזש.
ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען פיל פרייד און גליק צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאַקס סטיין
און פאַמיליע, ניו־יאָרק
ווינשען זייער משפּחה און אַלע אידן אַ גוטען געבענשטען נייעם יאָר.

מרס. איידע סטאלמאן
פּעטערסאָן, נ. דזש.
ווינשט צום נייעם יאָר אַלע אירע פריינד און לאַנדסלייט פיל גליק, גרעזונט און פרייד.

מרס. אסתר סאַכאַר
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען אַ גוטען גרעזונטען נייעם יאָר.

מר. און מרס. סעם סאיד
און פאַמיליע
ווינשען זייערע קרובים, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטען, גרעזונטען און פרייליכען נייעם יאָר.

מרס. פּאָלאַ סאוויצקי
האַדסאָן, נ. י.
שיקט אירע האַרציגסטע נייַ־יאָר ברכות צו אַלע אידען איבער דער גאַרער וועלט.

מרס. מינע סלייטער
און פאַמיליע
האַליוואוד, פלאָרידא
ווינשען זייערע פריינד און אַלע לאַנדסלייט אַ גליקליכען נייעם יאָר פון גרעזונט און פרנסה, אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. מאָריס סאַפּערשטיין
און פאַמיליע, ברוקלין, נ. י.
ווינשען אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר צו אַלע זייערע קרובים, פריינד און לאַנדסלייט.

חזן מרדכי ספּעקטאָר
און פרוי מרים
66 אָווערלוק טעראַס, ניו־יאָרק
שיקען זייערע האַרציגע וואונשען צום נייעם יאָר, מיט פיל גליק און גרעזונט, צו אַלע פריינד, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל איבער דער גאַנצער וועלט.

אַדעל ספּונט
ווינשט אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ גוטען, גרעזונטען יאָר.

מר. און מרס. סעמועל סאַוואַד
אַטלאַנטיק סיטי, נ. דזש.
ווינשען זייער פאַמיליע, פריינד און באַקאַנטע אַ גליקליכען יאָר און אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. חיים סידערער
און פאַמיליע, פילאַדעלפיע
ווינשען אַלע פריינד, דעם כלל ישראל אַ גוטען, גרעבענשטען נייעם יאָר.

מרס. סערע סייבעל
ווינשט אַלע נאָענטע און ווייטע פריינד, און אַלע אידען, אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. פיליפּ סלאַפאַק
און פאַמיליע, קרעסבורי, נ. דזש.
ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ גוטען, גרעזונטען און גליקליכען נייעם יאָר.

מר. נייטען סוואואל
הייטסוויל, מערילענד
ווינשט אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר צום גאַנצען כלל ישראל.

מר. און מרס. דזשאָזעף סאָבעל
און פאַמיליע, בראָנקס
ווינשען צום נייעם יאָר אַלע פריינט און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. דוד סאָהן
און פאַמיליע
שיקען זייערע האַרציגסטע ברכות צו אַלע זייערע פריינד און צום כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. איזידאָר סאָקאָל
און פאַמיליע
לאָס אַנדזשעלעס
שיקט די האַרציגסטע באַגריסונג און בעסטע וואונשען צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. בארני סאקס
און פאַמיליע, קליפטאָן, נ. דזש.
ווינשען אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַלדאָס גוטס צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. ה. סיימאָן
(באַקאַנט אַלס כאַצקעל זאַוואַדער)
לאָס אַנדזשעלעס
ווינשען אַלע לאַנדסלייט, פריינד און משפּחה אַ גוטען, גליקליכען יאָר.

מר. און מרס. דזשייקאָב סייבעל
און פאַמיליע, קאַנקאַרד, קאַליפ.
ווינשען אַ גוטען, גרעזונטען און פרייליכען נייעם יאָר צו אַלע פריינד, ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און צו אַלע אידען איבער דער וועלט.

— ע. —

מר. און מרס. דזש. עלינדזשער
און פאַמיליע, בראָנקס
ווינשט אַלע פריינד און אַלע אידען אַ שנת חיים ושלום.

מרס. גאָלדע עפּשטיין
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. איזידאָר עפּראָן
לאַנג אייילאַנד
שיקען זייערע באַגריסונגען און נייַ־יאָר וואונשען צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט.

מר. און מרס. דייויד עלבוים
בראָנקס

מיר שיקען אונזערע ברכות צו אַלע פריינד, באַקאַנטע און צום כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דייויד ענטעלעס
ניו־יאָרק

ווינשען אַלע פריינד און כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

דר. און מרס. שמואל עברי און זון באַלטימאָר

ווינשען אַלע לאַנדסלייט אַון אַלע אידען אַ שנת חיים ושלום.

— פּ. —

מר. און מרס. י. פּאסאָף
ווייגלאַנד, נ. דזש.

ווינטשען אַלע אידען אַ גוטען, גליקלי־כען נייעם יאָר.

מר. סעם פּאַלאַק
און פאַמיליע, ברוקלין, נ. י.

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע פריינד און אַלע אידען געזונט און גליק.

מר. פּאָול פּארסאָן

טרעזשורער פון ביאַליסטאָקער רעליף־סאָסייעטי פון פּעטערסאָן, ניו דזשיורזי

ווינשט זיינע פריינט, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל איבער דער גאַנצער וועלט אַ נייעם יאָר, מיט געזונט און פרייד.

מר. דייויד פינקוס
פּעטערסאָן

ווינשט זיינע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

הרב ר׳ מאיר פּאָדראַבינעק וזוגתו
ברוקלין

ווינטשען זייער משפּחה, אַלע לאַנדסלייט און כל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. ר. פיסעצקי
און פאַמיליע

מיר ווינשען אַ גליקליכען און געזונ־טען יאָר צו אַלע אונזערע פריינד אין לאַנדסלייט.

מר. און מרס. סעם פּאָסט
און פאַמיליע

שיקען זייערע האַרציגע באַגריסונגען און גוטע וואונשען צו אַלע זייערע פריינד פאַר אַ גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. ס. פּערלין
מיאַמי ביטש

ווינשען אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ נייעם יאָר פון כל טוב.

מר. ב. ל. פּולווער
און פאַמיליע

שיקען דעם האַרציגסטע גליקוואונש צו אַלע פריינד און כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מרס. שרה פּאָגאָרעלסקי
און קינדער
סאַנטאַ מאָניקאַ, קאַליפ.

ווינשען אַלע זייערע קרובים, פריינד און לאַנדסלייט און דעם גאַנצן אי־דישן פּאָלק אַ שנת חיים ושלום.

מר. לואיס פּלאַטאָף
און פאַמיליע

ווינשען צום נייס יאָר אַלע אַלע פריינד און אַלע לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

אונזערע חשובע פריינט
מר. מאיר פּערעלמאַן און פרוי

ווינשען אַלע לאַנדסלייט און פריינט אַ נייעם גליקליכען יאָר.

מר. ה. פינעס און פאַמיליע

שיקן זייער האַרציקן גליקוואונטש צו אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט.

מר. מאַקס פּלאטאָף
און פאַמיליע,

ווינשען צום נייעם יאָר זייערע פריינד און אַלע אידען געזונט און פרייד.

— פּ. —

מר. און מרס. שעפּארד פּאַרבער
און משפּחה

ווינשען אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. דייויד פּאַקס
און פאַמיליע, בראָנקס

ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

רעוו. און מרס. הערי פיינבערג
און פאַמיליע, קיו־גאַרדען

ווינטשען די מתפּללים פון פלעטבוש דזשואיש סענטער, אַלע לאַנדסלייט און כלל ישראל אַ גוטען און גליקליכען נייעם יאָר.

סעם און גאָלדע פרידענבערג
און פאַמיליע

מיר ווינשען אַלע אונזערע נאָענטע און וויטע פריינד און אַלע לאַנדסלייט אַ געזונטען און גליקליכען יאָר.

מר. און מרס. דייויד פּאַרמאַן

שיקען זייערע גוטע וואונשען צום נייעם יאָר צו אַלע זיינע פריינד און לאַנדס־לייט.

מר. און מרס. מאַרטין פינק
פאַרעסט הילס, נ. י.

ווינשען אַלע פריינד אַ גוטען, גליקלי־כען נייעם יאָר.

מרס. בעסי פוקסמאַן און פאַמיליע

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע זייערע פריינד, די שוועסטער פון בראָנקס ליג און אַלע לאַנדסלייט בכלל, אַ גוטען און גליקליכען לעבען מיט געזונט און פרייד.

דאָרע פאַנדע

ווינשט אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ נייעם יאָר פון אַלדאָס גוטס.

מר. און מרס. איזראַעל פעדער
שיקען זייערע האַרציגע ווינטשעוואַניעס צו אַלע לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

סעם און דזשוליאַ פאַרבער
און פאַמיליע
ווינשען אַלע לאַנדסלייט און כל ישראל אַ גוטען, געבענטשטען נייעם יאָר.

מרס. דזשעסי פאַרבער
און פאַמיליע, נוואַרק, נ. דזש.
שיקען זייערע נייַ־יאָר ברכות צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מרס. מאלי פוקס
בראָנקס, נ. י.
ווינשט אַלע אירע פריינד און לאַנדסלייט און כל ישראל אַ געזונטען גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. דזשייקאָב פיימאַן
ווינשען אַ גוטען און זיסען יאָר אַלע פריינד און אַלע לאַנדסלייט.

מר. און מרס. דייוויד פיין
און פאַמיליע, ברוקלין
שיקען זייערע באַגריסונגען צום נייעם יאָר צו אַלע קרובים, פריינד און אַלע לאַנדסלייט.

מר. און מרס, סאָל פיינסאָד
און די קינדער, בראָנקס
באַגריסען אַלע פריינד און אַלע אידן; מיט די בעסטע ווינשען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. לעאָן פריד
און פאַמיליע, ברוקלין
פּסח דעם מצה־קריצער'ס זון, ווינטשט זיין קוזינע איידע סאָקאָלאָווסקי אין אויסטראַליע און אַלע פריינד און לאַנדסלייט אומעטום אַ נייעם יאָר פון געזונט און אַלדאָס גוטס און שלום אויף דער וועלט.

— צ —

מרס. ראָזע צוקערמאַן
און פאַמיליע
שיקאַגאָ
(פּרעז. פון ביאַל. ליידיס אָוקזילערי)
ווינשט איר פאַמיליע און פריינד און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. לייבקע ציבולסקי
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ שנת חיים ושלום, אַ כתיבה וחתימה טובה.

— ק —

אייבערהעם קיינעס
בראָנקס, נ. י.
שיקט זיינע ברכות צום נייעם יאָר צו אַלע אידען אויף גאָר דער וועלט פאַר אַ שנת חיים ושלום, געזונט און גליק.

מר. און מרס. לואיס קאַמענעצקי
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען דעם כלל ישראל און מדינת ישראל אַ שנת חיים ושלום.

דר. און מרס. נחמן קאַצענעלענבאָגען־קאַצען און טאָכטער איווא
קליוולאַנד, אָהאַיאָ
ווינשען זייער משפּחה אין ישראל און אַלע זיערע פריינד דאָ און אין אויס־לאַנד אַ גוטען, געבעטשטען יאָר, אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. מאָריס קאַלינסקי
און פאַמיליע
מיר ווינשען אַלע אונזערע פריינד אוּן לאַנדסלייט און דעם גאַנצן כלל ישראל אַ שנת ברכה והצלחה, לאלתר ולחיים טובים.

מר. בען קראפטשיק
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען אַ גליקלעכען, צופרידענעם לע־בען צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דניאל קאַגאַן
פּעטערסאָן, נ. דזש.
אידען אומעטום, צוזאַמען מיט דער גאַנ־צע מענטשהייט איבער דער וועלט אַ יאָר פון שלום, גליק און פריידן.

מרס. ענאַ קוזניצקי און פאַמיליע
שיקאַגאָ
שיקען זייערע האַרציגע גליקוואונשען און באַגריסונגען צו אַלע לאַנדסלייט, פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. לואיס קאַטאָוויץ
ווינשט אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר אַלע פריינט און אַלע לאַנדסלייט.

מר. און מרס. דזשייקאָב קאטץ
און פאַמיליע, פּעטערסאָן
ווינשען אַלע פריינד און דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. דייוויד קאַס
און פאַמיליע, לאָס אַנדזשעלעס
שיקען צום נייעם יאָר זייערע בעסטע ווואונשען צו זייערע פריינט און צו כל ישראל פאָר אַ לעבען פון פרייד און גליק.

דזשאָרדזש קוזניצקי
שיקאָגאָ
ווינשט די משפּחה און אַלע לאַנדסלייט אַ גוטען נייעם יאָר.

מרס. בעקי קאָרנוויין
ברוקלין, נ. י.
ווינשט אַלעמען אַ געזונט און גליקליך נייַ־יאָר.

סעמועל און סימע קאַפלאַן
און פאַמיליע, בראָנקס, נ. י.
שיקען זייערע ברכות צום נייעם יאָר צו אַלע פריינד און אַלע אידען איבער דער גאַנצער וועלט.

מר. סעם קאָפמאַן
און פאַמיליע
ווינשען אַ גוטען, געזונטען יאָר צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט.

מרס. רעי קרעמער
און פאַמיליע, בראָנקס
ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט און כלל ישראל אַ נייעם יאָר פון געזונט, פּרנסה און גליק.

מר. און מרס. משה קאָזאַק
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען צום נייעם יאָר אַל פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. הערשל קאָזאַק
און פאַמיילע, ניו־יאָרק
באַגריסען צום נייעם יאָר אַלע לאַנדס־לייט און פריינד און ווינשען זיי אַלדאָס גוטס.

מר. און מרס. מאָריס קראַפטשיק
און פאַמיליע
ווינשען אַ גוטען און געזונטען יאָר צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט.

אברהם קאָהן און פאַמיליע
(טשערמאָן פון בר. 88 א. ר.)
ווינשען צום נייעם יאָר אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט אַ צופרידענעם און גליקליכען יאָר.

העלען קלעמענטינאָווסקי
און פאַמיליע

ווינשען זייערע קרובים, פריינד און לאַנדסלייט ווי דעם גאַנצען כלל ישראל אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. מייער קאָס
בראָנקס, נ. י.

ווינשען אַלע זייערע פריינד און די שוועסטער פון דער ליידיס אָוקזילערי פון ביאַליסטאָקער צענטער און אַלע לאַנדסלייט אַ גוטען יאָר.

פּאָלי קאַהאַן
ווינשט אירע קרובים, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטען, געבענשטען ניי־יאָר.

מר. אבנר קאטשעפסקי
ברוקלין

ווינשט אַ שנת חיים ושלום צו זיינע קרובים, פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מרס. יעטע קאַפּלאַן
און פאַמיליע, ספרינג וואַלי

ווינשען זייערע אַלע פריינד און לאַנדס־לייט אַ גוטען, געבענשטען יאָר.

מר. און מרס. דייויד קייזען
ווינשען אַ גוטען, געבענשטען יאָר זייער פאַמיליע און אַלע פריינד.

מר. איזידאָר קאָהען
און פאַמיליע, ברוקלין

שיקען די האַרציגסטע ברכות צו אַלע לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. סאָל קרים
און פאַמיליע, גרעיט נעק, נ. י.

ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. מ. ד. קאָפּעלמאַן
העמדען, קאַנ.

שיקען זייערע גליקוואונשען צו אַלע פריינד, לאַנדסלייט און צו אַלע אידען.

מר. און מרס. טשארלז קאָס
און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ געזונטען און גליקליכען יאָר.

יוחנן קאָזיאָל
און משפּחה, סאַן כאָזע, קאַסטא ריקא

ווינשען אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה צום נייעם יאָר.

מרס. איידאַ קאַפּלאַן
און פאַמיליע, שיקאַגאָ

ווינשען אַלע פריינד און דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

— ר —

די בריידער ראָסקיעס
און זייערע משפּחות אין קאַנאַדע

שיקען זייערע ברכות צום נייעם יאָר צו אַלע פריינד, לאַנדסלייט און כלל ישראל.

מר. דייוויד ראָזענבלום
באָגריסט זיינע קרובים, פריינד און אַלע לאַנדסלייט צום נייעם יאָר און ווינשט זיי געזונט און צופרידענהייט.

מרס. סיליע ריבאַק און פאַמיליע
רעדינג, פּא.

ווינשט איר משפּחה, פריינד און אַלע אידען אַ געזונטען און פרייליכען ניי־יאָר.

מר. און מרס. ד. רייפעל
באַלטימאָר, מער.

שיקען זייערע ברכות צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. סעמועל ראָזנוואַסער
און פאַמיליע

ווינשען אַ געזונטען פרייליכען יאָר אַלע פריינד און אַלע אידען.

מרס. ראָזע רובין
(טשערלייסטי פון ביאַליסטאָקער רעליף סאָסיעטי פון פּעטערסאָן)

שיקט איר וואונש פאַר אַ גוטען און גליקליכען נייעם יאָר צו אַלע לאַנדס־לייט און צו אַלע אידען.

מר. נייטען ראָזין
און פאַמיליע, ברוקלין

ווינשען אַלדאָס גוטס צום נייעם יאָר זייערע אַלע פריינט, לאַנדסלייט און כל ישראל מיט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. ש. ראָזענשיין און פאַמיליע
קאַנאַדע

ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אין אַלע אידען אומעטום, אַ שנת חיים ושלום, גליק און צופרידענהייט.

מר. לואיס ראָטה
בוירמינגהעם, אַלאַ.

ווינשט אַלדאָס גוטס צו אַלע אידען און צו אַלע גוטע מענשען אויף גאָר דער וועלט, צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דזשעק ראַם
און משפּחה, לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפ.

שיקען זייערע האַרציגע גרוסען און גוטע וואונשען צו אַלע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. אהרן ראָזאַנסקי
און פאַמיליע

ווינשען אַ גוטען גליקליכען נייעם יאָר זייער משפּחה, די לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל.

לואיס ב. רובינסאָן און פאַמיליע
(לייבעל אַסטראָווער)

פעטערסאָן, נ. דזש.

ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. לואיס (לייזער) ראָזענבערג און משפּחה

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר און אַ כתיבה וחתימה טובה.

עטעל און לואיס רוטענבערג
סקאַרסדעיל, נ. י.

ווינשען אַלע פריינד און דעם גאַנצען כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

די בריידער ריילענדער

שיקען זייערע גוטע וואונשען צו דער גאַנצער פאַמיליע און צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. מאַרק רובין

ווינשט צום נייעם יאָר זיינע נאָענטע און ווייטע קרובים און אַלע לאַנדסלייט אַ שנת חיים ושלום.

מר. סעם ראַצקין
לאָס אַנדזשעלעס, קאַל.

ווינטשט אַ שנת חיים ושלום, ברכה און הצלחה צו אַלע פריינט און צום כלל ישראל.

מרס. עמאַ ראָטענבערג
אָוקלאנד, קאַל.
שיקט אירע בעסטע וואונטשען צו אַלע פריינד צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. אוירווינג רובין
און פאַמיליע
ווינשען אַ גוטען, געבענשטען נייעם יאָר אַלע זייערע פריינד און אַלע אידען.

— ש —

מר. און מרס. שמוס
און פאַמיליע
ווינשען אַלע פריינט און אַלע לאַנדס־לייט אַ געזונטען און גליקליכען יאָר און אַ כתיבה וחתימה טובה צו אַלע אידען.

מר. און מרס. מאָריס שוואַרץ
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. אַלעקס און מינע שוואַרץ
וויהאָקען, נ. דזש.
שיקען זייערע באַגריסונגען צום נייעם יאָר צו אַלע זייערע פריינד, לאַנדסלייט און צו כלל ישראל.

מר. לואיס שוואַרץ
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען אַ פרייליכען, געזונטען יאָר צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט.

מר. און מרס. מאָריס שוואַרץ
פעטערסאָן, נ. דזש.
ווינטשען אַלע לאַדזשער און ביאַליס־טאָקער פריינט איבער אַמעריקע און איבעראַל, אַ גוטען, געזונטען און פרייליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. אברהם שייקעוויטש
און פאַמיליע (ישראל)
ווינשען אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר זייערע קרובים, פריינד און אַלע אידען.

מר. און מרס: דזשאָרדזש שעווצַך
און פאַמיליע, בראָנקס
ווינשען אַלע פריינט און לאַנדסלייט אַלדאָס גוטס צום נייעם יאָר.

מר. הירש שפּונד און פאַמיליע
דזשוירזי סיטי
ווינשען אַלע פריינד אַ גליקלעכן נייעם יאָר.

מר. אָסקאַר שלייפער
און פאַמיליע
ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. דזשייקאָב שניידער
און פאַמיליע, בראָנקס
ווינשען זייערע קרובים, לאַנדסלייט און כל ישראל געזונט און פריידיד צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. וועלוועל שטשופאַק
און פאַמיליע, ברוקלין
שיקען זייערע ברכות צו אַלע פריינד און צום כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. מ. שניר
און פאַמיליע, בראָנקס
שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מרס. ליליען שאַבאַצקי
און פאַמיליע
ווינשען אַלע פריינד, פאַטראָניזערס און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

די ברידער שופמאַן
ווינשען אַלדאָס גוטס צו זייערע צאָל־רייכע פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מרס. איווע באָריס־שוואַרצבערג
און פאַמיליע
ווינשען אַ כתיבה וחתימה טובה צו דער פאַמיליע און אַלע לאַנדסלייט אין כל ישראל אַ יאָר פון שלום און ברכה.

מר. לעאָן שיפרין
און פאַמיליע (ניו־יאָרק)
שיקען זייערע גוטע וואונשען צו אַלע פריינד און כל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דזשייקאָב שאַבאַט
און פאַמיליע, לאָס אַנגעלעס
ווינשען אַלע פריינד און אַלע לאַנדסלייט אַ גוטען און געזונטען יאָר.

מרס. נאַדיאַ שאָשקעס
און פאַמיליע
ווינשען אַ שנת חיים ושלום צו כל ישראל אויף גאָר דער וועלט.

חזן חיים שיינוואַלד
און פאַמיליע
ווינשען אַ גוטען, געבענטשטען נייעם יאָר אַלע פריינט, לאַנדסלייט און כלל ישראל, אַ שנת חיים ושלום, ברכה והצלחה.

אַ כתיבה וחתימה טובה
ווינטשען מר.

מאַקס ראָזענטהאַל

און זיין פרוי
רבקה (טיקטין) ראָזענטהאַל
און סטעף
צו זייערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און צו כל ישראל איבער דער גאָרער וועלט.

אַלם ביאַליסטאָקער רייזע־ביורא

וועלכע האָט שוין פיל לאַנדסלייט געפירט קיין ישראל און אַנדערע לענדער, באָטען מיר אָן אַלע ביאַליסטאָקער אידען: 1) אַ לוסט־רייזע אויף אַ שיף אַדער עראָפלאַן קיין ישראל, איראָפּאַ, און אַנדערע טיילען וועלט; 2) מיר באָזאָרגען רעפרידזשע־רייטאָרס און עלעקטרישע אַפּלייענסעס, סקרייפס און שפּייז־פּאַקעטען קיין ישראל (ספּעציעלער הנחה פּריז פאַר ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט); 3) טראַנספּאָרטאַציע און אינשורענס פון פראַכט קיין ישראל, אייר־שליסענדיג די פאַרפאַקונג. קומט אונז זעהן און מאַכט אַרענדזשמענטס, איר וועט זיך פילען היימיש און צופרידען ביי אייע־רע „ביאַליסטאָקער פריינט".

MAX ROSENTHAL
TRAVEL BUREAU
79 Norfolk St., New York 2, N. Y.
OR 4-3382-3, OR 4-3319
Closed Saturdays, Open Sundays

Tel. LU 3-2261
FALLS POULTRY CORP.
Dressed Poultry
1766 CARTER AVENUE
Bronx, New York

Mr. and Mrs. Emanuel Tarlofsky

VICE-PRESIDENT

of the

BIALISTOKER CENTER AND HOME FOR THE AGED

extend to their family, friends

and kinfolk everywhere

heartiest wishes

for

A HAPPY AND PROSPEROUS NEW YEAR

May the New Year bring happiness to All,

salvation to our people

and peace on earth-

L'SHONOH TOVOH!

New Year Greetings

from

Martin and Abe Ginsburg

West New York, New Jersey

MR. & MRS. GEORGE SANN

and FAMILY

extend warmest greetings to all for A Happy New Year

Greetings from . . .

HYMAN SPIELBERG

Distributor of
Mosha's 100% Pure Pumpernickel
Breads - Rolls - Cakes

61 HEATHERFIELD ROAD

MR. & MRS. JULIUS ZIPPIN

SLINGERSLAND, N. Y.

A Very Healthy and Happy New Year

Compliments of . . .

MR. & MRS.
HARRY ROSENBERG
and Family

Compliments of . . .

MRS. MINNIE MARKS
and Family

Good Wishes for a Happy New Year
To All Our Friends
NAT SONNE
and Family

Greetings for
A Very Happy New Year
from
ESTELLE GOTTLIEB
Honorary President of the
Young Women's League of the
Bialystoker Home

MR. & MRS.
GEORGE ABRASH

Paterson, N. J.

Wish all their friends a
A Happy and Prosperous New Year

MR. & MRS. J. DEITCH

PATERSON, N. J.

A Happy and Prosperous New Year

to

All our Relatives and Friends

Mr. & Mrs.
H. J. STEIR

extend warmest New Year wishes to their family and to all Israel

---

Hearty Greetings from . . .

Mr. and Mrs.
MICHAEL KRIEGER
and Family

Lawrence, New York

NEW YEAR GREETINGS FROM

HARRY & RAE SIDERMAN

HERBERT & BARBARA
SIDERMAN

MARVIN & MURIEL FLAGG

and their sons:
HOWARD, MICHAEL and JONATHAN

*

IRVING & FRANCES
GOLDBERG
and son, HERB GEORGE

---

with best wishes to all for a very HAPPY and PROSPEROUS NEW YEAR

MRS. ESTHER MINES
and FAMILY
Brooklyn, N. Y.

MRS. SYLVIA KAHN
and Sons

Brooklyn, N. Y.

Offer Best Wishes to All Friends for A Happy New Year

LOTTIE GERBER
and Family
CHICAGO, ILL.

extend their heartiest greetings upon the occasion of the New Year and voice hope that all of Jewry's aspirations will be fulfilled

---

MR. & MRS.
SAMUEL J. MARINE

PHILADELPHIA, PA.

May the Days of the New Year Unfold for our Relatives and Friends Health, Happiness and Prosperity

---

RUBEN WEISBROD
and FAMILY
Children of our Directors
Abe & Yetta Schreiber

extend to all their relatives, friends and acquaintances, best wishes for a Healthy Happy and Prosperous New Year

---

MRS. ANNA RUBINSTEIN
and Family

Wish a Happy and Prosperous New Year to all their Relatives and Friends

---

Greetings from . . .

S. F. MELNICK

387 MAIN STREET
East Orange, N. J.

COUNSELLOR
PHILIP NOVICK

Wishes his Friends and Relatives
A Happy and Prosperous New Year

217 Broadway New York City

MR. & MRS. SAM RUBIN

and FAMILY

Wish all their friends
A Happy and Prosperous New Year

MR. & MRS.
IRVING M. LEVINE

Ellenville, N. Y.

convey New Year greetings to all friends and members of the Bialystoker Center and Home for the Aged and wish them abundant health and happiness

Compliments of . . .

CASCADE LAUNDRY

Myrtle & Marcy Avenues
Brooklyn, N. Y.

Happy New Year to All our Friends from the Children and Grandchildren of

MORRIS & ANNIE EDELSTEIN

Compliments of . . .

ISRAEL COHEN & SON

749 WILLIAMS AVENUE
Brooklyn, N. Y.

Greetings from . . .

VALLEY FORGE FLAG CO.

1 ROCKEFELLER PLAZA
New York, N. Y. 10010

Greetings and Best Wishes for A Happy and Prosperous New Year!

MR. & MRS.
LOUIS OGUSH
and Family

MRS. CLARA ASCH
and Family

Wish all their relatives and friends A Happy New Year

MRS. SADIE PERLIN
and FAMILY
Norfolk, Va.

Extend their Greetings for A Happy New Year

Best Wishes for a Happy and Prosperous New Year

Mr. & Mrs.
A. J. GOLDFARB & FAMILY
"A. J. GOLDFARB, Inc."
Wholesale Jewelry
15 Maiden Lane New York 38, N. Y.

FO 3-0571

Quality Poultry Farms
O. Obstein, Prop.
Producers and Distributors of Fresh Jersey Eggs
Lakewood, N. J. — P. O. B. 32

Mr. & Mrs.
LOUIS GOLDSTOCK
and Family
1000 Gr. Concourse, Bronx, N. Y.

Wish all Their Friends A Happy and Prosperous New Year

Greetings and Best Wishes from . . .

MRS. ROSE KASS
and FAMILY

MRS. DINA KAGAN
and Family

Wish all their Friends A Happy New Year

MR. & MRS.
PHILIP F. SCHNEIDER
and Daughter

Comptroller of the Bialystoker Center
Extend their New Year Greetings to All Their Friends & Members of the Institution

MR. and MRS.
ABE & YETTA SCHREIBER

Extend Their Best Wishes for a Happy, Prosperous New Year to all Their Relatives and Friends

Greetings from . . .

HYMAN AUGUST
Sons, Daughter-in-Law & Grandchildren
BRUCE ALAN and DEBRA JAY
and Best Wishes for a Happy New Year
and Son

MRS. MAMIE ISSEKS
SOL H. ISSEKS

Wish all their Relatives and Friends a healthy and a happy New Year

Best Wishes for a Happy New Year to All Relatives and Friends

MRS. SAMUEL KASSEL
and Family

A Happy New Year to our many Relatives and Good Friends!

MR. & MRS.
DAVID GOLDBERG
AND SON GARY

DR. and MRS.
BENJAMIN GISSEN
and Family

Extend their Greetings for a Happy and Prosperous New Year

MR. & MRS.
LOUIS & SHIRLEY
ELPHAND
and Children
Phyllils, Sandy & Philip

Extend their heartiest Greetings to all Friends for A Happy New Year

MR. & MRS.
HYMAN PEARLSTEIN
JAMAICA, L. I.

Extend to all Bialystoker Landsleit, Friends and to Jewry everywhere their warmest greetings and best wishes for a Happy and Prosperous New Year!

Compliments of the . . .

CONSOLIDATED TEA CO.

263 CLASSON AVENUE
Brooklyn 5, N. Y.
NEvins 8-5050

MR. & MRS.

STANLEY KAGAN

West Caldwell, N. J.

Wishes All Their Friends
A Happy New Year

MR. & MRS. JACK WOLF

NEW YORK

wish all their friends and associates a Blessed New Year

BIALYSTOKER CUTTERS CLUB

extend to their Membership, to the Bialystoker Home of the Aged and to Israel at large their warmest wishes for a Happy and Prosperous New Year

---

HARRY KARP

c/o KARPS LUMBER YARD

convey his message of greetings to his friends and to all Israel for

A HAPPY NEW YEAR

Mr. and Mrs.

MILTON BURSTEIN

and FAMILY

Wish all their friends
A Prosperous New Year

Mr. and Mrs.

MARTIN A. BURSTEN

Extend their compliments for the New Year
AND FAMILY

MR. & MRS. B. GOLDBERG

of Brooklyn and Miami Beach, Florida

wish their Friends, Bialystoker Landsleit and all Israel a Happy New Year

---

Best Wishes from . . .

SAM & HARRY SINGER

New York

to their wife and mother

TILLIE SINGER

and to their family and friends for A Happy New Year

MR. & MRS.

JACOB A. LICHTENFIELD

extend to their relatives and friends and all Bialystoker Landsleit best wishes for a Happy and Prosperous New Year

---

Mr. & Mrs.

CHARLES MINK

AND FAMILY

Extend their heartfelt New Year Greetings

MRS. BLUME SHAFER and Family

extend to their friends best wishes for a Happy and Prosperous New Year

---

MR. VICTOR TROPP

Wish all his friends a Happy and Healthy New Year

Mr. and Mrs.

ROBERT KAMBER

and FAMILY

Asbury Park, N. J.

Give their best wishes for a Happy New Year for all

Mr. and Mrs.

JACK INGBERG

and FAMILY

Extend their best wishes to everyone for a Happy and Prosperous New Year

---

Mr. and Mrs.

MORRIS ACKERMAN

New Paltz, N. Y.

express to all their relatives, neighbors and friends heartiest New Year Wishes

---

MR. PHILIP GREEN

LOS ANGELES, CALIF.

wishes his friends and Bialystoker Landsleit a Happy New Year

---

JACK & ANNE ZELKOWITZ and Daughter BETTY

Wish Their Family and Friends
A Prosperous New Year

MR. & MRS.

WILLIAM KASENETZ

and Family

extend to all their relatives, friends and acquaintances cordial New Year wishes!

OSCAR MACKLER

and FAMILY

Children of the late

LENA MACKLER

extend greetings to their Bialpstoker kinfolk and to all Israel for a Happy New Year

---

MR. MURRAY BLOOM

388 Avenue X, Brooklyn, N. Y.

extend to their relatives, friends and to all Israel seasonal greetings and best wishes for a Blessed and Bountiful New Year

---

MRS. A. ALTER

of Alters Bakery
244 Courtland St., N. Terrytown, N. Y.

Wishes all their friends a Happy and Healthy New Year

MR. NATHAN SCHWARTZ

AND FAMILY

Extend their best wishes for a Happy New Year to Their Friends

---

SAM SCHWARTZ

Extends his hearty greetings for the New Year

In Fond Memory of our Dearly-Beloved Husband and Father

ABRAHAM SCHNEIDER

Passed to Eternity, November 14, 1961
Forever in our hearts!

MINNIE AND ROSLYN SCHNEIDER

Greetings from . . .

HI FI BEVERAGES, Ltd.

103 3rd STREET
Brooklyn, N. Y.

Greetings and Best Wishes from
MR. & MRS.

ELLIX and HANNAH RICHMAN

Brooklyn, N. Y.
for A Happy New Year

Compliments of . . .

MR. & MRS. BEN AND JEAN BRODY

314 WEST 74th STREET NEW YORK, N. Y.

Extend their Heartiest Greetings to All their Friends for A HAPPY NEW YEAR

314 WEST 77th STREET NEW YORK, N. Y.

MRS. LIZA AIZENBERG

and Her Children

Rita and Michael Feitler

Extend Best Wishes to Their Family and Bialystoker Kinfolk Everywhere for A Happy New Year

---

Compliments from . . .

PUBLIC FISH MARKET

Monticello, New York

New Year Greetings from . . .

FALLSBURG FISH MARKET

So. Fallsburg, New York

MElrose 5-7733 - 4 - 5

KAZAN FLOOR COVERINGS

Carpets, Rugs, Linoleum, Asphalt and Rubber Tile

ALTER KAZAN, *Proprietor*

3060 THIRD AVENUE, cor. 157th St. BRONX, N. Y. 10451

G & R KOSHER FOODS

Strictly Kosher

בשר כשר

Meat - Poultry - Provisions and Frozen Foods

83 Norfolk Street New York 2, N. Y.

Tel. SPring 7-2560 Established 1932

Greetings from . . .

MRS. EUGENIA POLAK & SON

NEW YORK

Wishes All Their Friends

A Happy and Prosperous New Year

Phone PEnnsylvania 6-3085 - 6 - 7 - 8

ROBERT HULL & CO., Inc.

Insurance Brokers and Adjusters

330 FIFTH AVENUE NEW YORK, N. Y. 10001

IN MEMORY OF

Our Beloved Husband and Father

SAMUEL WIENER ע"ה

GRamercy 5-5330 Lic. No. L445

SECUNDA LIQUOR STORE, Inc.

Imported and Domestic

WINES AND LIQUORS

8th Avenue Subway at Our Door

167 East Broadway New York 2, N. Y.

Best Wishes for a Happy New Year

J. ZABUSKY

House Furnishings, Crockery. Dinner Sets and Aluminum Ware

59 HESTER ST., cor. Ludlow St. NEW YORK

SP. 7-0732

WILENSKY'S BARSALEE HOTEL

WHITE SULPHUR SPRINGS, N. Y.

Liberty Station

אַפּ־טו־דעיט רומס, אַלע סאָרטען ספאָרטס — שוויממען, ענטערטעינמענט, כשר, גרויסער פול. דזשון — 32 דאַלאַר אַ וואָך און העכער. דזשולייַ און אויגוסט — 38 דאַלאַר און העכער. — ריזאַנעיבעל רעיטס פאַר קינדער.

Liberty 496-R or DI 2-2425 (7/4)

New Year Greetings from . . .

MR. & MRS. SIDNEY SHAPIRO

and Family

760 PLATO STREET FRANKLIN SQUARE, L. I., N. Y.

Greetings from . . .

HAL KASS

LOS ANGELES, CALIF.

Compliments of . . .

THEODORE WIENER

Wiener Trading Corp.

61 Mill Street Paterson, N. J.

Compliments of . . .

O. K. SANITARY PROD.

1020 RUTLAND ROAD
Brooklyn, N. Y.
• 36th Camp Year

Creators of Fine Monuments and Gates

SILVER MONUMENT WORKS

125 Stanton St., New York — SP 7-6691 — GR 3-6664

SAMUEL SILVER
Reputable Skill Since 1924 — After 7 P.M. Call NI 5-2525

CAMP LAKOTA
on MASTEN LAKE
BOYS & GIRLS — 5 TO 16 YEARS
"In Beautiful Mamakating Park"
WURTSBORO NEW YORK

- Only 73 Miles from N. Y. C.
- Elevation 1855 Ft.
- 37th Camp Year
- Drama, Dancing, Music
- Crafts, Nature, Riding
- Friday Night Services
- All Land - Water Sports
- 5 Mile Spring Fed Lake
- Excellent Kosher Cuisine
- Reg. Doctor, Nurses
- Mature, Experienced Stag
- Tuition

Call or Write

MRS. LILLIAN SHABOTSKY

1555 GRAND CONCOURSE BRONX 52, N. Y.
Phone: TRemont 2-2164 or LUdlow 3-6240

Greetings from . . .

GRADINGER & KASS

5111 — 18th AVENUE
Brooklyn, N. Y.

KAZAN'S FLOWER SHOP

34 XAVIER DRIVE
Yonkers, N. Y.
314 YOnkers 3-0215

New Year Greetings from . . .

DR. & MRS. LOUIS LINN

55 EAST 86th STREET NEW YORK, N. Y. 10028

ORchard 4-2616

EMJAY Photographers
Candid - Portrait - Movies - Stereo
MORTON RUBINSTEIN • JACK GOLDBERG

201 East Broadway New York 2, N. Y.

Greetings from . . .

ADELPHI SURGICAL CO., Inc.

624-632 FULTON STREET BROOKLYN, N. Y.
UL 8-2740

Best Wishes from . . .

FRED SPITZ — Florist

74 SECOND AVENUE NEW YORK CITY
GR 5-7370

Greetings from . . .

EAST END PHARMACY, Inc.

55 Aevnue C, corner 4th Street
CAnal 8-4990 New York City

New Year Greetings from . . .

GOTHAM EXTERMINATING COMPANY

EAST BROADWAY
New York 2, N. Y.

IN BLESSED MEMORY
of Dear Husband and Beloved Father
SOLOMON WEISS

by KATE, NAT and MORTON WEISS

Forever in our hearts!

IN CHERISHED MEMORY OF A
Dear Mother, Grandmother and Great Grandmother
JENNIE (SHAINKE) ROSENBERG

CHILDREN:
Ida, Dave, Libby, Fred
Sylvia and Henry

Grandchildren and
Great Grandchildren

MR. & MRS. JOSEPH SLOANE

Their Children and Granddaughters

TONI MARSHA BROWN and MINDY and TRACY SLOANE
of Cleveland, Ohio

Wish all their Friends and Landsleit
A very Healthy and Happy New Year

JOSEPH SLOANE, INC., PRINTERS

151 WEST 25th STREET NEW YORK 11, N. Y.
CHelsea 3-3756

GR 7-4908 Established 1914

BLEVITZKY BROS., Inc.
Monuments

210-212 FORSYTH STREET NEW YORK, N. Y. 10002
near Houston Street
Joseph Blevitsky Arthur Blevit

ZION MEMORIAL CHAPEL

Our Official Undertakers

41 CANAL STREET NEW YORK CITY
Tel. CAnal 6-1617 IRVING SMITH

IN LOVING MEMORY OF

MORRIS EISENSTADT ע"ה
MARY EISENSTADT ע"ה
BERTRAM EISENSTADT ע"ה
JEANETTE EISENSTADT ע"ה
GERALDINE EISENSTADT ע"ה
GEORGE EISENSTADT ע"ה

THE FAMILY

Greetings from . . .

BROOKLYN BRONZE TABLET CORP.

38 CRESCENT AVENUE BROOKLYN, N. Y

IN EVERLASTING MEMORY

OF OUR

Affectionately-Endeared Parents

HYMAN and SARAH GOLDBERG

MAX and HINDA SIDERMAN

•

Beloved Sisters and their Families

FANNIE and JACOB PALESCHUCK

and Son M. HERMAN

ANNIE and BARNET ROSAN

Son ALEX

and Daughter RAE RANOWITZ

MARY and SAM ROGOFF

and Darling Granddaughter

CARL ANNE FEINBERG

•

Cherished Brothers

ELIAS GOLDBERG

HARRY GOLDBERG

JULIUS GOLDBERG

•

Forever in our hearts!

Their lives will be a stimulating example to follow;
their memory — an everlasting sentiment
to nurture in our daily pursuits.

Rae & Harry Siderman

IN MEMORY OF

Our Beloved Parents

ABRAHAM DANE

and

SOPHIE DANE-COHEN

and Dear Friends

JACOB COHEN

DORA COHEN

In Blessed Memory of

Dearly Beloved Kin

Husband ALEX BUYER

Parents

MORRIS and BESSIE MILLER

Brother NATHAN MILLER

By ANNE MILLER BUYER
Brooklyn, N. Y.

In Memory of Beloved Brother

DR. SAMPSON J. WILSON

By MR. & MRS. ISIDORE WILSON
Los Angeles, Calif.

In Blessed Memory of

ISAAC and MINNIE EPSTEIN

Always in our minds and memory!

ABE & VIOLA SAPERSTEIN

IN LOVING MEMORY

OF

My Dear Parents

ANNA and JULIUS ROSENBERG

I HEREWITH DEDICATE

THIS

MODEST MEMORIAL

GUSTAVE G. ROSENBERG

IN LOVING MEMORY

OF

Their Parents

MORRIS AND ROSE

LICHTENFELD

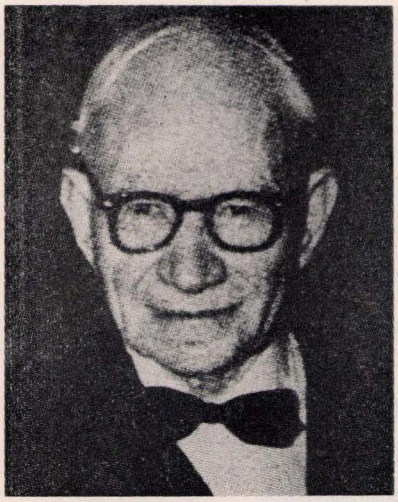
whose ideals and principles
are a living example of the
philanthropy and kindness
that will always serve as
an inspiration and incalculable
heritage to their children
and friends —
This tribute is reverently
and affectionately expressed.

Mr. & Mrs. Benjamin Lichtenfeld

Mr. & Mrs. Jacob Lichtenfeld

Mr. & Mrs. Julius Lichtenfeld

Mr. & Mrs. Mac Brown

MORRIS SALZBERG

Voices from the Great Beyond

DR. B. DUBOVSKY

IMMORTALITY

by M. SALZBERG

You are not great,
by wealth, height, weight;
please get it straight,
direct from me.

He is the Sage,
who helps old age,
in every stage,
does charity.

He mounts the peak,
who aids the weak,
and cures the sick,
Gives much and free.

So take my word,
and here, on earth
heed the alert
of Immortality!

★

UPON THE 9th ANNIVERSARY OF HIS DEMISE
August 11, 1955

PEACE OF MIND

by DR. B. DUBOVSKY

Say, do you want to find,
real peace of mind,
then be good, kind,
to fellow-men!

When trouble nags,
from strain relax,
take my Rx
now and then.

Don't walk apart,
but train your heart,
to take a part,
to serve and share.

Don't live alone
but everyone,
treat like your own,
Your happiness lies there.

★

UPON THE 1st ANNIVERSARY OF HIS DEMISE
September 11, 1963

CELIA LAZAR BERGER

who passed to Eternity Saturday morning, August 8, 1964, at the age of 77.

Mrs. Celia Lazar-Berger

For many years Mrs. Lazar Berger was the Recording Secretary of our Board of Directors and her accurate minutes mirrored the life and affairs of our Bialystoker Center and Home for the Aged. She has also served as the President of our Bialystoker Ladies Auxiliary.

Hailing from noble stock in Old Bialystok, Celia has transferred the ideals and traditions of our hometown into the New World. She has made our Institution her "second home," transplanting into her family the sentiment of "Bialystoker loyalty."

The deceased is survived by the widower, Chas. Berger: 3 sons: Eli, Hyman and Sam, dedicated daughters-in-law, grandchildren who are members and supporters of our Institution, with Terry Lazar as past president of our "Young Womens League."

With Celia vanished from our Bialystoker scene one of the finest specimens of our organized womanhood in America.

SARAH SIMON

passed away on March 18, 1964.

An energetic co-worker and one of the leaders of the Bialystoker

Sarah Simon

Ladies Auxiliary, Mrs. Simon is survived by 4 daughters: Frances Stoloff, Rebecca Ogus, Clara Krieger and Martha Staub, 7 grandchildren and 4 great grandchildren.

MINNIE EPSTEIN

who passed away on Nov. 2, 1963.

The senior lady of the Epstein Family, the deceased was one of

Minnie Epstein

our devoted members and supporters.

Her name was perpetuated in the synagogue of our Home by her children, Abe and Viola Saperstein of the Bronx next to the nameplate of her husband, Isaac Epstein.

SOPHIE DANE-COHEN

who died on April 2, 1964, at the age of 76 years.

She is survived by a very lovely and devoted family; 2 daughters, Gwendolyn Sandler of New York

Sophie Dane-Cohen

and Katherine Feinstein of Maplewood, N.J., and a son, a prominent public figure and noted philantropist in American-Jewish life, Mr. Maxwell Dane of N.Y.; and by grandchildren. Gwendolyn and her husband, Joseph, are among the grand benefactors of our Institution.

The family will perpetuate the blessed name of their dear mother through the endowment of a room in our Home.

FANNIE SHEVACH

who passed away on April 7, 1964.

Fannie Shevach

She is survived by 3 sisters: Mrs. Dora Ladden; Mrs. Jennie Resner and Mrs. Sarah Baker.

JOSEPH GOLDMAN

who passed away suddenly on July 16, 1964, at the age of 72.

The deceased, a lifelong member and supporter, a liaison between the Goldmans of New York and Port Chester, has carved an enviable niche in our Home through personal charity and that from the family, through donations and free service, as jeweler and engraver.

He is survived by his wife, Lillian Kavitz Goldman; father Abraham; sisters: Rose Caplan, Esther Cohen, Lillian, Julia and Ethel Goldman, and nephew, Alan Caplan.

LOUIS JACOB GANS

who passed away on April 23, 1964, in Florida, at the age of 71 years.

A devoted kinsman and noble

Louis Jacob Gans

individual, Mr. Gans has lived in Corney, N. J. prior to his arrival to Florida.

He is survived by his wife, Jennie; 2 married daughters: Mrs. Irene Lewis and Mrs. Leona Bartner, and by 4 grandchildren.

Mr. Gans was the grandson of the reputable Bialystoker civic leader, Leibel Gonondzky and the cousin of our Hon. President of the Bialystoker Ladies Auxiliary, Mrs. Ida Aaidak.

ALEX BUYER

who passed away in Paterson, N.J. at the age of 74 on March 29, 1964.

Mr. Buyer was one of the Bialystoker Pilgrim Fathers and pio-

Alex Buyer

neers in Paterson. He was active in the local "Bialystoker Relief Society," Workmens' Circle, Daughters of Miriam, Barnert Memorial Hospital in town, and was also a dedicated member and supporter of our Home.

He is survived by his wife, Anne: sons: Max of East Orange and Theodore of Paterson; a daughter, Mrs. Irving (Sylvia) Fox of East Orange; a sister, Mrs. Herman Molk of Passaic, 4 grandchildren and 6 great grandchildren.

The family have perpetuated the name of the deceased on our memorial tablet, and Mrs. Buyer, in addition, has also donated valuable religious antiques to our Museum.

BERNARD BLUMBERG

passed away on May 10, 1964.

The deceased, a lovable individual was the son of our late members, Max and Sarah Fannie Blumberg. He is survived by his sisters, Mrs. A. Friedson of Douglaston, N. Y. who perpetuated all the 3 names of her late kin on memorial plaques in the synagogue of our Home.

DR. HARRY OSDER

who passed away on April 1, 1964.

The deceased, a lifelong member of our Home, was the husband of our devoted co-worker, Mrs.

Harry and Celia Osder

Celia Osder who died on August 6, 1951.

One of the last mohicans of the Osder family, known as the "Bialystoker" healers (feltchors) a meritorious lineage, closely knit with our Institution, Harry is survived by 3 daughters: Esther and Jack Brockman; Sarah and Dave Begalman and Lillian and Barney Bortnick; 4 grandchildren and 9 great grandchildren.

JACOB GOLDSTEIN

who died on May 19, 1964 at the age of 74.

The deceased, widower of the late Clara Goldstein, a charitable individual and one of our faithful supporters, is survived by 2 children: son, Bernard Goldstein and daughter, Anita Lewis; grandchildren: Joan Fertig, Toby and Linden Lewis, and great grandchildren: Michael and Jay Fertig.

HARRY I. FARBER

who passed away on July 4, 1964.

The deceased left behind 2 sisters, our esteemed member, Mrs. Mollie Manne; Mrs. Bertha Silberman and a brother, Philip Farber.

The family has perpetuated the name of the deceased on the memorial tablet in the synagogue of our Home.

HARRY SOKOL

of Birmingham, Ala., who passed away on April 7, 1964.

Chairman of the Board of the Sokol Chain Furniture and De-

Harry Sokol

partment Stores in many southern towns, co-owned with his brother, Nathan, the deceased was a devoted member of our Home over the years.

Public-spirited, charitable and active in many civic and philanthropic causes, Mr. Sokol is survived by his wife; 3 sons, Max and Dave Sokol, Birmingham, and Morris Sokol, Tuscaloosa, and a sister, Mrs. Fannie Wittenstein Bessemer.

MORRIS SCHWARTZ

who passed away on June 3, 1964.

Mr. Schwartz, a noble individual, is survived by his wife, Bessie, as well as by his brother and sister-in-law, our worthy directors, Harry and Rae Siderman.

MITCH MILLER'S MOTHER SUCCUMBED

Mrs. Hinda Miller, native of Bialystok, age 86, mother of the television celebrity, Mitch Miller, conductor of the musical program "Sing Along With Mitch," died on July 23, 1964, in Rochester, N. Y. Surviving her are also 2 daughters: Bessie Brodsky and Fannie Mendel, and 2 other sons: Dr. Leon and Dr. Joseph Miller.

SOL EPSTEIN

last mohican of the outbranched Epstein Family who formed a complete clan in our Institution and landsmanshaft, passed away on December 3, 1963, at the age of 66 years.

He is survived by his wife, Eleanor, and 3 daughters: Janice Mildred and Bobbie and 8 grandchildren. His name was added to the "Epsteins" on our Memorial Tablet in the synagogue of our Home.

MURRAY MASIN

passed away on January 14, 1964, in Florida at the age of 69.

The deceased, a man of fine qualities, was the in-law of our esteemed directors, Chairman of our House Comm., Sam and Sophie Shapiro. He is survived by his wife, Esther; married daughters: our members and donors Bella and Jack Masin; Blanche Rosenthal, Ruth Rosenblitt, and 6 grandchildren.

The Masins have marked the passing of their father with charity to our Home.

BELLA GOLDMAN

who passed away on May 16, 1964.

A charitable lady in leading capacity in many philanthropic causes and a generous supporter of our Home, Mrs. Goldman is survived by 3 children: Miriam, Josephine and Edward, 7 grandchildren and one great grandchild.

IDA BUTLER

passed away on July 30, 1964.

The deceased noble woman, is survived by 2 daughters: Mrs. Frieda Shapiro and Pauline Butler and by a daughter-in-law, Mrs. Maria Butler, the widow of the late Ben Butler whose name is perpetuated in our Home.

The family has perpetuated the name of Ida Butler on a memorial plaque in our synagogue alongside the nameplates of Ben Butler and their relatives, the Schneiders.

בענדזשאמין סאיד ע"ה, געשטאָרבען דעם 14-טען אפריל 1964 אין בליענדען עלטער פון 43 יאָר.

דער נפטר, אַן ארבעטסזאמער, ערלי-

כער און האַרציגער פאָלקס-מענטש און געטרייער לאָנדסמאַן, לאָזט איבער אין טרויער אַ פרוי, דרײַ קינדער און צוויי ברידער: אונזער חשובען דירעקטאָר און קולטור-טוער, סעם סאיד, און סאָל סאיד.

אייב קעינם ע"ה, געשטאָרבען דעם 6-טען אויגוסט 1964.

אַ שטילער, באַשיידענער מענטש, גוט-מיטיג און אידעל, איז דער נפטר געווען אקטיוו ביי די „ביאַליסטאָקער יאָנג מענס", וואו ער האָט אָנגעהאַלטען דעם אמט פון טראָסטי. ער איז אויך געווען אַ געטרייער מיטגליד און דאָנאָר פון אונזער אינסטיטוציע.

נאָרמאַן פיין ע"ה, געשט. דעם 29-טען דזשולאַי 1964 אין עלטער פון 72 יאָר.

דער נפטר איז אַ געווסע צייט געווען אַ מיטגליד פון אונזער אינסטיטוציע. ער האָט אויך באַלאַנגט צו די „ביאַליסטאָקער יאָנג מענס".

ער לאָזט איבער אַ פרוי, פערל, אַ זון, לעאָנארד, אַ לאָיער, אַ טאָכטער רוט, ווי אויך אַ ברודער, אונזער חשובען מיטגליד, דייוויד פיין.

SHIRLEY GOTTLIEB

who passed away suddenly on May 8, 1964, in the bloom of age.

Daughter of the late Kalman and Yetta Saperstein, whose names are perpetuated in our synagogue, Mrs. Gottlieb, a noble charitable woman, is survived by her daughter Eleanor Gottlieb, who erected for mother a memorial plaque alongside those of the Sapersteins.

MAX ZALOWITZ

our lifelong member, esteemed Trustee and generous donor who passed to Eternity on April 4, 1964, at the age of 76.

Max Zalowitz

Modest, gentle, charitable, the first to help yet the last to seek credit, present at all Board meetings and responsive to all campaigns, Mr. Zalowitz is survived by a devoted family: wife, Rose; sons: Arthur G. Zalowitz (Zale) and Irving Zalowitz; 4 daughters: Mrs. Esther Gordon; Mrs. Deborah Magiloff; Mrs. Leah Tanen and Mrs. Norma Bayer; 9 grandchildren and 5 great-grandchildren.

CHARLES M. KANE

who died on May 29, 1964.

The deceased, a very charitable man, is survived by his wife, Rose; daughter, Pearl Astor; sons: Victor Kane, Gerald Kane, Martin Kagan, Irving Kagan, and grandchildren.

SOPHIE SANN

who died on April 1, 1964 at our Home at the age of 82.

Widow of the late Nathan Sann, a reputable Bialystoker kinsman, and a noble lady by her own right, Mrs. Sann is survived by her son, George Sidney and daughter, Esther Willie who held her in high esteem.

IRVING ROBINSON

who died on May 27, 1964 at the age of 52.

The deceased, a charitable individual and devoted Bialystoker

Irving Robinson

kinsman, is survived by his wife, Edith; 2 children: Rona and Karon; mother, our esteemed member, Mrs. Jennie Robinson; 2 brothers: Bernard and David, and his father, Nathan.

BECKY BAIMAN

who passed away on April 23, 1964.

Joining in Heaven her husband Harry, who departed to Eternity on July 27, 1963, Becky — just as Harry — left behind a very good name, as a charitable individual and helpful mate in their philanthropic endeavors for the Lomzer Young Mens' Ass'n and for our Home.

Mrs. Baiman is survived by her daughter, Toby Wolfson, son Jack Baiman; grandchildren: Elizabeth and Myrna; sister Rose Pearlroth and brothers, Barnett and Joseph Fleishman, as well as brothers-in-law, our esteemed directors, Abraham, Sam and Morris Baiman.

Substantial donations in memory of Mrs. Baiman were extended to our Home by the family and friends, as well as by the Lomzer Young Mens' Ass'n. Her name was perpetuated in our synagogue on a memorial plaque along side the nameplate of her husband, Harry.

HARRY GORDON

who died on July 6, 1964.

In line with the charitable traditions of the Gordon family, Harry matched his oldest late

Harry Gordon

brother, Jack, in helping our Home over the years, personally as well as through the services of the "Gordon Press," the family's business establishment that obliged us by printing our souvenir journals.

Harry is survived by his wife, Helen; children: Mel and John Kantor; brother, our esteemed friend and supporter, Dr. Howard H. Gordon; sisters: our devoted donor, Mrs. Esther Reison, widow of our late director, Isidore Reison, and Mrs. Anna Raffman, as well as by grandchildren.

STEVE SZABO
Passed to Eternity

Our maintenance engineer, Steve Szabo, died on Friday, August 28, 1964, at the Bellevue Hospital after a prolonged illness at the age of 68 years.

Steve was in our employ for 32 consecutive years. Extremely-devoted, honest and sincere, he won our love and affection. He lived in our Home all these years.

Steve is survived by his daughter, Blanche, college graduate and a capable social worker.

IN BLESSED MEMORY

Death took a heavy toll from our midst in the course of the bygone few months, cutting the thread of earthly existence of a considerable number of our members and co-workers. It is with heads bowed in great reverence and hearts torn in profound grief that we mourn the loss of:

NATHAN LUTENBERG

who succumbed on May 22, 1964, at the age of 85.

The deceased, a noted businessman in the textile trade, and a

Nathan Lutenberg

famous philanthropist, has served many years as Hon. Vice-President of our Institution, and was among the faithful supporters of our cause. He also left in his Will a sizeable sum for our Home.

He is survived by his wife: Sue; son, Samuel Lutenberg; daughter, Gladys Berliner; grandchildren: Stephen and Paula, Diamond and Don Berliner; great grandchildren: Beth Lisa and Nancy Diamond.

LOUIS DAVIS

who passed away Thursday morning, August 20, 1964, at the age of 86 years. Only a few weeks were missing to mark his 87th birthday.

An "institution" by his own right, he was the living symbol of

Louis Davis

New York's Jewish American Lower East Side, blending immigrant traditions of the Old Country with the pattern and standards of the New Yorld. He was also the most eloquent specimen of a "self made man" in this land of opportunity.

A communal leader for over 60 years, our senior dignitary and meritorious treasurer for 35 consecutive years, Mr. Davis, termed the "conscience of our cause, was among the Bialystoker Pilgrim Fathers on the American soil at large, and among the pioneers and veterans of our Institution, in particular. He has also served as the Fin. Secretary of the Bialystoker Synagogue for 25 years.

The service and merits of Louis Davis for our cause were tangibly acknowledged by a bronze plaque with his image, displayed in the lobby of our Home.

Together with his late spouse, Mary, who was also a devoted director in our Institution, and among the founders of our Ladies Auxiliary he has raised a wonderful family of professionals and businessmen, who are a credit to the community. They are also our loyal members and supporters.

Mr. Davis is survived by 3 sons: Dr. Kalmon, Murray and Daniel; 2 daughters: Nettie (Mrs. Alfred) Stern, Ida (Mrs. Herman) Saperstein, 12 grandchildren and 14 great grandchildren.

With Louis Davis passed to Eternity one of the last mohicans of ideal Bialystoker leaders on the American soil.

RALPH GARFIEL

who passed away on June 27, 1964, at the age of 83 years.

The deceased, an intelligent man whose father served in the rabbinate, was a faithful member of our Home over the years. Ralph Garfiel is survived by his wife, Helen, and a son, Rabbi Morton Garfiel, daughter, Adele Evans and grandson, David.

"Yiskor" Services for Our Departed Members and Friends

On the Day of Atonement, September 16, and on Shmini Atzeres, September 28, memorial services will be held at the synagogue of our Home for our departed officers, directors, members and friends whose names are perpetuated on our memorial tablets with yahrzeit lamps lit alongside.

In life as in death, our loyalty to the supporters of this great cause, remains steadfast and firm.

Respect to their memory, peace to their souls!

Record Your Loved and Lost on Our Memorial Tablets. We Say Kaddish, Observe Yahrzeits, send Natifications to the Families. Invest in Eternity/

DR. HENRY SHOSKES DEAD AT 73

By AARON CHAIT

Death took a heavy toll, when Dr. Henry Shoskes was plucked from our midst on Wednesday, May 6, 1964, at the age of 73, following a short illness.

Funeral rites were held on Friday, May 9, at our Bialystoker Center and Home for the Aged and have attracted a throng of kinsmen, friends, readers and admirers. Our auditorium was crowded to capacity with a record-attendance that included — aside from the family — directors and members of our Institution, also a numerous representation from the press, national organizations, communal leaders, prominent personages from the world of science, letters, literature and art.

The religious program of the rites was conducted by our spiritual leader Rabbi Aaron Chait. Impressive eulogies were delivered by: David Sohn, Executive Director of our Institution and Editor of the "Bialystoker Stimme"; D. L. Meckler, Editor-in-Chief of the "Day Jewish-Journal," where the deceased was among the staff-members, as feature writer of fascinating travel stories; Dr. N. Swerdlin, on behalf of the J. L. Peretz Writers Union; S. L. Schneiderman, on behalf of the Yiddish Pen Club. Our Bialystoker Cantor, Mordecai Spector, of the "Mount Sinai Jewish Center" offered the memorial prayer. Dr. Shoskes was laid to eternal rest on the burial grounds of our Bialystoker Center, Beth David Cemetery.

A memorial meeting upon the "sheloshim" of his demise was held on June 7th at our Center, with Mr. David Sohn, as Chairman. Expositions of the personality, service and merit of Dr. Shoskes were rendered by: Mordecai W. Berenstein, on behalf of the Yiddish Scientific Institute "Yivo" and of the editorial board of "Sefer Bialystok"; Norman Gilmovsky, on behalf of the United Jewish Appeal; Rabbi Samuel Walkin, on behalf of the Union of Orthodox Rabbis of US and Canada; Rabbi Aaron Chait, on behalf of our Bialystoker Home for the Aged, and S. L. Schneiderman, on behalf of the Day Jewish-Journal. A written message was conveyed by B. Tabachinsky of the "Yiddish Labor Committee."

Hershel Gendel, noted artist, read the preface to Dr. Shoskes' book: "Through unknown lands." The meeting was concluded by a deeply-moving memorial prayer, rendered by our Bialystoker Cantor, Harry Feinberg.

Dr. Shoskes is survived by his wife, Nadya; 2 sons: Lewis and Michael and 3 grandchildren.

Dr. Henry Shoskes, a harmonious blend of many talents, was one of the rarest human phenomena of our day and age. Ambitious, daring, adventurous, resolute and brave, he was the most extensive world traveler of our generation and the remarkable Jewish Columbus who sought, detected and discovered Jewish settlements, and at times even single individuals of our nation and race, in the most remote corners of the globe. A mobile bridge between lands and continents, he braved all hazards of distance. Ahead with the progress of transportation, from horse and buggy through car, train, boat and jetplane, he went everywhere to an extent that the world became too narrow and small for him. If alive, he most probably would be in the first expedition to land on the moon.

His impressions and accounts of his round the clock tours around the world were related to the vast public in his unparalleled articles and travel-stories, published and translated everywhere. His 25 books, masterpiece-narratives on his extensive travel, are a gem and jewel in the diadem of yiddish and world literature. His very last books in Yiddish and Hebrew, published in Israel, reached him at his sick-bed, and he still had the last pleasure to leaf them through prior to his death.

To us, Dr. Shoskes was the most popular Bialystoker Jew who justly earned the title of the "Bialystoker World Ambassador." He was our messenger of good cheer to and from kinsmen throughout the world. Our Bialystoker Center and Home for the Aged was his "second home," and our audiences at various public gatherings, meetings and holiday affairs enjoyed the thrill of his speeches and stories about our folk in the foreign lands. He was also a very talented lecturer, and his public appearances always attracted large crowds of listeners.

Dr. Shoskes has been and will forever remain the "living legend" of Bialystoker impetus and expansion that has blazed the trail from his hometown to the wide, wide world and still remained a symbol of unparalleled loyalty to "home, sweet home," his and our Yiddish Bialystok.

MRS. ANNA RAFFEL

who passed away on June 29, 1964, in Chicago.

A charitable lady, endowed with fine qualities, Mrs. Raffel is survived by her husband, Abe; son,

Anna Raffel

Mickey Raffel; daughter Frances Carlin; brother, our grand benefactor, Mr. Louis Gerber. She was also the sister of our late supporters and maganimous donors, Meyer and Max Gerber.

BIRTHS

In the course of the past few months our Bialystoker census has been increased by the arrival of a number of tiny tots to our kinfolk and friends, and we heartily congratulate:

Murray & Mildred Davis

upon the arrival of 4 grandsons in but one weekend; a rare crop indeed. The children born into the Davis Family May 8 through 10, 1964 were: a darling son to Mr. and Mrs. Phil Strauss of Glencove, L.I.; a cherished son to Mr. and Mrs. Richard Goldman of Oyster Bay, L.I.; and lovely twins to Mr. and Mrs. Harold Schneider of Rego Park, N.Y.

The newly-born tiny tots are the great grandchildren of our late esteemed Treasurer, Mr. Louis Davis and Mary Davis of blessed memory.

Murray and Mildred Davis are also very active in our Home, through their personal charity and through donations, collected from friends.

Mrs. Dora Bishkowitz

who was blessed with her first grandchild, Mark Steven, born to their children, Bennie and Phylis Biskowitz on June 3, 1964. The grandmother one of our worthy directors, also active in the Club Bialystoker Friends, Mrs. Dora Bishkowitz, marked this happy occasion with substantial charity to our Home.

Mrs. Irma Felsenthal

our efficient occupational therapist, upon the arrival of her first grandchild, a baby-boy, on April 15, 1964.

Arthur & Ida Rashbaum

upon the arrival of their grandchild, a son born to their children, Dr. and Mrs. Stuart Selby.

The baby is the great grandchild of our esteemed director, Mrs. Rose Rashbaum.

Bluma Shafer

upon the arrival of her great grandchild, a darling boy, Howard Scott Shafer who originated 4 generations of the Shafer Family.

Howard Scott, born to Francine and Joel Shafer on April 28, 1964, is the grandson of our good friends, Herman and Martha Shafer.

The baby's late great grandfather, Harry Shafer, of blessed memory, was among the pioneer-directors of our Institution.

Mrs. Bluma Shafer, one of our dedicated directors and faithful organizers of our Bialystoker Ladies Auxiliary was recently awarded a pin of honor for services rendered to our cause over the years.

BIRTHDAYS

A number of our directors and members have marked significant milestones in their life, recording their birthdays, and we extend cordial felicitations to:

Isidore Timoner

who observed his 70th birthday on June 7, 1964 at a Testimonial tendered in his honor by the Yehuda Halevi Branch, Farband Labor Zionist Organization of Boro Park, District 17 on behalf of the Jewish National Fund, where Mr. Timoner held the distinct offices of Chairman and President, respectively.

Mr. Timoner, public-spirited, lively and youthful, is a meritorious director and supporter of our Home. He helps us with donations from the Yom Kippur plates at Temple Beth El, Boro Park, where he serves as Exec. Vice-President. It was also his tradition to provide for us a cantor and choir for our annual Chanukah parties.

The late Mrs. Rebecca Timoner was the Secretary-Treasurer of the Bialystoker Ladies Auxiliary of Boro Park for many years and has done a great deal for our cause.

Closing Meeting of the Season

The Board of Directors and the Ladies Auxiliary held their joint closing meeting of the season on Sunday afternoon, May 24, 1964.

Reports of activities and accomplishments in the bygone year were rendered, and farewell addresses were delivered by a number of our officers and of the leaders of the Auxiliary.

A resolution was passed to designate the rear wing of our solarium on the 9th floor as the especially set aside quarters for a library for the benefit of our residents.

David Sohn, Executive Director of our Institution, endowed the library with a grant of 800 books from his personal collection. The valuable volumes were already delivered to their new home on our premises.

The library is in process of arrangement. Necessary equipment has already been installed to house this great treasure of our spirit and culture.

Opening Meetings of the New Season

Our Board of Directors has opened the new season with a well attended Dinner Meeting on Thursday, September 10.

The Ladies Auxiliary will usher in the new season into the ranks of the organized Bialystoker womanhood at their opening meeting on Wednesday, September 23.

BAR MITZVAHS
BAS MITZVAHS

A number of adolescents of Bialystoker descent have reached the age of religious maturity, and we heartily congratulate:

Patricia Ann Kasenetz

upon her Bas Mitzvah on April 24, 1964 at "Temple Israel" of Great Neck, N. Y.

Patricia Ann is the daughter of our esteemed Vice-President and Chairman of the Building Committee, Mr. William Kasenetz, and granddaughter of our distinguished President, Mr. Jacob Cohen, and of the late Dora Cohen of blessed memory.

Cary Jay Wiener

upon his Bar Mitzvah on April 26, 1964.

Cary Gay is the son of our esteemed members, Harold and Lily Wiener, and the grandson of our meritorious Vice-Presidents, Sol and Esther Wiener. He is also the nephew of our very dedicated Trustees, Milton and Ruth Wieners, as well as of our worthy directors, Jack and Rhoda Birenbaum, and a great-nephew to our faithful directors and supporters, Sidney and Beatrice Sacks.

Gary Lester Cutler

upon his Bar Mitzvah on January 18, 1964.

The Bar Mitzvah boy is the son of our friends, Edward and Estelle Cutler of Livingston, N. J., the grandson of our members, Isidore and Celia Kaye, great grandson of our late co-worker and director, Mrs. Lena Mackler. and of Alter Mackler of blessed memory. He is also the nephew of our members, Oscar Mackler and Mrs. Sadie Klein.

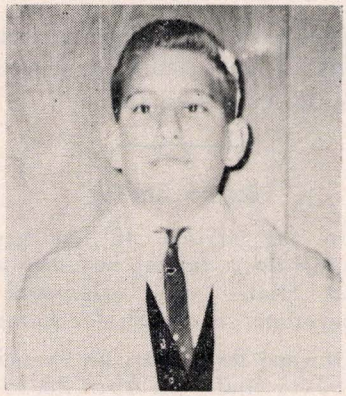
Betty Zelkowitz

upon her Bas Mitzvah on June 28, 1964.

Betty is the daughter of our friends, Jack and Anne Zelkowitz, with Anne as dedicated member of our office staff.

Arthur Greenberg

upon his Bar Mitzvah on February 29, 1964.

Arthur Greenberg

Arthur is the son of our good friends, Mr. and Mrs. David Greenberg, and grandson of our members, Herman and Anna Greenberg.

Myrna Rosen

upon her Bas Mitzvah on May 10, 1964.

Myrna who also graduated with

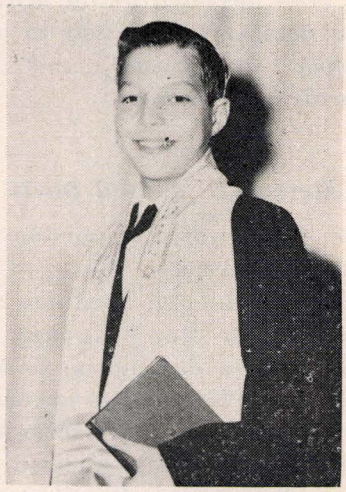
Myrna Rosen

flying colors on June 18, 1964 from the Hebrew School of Cong. Bnai Israel of Midwood, Brooklyn, is the granddaughter of our devoted members, Mr. and Mrs. Morris Newman of Brooklyn.

Stuart Edward Kitton

upon his Bar Mitzvah on March 7, 1964.

The Bar Mitzvah boy is the son

Stuart Edward Kitton

of our friends, Sara and Charlotte Kitton. He is the grandson of our lately-deceased worthy member and donor, Oscar Levine of blessed memory, and of his wife, our devoted member, Mrs. Sadie Levine. He is also the grandnephew of our esteemed Executive Director and Editor of the "Bialystoker Stimme," David Sohn.

Harriet Rubin

upon her Bas Mitzvah on May 24, 1964.

Harriet who graduated with honors from Junior High School of East Paterson and entered the local High School, is the daughter of our friends, Daniel and Ruth Rubin and granddaughter of our meritorious veteran, Mrs. Rose Rubin, Chairlady of the Bialystoker Relief Society in Paterson, New Jersey.

Barry Kleinbort

of Chicago, upon his Bar Mitzvah on June 23, 1964.

Barry who also graduated from elementary school with good marks on June 25th, is the son of our friends, Mr. and Mrs. Norman Kleinbort, and the grandson of our very energetic co-worker, excellent lifelong President of the Bialystoker Ladies Auxiliary in Chicago, Mrs. Rose Zuckerman.

GRADUATIONS

High spirit, colorful graduations, sublime degrees and fine awards have climaxed a school-year of effort and zeal, as a number of youngsters of Bialystoker Descent bade farewell to their Alma Mater upon completion of their studies. Marking their finals with flying colors were:

Mrs. Patty Knight

who graduated with honors on June 11, 1964 from the University of California with a Bachelors Degree in Arts and Science. Luckily it coincided with her 3rd wedding anniversary.

Patty, the spouse of Shellie Knight, is the cherished granddaughter of our worthy directors, Abe and Yetta Schreiber.

Sondra Ina Schneider

who hit the record, as a regional finalist, representing Queens-Nassau Suffolk Region in the National Bible Contest that was held on May 3, 1964 at the Jewish Agency building in New York. Competing in regional eliminations against more than 300 honor students at religious schools in Nassau and Suffolk Counties, she topped them all.

Capable Sondra Ina is the endeared daughter of our esteemed Controller, Counselor Philip F. and Mrs. Schneider.

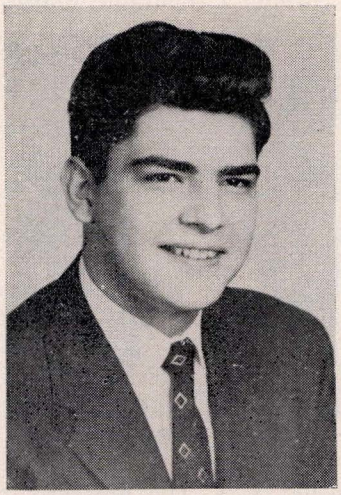
Renne Wiener

upon her graduation from Junior High School on June 25, 1964.

Rennie is the youngest daughter of our very faithful Trustees, Milton and Ruth Wiener, and granddaughter of our meritorious Vice-Presidents, Sol and Esther Wiener.

Dr. Herman Abelson

who recently graduated from the New York Medical College with distinction and flying colors and has entered the Meadowbrook

Dr. Herman Abelson

Hospital of Nassau County, L. I., New York.

Dr. Abelson is the son of Sarah Abelson, devoted member of our Home, as well as of Mr. D. Abelson.

The young man is also the grandson of our late kinsmen, Chaim (Herman) and Jean Goldberg, and a nephew of our esteemed directors, Molly and Izaak Rybalowski.

Louis Brower

who graduated from the East Side High School on June 16, 1964 and has entered the Pennsylvania Engineering and Military College at Chester, Pa.

Gifted Louis is the cherished son of our friends, Abe and Gertrude Brower and the darling grandson of our meritorious veteran, Mrs. Rose Rubin, energetic Chairlady of the Bialystoker Relief Society in Paterson since it's very inception.

Allen Stahl

of Philadelphia, Pa. upon his graduation from Central High School in Philadelphia on June 11, 1964.

The capable Allen is the cherished son of our good friends, Mr. and Mrs. Stahl of Phila. and gifted grandchild of our meritorious co-worker, Mr. Nathan Miller and of the late Minnie Miller of Chicago, Illinois.

Michael Rubin, Young Musical Virtuoso of Bialystoker Descent

We proudly commend our Bialystoker youngster, Michael Rubin, upon his attainment in the field of music.

An accomplished pianist and virtuoso-prodigy, Michael is studying on a scholarship at the Juliard

Michael Rubin

School of Music. One of the 3 winners in a contest of instrumentalists at the Brooklyn Academy of Music, he was promoted to an advanced course under the celebrated Prof. Edward Steuerman who instructs to choice students on a college level.

Michael has displayed his talent and art at our recent closing meeting of the season, when he played a selection of the finest musical works.

Promising young Michael is the son of our member, Joseph Rubin, and the grandson of our kinsmen, Leon and Rose Rubin. He is also the grand-nephew of our esteemed Vice-Chairman of the Board of Directors, Izaak and Molly Rybal (Rybalowski).

WEDDINGS

In the course of the bygone few months a number of our young folk walked down the aisle to tie their knot of matrimony under the wedding canopy, and we extend our "mazol tov" to:

Mr. & Mrs. Leonard Oling

who united in nuptials on May 30, 1964.

The bride, Jo Ann, is the daughter of our friends, Mr. and Mrs.

Leonard and Jo Ann Oling

Irving W. Weiner and the granddaughter of our untiring co-worker, Mr. and Mrs. William Weiner of Paterson, N. J.

Termed the "live wire" of the Bialystoker kinfolk in Paterson, Willie is the dynamic Chairman of the "Bialystoker Relief Society" in town. He also serves as Vice-President of our Institution and lifts our spirit with his remarkable youthful spirit, good humor and cute wisecracks at our board meetings.

Norman Charles and Sandra Eileen Gering

who got married on May 30, 1964.

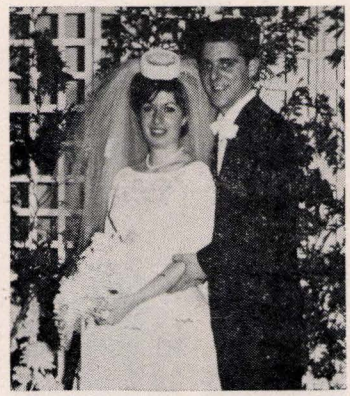
The bridegroom is the son of our esteemed directors and donors, Mr. and Mrs. George Gering. Also active in the "Club Bialystoker Friends," Mr. George Gering is one of the Organization's past presidents.

The bride is the daughter of our worthy members and supporters, Mr. and Mrs. Jack Marks.

Howard & Ronnie Zakim

who joined each other under the wedding canopy on March 14, 1964.

The bride is the daughter of the Streits, a reputable family in

Howard and Ronnie Zakim

Passaic, N. J. The bridegroom is the son of our worthy Trustees, David and Gussie Zakim of Paterson, N. J., with Dave as one of our construction experts, serving on the Building Committee.

Howard is also the grandson of Mr. and Mrs. Berel Sinowsky, a reputable lineage tracing their origin to Old Bialystok.

Howard H. & Stefani Rhoda Mendelson

who tied the knot of matrimony on June 20, 1964.

Howard H. is the grandson of our dedicated directors, Louis and Fannie Mendelson with Fannie occupying the dignified position of Recording Secretary at the "Bronx League." Stefani Rhoda is the daughter of Mr. and Mrs Philip Meyerson

Arnold Schoenfeld and Vivian Rosenfeld

who announced their engagement on June 12, 1964, and will get married on October 18, 1964.

Arnold is the son of our esteemed directors, Irving and Sylvia Schoenfeld. Sylvia, American-born and an adopted Bialystoker, public-spirited, ambitious and very active, is the President of our Bialystoker Ladies Auxiliary, representing the "new trend" of our younger generation in service to our cause.

Herbert & Barbara Siderman

who got married on May 10, 1964 in Toronto, Canada.

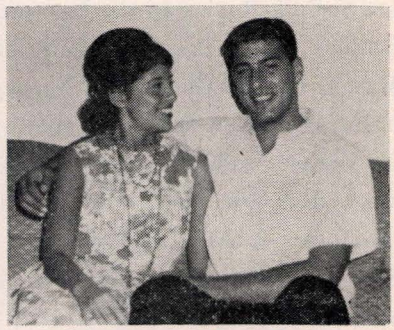
Herbert and Barbara Siderman

Herbert is the son of our esteemed directors, Harry and Rae Siderman. Rae holds the responsible offices of Financial Secretary both in our Bialystoker Ladies Auxiliary and in the "Bronx League."

Barbara is the daughter of Alex and Shirley Kosloff of Toronto.

Nachmon & Meryl Berman

of Chicago, who entered into the marital covenant on Aug. 9, 1964.

Nachmon and Meryl Berman

Student at the Medical School of the University of Illinois, Nachmon is the son of our kinsmen and members, Joseph and Tybel Berman. Mother of the bridegroom, a talented writer, she is represented with an interesting memoir of Old Bialystok in the Jewish section of this Issue.

The bride is the daughter of the Ressings, fine folk in the city.

Goldie Mann-Bressner

of Milford, Mass., who got married to Mr. Bressner.

The new Mrs. Bressner is a faithful supporter of our Home.

Izaak and Molly Rybal (Rybalowski)

upon their 17th wedding anniversary in July, 1964.

The Rybals are among the pillars of our Institution, active on our Board of Directors, as well as in the "Club Bialystoker Friends."

Mr. and Mrs. Izaak and Molly Rybal

Molly has been serving at the Club in secretarial capacity. Izaak is one of the Organization's most efficient leaders. He also occupies the dignified post of Vice-Chairman on our Board of Directors. Both are a valuable asset to our cause.

Jack and Bella Masin

upon their 18th wedding anniversary.

The Masins are the children of our faithful directors, Sam and Sophie Shapiro and the sister and brother-in-law of our active directors, Sidney and Cannie Shapiro.

May it also be mentioned that Wendy, the lovely daughter of the Masins, had celebrated her "sweet sixteen."

The Masins, as the Shapiros, render valuable service to our Institution not only in the financial sense, but also through expert counsel. Sam Shapiro is the Chairman of our House Committee and saves us thousands of dollars in needed house furnishing, and Sidney is also helpful in our construction project. Both, father and son, serve on our Building Comm.

Louis and Rose Krasnostein

upon their Golden Wedding Anniversary March 24, 1964.

The Krasnosteins, members and donors of good standing, have marked their "simcha" with charity to our Home.

MAZOL TOV TO

David Zakim

who crossed the threshold of his 70th year on May 22, 1964. True to his tradition, he matched his years with dollar bills to our Home.

Full of pep, charitable, vivid

David Zakim

and active, Mr. Zakim and his dear wife, Gussie, are on our Board of Directors. Mr. Zakim is also one of our Trustees, and a member of our Building Comm.

The Zakims are also very active in the "Bialystoker Relief Society" of Paterson, where their late brothers, Morris and Max, have been among the pioneers and Bialystoker Pilgrim Fathers in town.

CONGRATULATIONS TO

David Kenneth and Marylin Sommer

who united in nuptials on June 20, 1964.

Marylin Mason, graduate of Adelphi College and of Cortland State Teacher's College, and science teacher at Syosett Junior High School, is the daughter of our members and donors, Mr. and Mrs. Alexander Mason, and granddaughter of our ardent co-workers, the late Anna and Julius Siegel of blessed memory. She is also the niece of our esteemed director, Mrs. Pauline Siegel.

WEDDINGS ANNIVERSARIES

Happy couples amid Bialystoker kinfolk and friends have recorded in the recent few months significant milestones in their married life, marking their wedding anniversaries, and we congratulate:

Jacob and Sadie Golden

who observed their Golden Wedding Anniversary on June 20, 1964.

Mr. and Mrs. Jacob Golden

Mr. Golden, a noble individual, modest and gentle, is among the pioneers of the Workmen's Circle movement in America and the only living co-founder of the Bial. Br. 88 W.C.

Sadie Golden, a devoted member of our Institution and of the Auxiliary, is the sister of our esteemed member, Mr. Sol Feinsod who likewise renders beneficial service to our cause. She is one of the finest specimens of Bialystoker womanhood.

Isidore and Esther Wilson

of Los Angeles, Calif., upon their 56th wedding anniversary on September 12, 1964.

Mr. and Mrs. Isidor Wilson

The Wilsons, Washilkofskis Kaddish and Esther, devoted members of our Home, wish all their Bialystoker Friends a Happy New Year.

Louis and Lena Zinox

of Jamaica, N. Y. upon their Golden Wedding Anniversary, observed on July 4, 1964.

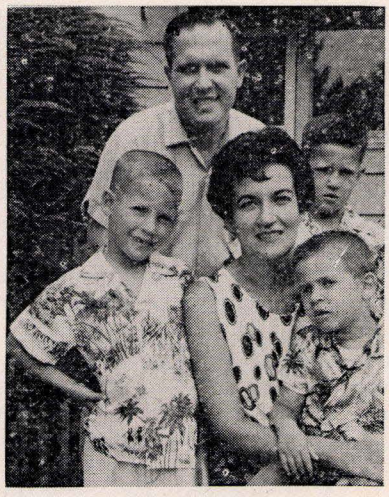
Mr. and Mrs. Louis Zinox

The Zinox folk are a very lovely couple of noted philanthropists and they show keen concern for our Home. In fact they advised their friends that, in lieu of presents, charity in their honor be extended to our Institution. This display of genuine public spirit is most commendable and praiseworthy.

Indeed, the Golden Wedding Anniversary of the Zinox netted a substantial amount of donations that were extended to us by their many friends.

Morris and Muriel Flagg

who marked their 12th wedding anniversary on August 2, 1964.

The Flagg Family

Muriel is the daughter of our esteemed directors, Harry and Rae Siderman. The Flaggs are also devoted members of our Home.

Our President, Mr. Jacob Cohen Hailed for Crowning Achievements

Our endeared President, Mr. Jacob Cohen, noted benefactor and communal leader, has become the focus of social spotlight not only in our Institution, but in many other worthy causes.

A Gala Reception was tendered in honor of Mr. Cohen upon his arrival from Miami to New York at our Bialystoker Center and Home for the Aged, on Sunday, April 19, 1964. The Cohen Family was present at the Affair, and there was also a distinguished Committee from the "Flatbush Jewish Center," headed by their spiritual leader, Rabbi Abraham M. Heller.

Greetings were delivered by a number of our officers and distinguished guests. Moved by the distinct honor, Mr. Cohen expressed his gratitude, and pledged his further cooperation, as the Chief Executive of our Institution.

The Jacob C. Cohen Synagogue Finest Landmark of Miami Beach

A new magnificent synagogue was built by Mr. Cohen at 1532 Washington Ave., in Miami Beach, to bear the name: "Jacob C. Cohen Community Synagogue."

The luxurious synagogue, a masterpiece of architecture, will be the most modern landmark of America's seashore capital, in service to G-d, our people and the country, with Mr. Cohen as it's founder and President.

To enhance this house of worship with the required religious equipment, our Vice-Presidents, Rose and Bill Kasenetz, daughter and son-in-law of Mr. Cohen, have donated in "Pop's" honor a magnificent set, A Holy Scroll with all accessories, to "Pop's" new synagogue.

The photo features a historic scene at the inaugural services of the "Jacob C. Cohen Synagogue," on Sunday, August 16, 1964, when Rabbi Dr. T. Stern, associate co-founder and spiritual leader, turns over the key to this Holy Sanctuary to the Founder and President, Mr. Jacob Cohen.

Calendar of Activities for the New Season

***

For the information of our members and friends we list the activities of the new season in following sequence:

- OUR ANNUAL THEATRE BENEFIT, Monday Evening, October 12, 1964, at "Anderson Theatre," 2nd Ave. and East 4th Street, New York.
- ANNUAL IDA AIDAK LUNCHEON, Wednesday noon, November 11, at our Home.
- ANNUAL CHANUKAH MEETING, CONCERT and PARTY, Sunday afternoon, November 29, at our Home.
- THE ANNUAL BAZAAR will open on Saturday Evening, December 12, at our Home.

Pease reserve these dates!

OUR BIALYSTOKER HOME

It may be later than you think.
Each moment precious is, each wink,
As our plant we view, when young
With thrilling hearts and loving song

At times you may think
A chain is as it's weakest link,
A plant, if you will nourish,
Will prosperously flourish.

Same, if success is to be won,
There is work to be done.
Or the clock may ring
It is later than you think.

The success, I plead,
Depends on all of us indeed,
Modernizing speed
Is our home's greatest need.

SAM RUBIN.

"BRONX LEAGUE" Records Season of Valuable Achievements

By RAE SIDERMAN
Financial Secretary

Our Organization, a team of energetic and charitable ladies, boasts of a successful season. The bi-monthly meetings every second and fourth Wednesday afternoon at our meeting locale, "Parkside Plaza," 58 E. Mt. Eeden Avenue, Bronx, were well attended. New members have enrolled into our rank and file.

Our Annual Luncheon and Linen Shower was held on Sunday, May 3, 1964, at the Bialystoker Home for the Aged, under the chairmanship of our Vice-President, Mrs. Ray Kramer, with Mary Nathanson, Rebecca Barnett, Annie Schneer, Rose Eiderman, Bertha Solomon and Lena Fishman, as Committee Members. The Affair was crowned with success.

The traditional Annual Celia Brasch Memorial Meeting, Get Together and Social Afternoon, took place on Wednesday, May 27, at our locale. A special vote of thanks is due to the children of our Founder and First President, Mrs. Celia Brasch, the untiring co-workers: Mr. and Mrs. Louis Seitz; Mr. and Mrs. Louis Perelman; Mr. and Mrs. Joe Glick and Mr. and Mrs. Louis Cohen, who always respond generously to our call for aid and who helped us make their mother's Memorial Meeting a huge success.

The Season was closed in high spirit with determination to carry on the Bialystoker Home's Summer Emergency Campaign during the summer.

Be it noted that our Bronx League has contributed to the Home substantial sums in the course of the Season.

We have also marked some "simchos" in the private lives of our officers and members, and congratulations are in order to our dear sisters: Ray Kramer, Mary Nathanson, Sadie Nidetch, Sonia Chananowitz, Jennie Fisher and Pearl Forman, upon their birthdays.

To Mr. and Mrs. Jacob and Sadie Golden, upon their Golden Wedding Anniversary and to Mr. and Mrs. Louis Weinstein, Mr. and Mrs. Louis Fishman; Mr. and Mrs. Isidore Goldsmith; Mr. and Mrs. Max Chananowitz, Mr. and Mrs. Meyer Schneer, Mr. and Mrs. Julius Raffer, Mr. and Mrs. Louis Jaffe, Mr. and Mrs. Louis Forman; Mr. and Mrs. Morris Nidetch; Mr. and Mrs. Isidore Schulman upon their wedding anniversaries.

Our esteemed President, Mrs. Lillian Schabotsky; Treasurer, Mrs. Fannie Fisher; Rec. Secretary, Mrs. Fannie Mendelson; and all officers wish the entire membership of the "Bronx League" and the Jews everywhere a happy and prosperous New Year.

Bialystoker Cutters Social Club Manifest Continued Loyalty

The "Bialystoker Cutters Social Club," a brand of good-natured fellows, American-reared but with a deeply-rooted Bialystoker sentiment, help us generously in our work.

Acting through our liaison officer, Secretary of our Board of Directors, Rubin Fisher, they extend to us frequent aid, and they also have a lion's share in the proceeds of our recent Summer Emergency Campaign.

We wish their worthy officers and members a happy and prosperous New Year.

Jewish Butchers Team Up in Service to Our Home

We wish to commend publicly our very good friends, the Jewish butchers and meat dealers of our City for their generous aid to our Home.

The Brooklyn and Long Island Kosher Butchers Ass'n., acting through their President, Louis Rothstein, have extended to us this summer a generous donation in honor of our mutual friend, the meritorious union leader, Isidore Leff.

The United Kosher Meat and Poultry Dealers of New York, through the good offices of their President, Hyman Schneider, have graced us with a substantial contribution from the funds collected at their Annual Shevuos Convention.

Counsellor & Mrs. Philip Novick and Family off on an Extensive World-Trip

We have the pleasure of wishing our Hon. Chairman of the Board of Directors and esteemed Chairman of the Rules and Regulations Comm., Counsellor Philip Novick, his dear wife and lovely family, a "bon voyage" upon their embarking on a trip to Israel and Europe in October.

Counsellor Novick is the "legal mind" of our Institution. His voluntary services over the years have promoted our material and spiritual welfare. He is our guide in shaping the official status, and our liaison officer with the governmental and civic departments and agencies.

We hope that the Novicks will return safe and sound, and share with us the deep impressions of their world-tour.

Rev. Herman Schoenwald, Our "Human Link" with the Unions

We compliment our worthy director, Rev. Herman Schoenwald, for his continued effort among the labor unions. We owe him a great debt of gratitude for bringing many locals into our fold, and we extend our public appreciation to all the kind-hearted managers and secretary-treasurers of these organizations who help us secure the aid of unionized labor for our most deserving cause.

Bialystoker Ladies Auxiliary Renders Vital Service

By YETTA SCHREIBER
Recording Secretary

Our Bialystoker Ladies Auxiliary records with pride a season of essential activities and accomplishments.

The regular weekly meetings every Monday afternoon at our Home were well attended with sisters defying advanced age, ill health and bad weather and coming to us from the most remote sections of the City. Followed by delicious refreshments and a congenial atmosphere in a relaxed mood, these gatherings provide fine "socials," second to none among the female Jewish organizations in town.

With our New President, the American-born and reared Mrs. Sylvia Schoenfeld at the helm, our Auxiliary embarked on new vistas with attention focused on the younger English-speaking element. May it be stressed that we have gained new members from amid the daughters of our older generation in New York and our President has also recruited "new blood" among the Bialystoker segment and other guests in Miami Beach, Fla.

Just to cite an instance that is self-evident, we wish to point at the vital interest and active part that Mrs. Rose Goldberg, dear mate of our Chairman of the Board of Directors and devoted daughter of our esteemed Vice-President, the late Mrs. Mamie Rosenthal and our late President, Philip Rosenthal, takes in our work. So is the case with Mrs. Ruth Winston, dedicated daughter of our co-founder and Hon. President, Mrs. Ida Aidak, and of our building expert and director, Louis Aidak, and with many others, who together with us shoulder the burden of our service.

A warm reception was tendered to our President, Sylvia Schoenfeld on Sunday, March 30, 1964, upon her return from Florida. In the company of her faithful mate, our ardent co-worker, Irving, her children and grandchildren, Sylvia was accorded well-deserved honor.

On Sunday, April 26, we have tendered our Annual Memorial Luncheon dedicated to the memory of our Vice-President, Kate Tropp, co-sponsored by our director, Victor Tropp, with Sylvia Schoenfeld, as hostess.

We have also given a warm welcome to our Treasurer, Esther Wiener, and her husband, our Institution's Vice-President, Sol Wiener, upon their arrival for a visit from Florida.

Our Organization helps the Home in every campaign and phase of work and contributes substantial sums towards its maintenance. The annual Ida Aidak Luncheons, bazaars and other functions have solely the welfare of our Home in view. We also give our time and effort to visit the old folks and to help the patients in our Infirmary.

The officers of the Bialystoker Ladies Auxiliary are: Mrs. Ida Aidak, Mrs. Lena Dubovsky, Mrs. Goldie Freedenberg, Hon. Presidents; Mrs. Sylvia Schoenfeld, President; Mrs. Nettie Wagman, Mrs. Dora Weinberg; Mrs. Dora B. Meyerson and Mrs. Mollie Fuchs, Vice-Presidents; Mrs. Yetta Schreiber, Rec. Secretary; Mrs. Rose Siderman, Fin. Secretary; Mrs. Sarah Zalowitz, Treasurer; Mrs. Lilly Epstein, Mrs. Pauline Moss, Mrs. Rose Peretz and Mrs. Mollie Zalowitz, Trustees; Mrs. Fannie Rubin, Marshal; Mrs. Julia Farber and Mrs. Ruth Blumberg, Social Hostesses.

The Auxiliary is determined to launch an all-out large scale membership campaign, and we appeal to every unaffiliated Jewish woman in the City to join our ranks and share with us in this great and humane work.

We wish our members, kinsmen and Jewry at large a happy and prosperous New Year.

Sarah Postel Donates Holy Scroll and Accessories to Our Home

Our esteemed member and donor, Mrs. Sarah Postel, donated to the synagogue of our Home a Sefer Torah and silver accessories ornamenting the Scroll.

The Sefer Torah was brought to our Home by Mrs. Postel's son, the Hon. George Postel who is a distinguished member of our Board of Governors.

The donation was made in memory of their husband and father, our dedicated member, Mr. Jacob Postel.

---

also have dining rooms for the hospitalized residents and nurses' stations on all floors. Special quarters will provide place for recreational facilities and for occupational therapy programs. It will be privacy and companionship in a harmonious blend.

All this will, of course, entail tremendous expenditures, and we count on our vast membership and friends to help us meet the added strain. Our members and supporters have always lent an ear to our call, and we are certain that they will not fail us now, either.

1964-1965, the new year, will usher in and roll along under the good omen of a modernized Bialystoker Home for the Aged. Let us rise to the height of the objective and render our service above and beyond the call of duty!

One and all please chip in. They key is in our hearts!

BIALYSTOKER STIMME

Published by the

BIALYSTOKER CENTER & HOME FOR THE AGED

228 EAST BROADWAY • GRamercy 5 - 7755—7756 • NEW YORK 2, N.Y.

NEW YORK SEPTEMBER, 1964 253 No. 295

TOPICS OF THE DAY

By DAVID SOHN

UPON THE THRESHOLD OF THE NEW YEAR

It is with a sense of pride and sentiment of hope that we welcome the New Year on our Bialystoker Home-Front.

We record a summary of vital achievements in the bygone year. Our Bialystoker Home for the Aged has earned the well-deserved reputation of a "home with a soul," providing a cozy nook and congenial atmosphere for the helpless, destitute, aged and ailing men and women in the twilight of their declining years. In the words of President Lynden B. Johnson, we have been giving our oldsters a "real chance to enjoy health, love and a life of dignity" repaying these senior citizens a social debt for their participation in the structure of our community in their younger creative years.

Our Bialystoker Center has stretched forth a helpful hand to our needy kinsmen here and abroad. Termed the "Bialystoker World Address," we have been the "clearing house" for all matters and affairs concerning our kinfolk throughout the globe.

We have also conducted widely-spread cultural activities, promoting progress among the Bialystoker segment and among our people, at large.

Our Institution has become the repository of all cultural treasures in the form of a rare archive and library, containing everything that Yiddish Bialystok has ever created and produced.

In summing up these features, we do not limit ourselves to past achievements. We do not intend to retire on the laurels of our attainments during last year and in all the past years, but we strive to improve and advance our facilities and services.

The first and foremost place on our agenda occupies the pressing issue of modernizing our Home through necessary alterations in the building and new additional facilities. We are determined that this place for old people receive a fresh, young look and burst with creative and meaningful life.

It is in this state of mind that we are facing the New Year.

Upon the advent of the High Holidays, we wish all our officers, directors, members and readers, our kinfolk everywhere and the Jewish people on the face of the globe, a very happy and prosperous New Year.

OUR BUILDING CAMPAIGN

The focal point of the New Year will undoubtedly be our Building Modernization Project, now in process.

Necessitated by the modern trends of our day and age, this vital venture will be the fulfillment of a long dream to give our Home for the Aged a fresh, new, young look.

Competent architects together with building experts from our very midst have teamed up to draw and prepare the plans for the needed alterations and improvements. The plans were submitted to the State authorities in Albany, pending approval.

When approved, the drafts will be transferred from scheme-lines on charts into tangible and living reality, with diligent hands and fit tools, set into work to convert our building into the most modern Home. 228 East Broadway will be the address of a most ideal model in home care and service to elderly people.

We intend to have throughout the building private rooms, with bath and shower accommodations. Two of the floors will be occupied by infirmary patients, male and female, and one floor will be dedicated to the housing and care of senile old folks. We will

Double Jubilee of HERMAN L. FRIEDBERG

We heartily congratulate

Herman L. Friedberg

upon his 75th birthday and the coinciding 60th anniversary of his arrival to the United States, and the 6 decades of his life under the Stars and Stripes.

Herman and Pauline Friedberg

The Friedbergs, Herman and Pauline, are a wonderful couple. Herman is the reputable Managing Editor of the popular Russian weekly "Novoye Russkoye Slovo," of the "B.I.M.A.", a talented writer and man of letters. They also justly boast of an illustrious offspring: Matthew and Margot Borg; Sidney and Audrey Borg; Robert and Ethel Borg, and lovely grandchildren: Nicholas, Andrew, Jill Deborah and Tina Nan. The Borgs occupy prominent places in the very forefront of America's progress in the fields of academic science, technology, construction and industry. They are a lineage of American notables of Bialystoker descent that confer great honor upon their family and kinfolk, as well.

Mr. Friedberg marks every event in his family life with substantial charity to our Home and so were these 2 milestones likewise recorded with generous donations to our cause.

הערמאַן ל. פרידבערג —

60 יאָר אין אַמעריקע, 75 יאָר אַלט

פרייטאָג, דעם 29־טען מאַי, איז געוואָרען 60 יאָר זינט אברהם־יצחק פרידבערג איז אָנגעקומען מיט דער שיף „מאַלטקע" אין האָבאָקען מיט זיינע צוויי זין: חיים־אריה, 15 יאָר אַלט, און זכריהו, 13 יאָר אַלט.

עס וועט זיין צופיל צו שרייבען וויי די צוויי באָיטשי־קעס האָבען זיך געפֿלאָגט און וואָס זיי האָבען דורכגעמאַכט. אין דער ערשטער וועלט־מלחמה איז דער אינגערער ברו־דער, זכריהו ע"ה, געפאַלען אַ קרבן, און חיים־לייב (הער־מאַן לעאָנארד) האָט געקראָגען אַ שטעלע אין מאַרקעל בראָדערס באַנק, אויף קאַנעל סטריט. עס איז געווען אַ לייכטע אַרבעט.

אין 1916 האָט ה. ל. פרידבערג חתונה געהאַט מיט אַ האָראָדאָקער מיידעל, פּעשע שעפּסענוואַל, און אין 1920 האָט ה. ל. פרידבערג פֿאַרלאָזען די באַנק, ווייל ער האָט ניט געקענט אויפֿהאַלטען אַ פרוי מיט אַ זון, און איז גע־וואָרען אַן אַדוואָרטאַיזינג־אָגענט, הויפּטזעכליך פֿאַר רוסי־שע אַדוואָרטאַיזמענטס און אַדוואָרטאַיזערס. און געלויבט דעם אויבערשטען.

די פרידבערגס האָבען דריי זין, פֿאַרהיראָטע — אַלע דריי אינזשינערען. דער עלטסטער איז הויפּט אין סטי־וועגס טעכנאָלאָגישען אינסטיטוט; דער מיטעלסטער איז אין ביזנעס פֿאַר זיך; לעצטען יאָר האָט ער געטאָן געשעפ־טען פֿאַר אָכט מיליאָן דאָלאָר; און דער מוזיניק — ער איז געווען אַ פּראָפעסאָר אין בעטלעהעם אוניווערזיטעט, פון דער בעטלעהעם סטיל קאָמפּאַני. האָט אים דער אַדמיראַל הייַמאַן ריקאָוור צוגענומען און ער האָט די אויפֿזיכט אי־בער די ניי־אָנטדעקטע סאָבמאַרינס...

דערי־בער איז ביי די פרידבערג'ס אַ שמחה, ווייל פרייטאָג, דעם 29־טען מאַי, איז געוואָרען 60 יאָר זינט ה. ל. פרידבערג איז אין אַמעריקע.

פרידבערג איז טעטיג ביי די ביאָליסטאָקער, און מיט שטאָלץ פֿלעגט ער זיך רופען, ווען ער האָט געוואוינט אין סי־געיט, אַז ער איז דער ביאָליסטאָקער סענאַטאָר אין סי־געיט.

פון די אַלע זאַכען וואָס ער האָט אויפגעטאָן, פון אַלע דערפֿאָלגען וואָס ער האָט געהאַט אין די 60 יאָר אין אַמע־ריקע — סיי אין געזעלשאַפּטליכען, סיי אין פֿאַמיליען־לעבען — שטאָלצירט ער און איז באמת גליקלעך, וואָס ער האָט געהאַט די זכיה צו זיין דער אַמעריקאַנער קאָרעספּאָנ־דענט און דער פֿארטרעטער איבער דער גאַנצער אידישער וועלט פון דעם אילוסטרירטען וועכענטליכען זשורנאַל: די „אידישע בילדער".

הערמאַן ל. און פּאָולין פרידבערג

און זייערע קינדער און איניקלאך

שיקען זייערע ברכות צום נייעם יאָר צו אַלע פרייַנד, לאָנדסלייט, און צו כלל ישראל פֿאַר

א שנת חיים ושלום.

ANNUAL THEATRE BENEFIT

of the

Bialystoker Home for the Aged

on MONDAY EVENING, OCTOBER 12th, 1964 — 8 o'clock sharp at the

ANDERSON THEATRE, Second Avenue and 4th Street, New York

To See, Hear and Enjoy the Premiere Performance of the Season, the New, Gay Yiddish American Musical Comedy

"GOOD LUCK"

A Cavalcade of Joy and Cheer, Joke, Laughter and Fun

MUSIC BY THE DEAN OF THE YIDDISH FOLK SONG

SHOLEM SECUNDA

Featuring the sensational Israeli Star Comedian

MAX PERLMAN

Along with our charming Bialystoker Artist-Favorite

MIRIAM KRESIN

and a cast of renowned talents of the Yiddish stage, directed by the famous Theatre-Producer

JACOB JACOBS

Tickets have already been mailed to members and friends. If you did not receive any, secure same by calling our office: GR 5-7755. Kindly send in your remittance. Also, be sure to put away the tickets in a safe place so that you may easily locate them on the evening of the Benefit.

BIALYSTOKER HOME FOR THE AGED, 228 E. Broadway, New York

ANNUAL CHANUKAH-FESTIVAL CONCERT AND MEETING

of the

Bialystoker Center & Home for the Aged

SUNDAY, NOVEMBER 29, 1964, 4:00 P.M.
at our Home, 228 East Broadway, New York

- Festive Chanukah Illumination by our publicly-lit "menorohs";
- Noted Cantor and Choir will say grace over the Chanukah candles, and render other fit selections;
- The Annual Election of our Board of Directors will take place;
- Meeting and Concert will be followed by a Chanukah Fete with Latkes and other delicacies.

Please, reserve the date, and come to spend with us an enjoyable evening!

OUR ANNUAL BAZAAR

will open on

SATURDAY EVENING, DECEMBER 12, 1964

At our Home, and will last a few days

The Bazaar will be —

- An actual Department Store (in miniature) with a rich variety of goods for personal use, for home and family.
- Big values will be offered at incredible bargain prices.

Stop! — Shop! — Save!

Remember the date, and take advantage of the opportunity.

The Bazaar is sponsored by the BIALYSTOKER LADIES AUXILIARY